

۶۵۷

۶۱۳

نُحْمَه دَوْلَرَار

بیره و هری
رِفْذَانِی ژِیَانِم

به شی به که م و دووه م:

STOCKHOLM - 1991

بقدرت خداوند سبحان و تعالیٰ

مؤلفان: شاعر و شاعر

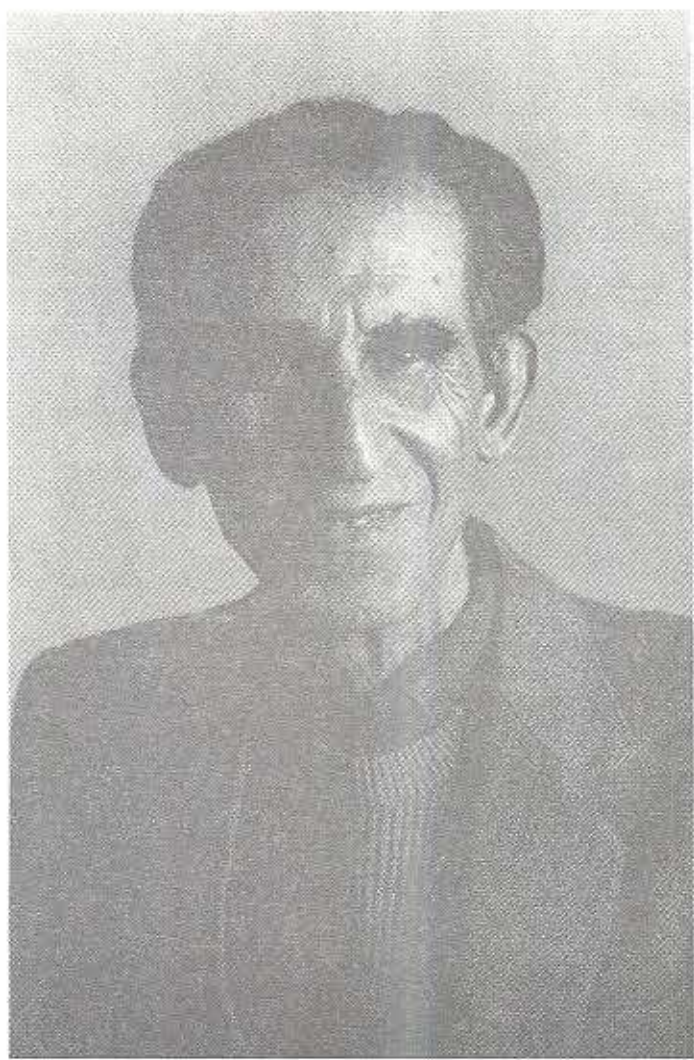
یادگار و دیار سے یہ

سنگرم: ۱۹۹۷/۱/۱۱

~~دائرہ~~

ہو نامہ کی کتاب

هه و النامه كتيب

ٲه ٲمه د دلزار

هه و نامه‌ی کتیب

احمد دلزار

بیرہ وہ ری
رؤثانی ژیانم

۱۹۸۹

بہشی یہ کہم

سپیندارو چناری زوره. شارمکه پریهتی له سهنتاوری و باخچه و مهیدان و
دارستان و تهلاری جوان و نایاب.

(نیستا سات نوی نیوارهی ۲۵/شوباتی ۱۹۸۵)ه، دهرهوهی ژوره گرم
و گورمهکه، تا چاو ههتر دمکا هه بههوه هه بههفر، دهلیی بناری قهندیلی
خومانه لهم روزانهدا..... واخه ریکم بیرهوه رییه کانم دهنوووسم.

خیسار ۱۹۸۵/۲/۲۵
دلزار

هه و نامه ی کتیب

بیوگرافیای من

نام نه‌محمد و کوری مستغای کوری محمدهی کوری مستغای
حه‌یزیمه، باوکم له‌بنه‌ماله‌ی حه‌یزییان و دایکم عایشه‌ی مه‌لاعزیزی نه‌وه‌ی
کاک‌ی زیوه‌ بووه.

دوای کوژانه‌وه‌ی ناگری شهری گه‌ره‌ی یه‌که‌می جیهانی به‌ماو‌دیه‌کی که‌م،
به‌چوارده‌ مانگیک، له‌ نیواره‌ی روژی هه‌شتی کانوونی دووه‌می سالی ۱۹۲۰ ی
زاینی، ۱۸ ی به‌فرانباری ۱۹۱۸ ی کوچی هه‌تاویدا، له‌ روزیکی ساردو به‌فراوی
و توفدا، له‌شاری کویه، له‌گه‌ره‌گی هه‌راوان له‌دایک بووم و له‌ته‌منی بیست
سالیمدا، له‌سالی ۱۹۴۰ و له‌ناوی «دازار» هه‌ل‌ب‌زاردوه و له‌ساره‌ هه‌ر به‌م ناوه
ناسراوم.

ژیانی خانوادگی نیمه، له‌هه‌روبه‌ری له‌دایک بوونمدا، له‌په‌ری سه‌ختی و
سه‌خه‌تیدا بووه، زور نه‌بوه‌ شهر کوتایی هاتووه، برینی گوشت و بری زور
بیکاری و نه‌بوونی و مالویرانی هیشتا سارد نه‌بوته‌وه.

باوکم هه‌رچه‌ند مال و سامانیکی که‌میشی له‌ باپیره‌مه‌وه بو به‌چی
نه‌ماوه، به‌لام به‌شی زوری هه‌ر زور، فروشتووه و له‌تاوی داوه، نه‌هیش که
ماوه، دوای گرتتی به‌سه‌رباز و راپیچدانی بو به‌ره‌ی شهر، له‌ سه‌ره‌تای شهری
گه‌وره و له‌ سالانی شهر له‌ گرانی و قات و قریه‌که‌ی سالانی ۱۹۱۷ و
۱۹۱۸ دا، دایکم من‌داله‌کانی پی له‌مردن رزگار کردووه، که‌ نه‌سا په‌ر له‌بوونی
من حه‌ماغای برا گه‌ره‌م (۱۹۰۷ - ۱۹۴۴) و هه‌مین خوشکه‌ گه‌ره‌م (۱۹۱۵
- ۱۹۵۰) هه‌بوون. یه‌که‌میان به‌نه‌خوشی تیفوس و دووه‌میان به‌ ناو به‌ندی

دوای سهقر بهلك خانووېك و پارچه زهوییهكی ۱۷ دونهی و دوو
 باخمان له شیوی رهزانی گوپه‌دا مابوو خانوه‌که‌مان له (۴)ی ته‌موزی سالی
 ۱۹۶۳دا له‌لایهن کوده‌تاچییه‌کانی هه‌شتی ره‌شی شوپاته‌وه سووتینرا و له
 پاشان به‌پاچ و بیل ویران کراو دواپش ده‌ستیان به‌سه‌ر پارچه زهوییه‌که‌دا
 گرت و به‌نزیخانه و گه‌راج و هه‌مام و هه‌ندی لوکان و باره‌گی فیرقه‌ی
 حزبه‌که‌یان تیدا دروست کرد. باخچه‌کانیش به‌بیانوی نه‌بوونی سه‌نه‌دی تاپووه
 (هه‌رچنده‌ پتر له سه‌د ساله له‌ژیر ده‌ستی بنه‌ماله‌ی ئیمه‌دایه) ده‌ستی به‌سه‌را
 گیرا. تا به‌م جووه نان برآویان کردین. که‌چی نه‌م پارچه زهوییه و نه‌م دوو
 باخه، له‌کاتی خویاتدا، سه‌رچاوه‌ی ژیانمان بوون؛ زهوییه‌که له قه‌راخ شار بوو
 به‌شیکی ده‌کرا به‌شینایی و نه‌وه‌کی دیشی به‌گه‌نم و جو، به‌شی نانی سالی
 ده‌کردین: باخه‌کانیش به‌کیکیان به‌کری سالا نه‌ دندراو نه‌ی دیشیان خومان
 هاوینانی زوربه‌ی سالان، له سه‌ره‌تای حوزه‌یرانه‌وه تا نزیک ناوه‌راستی مانگی
 تشرینی به‌که‌م، ده‌چووینه سه‌ری، هه‌ندی شینایی و که‌می تووتنیشمان تیدا
 ده‌چاندو دابه‌سته‌یه‌کیشمان تیدا به‌خو ده‌کرد.

پایزانیش مشتاگی هه‌نارانمان له‌ناو باخه‌وه ده‌گواسته‌وه مالی و ورده
 ورده ده‌مانتارده بازار بو فروشتن و گوزهرانی روزانه‌مان پی ده‌کرد. داری
 سووتاندنیشمان هر له باخه‌که به‌ده‌ست ده‌هینا.

باپم که ماوه‌یه‌کی دریز نه‌ندامی نه‌نجومنه‌ی شاره‌وانی بوو، چارچاره
 به‌فه‌رماتی میری ده‌بوو به‌ نه‌ندامی لیزنه‌یه‌کی قه‌سه‌ندن (خه‌ملکردن) یان ناو
 نووسین و بو لادیکان ده‌چوو. یان هه‌ندی سال پاچ وه‌رگرتنی «مه‌رانه‌ی» له
 میری به‌ ئیجار ده‌گرت. به‌مه هه‌ندیک باری ژیان و گوزهرانیمان راسته
 ده‌بووه، نه‌رکی ژیانیش نه‌سا و مک ئیستا گران نه‌بوو، هر خیزانیک پایزان
 نانی سالی و هه‌ندی دانه‌ریکه و ده‌سته جلیکی ئاسایی بو خوی و منداله‌کانی
 سیگورته بکردایه، ئه‌وا زور به‌خته‌وه‌ر و ئاسوووه‌ه دل بوو تا سالی تیوه‌ر

دهسوراییهوه.

جا لهو هال و مهرجه میژوویی و ئابوری و کومه لایه تییه ناهه موارهدا، پیم ناوخته ناو دنیای ژبانیه دهه موی هندیگ له یاداشته کانی خومتان بخمه بهر دهست، به لام به خیرایی، چونکه له زه مدها نیه به سه رهاتی شهست و پینج سالی سهخت و تووشی ته منم به زنجیره یه کی دریزی ته لقه ورد بخمه رووا.

چهند بیره هوریه کی سهرده می مندالیم

له بیرمه زور مندال بووم، به باومش هه لیان دهگرتم و بو شوینی په ناو بن تاویره بهردی زلیان ده بردم و پیمان دهگرتم «وس به ته یاره هات» !
دوایی پاش چنده دهه سال زانیم که ئاو رووداوه، له هاوینی سالی ۱۹۲۲ بووه، که به (سالی ته یاران) ناو دهبری و ته منم دووسال و نیو بووه، ئه کاته بووه که ئوزده میر (عالی شه قیق) ناو ئه فسه ریکی غیر نیزامی تورک، بزور ته هومیه که له دژی ئینگیزمکان له ناوچه ی رهواندز و کویه و رانیه پیدا دهکا، بو ماوه یه کی کهم، لایه نگرانی تورک به عولاغای جهوزی و ههوادارانی دهست به سه ره کویه دا دهگرن و ئینگیزمکانیش گوشار دهخه نه سه ره دانیشتون و داوا له لایه نگرانی خویان و خه لکه که دهگرن، ئه گهر تورک و تورکچیه کان ده رنه کن بوردومان تان دهگرن، له راستیشدا کویه بوردومان دهگرن، به لام ههردوو بومبا له ناو شاردا دهته قن په کیکیان به مزگوتی جومه و ئهوی تریشیان به مالی حاجی حه مه رومی دهگهوی، هه ندیکیشیان ناته قن. په کیکی لهی بومبا نه ته قیوانه به پیاویکی هه ژار هه له گرن و فریی دهده نه ناو گومی گونه پردوه و پاش چهند سه عاتیک دهته قن.

جا به یارمه تی جه میل ناغای جهوزی، که حاکی شار بووه، تورک و لایه نگرانی وه درده نین و دیسان دهسه لاتی ئینگیزمکان دهگه ریتوه سه ره کویه. هه روا له بیرمه هه ره له هه مان هاویندا بوو مه حمودی برام که ته منی چهند

مانگیک بووه، دهمری، جا لهبر نهوهی که لهبر چاوم لهژیر کهپری (باخی شمه) لهسر کاسهیهکی دار شوشتیان و له پارچهیهکی سپییان وهرپیچاو دایانه دست باخوانیک، که دواپی زانیم ناوی قادری توپال بوو، بو ناشتن بردی، نیستاش نهه دیمه نهه هر لهبر چاوه، لهسر تابلوی میشکمدایا بهتاووی چاپ و چمسهپه.

- دیسان لهبرمه گهلی کس دههاتنه لای باوکم، هندیکیان چاکهت و پانتولیان لهبر بوو فیسی سوریان لهسر بوو. نهه فیسی لهسهرنانه، تاماومیهکی زور ههرما بوو، تخنانهت سهروکی شارهوانی کویه، مهلا نههمه ناغای مام سلیمانی غمفوری تامرد هر فیسی لهسر دهنا.

- زور جار دهه بیست که دهیانگوت: ئینگیزمهکان زه لام یان ولاغ رادمکیشن، واتا بهزور بو بیگار راپیچیان دهان، تفاقه چنگی و نازوقهیان پی دهگواستهوه لهنیوان کویه و ههوایر یان کویه و رانیه یان هر له نوردوگایهکاندا بیگارییان پی دهکران.

دواپی زانیم ئینگیزمهکان بو چه پاندنی سیاست و جیکردنهوهی خویان لهناو خه لکیدا (فقیر خانه) یان له کویه کردووه و نانیان به برسیان داوه و لههمان کاتیشدا بهسهروکی سهیری خه لکه گه یان کردووه، بو نمونه هاتوون پیشبرکیی سهیریان داهیناوه وک... نهوهی ههرگهسیک نانیک به دوو پاروو قوت بدا روپیه یهک و بهیهک پاروو قووتی بدا دوو روپیه پاداشتی ددهنی، لهراستیشدا نهه پیشبرکیه کراوه و چند کهسیک سهرو روپیهیهک و یهکیکیش دوو روپیهی وهرگرتووه و نهوانیش تیر بهئهل و به ساکاری و ههزاری جهماوهرمهکه پیکه نیون و سهریان بو لهقاندووه.

- دپته بیرم چند خیزانیکی کوردی کوردستانی سهر بهتورکیا له کویه دهژیان، یهکیک لهو خیزانانه لهمالی نیمه بوو، باوکم ژووریکی دابوونی پیاوهرمهکه پیاویکی کاملی ریش ماش و برنجی بالا مهیلو دریزی، هندیک قهلو بوو، شال وشهپکی، دهستوری کوردستانی ژوورووی لهبر دهکرانو کلویکی

ئەستور و هەندیک قووچی لێبادی سێی لەسەر دەنا، ناوی حاجی محەممەد بوو. ئەمە ناوی زانیم کە لە کوتایی سالی ۱۹۲۵ یان لەبەهاری ۱۹۲۶ دابوو. ناوی سەرئەگەوتی بزووئەو چەکارێیەکی شیخ سەعیدی پیران، لەناوچەیی دیار بەکر لەمانگی مارتی سالی ۱۹۲۵ دا کە لە دژی تورکە شوقینیە کەمالیەکان دەستی پێ کرد، لە دژی ئەوانەیی کە بە پشتگیری کورد لە شەری (چەئەقلە) بەسەر ئینگیزی یونانەکاندا سەرکەوتن و کەچی لە بەلینەکانیان پاشگەز بوونەو و ئەتوومیشیان پێ رها نەدی. ئەمانە چەند هەزار مالیک بوون روویان کردبوو کوردستانی خواروو.

- یەکەم دیمەنی دلتەزین کە لەسەرھتای ژیانمدا دیومە ئەمە بوو:

مندال بووم پاش نیوهرۆیەکی بەهار لەگەڵ دایکما بەرھو باخی (شەمە) دەچووین، لە سیلەیی گەری جوولەکان، گەرھکی سەرباخی ئیستا، لەسەر ئەر ریبەیی کە لە هەببە سولتانەو دێ، تووشی دارکەریک بووین گوی درێژمکی بارھداریکی پیوہ بوو، لەباتی سەرباخی لاشەیی کچیکی جوان و ئەدگار وردو بالا ناوہنجی و کەرەو کراس و سوخمەییەکی جوان لەبەری تەمەن ھەر شازدە ھەقەدە سالی بەپشتا بەسەر بارە دارمکەدا درابوو، چاومکانی لەسەر یەک بوون دەتگوت خەوی لیکەوتوو. دارمکەرھکی پولیسێکی بەداوہ بوو ھیدی ھیدی بەرھو شار دەچوو.

دایکم کیشای بەسنگی خویدا و ھاواری کرد "ئەیرۆ ئەو ھەلیمە کچی کەریمی حاجی ھەمە رومییە، کە دوو رۆژە بەھوایدا دەگەرین و بزەر". پاشان زانیم کە ئەم رووداوہ لە بەھاری سالی ۱۹۲۷ دابوو، ھەلیمە کچی کەریمی حاجی ھەمە رومی چەند رۆژیک پیش ئەم رووداوہ لەسەربانی خویانەو قسە لەگەڵ کوریک دەکا، کە ئەویش لەسەربانی خویان دەبی، ناوی کەریمی شیر ئەحمەد بوو، دەلین بەرووی یەکتەرییەو پیکەنیون، بەلام باپەرھەندییەکی خوشەوێستیشیان بەیکەوہ بووی، خو کابەکەچ ئەدبوو ئاسمانیش ئەدرووخوا! کەچی دایکەکی سەرور رووی خوی دەرنیتەرە و باوکی لی پر دەکاو

هر ئو روژه له ژورديكي تهنيدا بهندي دهكهن و روژيك يان دوان نان و ناوي نادهني و ئينجا شهو بهيارمهتي ههندي خزمي نزيكه دهست لهبينه قاقاي دهنين و خپ دهبخنكهن و هر بهو شهو دهبين له تاتووكي ههواوان له نزيك (قهبري فهقي) لهسر ربي ههيه سولتان، كه ئيستا گهرمي ئازادي لهدهور دروستكراوه، چاليكي بو ههدهكوان و به چلكه دهبخنه ناوي و بهپهله داي دهپوشنهوه بي كيل و بي نيشان و خويان دهگهيهننهوه مال.

بو روژي ناوي، باوكي حاليمه دهچيته پوليسخانه بهدهنگيكي گرو لهرزوكهوه دهلي: ئهوا دوو روژه... كچهكهم ديار نيه و سوراغيكم بو بكن.

سهبري ئهفهندي، باوكي فواد و جهميل، كه معاوني پوليسي كويه دهبي، له پاشان بوو بهمديري پوليسي كهركوك، دهم و دهم گومان له قسهكاني دهكاو دهكويته ليتورزينهوه و گهران به شوين كچهكهدا، نهك هر لهسر زهوي، لهژير زهويشدا! تابهوي گكو تاكامهكهيهوه لاشهكهي دهوزنهوه، دواي تاقيكردهوهي پزيشكي دهردهكهوي كچهكه پاك و بي خهوش بووه، دادگاي كوهراش، وادهزانم ١٥ سال حوكمي باوكهكهي دهدا و ... ماوهي بهنديهكهي له بهنديخانهي موسل تهواو كردو گهرايهوه كويه.

جا ئيستاش كه باس ديته سهر باسني بافرهتي كورد و ستهمي كومهل بهرامبهري، گورج ئو ديمهنه دلتهزينهوه و هك شريتيكي سينه ما ديتنهوه بهرچاوو بو ماوهيهك دهمتاسيني.

چوونه سوخته خانم

هر لهسالي ١٩٢٧ دابوو كه باوكم دهستي گرتم و برديه سوخته خانهي مهلا سهعدو لهپهر خويندني دانام، مهلا سهعد پياويكي بهتمهن بوو زور نهدهب دوست بوو، بهلام ههردوو گويي كهه بوون، زورجار بهبي هيچ هويهك ئيي دهدين و واي دهزاني موتالا ناكهن و قسه دهكهن، چاري واش ههجوو قهزاي

دیزه دمکورت له گوزه" له پاتې له کومه بدا که دهنګه دهنګی دمکرد، دمومات
له یه کیکی ددها که بی تاوان بوو.

جاریک نازانم له سرچی بوو لینګه پیلاویکی قورسی تی گرتم و راست
توقه سهری شکاندم و خورین به زوری داچورا.....ماموستا زور
په شوکا و هانای بو مه لائن بریو به جوته سهریان برژاندموه و هندی
خوینه که یان شوشت و بویان پیچام.

مهلا سهد بابمی زور خوش دهویست و له زمانیشی دهرسا، که نیووهو
چوومهو تیمگیانندن چیم به سر هاتوه.... باپم به خوشییه کهوه گوتی: "نیستا
دلن ناوی خواردهوه و بوم دهرکورت که ماموستاتان نهمیه تان پی ددها
چاکمی نیوهی دهوی".....

له رش زیاتر، کوله هخاریک که پیم هه لگیری به کولیدا دام و گوتی:
نمه بو ماموستات بیه یا دنیا پی! نای که بردم ماموستا چند گه شایهوه
چندی پی خوش بوو چونکه چاره وانی پیچوانمی نهمی دمکرد.

زور جار مهلا سهد که دهواته لای باوکم هر له بهر دهرگاوه له پاتې
سهلام بره شیعیکی کوردی یان فارسی دهورندهوه، زورپی شیعرمکانی
نالی و سالم و کوردی و حاجی قادرو شیخ رهزای له بهر بوو، چکه له شیعی
فارسی، فتح الهی کوریشی، له راستیدا هر نهدیب و نهدوب دوست بوو، نو
فتح الهیه که پیشه کی بو دیوانی شیخ رها نویسیوه. نیستا له منداله کانی
مهلا سهد و ابزانم هر عومر ماوه، که نوسا له نار بیشکدا بوو، هه موو
سوخته کان به نوبه لانکه که یمان راژندوه! تا سالی ۱۹۷۵ ماموری نفوسی
کویه بوو.

له مهلا سهد شتیکی وا فیرنه بووم شایانی باسکردن بی، بویه باوکم
بردمیه لای مهلا چه بیب، قورننم لای نه ختم کرد.

هریه کی که له سوخته کان دوشه که لیه که یان گونیه کی پر له پووشی
دروبوو له سهری دادنیشت، ماموستا روزی شش حوت نایتمی به خونجه بی

پی دهگوتین و بو روژی نوایی دهبوایه بهروانی بیخوینینه و ئینجا چهند
نایهتیکی تری پی دهگوتین. روژانی پینچ شهسه که نیوهرۆه دادمهات جلوکه و
دوشهکه لهکانمان دهبردنه کولان و پاک پاک رانمان دهتهکاندن و دهمان هینانهوه
ژوورو لهسهر یهکتزیمان قهتره دهکردن تا روژی شهسهی دادی.....

بههارانیش ههفتهی جاریک سهیرانمان دهکرد، بهلام چون؟ ههر
سوختهیهک ههندی شهکرو چاو ههندی نان یان گولیره بهرون و نهختی
پیخوری و مک ماست یان پهئیر یان هیلکهی دههیناو دهچووینه سهیریانی مالی
ماموستا و چایان لهسهماوهریکی زهردی بریقهدارا بو لیدنهانین و لهبهر روژو
لهدهودی گیای سهریان، نان و چایهکهمان دهخوارد و دهرسیشمان دهخویند.
کریی خویندن مانگی روپیهک و هی ناو خواردنهوه یهک ئانه بوو.
ههر لهی سالهدا بوو که لهلای مهلا حهیب دههخویند لهبههاری ۱۹۲۸دا
کههیمی برام، کهئیستا شارمهزایه لهههاریک بوو.

چوونه قوتابخانه

سالی تیوهرسورایهوه، له پایزی ۱۹۲۹دا بارکم بردمیه تاکه
قوتابخانهکهی کویه، که ئیستا نوای، ئهوهی بهبهر شهقامی گشتی کهوت،
کتیبخانهی گشتی له شوین دروستکراوه. عهبدولرحمان شهرفی نازهنینی
برای مهلا صدیقی حاکی کوپرای ئهوسا، مدیری بوو.

دیهه یادم قوتایی پولی نووی سهههتایی بووم روژیک دهرسی خویندنهوهی
کوردهیمان ههبوو، بهریکهوت لهههمان روژدا سهید نوری بهرزنجیهی که
(پشکنهر) بوو لهکویه بوو هاتبووه سهردانی قوتابخانهکهمان و هاته ژووری
دهرسهوه، چاکهت و پانتولیکی رهش و نهستووو سفتی لهبههروو، فیهسیکی
سهووری لهسهر بوو که میزهریکی سهووزی لووس و لیکه زور بهریک و پیکی لی
پیچابوو، تهلهسانیکی شین و پان و پوری لهسهر و جلهکانیهوه لهبهر کردبوو،

سهروریشیکی رهش و پری هه‌بوو، نووچاوی گهش و نوویری رهش و تیکه‌لاوو
په‌یوست و مک پیاویکی قه‌به‌ی قه‌له‌رو تیکس‌مراوو دریزم هاته به‌رچاو. نازانم
بوچی وام به‌خه‌یالا هات که ده‌بی پیغه‌مبه‌ریش ناوا بوو بی!
زورم به‌لاوه به‌سام و سلا بوو.

ده‌سه‌که‌مان له‌باره‌ی ریوییه‌وه بوو، سه‌ید نوری فه‌رمووی: کی ده‌زانی
ریوی چونه؟ زورمان ده‌ستمان بلند کرد به‌لام ئه‌ی که‌ریم توفیقی هه‌ستاند،
که‌ریم توفیق له‌ پایزی ۱۹۴۵ دا یه‌کیک بوو له‌ دامه‌زینه‌رانی حزبی شیوعی
کوردستان (حزبی شورش) که صالح جه‌ده‌ری سکرته‌یری بوو مه‌کته‌بی
سیاسیه‌که‌یان بریتی بوو له‌ کاک صالح و نافع یونس و عه‌لی عه‌بدولله‌ی کویه
و که‌ریم توفیق، که‌ریم نوای ته‌واکردنی کولجی حقوق، به‌ماوه‌یه‌کی زور کرا
به‌ مودیری گشتی ئینحصاری توتنی هه‌موو عیراق، له‌ سالی ۱۹۸۳ دا کوچی
نوایی کرد. جا که‌ریم خیرا خیرا ده‌یگوت: "ئه‌فهن‌دی به‌سه‌گ ده‌چی! ئه‌فهن‌دی
کلکی هه‌یه" به‌ده‌ستی راستیش کلکی له‌نوای خوویه‌وه دروست ده‌کرد سه‌ید
نوریش ده‌ستی به‌ پیکه‌نین کرد و گوتی "به‌خرا کورم ئه‌فهن‌ی نه‌ له‌سه‌گ ده‌چی
و نه‌ کلکیشی هه‌یه" ئینجا ئیمه‌ له‌ مه‌سه‌له‌که‌ گه‌یشتین و ده‌ستمان به‌ پیکه‌نین
کرد.

ته‌نگ و چه‌له‌مه‌ ئابورییه‌که‌ی سالانی ۱۹۲۹ - ۱۹۳۳

زور دره‌نگ زانیم که‌ هه‌ر له‌ی ساله‌دا منی تیدا چوو مه‌ قوتابخانه،
گه‌ره‌ترین ته‌نگوچه‌له‌مه‌ی ئابوری سه‌رمایه‌داری روویداوه، که‌ هه‌موو ولاته
سه‌رمایه‌دارییه‌کانی دنیا‌ی گرتوتی و تا سالی ۱۹۳۳ ی خایاندوو. به‌بیرم دی
له‌ی ماوه‌یه‌دا باری ژیانمان زورگران و دژوار بوو، زور زه‌حمه‌ت گوزهرانمان
ده‌کرد. هه‌نارو هه‌نجیرو میوه‌ی ترمان ده‌نارده بازار، به‌لام ته‌ده‌فروشا،
روژانه ناردمان ده‌کری، ده‌چوو مه‌ قوتابخانه به‌لام گه‌لی جار نه‌بوو قه‌لم یان
ده‌فته‌ر بکرم، که‌ له‌مالیش داوام ده‌کرد باوکم ده‌یگوت: "مه‌خوینه!"

ثابتم جوړه دواى تنگوچه لښه کمښ به هزار دهردي سهرى و نالى عهلى
خويندنى سهره تايى و ناوهنديم ته راوگرده.
رووداوى بومبايه که

وهک دپته يادم له سهره تاي هاوینى سالى ۱۹۳۲دا بوو رووداوىکى زور
ناخوش و جگه بربر له کويه روويدا که به مجوره بوو:
صه لاهى کورى شيخ نورى مهلا عه بدولاي جهلى زاده که له من به ساليک
گهره تر بوو، بومبايه کى نه ته قيوى سالى ته ياران، سالى ۱۹۲۲ى له ناو روپارى
کويدها له نيوان کاني گرمک و پرديدا د دوزيتو هو وادهرانى خه زينه يان شتى
نه نتيکى تپدايه، هندی دهستی تيورده داو چند بورغيه کى دهکاته وه، به لام
بومبايه کهى بو ناکريته وه. روزي دوهم چند برادرىکى خوى ناگادار دهکا و
له گل خویدا بولاي بومبايه کيان دبا، چند روزيک خه ريکى دهن.... ده لين
جاره هاى جار صلاح بومبايه کهى بهرز ده کرده، که به قهر مهنينه
هه چوشيك بووه و به هه موو هيزى خويوه دهگيشا به تاشه به رديکدا، تاجاريک
له جارانه ده ته قيتو هو له هارژن دها، به به تاجاريک هه موو کويه له رزييه هو
له کاتى ته قينه هه کهى له باخچهى حاجى جهليل بووم، که سعه دى کورى
سهره پرشتى ده کرده. نيستا نه شوينه که ده که رپته نيوانى قونگرو مزگه تى
مهلا نه سعه دى جهلى زاده وه، بوته گرمکه خانويه کى زور خوش و باسه فاء،
له روخ نه باخچه به دابه سته يه کم ده له هران. شوينى ته قينه وه که زور دوور نه بوو
به ته واوى ديار بوو، که سهرم هه لبرى له نيوانى گرمک و پردى دا دوو کهل و توز
هه له دستاو خه لکيکى زور کويبونه وه، چونکه چايخانه کهى گرمک زور له
شوينه کهى نزیک بوو نه هنده هه به شوينى چايخانه که نه رى بوو که وتبو به ر
بناوانه کهى گرمکه وه و شوينى بومبايه کهى هندی به رزيبوو، نه گينا خه لکيکى
زورى دانيشتوانى چايخانه کهى ده کوشت. هه روها له ناو شاريش خه لکيکى
زور به هاوارمکه وه چون چونکه له ويوه زوو خه بر ناردرابوه شار.

باشم لهبیره چند که سبکی تریش هاتن و لهبرامبهر مزگوت کهوه، لهسهر
 ریی رهزان وهستابووین که خاله شیخ نوری لهزیر راهاتوه و زور ماندوو
 په شوکار بوو. کهواو سهلتی لهبر بوو، سهری روت بوو پشتینی نه بهستبوو
 نارهقی لی دهچورا بهدنگیکی بهرزوه گووتی: "وطلا صهلاح پارچه پارچه
 بووه!" نیتر بهرو مال رویشتهوه، جا دوابه نوای شو نوری نه خایاند سی
 دارترهم دی که هاتنوه، یه که میان لاشهی صهلاحی تیدا بوو دستیکی
 په ریوی بهباسکهوهی لهتنیشت دائرابوو لهگل چنگیک له میشکی پڑاوی...
 نینجا دوو ترمی تریشیان هینایهوه که گوئیان به حال نووزیان تیا ماوه.
 نهوانی بهر هم به لایه کهوتن و له دوری بو بهایه که بوون نه مانه بوون:

- ۱ - سهلاحی شیخ نوری که دهم و دهم لهناو چوو.
 - ۲ - بابا رسولی بابا عالی شیخ کهریسی بهرزنجیسی شهو مرد تاقه کوری
 دایک و باوکی بوو مند الیک نوری هیمن و بیوهی بوو.
 - ۳ - هه بندولای حاجی مستفا (بابه که) یان پی دهگوت بهسالیک له عومهری
 برای گهورتر بوو، نهویش هر له زمان شه یان بهیانی مرد.
 - ۴ - ههمیدی تایهر چه له بی، ساچه بهی که له سعتی دا بوو پارچه بهی کی لی
 پچرانده بوو. بهلام پاش نازارو تیمار کردنیکی زور خوش بهختانه چاک
 بووه. له راستیدا هر نهویانه رزگار بوو، له پاشان کرایچی عهسکه ری
 کهواو کردو ماوه به کیش نامیر حامیهی قه لادزی بوو.
- دوایی زانرا دوو کوژراوی تریش له رهزی (پلوه سک) - که بهرامبهر به
 پردنیه به بهری شاروه - ده دوزینهوه. یه کیکیان ناوی (مامه) بوو شاگرد
 بهرگه دروو بوو نهوی دیشیان فهقیبه که بوو خهریکی دهور کردنهوهی
 دهرسه کانی دهی. بهمه ژمارهی کوژراوان گهیشته پینچ کهس.
- فهقیبه کهم نه دهفاسی بهلام ده توانم بلیم نهوانی دی هه موویان ماوتهمن
 بوون، هیشتا هر خونچهی نهپشکووتوو بوون نهه و ته بهی کی نه بوو علای
 موعهریم بیر دهختاره که دهلی: "ارحام تدفع و ارض تبلع". واتا

(مندالدانه‌کان مندال فری دهمنه دهرهوه و زهوش قووتیان دهدا)، کهچی ئەم قووتدانهی ئەمجاره هیچ سروشتی نەبوو زور له ناوهخت بوو.

باری سیاسی و کومه‌لایهتی کویه له‌نیوان هەردوو شەره گەرمەکی جیهانیدا

نەگەر بە کورتی بیگیرمەوه بەمجوره بووه: ئینگلیزمەکان له کوتایی شەری گەرمەدا حەمه ئاغای مەحمود ئاغای غەفوری دهمکەنه حاکمی شار، بەلام حەمه ئاغای پیاویکی زور بەتەمەن دەبی، له هاوینی سالی ۱۹۲۰دا که من تەمەنم هەشت مانگ بووه، کوچی نوایی دهاو جەمیل ئاغای حەویزی که یارمەتی دەری بووه دهمکری بەحاکمی شار و پەمه دەسه‌لاتیکی بەره‌لای دهمکویته دەست، بەلام مەملانییه‌کی توندیش له نیوان لایەنگرانی تورک و ئینگلیزدا هەبووه، ئەه‌بوو وەک باسکرا له هاوینی ۱۹۲۲دا لایەنگرانی تورک بو ماویه‌کی کورت دهمچنه ناو کویهوه و ئینگلیزمەکانیش کویه بوردومان دهمکن و زوربەیی خەلکه‌کش بەسەرکردایهتی جەمیل ئاغای حاکمی شار لایەنگرانی تورک و دەردەمنین.

له مانگی ئاداری ۱۹۲۳دا جەمیل ئاغای بەرەسمی له لایەن دهلەتی عیراقهوه دهمکری به قایمقامی قەزای کویه (له کوتایی سالی ۱۹۲۶دا ئەم کتاپه رەسمییه‌م له صادقی جەمیل ئاغای وەرگرت و خویندمەوه) ئیدی نوای ئەم میژوه جوهره هیمنایه‌کی نسبی له هەموو عراقدا پەیدا بوو بەلام له‌لایه‌کی ترهوه ناکوکی نیوان ئاغایه‌کان، لەسەر حسابی جوتیارو لادییه هەزارەکان، ناکوکی نیوان حەویزی و غەفوریان که له‌گەل دەسه‌لات پەیداکردنی ئەم دووبەره بابەدا هەبووه زیاتر دهمکویته پیشه‌وه و پتر سەر هەلەدا.

دیتە یادم و زوریش رووتە: لە ماویه‌دا که جەمیل ئاغای قایمقام بوو، نزیکه‌ی چوارده سال لەسەر یەک له کویه‌دا حوکمی کرد جگه له ماویه پیشوی که ئەسالی ۱۹۲۰وه حاکمی شار بوو، باری سیاسی و ئابوری و

کومه لایمتی و روشنبیری شاره کمان، گورانیکی نورتوی بهسرا نه هات که بهر
هست بی. بهر ریژایی نئو ماویه کویه بی ری و بان، بی رونکی بی
قوتابخانهی ناوهندی و دواناوندی، بی نه خوشخانه، بی کتیبخانه، بی
همووشت بوو. کهچی بهر له شهری یه کهسی جیهانی ناوهندیکی گرنکی
بازرگانی بووه، کاروانی بازرگانی تهریزو ساپلاخی بهر موسل و حلب
پیدا رت بووه. نئویش بازرگانیهکی گرمی له گهل نئو شاراندا هبووه،
کهچی له ماویه دا، له هموو روویه کهوه بهر کزی و نابووتی دهچوو.

خو خهران سوتاندن و کلک و گویی و لاخ برین و توتن و شینایی
بهشوو هه لکیشان و چه م و رهز برین و بناوان شکاندن و پیاو کوشتن و بی
نه من و ئاسایشی هموو قهزای کویبی گرتبووه، کی دهیتوانی بهتخیا بهی
ریکردن له گهل کاروانی به کداردا بهری پدا بروا هه رکسیک نئو هنده له
ئاوهدانی دور بکوتایه توه که هاواری به کهسی نه گیشتیا، دور نه بوو تووشی
ریگرو چه رده بی و روو تگری بان بکوژی. کی هبوو ناری چولی
(هوره مرزان) بیسی و دانه چله کی؟

له باوکم و کهسانی تریشم بیستووهر پیاو کوژ بهسه لیره ی زیر به لکو
به هشتا لیره ش بهر لا کراوه. ههر ته حسیلداریک نه گهر چواریه کی نئو
پارهی بی که کوی ده کرده دابای به خهزینهی دولت مانای نئو هبوو زور به
ویژدانه! سهرانی سوورانه و بهرتیل دان و وهر گرتن کاری زور ئاسایی بوو.
سوورو سهلام پشتی جوتیارو کاسبکارانی شکاندبوو.

ناکوکی نیوان جوتیارو ناغاو خاوهن مولک، نه گهر چی بنچینه بی بوو
به لام بهر دوه نه بوو، له بهر هه ژاری و نه خویندهواری و نزمی پلهیان یان
نه بوونی هوشیاری سیاسی و کومه لایمتی و نه بوونی هیچ حزب و ریکخراویکی
سیاسی بهتایهتی له ناو جوتیاراندا.

یو چهختکردنی نهم قسه یه م ده لیم: شهری دوه می جیهانی سالیک، بوو
دهستی پی کردبوو، له نزدیک (گومی گامیشان) بووم، که له ناو زهوی ئیمدا

بوو، نیستا پر کراوختهو بارهگای فیرقهی حزبی به عسی لی دروست کراوه،
لادیی یهک بهره بازار دهچوو یهکیکیش بهره مال دهگرایهوه: "تیری برا دهنک
و باسی شار چیه؟"

پیاوهکش هر بهدم رویشتنهه روی دهمی تیکردو گووتی: "بهخوا هر
غیره دین غیره دین دهکوژی، غیره دین غیره دین دهکوژی!"
نا بهم جوړه له شهرو تامانچهکانی شهر گمیشتبوون.

* * *

نوشتی کشتهک - قورقوشم تواندنهه - پشکوگوزانهه.

په له هه لگیرساندنې شهرې دوهمې جیهانی کم کم له کوپه رویان
له نه خوشخانه دفرکو که متریش دهچوونه عیادهی دکتور، باوهری زوربهی
رهمه کی خه لکه که واپوو که هوکاری نه خوشی لهه چیتره (جنوکه) یه لهه
چیتیش بهوی نوشته و کشتهک و دعای شیخ و سهدمکانهه واز له
نه خوش دینی بهه ناسهاری نه خوشی نامینی، نهگر که سیک نه خوش بوایه
نوا دیاننارده مالی یهکیک له شیخهکان و بهوش هندی دعای بهسهدا
دهخویندو نوشته یهکی بو دهنووسی که دهوو له شهمی و مشتی بگری و له ناری
هه لکیشی و ناوهکه بخواتهه و نوشتهکش بهسهدشانی راستیا بدوری،
جاریش هه ووو شیخ دههاته سهر نه خوش و نوشتهی بو دمکرد. جا له ههر دوو
حاله ته که را دهوو دیارییهک، برنج یان شه کرو چا یان رون یان هندی پاره
به شیخ دراباو تنانته نهگر نهیسی ویستبا! نوا هر دهوو بدری چونکه
وایان خستبووه میشکی خه لکه کهوه که بهی هه قدوست یان سهرقه له مانه
نوشته کارناکا و نه خوش چاک نابیتهه!

کشتهکیش دهزوویهکی بادراوه، شیخ دعای بهسهدا دهخوینی و لهه چهکی
راستی دههستی، بو نهوی نه خوش لهرز و تای له کول بکوی. شیخ بابا
علی و شیخ نهجمه دین و شیخ عبدالولا و سهد و هلی و کاک نهنوهری سهد
نهجمه و شیخ جه مالی برای نوشته نووسی به ناوبانگی کوپه بوون.

روژیکی پایزی ۱۹۴۷ کاتی چیشته‌نگاو بوو له کتیبخانه‌که‌ماندا، کتیبخانه‌ی گویسنجق، چهند برادره‌ریک دانیشته‌بووین، کاک، نه‌نوره‌یشمان له‌گه‌ل بوو (نه‌وسا کاک نه‌نوره‌ شیوعی بوو) باسی باری نه‌وسای ولاتمان ده‌کرد که‌له‌ناگا‌و پیاویکی لادیی مه‌یلو پیری گوچانیکی نه‌ستووو به‌ده‌ست به‌ژووو که‌وت وراسته‌و خو ده‌ستی کرد به‌ده‌ست ماچ‌کردنی کاک، نه‌نوره‌ و تورمه‌کیه‌کی پر له‌ هیلکه‌ و کای له‌بر دم‌ کاک نه‌نوره‌ دانا و شه‌ک‌وای حالی نه‌خوشه‌کیانی بو‌ کرد که‌ به‌دم له‌رز و تاوه‌ زور په‌ریشانه‌ به‌لکو‌ نوشته‌یه‌کی بو‌ بگی.....

نیمیش بو‌ ریزلیگرتنی کاک نه‌نوره‌ به‌رام‌به‌ر لادییه‌کی ساویلکه‌ متهمان له‌ خومان بری و کاک نه‌نوره‌یش پارچه‌ کاغذیکی خسته‌ به‌رده‌سی و چهند دیریکی بی‌ نوخته‌ی نووسی و قه‌دی کردو قه‌رمووی: "له‌شه‌می و مشتی بگرن و له‌ ناوی هه‌لبکیشن و ناروکه‌ به‌رخواردی نه‌خوشه‌که‌ بدن و نوشته‌که‌ش به‌سه‌رشانی راستیا بدورن ئینشانه‌لا چاک ده‌بیتوه". له‌ پاشان کابرا هه‌لسا و رویی و نیمش دامان له‌ قاقای پیگه‌نین کاک نه‌نوره‌ قه‌رمووی: "ئاخر نه‌مانه‌ نه‌جه‌لی له‌بابی نه‌جه‌لن، نه‌گه‌ر بویان نه‌نوره‌یم دیعایی خراپم بو‌ ده‌کن و به‌ کافرمان دادنه‌ین....".

پاشان (۱۵) هیلکه‌ی له‌ هیلکه‌کان بو‌ من جیا‌کرده‌وه و گووتی: "نه‌مه‌ش بو‌ تو، ده‌برو ده‌ی!".

نه‌وه‌ی شایانی باسه‌، سه‌ید وه‌لی به‌م دواییه‌ شورشیکی له‌ نوشته‌ نووسیندا به‌ریا کرد، نه‌ویش نه‌وه‌بوو که‌ نوشته‌ی بو‌ نه‌خوشیک ده‌نووسی هه‌ندی ده‌نکه‌ جه‌بی نه‌و نه‌خوشیه‌شی به‌نه‌خوشه‌که‌ ده‌دا و ده‌یفه‌رموو: روژی نه‌مهنده‌ چاره‌ نام‌ ده‌نکه‌ جه‌بانه‌ بخو ئینشانه‌لا چاک ده‌بیتوه. شتیکی له‌ نوشته‌ گه‌ره‌ترو گرنگتر هه‌بوو پیمان ده‌گرت (نه‌بر دو‌جانه‌) نه‌مه‌ له‌ روزانی هه‌رزانه‌یدا، که‌ نوشته‌ به‌ چاره‌که‌ دیناریک بوو نه‌و به‌یه‌ک ده‌قه‌ دینار بوو.

نه‌وه‌ی نه‌خوشی باداری بویه‌ نه‌وا مه‌لای حوچره‌کان له‌ روزانی

چوارشه‌مه‌دا له هیلکه‌یان بو دهنووسی. ده‌بوو هیلکه‌که بېرژینی و بیخوا،
ئینجا توپکه‌کشی بکاته کیسه‌یه‌ک یان له پارچه په‌رویه‌کی بیهستی و به‌سه‌ر
ده‌رگای ژووره‌وی بکا ئه‌وا باو نزله‌ی له کول ده‌که‌وی.

نوشتی ره‌ش کردنیش نه‌چوره بوو که نه‌گه‌ر ژنیک دلی له میرده‌که‌ی
پیس بکرده‌یه که هه‌ز له ژنیکه‌ی دی ده‌کا بو‌یه له‌گه‌لیا سارده یان هه‌ویه‌که‌ی
خوشر ده‌وی ئه‌وا پارویه‌کی زوری بو مالومی جووله‌کان ده‌برد و نه‌ویش
نوشته‌یه‌کی ره‌ش کردنی بو دهنووسی. ده‌بوو له تاوی هه‌لکیشی و به‌هه‌ر
فیلیک له‌گه‌ل چای یان ماستاو یان چیشته به‌دم میرده‌که‌یدا بکا، بو نه‌وی
هه‌ تری له‌به‌رچاو ره‌ش بی و ته‌نیا هه‌ر نه‌وی خوش بو‌ی. ژنان باوه‌ریکی
ته‌واویان به‌ نوشته‌ی ره‌شکردن هه‌بوو هه‌میشه دوعا گۆی خواجا مالوم بوون!

یان نه‌گه‌ر نه‌خوشیک له‌رز و تایی لی پیر بکرده‌یه و بی‌وایه به‌سی به‌رو،
ئه‌وا شه‌و بانگیان بو راده‌هیلایه‌کیک ده‌چوره به‌ر ده‌رگای مالی پیاویک که
دوو ژنی هه‌بوایه و به‌ده‌نگیکه‌ی به‌هه‌ر ده‌یگوت: "به‌سه‌ر ده‌گری تا، به‌روژ
به‌رده‌دا مالخوی چار چاوان چ ده‌رمان ده‌دا" نه‌ویش چی گوتبا ده‌بوو ئه‌و
خوراکه‌ی بدنه‌ی، هه‌ر چاره وه‌لام نه‌مه بوو: "فروجاو" جا ده‌بوو فروجاو بدنه
نه‌خوشه‌که و شتیکیشی به‌ مالخوی چار چاوان به‌هه‌ن.

نه‌گه‌ر مندالیکه‌ی ساوا نه‌خوش بکه‌وتایه، ئه‌وا باوه‌ریان وابوو که له
گیانه‌هه‌ریک ترساوه، جا بو نه‌وی به‌زانن ئه‌و گیانه‌هه‌ره چیه ئه‌وا پارچه
قورقوشمیکیان ده‌توانده‌وه و یه‌کیکیش جامه‌ ناویکی ساردی له‌سه‌ر سه‌ری
منداله‌که راده‌گرت و نه‌وی تاوه‌ی قورقوشم تونده‌نه‌که‌ی به‌ده‌سته‌وه بوو روی
ده‌کرده ناو ئاوه سارده‌که و، جا شکلیکی وه‌رده‌گرت که‌لیی ورد ده‌بوونه‌وه به
نه‌قلی خویان به‌سه‌گ یان به‌ پشیله یان به‌ گایان ده‌شو به‌هاند و ده‌یانگوت له
سه‌گ یان له پشیله یان گا ترساوه، جا ده‌هاتن له‌به‌ر چاوی نه‌خوشه‌که
به‌ردیان به‌سه‌گیکا ده‌دا یان به‌ گایه‌ک یان پشیله‌یه‌ک و ده‌یان گوت ئه‌وا
کوشتمان..... گویا به‌مه ترسی له‌ دل ده‌رده‌چوو چاک ده‌بووه!

یان له باتی قورقوشم حضرت پشکویان دههینا لهسهر سهري منداله که یه که
یه که دهیان خسته ناوهه. هر چاریکیش دهبوايه یه کیک پیرسی: نهه چی
دهکهی؟..... نهوهی پشکوییه کهی دهخسته ناو ناوه که دهیگوت: ترس له فلان
دهردمکهه. دیسان نهه چ دهکهی؟ ترس له فلان دهردمکهه تا حضرت
چار.....

یان نیواران نهگهر شیوی شلهی رهک نیسکینه و ماشینه بهابایهوه و
ویستیان هلی بگرن بو روژی نوایی، نهوا پشکوییه کی گهشیان دهخسته ناو
بو نهوهی (لههه چیتتر) گل و قونی مندالهکانیانی قیدا نهشون!

یان نهگهر سالیک وشکه سال بوایه و باران نهباریبا نویژه بارانهیان بو
دهکرد یان کیله بهردی سهر پیواچاکانیان دهخسته ناو هرزی مزگهوتوه تا
باران بیاری به ریکهوتیش هندی چار دهباری!

هندی چاریش بووکه بهبارانهیان دهکردو چند میر مندالیک گورانی
بووکه بهبارانیان لهبر دهگرگی ملاندا دهگوت و خهلیکیش ناویان به بووکه
بارانییه کهدا دهکرد تا باران بیاری.

چند چاریک له مالی خومانا ژنانم دیوه دهزبان له کراس و کهوا و جل
و بهرگیان داوه تا شهی لههه چیتتر (چنوکه) نیان بهن و شایی زهماوهندی
پیوه نهکن و نهیان ژاکین!

یان نافرهتیک شهمووهی دهگرتهوه، واته شهوی شهه لهبهینی مهغریب و
عیشا، زورباش خوی دادپوشی و بهی دهنگ له سیریانیکدا رادهوستا گویی
خوی هلهدهخست بو وهرگرتنی یهکهه قسه که ریوار لهگل یهکیکی کهدا
کردبای. چا نهگهر قسهکهی بهدل بوایه - نهوا به بروای ژنه که - مهخسودی
حاسل دهبوو! نهگهر به دلشی نهبوايه، نهوه مانای نهوبوو، نیازهکهی بهدی
نایه و بهدلشکاوای دهگرایهوه مال!

یان نهگهر ژنان تووشی تنگبهری و دژوارییهک بیونایه نهوا دهچوون
پرسیاریان له مندالیک یان له شیتیک دهکرد تا به فریایان بکهوی و گویی

دلیان بو بکاتوره بهیسی نئو پهنده کوردییی که دهلی: قسهی راست یان له شیت یان له مندال بیسه!

گالته و گهپ و گالتهچییهکانی کویه

دستهیهک پیای قسهخوش و گالتهچی و بهتەمن له سالانی بیست و سیدییهکانی ئەم سەدهیدا، له کویه دەوریکێ گالتهجاری دیاریان دەگیرا، وەک حەوزی حەیب ناغا و ئەسەدی حاجی محەدین و حەکیمی چایهچی و ئەسەده سوور و زمکی ئەفەندی مدیری تەل و سەعید دای و چەند کەسیکی دی.

بو نمونه جاریک حەکیمی چایهچی له مهیدانی ماست فروشانێ کویه (مهیدانی خواری) چای به منداله لادییهک دهکوی دوشاخێ دریزی نیریکی هیناوه به خەنجەرچییهکانی بفروشی نەوش دای سەواکردنی بهوو ناو و نیو لیبی دهری و نیو ناوێشی دهاتی که بیبا بو ئەسەدی حاجی محیدین، نەوش بو زمکی ئەفەندی مدیری تەلی دهنیری نەوش بو حەوزی حەیب ناغای دهنیری حەوز ناغاش ناوێیهک به گورمه دەدا که بیبا بو (حەمه مهلای مهلا نيسک)، که له قەیسەری کون بەرگ دروو بوو بهلام هیچ پهيوەندییهکی بهم پیرهوهنبوو، گالتهی ناوایشی نەدکرد، بویه بهینیک دەرپهسی و ئەمه به سووکایهتییهکی گهوره دهزانی له مندالهکه دهمخوری و بهسەریدا دهقیژینی و دهلی: ئەمه چ بی شهرم و حەیا و بی قیمةتیک ناردوویتە..... گورج شاخهکان له مندالهکه وهردهگری و وەک دروشم بهرزیان دمهکاتوره و بههشتاوو به پەشوکاوییهوه بهرو دیومخانی جهیل ناغا دمهکویتە ری، که ئەسا قایمقامی کویه بو. توومەز ئەوانیش کارمەکیان بهتەکبیر کردوه و هەموویان دوورو نزیک چوونته لای نوکانهکی حەمه مهلا، تابزانن تەنسیری کارمەکیان چون و چەنده، که دهینن بهپەشوکاوییهوه بهرو مالی جهیل ناغا دروا، ئەوانیش

بهناو بازارا دور و نزیک دواي دمگون و سووکه خویشاندانیک پیکدین تا دمگنه لای ناغا، بهلام همه مهلا ناگای له پیزمکی پشتی نیه، که دمگاته لای جمیل ناغا پر بهدم هاواردمگا و دهلی: ناغا چونکه من مهحسوسی جهنابتانم هندی گواو تهرس نم جووته قوچیان بو ناردوم و بهگوا دیان دانوم و دهی همم بسینی..... جا هر لو دهمه شدا جهیز ناغا و هاوهلهکانی بهسردا رادمگن و جمیل ناغا بانگیان دمگاته ژوروه و له حسیبهکیان دمگا و گلی پی دمگتن و قاوهی خویان دمخونه و دهرن.

- هروا نیواریهک باوکم گیرایه و گوتی: نهرو نزیک عسر سهعیدی موختار و نهمعهده سوور تاو لهیان دمگرد، نهمعهده سوور که زارهکانی هلددا لهناکا و گوتی: "بهچاوی رحمه".

- رحمه ژنی سهعیدی موختار بو - نیدی مام سهعید ناگری گرت و هاواری کرد: کوره هه گواو هه تهرس نابی ناموست هه... نهویش لهوه لامدا بهی نهوهی خوی شیلو بکا بهلام بهدمنگی بهرزوه گوتی نهری خهکینه ناوی ژنی من رحمه نیه؟

هندی له خهککه دهیانناسی گوتیان: با گوتی: دهی لهگهل ژنی خومه بو پیی قهلس دهی...؟

بهمه مام سهعید نارام بووه... بهلام دور دهقیقهی پی نهچوو دیسان نهمعهده سوور هاواری کرد "بهچاوی رحمه" دیسان مام سهعید وهک قاوهی سر ناگره لچوو دیسان گوتی: باوکم من لهگهل ژنی خومه تو بو پیی قهلس دهی؟ جگه لهمانه زور پیاری قوشمه و قسه خوش هه بوون، نهگر قسهکانیان کوبکهینه و بهونینه دهن بهجوانترین رشتی مرواری.

وهرزش و یارییه فولکوریهکانی کوبه:

داب و نهریکی جوان له کوبدا هه بوو، له بابت سوارچاکی و وهرزش

و یاری کردنه، نهوی من دیومه و بهیرم دی سوارچاکی له کوپیدا زور باو بوو گهلی جار پیشبرکهی نهمپ تاودان له زهماونده گهرهکاندا دهکرا، مه بهستم له زهماونده گهرهکان نهی زهماوندهی ژنهینانهیه که جهوت شهوو جهوت روژی دمخایاند، وهک نهوی که بو کاکه زیادو کورمهکانی جه میل ناغا و شه فیقی عهولا ناغا و چند کهمانیکه تر کرا..... پاش نیوهرویانی روژانی زهماوندهمه که جلیت بازی و تهرادین دهکرا، سواران رمبیاں دهگرته یهکدی و یهکتریان له سهرخانهی زین دهگلاند. چند جار شه فیقی عهولا غام دیوه له گهرمهی نهمپ تاودان داده هاتهوه و دسته سر یان قوتوی جگهرهی له سهر عهرد ههله دهگرتهوه.

ههروهها جگه له فهقیهکان، که زور بهی نیوارانی بههاران یان لهکاتی نیجازه وهرگرتنی مه لایهک، جگه له شایی، سی بازو یهک بازوو کهوشهک و توپی جغزیشیان دهکرد.

لاوانی کوپهش له سهرگردی (که کون) یان له دهرو بهری (گردی مام جهردیس)، که نیستا بوته باخچی گشتی، یاخود له دوری گانی بسکان، کوده بونهوه وهستا عهولای چه قوساز، (عهولا جهیدی) که پیاویکی جه ماوهری و روح سوک و ناذا و چوست و چالاک و به راپهر بوو، دهوری سهرتیپی وهرزشی جه ماوهری کوپهی هه بوو، نهمه بهی ههلیژاردن یان دهس نیشان کردن له لایهن کهسیک یان بهر هیه کهوه، هه له خویهوه نهو کارهی دهکرد و هه موو کهسیش به گوپی دهکرد و کهس نه بوو سهر پیچی له فهرمانیا بکا. بهراستی وهستا عهولا سهر کردهیهکی جه ماوهری بوو، نهمه نه گهر بیریکی سیاسی له میشکدا بوایه یان نه گهر لهم سالانهدا ژیا باا، دور نه بوو بیی به گهرهترین سهر کردهی سیاسی له ناوچه کهماندا، به سهردان تیکوشهر ریک بخا!

وهستا عهولا پشتیندی ده کردهوه و کورتهک و شهروال و کلوو جهمدانییه کهی داده شو نهو جا جیلانهی دهنگ دهدا که له سهر سهوزه گیای

به‌هارا دانیشتبوون یان پال که‌وتبوون:

کورینه ههستن وختی گه‌ه‌کردنه کی هه‌بوو بلی ناتوانم تیکرای ئه‌و
حه‌شامته بی سی و دوو کردن خویان ته‌نیا ده‌کردو ناماده‌ی فرمائی وهستا
عه‌ولا ده‌بوون. ه‌واری ده‌کرد کورینه سی بازه ورن به‌واما تاکه گوره‌بیه‌کی
داده‌نا و سی بازی ددها ئینجا تاکه‌که‌ی دیشی داده‌نا و به‌پی خوه‌لدانی
دواییان تاکه گوره‌بیه‌کی دوا‌ی دوور ده‌خوایه‌وه، تا ده‌گیشته ئه‌ندازه‌یه‌ک که
زیاد نه‌ده‌کرا، ئه‌وسا ئه‌و که‌سه‌ی له هه‌موان که‌متر بازی بدایه ئه‌وا داده‌هاته‌وه
و یه‌که یه‌که به‌سه‌ر پشتیا بازیان ددها.

وه‌رزشکاران هه‌ندیکیان له دووره‌وه به‌توژم و خیرایی ده‌هاتنه ناو
گوره‌پانه‌که‌وه و هه‌ردوو ده‌ستیان ده‌گیانده زه‌وی و به‌ته‌نیشتیا هه‌ردوو قاچیان
یه‌ک له دوا‌ی یه‌ک ناوا ده‌کرد و نیوه ئه‌لقه‌یه‌کیان پیک دینا، ئه‌مه چه‌ند جاریک
به‌دوا‌ی یه‌کدا دووباره و سی باره ده‌بووه کتومت وک ئه‌وه‌ی که وه‌رزش‌کاره
چی‌هانیه‌کان له‌کی به‌رکیه نیوده‌وه ته‌یه‌کان ده‌یکه‌ن.

هه‌روا هه‌رمیان دروست ده‌کرد، چوار پینچ که‌سی به‌هیز باسکیان
تیک‌ده‌خت و سه‌ریان لیک نزیک ده‌رک‌ده‌وه و هه‌ندیک خویان نه‌وی ده‌کرد،
سی که‌سی دی ده‌چونه سه‌ر شانیان و یه‌کی سوکه‌له‌ش ده‌چوه سه‌ر‌شانی
سی که‌سه‌که، بو ماوه‌یه‌ک راست راده‌ه‌ستان و به‌مه هه‌رمیکی زیندوویان
دروست ده‌کرد. یان وهستا عه‌ولا په‌سته‌کیکی وه‌رده‌گرت و چه‌مه‌انیه‌کی تی
ده‌نالانو هه‌ر به‌هیمای ده‌ست ئه‌لقه‌یه‌کی گه‌ره‌ی ده‌کیشا و وه‌رزشکاران له
دووری ئه‌و ئه‌لقه‌یه‌ی ده‌نیشتن، وهستا عه‌ولا یه‌کیکی بانگ ده‌کرد که له‌سه‌ر
بگه‌ری و له پشت خویه‌وه رای ده‌گرت ئینجا زوی له دانیشتو‌مه‌کی لای
راستیان چه‌پی ده‌کرد و ده‌یگوت: کوره‌ها، ئه‌ویش ده‌ستی ده‌گرت‌ه‌وه که لای
وه‌ریگی، که‌چی ئه‌و گودج ده‌یدا به‌وه‌ی لایه‌که‌ی تری ئه‌ویش ده‌یدا به‌نه‌وه‌ی
ته‌نیشتی و هه‌ر به‌م جووره، ده‌ستاو ده‌ستی ده‌کرد، ئه‌وه‌ی له‌سه‌ریش ده‌گه‌را
به‌غار دوا‌ی په‌سته‌که‌که ده‌کوت و له‌ده‌ستی هه‌ر که‌سیکی بگرتایه ده‌بوایه

سواری سرشانی بی و نهوش بهدوری نهلقهکهرا دهگهرا تا دهگیشتهوه
وهستا نینجا دهره دهستی پی دهکردوه تا تاقهتیان دهچوو بهم یارییهیان
دهگوت (پستهکوله).

شای گهمانیان دهکرد (لینگه شهلی) یهکیک لهسر یهک لینگ دهوهستا و
هات و چوی دهکرد، نهوانی دیش شهق یان مستهکولهیان لی دها، قچی
ههلبراوی یان دهستی بهسر کهسیک بکهوتایه دهوو نهو کهسه بجیته
جیگکهیو نهو دهردهات. چا هر بهم چهشنه تا ماوهیهک یارییان دهکرد.

بهر له بوونی من به ماوهیهکی دریژ جوړه یاریکی تر ههبووه له کویه و له
سلیمانیش یاری مییر میرانی خهلقهکه سالی چاریک له بههرا گوبندیکی
گالته جاری زور گهرهیان ساز کردوه، پیاوکی ناسایی ناو خهلقهکهیان
کردوته میر (پاشا) نوکهرو ههیتیان داومتی و لهسر تهختیان داناوه و
نهوش بو ماوهی روژیک بوته مییری بهراستی و حوکی کردوه:

بو وینه داوای له بازرگانان کردوه که ههریهکیان دهپی نهونده دراوه بدا که
بو ههزاران خرج بکری. چا هر کهسیک سهپیچی یان مل خورانیکی
بکردایه نهوا دم و دهن میر فهرمانی دها که به جلهوه له ناوی ههکیشن و
دهوو فهرمانی میر دم و دهن جیبهچی بکری نام یارییه له ولاتانی روژئاوادا
هر ماوه و پیی دهلین جهژنی (کهتهقال). له کویه پیاویکم دیبو ناوی (مافهی
نومر ناغا) بو. نهو نومر ناغایهی باوکی مافه روژی له روژان، بو ماوهی
یهک روژ مییری کویه بووه و نهو ناغایهتییهی لهساوه پیوه نوساوه.

بهراستی نهییتی نهسپ سواری و نهم یارییانم زور له لا بهچی بوون.
بهلام قاشویانی بهر جوړهی که من دیم، یارییهکی درندانه و زور زبر بوو،
هیچ جوړه یاسایهکی نهوو، زور کهس دهست و لاقی تیدا دهشکا.

مندالانیش جوړهها یاری ویک چاوشارکی و خواجه رویی و قهلمرداری
و پهلیکانی (ههلوکینی) و همدار همدارانی و ساپسپین و کیله بهردانی و
رگانی (سنجوقین) و کهلایانی و گوپزانی و مووشانی و جگانی (میچانی) و

تندووری سووری و تهرگی بن بهری و مزراحانی و کولاره همدان و بهره
 گرموکی و فری فری قهل فری و فهنی بی دنگ و فرهیاری تریان هه بوو.
 ئەم یاریانه هه بوویان باو بوون و هه ریه که یان له کژو کاتی خویدا دهکرا
 هه نه مندوت دهزانی له سه رتهای به هارانا قوژهی مزراح له هه موو لایه که وه
 دههات یان هاوینان به ده میان کولارهت به ئاسمانه وه ده دیت، که هه ندیکیان
 فه نه ریان تی ده خرا وهک ئەستیره به دریزایی شه به ئاسمانه وه ده درهوشانه وه،
 یان ته بلی بچکوله یان تی ده خرا تا روژ ده بووه هه ر دهنگه دهنگیان لیه
 دههات، که چی له گهل هه لگی رسانی شه ری دووه می جیهانیدا له نه یلوولی
 ۱۹۳۹ دا ئەم یاریانه زوربهی زوریان ون بوون و دوای شه ریش سه ریان
 هه لته دایه وه مه گه ر به ده گمهن.

شه ر مه گه ر هک:

له راستیدا شه ره گه ر هک رهن گدانه وه و له سه ر رویشتنی نه و زنجیره
 شه ره بی پسانه وه به بووه که به دریزایی هه زاران سال، کوردو ولاته که سی،
 له لایهن داگیرکه رانه وه تووشی هاتوون، هه ر له میژووی هه ره کونه تا ده گاته
 سه رده می په لامار دانه کانی جه نیز خان و تولای کوری هولاکو خانی نه وهی و
 ته می موری لهنگی هاورمه گه زیانه وه تا ده گاته نه و شه ره قه رسانی هه که له نیوان
 دوو ده ولته گه ره داگیرکه ره کانی ئیران و عوسمانیدا کراوه و مهیدانه کانیان
 کوردستان بووه.

ئەم نه ریته تا چند سالیک به ر له شه ری دووه می جیهانی له کویده
 مابوو، به شیوهیه کی ئاسایی گه ر هکی باییز ناغا و قه لات ده بوونه یهک و هه و
 به فریقهن دیش به ره یه کیان پیکده هینا، هه ندی پاش نیوه رویانی به هاران یان
 پایزان، یان له هه ندی مانگه شه واندا به تیلاو خرکه به رد په لاماری یه کتریان
 دندا یان هه ردووور به دووری به رامبه ر به یهک ده وهستان و خرکه به ردیان

به دست و بهر دهقانی لهیه کتری دهگرت، یان ئه بهرمیه تیکدمچوو شهر
گهرمیک له دژی نهوی تر دهبوو.

دیته یادم سی یان چوار جار مندالانی گهرمکی نیمه، گهرمکی هواران
بهرامبهر به مندالانی گهرمکی بایز ناغا دهوستاین و شهره بهردمان دهکرد
به دست و به قوچهقانی، لهشکری بی بهیداغی نیمه لهسهر که لاهمکانی کونه
قهلات که نوایی کوشکی صالح مهستور و کومه له خانووپه کی لی دروست کرا،
دهوستا و لهشکری بایز ناغایانیش له (کاوی عهلی بهگ) خر دهبوونهوه و
بهردمان لهیه کتری دهگرت و قسهی پوچمان پیک دهگوت! پالوانی بایز
ناغایان، مهلا محهمدی مهلا شفیع بووه، که بهدووسی سال له زوربهمان
بهتمهتر بوو، کاری زورخانه و میل بازی دهکرد، له زورانبازیشدا کهس
دهروستی ندههات و بهردیشی لهی ههوان پتر دهرویی.

چهند جاریکیش هیرشمان بر دوته سهر گهرمکی بهفریقهندی. فهراماندهی
لهشکری نیمه کاکه مینی جهمیل ناغا هی بهفری قهندییانیش بهکری کهریم
ناغا بوو که نوایی بوو به رئیس بکر. ئه لایهنی که سهر بکوتایه به
دهنگیکی بهرزو به چهپله ریزانهوه هاواریان دهکرد: "هه جاتره هه جاتره، مردن
لهم حاله چاتره!" له هه مووشی بی مانا تر ئه بوو: مندالی شهر گهرمیک
بکوتایه ته ناو مندالانی گهرمکی ترهوه، ئهوا گهله کومه یان لی دهکرد و
تیروپریان لی دها. بهلام بهپهره سهندنی خویندن و خویندهواری و باو بوونهوی
هوشیاری نیشتمانی و نهتهویی ئهه نه ریته کونه دهر بهگیهش لهناو چوو.

ساوار کولاندن:

بو ساوار کولاندن گهلی مال له کویهوه، وهک مالی نیمه، پایزان دهچوونه
(شاخی مشکه)، شاخی مشکه سهیرانگایهکی کویه بوو، دهکویته روزههلاتی
باشوری شارهوه جاران ماوهیهک له شارهوه نوور بوو، بهلام نیستا شاری

گهیشویتی، بریتیه له کومه له شاخیکی شینی تهخت (بهردی لی) هندی تهخته بهردی شوینی ههخستنی شمش حاوت تههکه ساوهری لهسه دهبیتهوه، چند مالیک گهمنی ساوهری سالیمان به باری ولاغ دهبرده سهه جوگهکی شاخی مشکه و منهجالی زور گهوره دهخرانه سهه ناگرو گهمنیان تی دهکرا. تا به نهاندازهی پیویست دهکولان، بهرده تهختهکانیش زووتر به شوشتن پاک دهکرانهوه، ئینجا دانووهکه له سههتهی قوول دهکرا و پاش له ئاو ههلیکیشان و چورانوه لهسهه ئهه تهخته بهردانه ههلهمخرا و باو دهکرایهوه. ئهه کاره هندی جار له بهیانیهوه تا نیوشهوهی دهخایاند، چونکه به نوبه دهکولاندرا و بههروههه رادهپهیندرا. ئهه مالانهی که بو ساوهر کولاندن دهچوون ههه ئافرهت نهبوون پیاویشیان لهگهله دهچوون، ئیتر تا نوای نیوه شهه ئهه ههه گورانی گووتن و قسهی خوش و سههوه سهه برده گیرانهوه بووه، خواردههمنی و میوه و چاییکی زوری لی دهخورا و دهخورایهوه، نوای نیوه شههوش نووستن به نوره بووه، پاش سهه یان چوار روژیش ساوهر کوتانهوه دهستی پی دهکرد. سههدهمی قارههانی ساوهر کوتانی گویه (عهدهی عهلیه رهش) بووه. باخهوانیکی رهش نهسهههه ساویلکهی بالا مهلهه بهرزی هندی بهخووه بووه، خیرا خیرا قسهی دهکرد و قسهکانیشی دووپاره و سهه بواره دهکردهوه! پیاویکی بهبرشت بووه. ئهه ئافرهتهی ئاو بهئاو ساوهری بو دهخسته ئاو دولهکهوه (جونیکهوه) ماندوو دهبووه، بهلام ئهه ناوی ماندوو بوونی نهدهزانی.

ناههنگی ساوهر لیکردنیش تام و چیژیکی تایبهتی ههبووه. ئای ئهه شهوانهی که رابوردن و نایههوه چند خوش و چند سحرای بوونا.

سههمنی کردن:

سههمنی کردنیش لهههه بههاراندا، له دههوهبههه نههههههه داب و دهستوری خوی ههبووه، بهی شایی رهشهههکی کردو کچان سههمنی

نهدمخرایه سهر ناگر، چونکه به ئاینی لاوان نهگر شایی بو نهکرایه سوور
نهدهبوو، پهنجهی نایشه و فاطمی نهدهکوته سهر.

شاهی سهمنی کردن دهبوو به جهژنیکی راستهقینه. بهراخوه ئیستا ئهم
نهریته جوانه، له لای ئیمه واخهریکه دهمری یان هر مردوه، کهچی له ئیران و
نهفغانستان و تاجیکستان و ئاسیای ناوهراست و قهقازدا، هموو سالیک بو
نهوروز سهمنی ناماده دهکن و یهکیکه له هر حوت خواردمه نیانهی که به پیتی
سین دهست پی دهکن و له سهر سیننی رازوهی نهوروزدا دادهنرین.

شهویکی پایزو وهسوهسهی تاوس

په یوهندیمان به لادی و لادیانوه زور بوو، ماله که شمان له ناو شاردا
حوشه بده دهرگیهکی گوره و فراوانی ههبوو، بو ولاخ بهستنهوه دهبوو.
پایزان که له سهر باخ دههاتینهوه میوانی همه جورمان دههات و گویمان له
گهلی قسهی خوش و بهند و بهسهرهات دهبوو. ناگاداری خوو خدهی خهکی
دهبووین، له بیرمه تازه ناگری شهری جیهانی دهمری ههگیرسابوو، شهویکی
پایز هندی میوانمان ههبوو، چوار خوشناوی. هر تهلی و ژنیکی پیرانی
بیتوینی، هرتهلییهکان چند باره سیوو گوپز و ههنا و ههرمییان هینابوو به
ساوهر سهر بهسهر و بهگنم یهکو بوو دهیان گورییهوه، ژنه پیرانه
بیتوینییه کهش که ناوی تاوس بوو تهمنی چل و پینج سال دهبوو ژاژی و
پهنیری هینابوو نهریش به ساوهری دهگورییهوه.

کاتی نووستن هات، هر تهلییهکان دوانیان که بهتهمن بوون جییان له
ژوره بو راخرا و نوانه کهی دیش که لاو بوون، گوتیان ژورهوه گهرمه له
ههوان دهنوین، پور تاوسیش گوتی: وهلا منیش حهزدهکم هر له دهرهوه
بنووم و ئهم لاوانهش وهک..... کوری خومن....

له میژ نهبوو چاومان چوووه خهر یان خهر چوووه چاومان که پور تاوس

له دهرکەیی دا و له خەری هەستاین و دایکم دەرکەیی لی کردووه و باوکیشم گوتی: ها، تاوس چ بووه خیره هاتیتەرە ژوور؟

پور تاوسیش یەکسەر گوتی: "بەخوا کاکە تا ئەمە بیهوی - دەستی راستی بو دەمی بەرز کردووه و گورچ بو ناو گەلی شورکردووه - ئەمەش دەیهوی، له نزیک ئەم مندالانە دلم کەوتە وەسوسەو داخوڕیان و خەم لی هەرما بووه هاتمەرە ژوور."

بەلی قسەیی پور تاوس راستگوێوانە و بی پەردو پەنا بوو.

دیووخانەکانی کویە:

دیووخانەکانی کویە لە بیستەکان و سییهکانی ئەم سەردەمەدا وەک یانە و ئەنجوومەنی سیاسی و کۆمەڵایەتی وایوون، دەنگ و باسی هەموو شتیک لەر دیووخانانەرە دەرەمچو، شەوان زۆر جار قانوسم لەپیش باوکم هەلدەگرت دەمچووینە دیووخانی جەمیل ئاغای حەریزی قایمقام یان دیووخانی مەلای گەورەیان هی کاکە زیاد یان مەلای حەریزی ئاغا یان دیووخانی سەرەکی شارەوانی مەلای ئەحمەد ئاغای مام سلیمان...
هەندی جار لەدەرەوێ ژووری دیووخان دادەنیشتم هەندی جاریش ئەگەر دیووخان زور پر نەبوا، بانگیان دەکردمە ژوورەرە.

لە دیووخانانەدا، هەر یەکیک لە پیاوێ ناسراوانەیی کە شەوانە ئامادەیی کۆری دیووخان دەبوون. ریزی خویان هەبوو و اتا شوینی دیارکراویان هەبوو لێی دادەنیشتن، شایەر ئەگەر شەویک یەکیک لە کەسانە نەهاتبایەتە دیووخان ئەرا شوینەکەیی هەر بەخالیتی دەمایەرە و کەسیکی دی لێی دانەدەنیشت ئەلمەرە ریزگرتن بەمانای حورمەت گرتن هاتوو. لە بنچینەدا ریزو ریزی هەرەها ریزگرتن و ریزگرتن هەر یەک مانایان هەیه یەکەمیان زاراوێی سلیمانی و دەرەوێشتی و دوومیان هی زورەیی کوردستانە.. هەر چونیک بی

شتیکی باش و بهجییه که وشهی ریز لهباتی حورممت و احترام بهکاربهینریت،
وشهیهکی رهسهنه و داتاشراو نیه.

زور جار له دیوهخانی جهمیل ناغا و ههندی جاریش له دیوهخانی دی به
تاییهتی له شهوانی رههزانا، روویان له باوکم دهکرد که سهه بردهیهک یان
بهسههاتیکی میژووپی یان نهفسانهیی یان پهندیکیان بو بگیریتهوه... نهوش
به زمانیکی پاراووهه باسی داستانیکی شانامهی قیردهوسی یان پهندیکی
سهعدی یان حکایهتیکی به توپکلی هزار شهو شهویکی دهگیرایهوه و به
رووداویک یان به ناتراوییهکی کومه لایهتییهوهی دههستهوه.

قسهکهریکی باش و به تهنسیر بوو، که دهکوته نوان تیکرای دانیشتوانی
کورمه که گوپیان بو ههلامخست و متهقیان لهبهه نهدههات تا لی دهبووه.

شایانی باسه که ههندیگ لهم دیوهخانانه جوردها پیلان و دانانهوهی
کوشت و برو داگیرکردنی زوی و زارو سامانی جوتیارانیشتی تیدا
ریکدهمخرا. بهلام جگه لهمانه جوردهوشوینی دی ههبوون که وهک دیوهخان
بوون بهلام زور تاییهتی بوون وهک مالی مهلا رهئووفی مهحمود نهفهندی خادم
سوجاده و مالی سمایلی سهلیم ناغا و مهلا رهئووفی برای و وهک مالی نیمه.
ههروهها ههندیگ له حوجرهی مزگهوتهکان... لهمانه وهک سالونی نهدهپی
وابوون، باسی شیعهو نهدهب و سیاسهتیشیان تیدا دهکرا، جار چاره لهگهل
باوکم، بهتاییهتی له شهوانی رههزانا به نوره دهچوینه مالی ههردو مهلا
رهئووف، مهلا رهئووفی خادم سوجاده و مهلا رهئووفی سهلیم ناغا و سمایلی
برای.

مهلا رهئووفی مهحمود نهفهندی خادم سوجاده، باوکی دلداری شاعیر
پیاویکی رووخوشی پاک و خاوینی نوکتهبازی زانا و بهسهلیقه بوو، زور
دوستی باوکم بوو. له مالیه ژوویریکی ریک و پیک و پر له کورسی و قهنهفهو
میزی جوانی ههبوو شهترمنج و دامه و نهرد و تهنانهت کارتتی یاریکردنیشی
ههبوو. زور مهشرب خوش بوو، کورمهکانی بهتاییهتی یونس و ئاسهف تا بلیی

وریا و زیرمک بوون، سه‌عدی برا گوره‌یان کتیبخانه‌یه‌کی به‌نرخ‌ی هه‌بوو،
به‌ه‌رسی زمانی عه‌ره‌بی و فارسی و تورکی، جگه له هه‌ندی گوشارو دیوانه
شیعری کوردی،... چاپکراو دهس نووس.

مالی سمایل ناغا و مه‌لا ره‌ئووفی سه‌لیم ناغاش هه‌روا بوو، جگه له
حوجره‌یه‌کیش که مه‌لا ره‌ئووف له مزگوتی جومه‌دا هه‌بیوو. مه‌لا ره‌ئووف
جارجاره شیعریشی ده‌گوت، جاریک هه‌ندی شیعری خورشیدی خاوه‌ری مه‌لا
مسته‌فای دلی بو ده‌خویندینه‌وه و له کوتاییه‌که‌شیدا چهند به‌یتیکی خوی
نوسی بوو که هه‌ر ئەم دیوانه‌م له‌بیره:

ره‌ئووفه‌م ، کوری سه‌لیم ناغایه‌م

ناو شاری کویه سوکناو ماوایه‌م

نویسام کتاب خورشیدی خاوه‌ر،

چه‌بیست و دوو روجه مانگی سه‌فه‌ر

مه‌لا ره‌ئووف زور زه‌وقاتی و قسه خوش بوو، رومانسییانه بییری
ده‌کرده‌وه، موفارقه‌اتی سه‌یری هه‌بوو، هه‌رچنده به‌هوی خزمایه‌تییه‌وه و به‌هوی
باوکمه‌وه ده‌مانتاسی و هاتوچوی یه‌کتیریان ده‌کرد. به‌لام به‌چاوپوشی له
جیاوازی ته‌من دوستایه‌تی شه‌خسیم له‌گه‌ل مه‌لا ره‌ئووفدا زور بوو. زور هانی
ده‌دام بوو شیعر گووتن، وه‌رگیرانی دوو به‌یتییه‌کانی بابا‌تایه‌ری هه‌مه‌دانی هه‌ر
زور به‌لاوه په‌سه‌ند بوو. نه‌ه‌ی نووسیم له باره‌ی دیوه‌خان و نه‌نجومه‌نه
تاییه‌تییه‌کانه‌وه بوو، به‌لام حوجره‌ی مزگوته‌کان و ده‌وری چهند مه‌لایه‌کی
شاعیر و ته‌ئسیریان له پاسیکی تردا ده‌گه‌ریمه‌وه سه‌ریان.

من و شیعر

به‌ر له‌ه‌ی له شیعر و تاقیکردنه‌ه‌ی شیعریم بدویم ده‌ه‌ه‌وی یاسی خومتان
بویکه‌م سروشت و هه‌ست و نه‌ستی خومتان بوو ده‌ریخه‌م:

جاری بهر لهه موو شتیک، هر لهه رتهای مندالیموه له روی
 تندروستیبه و تابلین بی هیز بووم. هیشتا ته منم نه گیشتبوه (نو) سالان که
 تووشی زمحیری (دیزانتری) بووم. دپته یادم روژی بیست، بیست و پینج جار،
 خوینی گشم دادنا تمنانت هندی جار نه مدتهوانی له سر پی دانیشم له
 پورو، دهار دهم، دهکوتم چگه له ماست و چای رنگین ته نیا یهک جوړه
 درمانيان دامی، نهویش ناوکی وشک بووهوی که ریمی برام، شو له ئاویان
 کردبوو، بو بهیانی به دهمیاندا کردم! پاش ماوه یهک نه خوشیه کم ون بوو،
 به لام بیگومان بنهر نه بوو، هرودها له ته منی مندالیمدا تووشی کوکویه کی زور
 دژوار دهبووم دهاتمه خنکان له میژ نه بوو چوپوومه قوتابخانه که تووشی
 سوریزه بووم، نهویش به خواردنهوی شهریه تی گزو دوشاو و شتی ئاوا
 چارسه رکرام، چگه له درمانيکی سهیرتر له ناوکه که.... پایزان زوریهی
 سالانی مندالیم تووشی له زوتتا دهبووم نازاریکی زورم دهچیشته، نهک هر خوم
 له مالروش هستیکی وایان دهکرد که زور نازیم و به ناکامی سرده نیموه.

جا هم باره ناله باره ی تندروستیمه یان بلین هم تن نادروستیبه
 تووشی دناسکی کردم که هموو روو اوویکی خوش و ناخوش زوو کار له
 گیان و هست و نهستم بکن. له لایه کی تریشه هر که چاوم هه لیناوه گول و
 درمخت و کتیبی شیعرم دیوه، گویم به ئاوازی شیعر ئاودراوه.

باوکم هر له سالانی بیستهوه، که هیشتا کهس باخچهی ئاومالانی نه بوو،
 بهر لهه موو کوویهک جوانترین باخچهی گول و نارنج و ترنج و لیموی له
 هر شهی مالوردا هبوو. جوړه ها گولی نه شرفی سوور و سپی و زهره و
 نارنجی و تمنانت رهشیشی هبوو که هاورهنگی باینجانی رهش بوو. همه له
 مالوه. له درمروش وک باسم کرد له شیوی رهزانا، نه شیوهی که حاجی
 قادری کوپی پی هه لگوتوه و به "نموونهی جهنتی" داناوه:

"نموونهی جهنتی شیوی رهزانی

بهاری شامه نهیامی خهزانی"

بەلێ لەو شیووە بەهەشتیەدا، دوو باخمان هەبوو ئیستاش بەناو ماون "شەمە"
 و "نومەر خوچان" ئەوێ دواییان سەیرانگایەکی بەناوبانگی کۆپە بوو، بە سەدان
 و بەهەزاران پیاوی کوک و شورەژن و کوردی قۆز و ^{کەس} جوان و قەشەنگی تیدا
 هەلپەریوە هاواری "هەمی شاپاش" ی زەینەل چاوش و جووتە کورمکەیی، عەزەیی
 زورنا نەنگیوو عەولای دەهول کوت گۆیی گەردونیان کەر دەکرد!

تانیستا نەک هەر لەکۆپە، بەلکۆ لە هیچ شوینیکی کوردستانا بەناوچەیی
 نیزییدیەکانیشەو کەسم نەدیووە لە (عەدەیی سلیمان) جوانتر سەرچۆپی بکیشی
 و سوکتر هەلپەری. لەهەندی زەماوەندی گەورەشدا شمشیریکی بریقەدار و
 قەلفانیکی بەدەستەو دەرگرت و لەگەڵ عەزە بەغدایدا* شەرە شمشیریکی
 روستەمانەیی دەرکرد.

هەر وەها باوکم خویندەواریکی وریای کات و سەردەمی خۆی بوو، فارسی
 و تورکی باش دەزانی، بەتایبەتی لە فارسیدا شارەزایوو، زور لە داستانهکانی
 شانامەیی لەبەریوو، دۆلابی کتیبەکانی پیریوو لە شانامە و ئەسکەندەر نامە و
 حەفت پەیکەر و کوللیاتی سەعدی و حافظ و مەسنەوی مەعنەوی مەولانا جەلالو
 الدین رومی و پەندی عەتار و دیوانی قانانی و محەمەد خانی دەشتی
 و چوارینەکانی خەیمام و هەزارشەو شەریک بە فارسی و هەندی کتیبی تاریخی
 ئیسلام و جوورەها تەقویم و کاهنامە بەعەرەبی و فارسی. شارەزاییەکی باشی
 لە حسابگریدا هەبوو، قسەکەریکی زمان پاراو بوو.

ئای چەند بەشەوق و عیشقەو، بەدەنگ داستانهکانی زال و رودایەو
 سیاووش و سودابە و مەنیزە و بیژەن و روستەم و سورابی بو دەخویندینەو و
 دەشی کرد بە کوردی، کە ئەمانە هەر لە مندالییەو ئاسوی خەیاڵیان فراوان
 کردم و گیانی شیعرییان تیدا بزواندم، بەچاوی ریزو قەدرەو سەیری شاعیرم
 دەرکرد و بە پیغمبەرم دەزانی! ئەوپەری ئاواتم لەژێندا ئەو بوو بێم بە شاعیر.

(* ناوی ئەوای : (نوری حەلەیی عەزە بەغدايي) بوو.

باوكم هرچند شاعير نه بوو، نه گهرچی جار جارهش بهيتيك يان دوانيشی دادنه، به لام شيعر دوست بوو. عاشقی شيعرو گول و شهيدای جوانی بوو، دایکی باوكم (نه نه سوراحی) کچی حاجی بهکر ناغای حویزی و خوشکی دایک و باوکی نهمین ناغای (نه ختەر) بووه، نهریش له گهل هر نو برایدا شاعير بووه، هرودهها باوکیشیان حاجی بهکر ناغای (قاصد) شاعيریکی ناسراو بووه، نیستا دویسی تهخمیسی به فارسی لهر شيعری حافظ ماوه و نهم تاکه شيعره کوردییهش هی نهوه:

که مالت بوو که مالت بوو که مالت چوو که مالت چوو

جا هرچند شاعيریته به میرات بو مروف بهجی نامینی به لام ژینگهی تاوا لهار، دهبیته هاندرو سرچاوه بو شيعر گووتن. نیستا له بنه مالهی نیمه فریشتهی خوشکم و شارهزای برام و نازادی کورم شيعریان ههیه.
جوانی سروشت

هر له سهرهتای ژيانمهوه، هرگری جوانی سروشت بووم، به میانانی به هاران و نیوارانی پایزانم پی خوش بوو نیستایشی له گهل بی. قوتایی پولی سی و چواری سهرهتایی بووم، به میانانی به هاران، له مانگی گولانا زود زود بهر له خور ههلاتن له خویان ههلهستاندم و دهچوومه (باغی شههه)، چهند مهلبنده گوله باخیکمان هه بوو دهمجین و روژ به روژ کومان دهکردنه تا ماوهی ههفتهیهک، باوكم کهل و پهلای گولادهرهینانی هه بوو گولای نه گولانهی دهگرت.

تای چهند خوش بوو که بهناو سهوزهگیای به هارا دهرویشتم و قاچ و قولم به شهونم تهردهبوو، له گهل نه تهرییهدا ههستیکی خوشم دهچووه ناودل و دهروونهوه و مهستی دهکردم.

ناو بهناویش بولبولیک لهر چلی مهلبنده گولیک یان لهر لکه دار هه ناریکی تهنیشت مهلبنده مکوه، پر به گهرووه چکولانهکی تیی دهچریکانه و

سوک هله دهری و زنجیره‌ی خیالاتی ده‌چریم.

جوانترین و شیرینترین گول به‌لاموه گوله مهن‌یلانه بوو که به فارسی
لاله به‌لاتینی تیولپ و به‌عربی (موممه) پی‌ده‌لین، به‌لام له‌گه‌ل نه‌مه‌شدا
گوله لاله‌ی ناسایی نیه که له کیوه‌گانی کوردستان و له زور و لاتاندا هه‌ن یان
سور یان زهره یان سپییه، نه‌وه‌ی کویه جوریکی جوانتره هه‌ر گولیکی دوولای
هه‌ر په‌ریه‌کی سپی و ناوه‌ده‌که‌ی سوریکی نایابه اول ده‌خوا، وه‌ک عه‌مامه
یان مهن‌یل خوی ده‌وینی، تابلی ته‌ر و ناسک و پاراوه، له مانگی گولانا
هه‌ره‌تی.

نیواره‌ی پایزانیس دوی ره‌ز به‌ره‌لابوون و به‌ر له خورئاوابوون به‌چهند
سه‌عاتیک به‌ناو ره‌زانی کویه‌دا به‌ره‌و باغی (شهمه) و (کوسه و لاسه) و
(نومه‌رخ‌چان) و (باغه) و (همزه) و (نهمین ناغا) و (بووزی)، ده‌چووم، که
جوره‌ها دیمه‌نی جوان و دله‌رینم به‌رچاو ده‌کوت.

خو شه‌وانی سه‌ره‌تای پایوان، که میوانیکمان ده‌هات، فانوسیکمان
هه‌له‌مگرت و ده‌چووینه ناو باغ و هه‌نارمان ده‌رنی، له‌به‌ر ته‌رو پاروی و
زیادکردنی هه‌ندی هه‌نار، له‌ناو توپکه ته‌نکه‌کیدا جیی نه‌ده‌بووه و ده‌قه‌لشت و
له‌زورلاوه گویمان له کرتی قه‌لشتنه‌که ده‌بوو، یان له خشمی لاشان له
دارخشان و ترپی پیمان، که‌رویشکیکی نووستوو یان چه‌قه‌لیکی پالکه‌وتوو
راده‌په‌ری و به‌پله خوی ده‌ریاز ده‌کرد... یان له‌کاتی هه‌نار رنن و مشتاخ
دانانا، له که‌پرو کوزی روخ باغوه مالان ده‌برده ناوه‌ندی باغه‌که‌و به‌گه‌رشکه
هه‌نارو بی و توو کوزیکمان دروست ده‌کرد. لایه‌کی بو نوستن و لایه‌کی
تایبه‌تیش بو مشتاخ هه‌ناران، به‌جوریک که روز له مشتاخه‌که نه‌دا.
له‌په‌رگه‌یه‌کیش باوکم شوینیکی ریکه‌مخست و ناگردانیکی پر له ناگری گه‌ش و
تاقمی قاوه له روخ و چهند پارچه لباد و دوشه‌که‌له‌یه‌کی له‌ده‌ور راده‌خرا.

شه‌وان باخه‌وانه‌گانی دراوسیمان ده‌هاتنه لای و نه‌ویش به‌دهم قسه‌ی
خوشه‌وه قاوه‌ی ده‌دانی و تا دره‌نگیک ده‌مانه‌وه و باسی جوره‌ها کارویار

دهکرا، زورچاریش باوکم باسی سه‌هه‌ر به‌لکی بو ده‌گیراینه‌وه، به‌وردی باسی ژیا‌نی نه‌وسای عه‌سکری نه‌ شوینانه‌ی بو ده‌کردین که دیبونی، باری ژیا‌نی کورد‌ه‌واری بن ده‌ستی تورکه‌کانی بو ده‌گیراینه‌وه و جوان وه‌سفی نه‌سته‌مه‌بول و باتوم و باکوو تفلیسی ده‌کرد.

به‌کیک له‌و با‌خه‌وانانه‌ی که زوو زوو ده‌هاته لاما‌ن، پیاویکی ساویلکه و بی‌پیچو په‌نا بوو، چی له‌ددا بوایه ده‌ری ده‌بری ناوی (سابیری مه‌حمودی شینه) بوو گه‌لی جار خولقی خوار‌د‌ن‌مان ده‌کرد، به‌لام هیچ جاریک نه‌ی ده‌خوارد، زود به‌ده‌می‌وه خوش بوو که ده‌ی‌گوت: "به‌خوا تیرم زیرم پی‌ناخوری!". یان لی‌مان ده‌پرسی: "ته‌وه لو قسه‌کی نا‌که‌ی کاک سابیری؟" له‌وه لاما ده‌ی‌گوت: "وملا دلم نه‌هنده تونده ده‌لیی تورمه‌کی بزمارانه". ئای له‌و ده‌برینه، به‌راستی به‌لام‌وه جوان بوو، تورمه‌کی بزماران، له‌راستیدا ده‌برینیکه مه‌به‌ستی دلت‌ه‌نگی ده‌گه‌به‌نی.

ئای چند جوان بوو که به‌مه‌شقه‌لی ناگری شه‌وانی پایز هه‌نارمه‌کانی ده‌روپشتمان بریقه‌یان ده‌هات و جوگه‌له ناوه‌کی ته‌نیشتمان وه‌ک زیوی تو‌اوه ده‌بریسکایه‌وه، وه‌ک ماری بی‌هه‌ست به‌گینگل ده‌خشی..... به‌ روژیش ره‌نگی گه‌لای داران زیرین بوو، ناوی کاتی‌به‌کان و رو‌پاریش نه‌هنده روون و ساف و فینک بوون پیاو هه‌میشه نار‌ه‌زوی ناو لی‌خواردنه‌ویانی ده‌کرد.

ته‌ئسیری کتیبی ئەلف لەیله و ئەدهبی عەرەبی

جگه له‌و هویانه‌ی با‌سم کردن، هویه‌کی تریش به‌شدارییه‌کی کاریگه‌ری له‌ گرتنه‌وه‌ی هه‌وینی شی‌عه‌رمدا کرد، نه‌ویش خویندنه‌وه‌ی حیکایه‌ته دله‌فینه‌کانی (ئه‌لف له‌یله‌ له‌یله) بوو، سالی ۱۹۳۶ قوتابی پولی شه‌شی سه‌ره‌تایی بووم جگه له‌ عه‌ره‌بی، هه‌موو ده‌رسه‌کانی ترمان به‌ کوردی ده‌خویندو ته‌نانه‌ت نه‌ک هه‌ر ئیمتحانی ده‌رسه‌کان به‌کوردی بوو، به‌لکو ئیمتحانی به‌که‌لو‌ریای خویندنی

سهرهتاییش هر به کوردی دهنوسرا و دهدرا.....

مدیری قوتابخانه کهمان، ماموستا عبدالرحمان شهرهقی نازمینی،
دهرسی عهرهیی پی دنگوتین، روزیک پیی گوتین: کورمکانم نهگهر دهستانهوی فیری
زمانی عهرهیی بین، نهوا کتیپی حکایت بخویندهوه، وهک: نهلف لهیلو ههمزه
پالهوان و هی دی..... جا هر له ههمان سالدا، کتیپی نهلف لهیلو
به عهرهیی پیدا کردو کهوتمه سهر خویندهوهی. لهسهرهتادا زوری تی
نهدگهیشتم بهلام ماناو خهیالی چیروکهکان وایان لی کردم که ورده ورده
لییان تیگم و بهم جوهره رایاندهکیشام بو خویندهوه و خویندهوه... دواي
نهلف لهیله کهوتمه سهر خویندهوهی نه میر ههمزه و سهیف بن زی یهزن و
ریوایته پولیسییهکانی ئارسین اوبین و دواي هر ههمزه نهلقهکهی ریوایته
ئیسلامیهکانی (جورجی زیدان)م خویندهوه وهک (فتمات غسان) و (غاده
که ره لا) و (۱۷ی رههزان) و... همد. نابهم جوهره فیری عهرهیی بووم و له
دوايیدا دهستم به خویندهوه و له بهرکردنی شیعره سهردهمی جاهیلی و
سهرهتای ئیسلام و هی نههوی و عهباسی و شیعره نهندهلوسی کرد تا
دهگاته شیعرهکانی بارودی و ئیسمایل سهجری و شهوقی و رهسافی و زههوی
و شاعیرانی هاوچهرخم.

تا لهسالی ۱۹۴۰دا کورته ههلبهستیکی تهوساوی کوردی و عهرهیشتم
نووسی که ئاوا دهست پی دهکا:

چهندم گو خویندن بهسه یا أهیل المدرسه
زانین هیچ پاره ناکا هیا الی المکنسه

ههروا سویدیکی زورم له بهلاغمت و رهوانبیزی قورئان وهرگرتوه و لهرووی
نهفسانهشوه کهلکم له کتیپی (سهردهمی کون و نوی) واتا له تهورات و
ئینجیل وهرگرتوه، نهسه جگه له کتیپی ئینیادی (فهرجیل) و دهیان کتیپی تر،
لهپاشان کتیبهکانی (فجر الاسلام) و (ضحی الاسلام) و (چیروکی نهدهب له
گیتی) دام خویندهوه.

ماوهیه‌کیش شهیدای (چوبران خلیل چوبران) و (مسته‌فا منفه‌لوتی) بووم. له سالانی ۱۹۴۷ - ۱۹۴۸ دا له‌کویه خاوه‌نی کتیبخانه‌ی حزب بووم، به‌مه هه‌لیکی باشم بو هه‌لکوت که چوره‌ها کتیبی سیاسی و فله‌سه‌فی و میژوو‌یی و ئه‌ده‌بی بخوینمه‌وه و ورده ورده ئاشنایه‌تیم له‌گه‌ل مارکسیزم - لینینیزم دا په‌یدا کرد. له‌سالانی به‌ندیخانه‌مدا له‌به‌خدا و کوت (۱۹۴۹ - ۱۹۵۲) سویدیکی زورم وهرگرت و تا راده‌یه‌کی باش پله‌ی هوشیاری خوم به‌رز کرده‌وه.

له پایزی ۱۹۷۰ وه تا پایزی ۱۹۷۱ له موسکو له ئاموزگای زانستییه کومه‌لایه‌تییه‌کانا خویندم و جوره شاره‌زاییه‌کم له زانستیانه‌دا په‌یدا کرد، به‌تاییه‌تی له تاریخ و فله‌سه‌فه‌دا. چاریکی تریش له موسکو بو‌ماوه‌ی چوار مانگ ئه‌زموونی میژوو‌یی بزوتنه‌وه‌ی کریکارانی جیهانم خویندو بو‌ماوه‌ی سالیکیش له سوئیای بو‌گارستاندا هه‌ر ئه‌م باب‌ه‌تانه‌م خویندوه و دیلومم تیا‌یا‌نا وهرگرتوه.

حوجره‌ی مزگه‌وته‌کان و گوشاری گه‌ل‌او‌په‌ش

په‌یوه‌ندی باشم به‌هموو مزگه‌وته‌کانه‌وه هه‌بوو، دوستایه‌تیم له‌گه‌ل زوربه‌ی فه‌قی و مه‌لایه‌کانی کویده‌ا هه‌بوو، به‌تاییه‌تی له‌گه‌ل شاعیره‌کانیا‌ندا.

مه‌لا محهمه‌دی مه‌لا برایمی عه‌ودالانی (دلاوهر) دوستیکی هه‌ره‌خوشه‌ویستم بوو، مه‌لایه‌کی به‌توانا و نیشتمانپه‌روه‌ر و نو‌بخواز و هه‌واداری ئاشتی بوو، چارچار شی‌عه‌ریشی دادنه‌ا، مزگه‌وته‌که‌ی مزگه‌وتی حه‌تک شوینی به‌یه‌گه‌یشتنی روشنبیرانی کویه بوو مه‌لا محهمه‌دی نه‌مه‌ر تا دوا هه‌ناسه‌ی دوستیکی نزیک و دلسوزی حزبه‌که‌مان بوو.

دوستایه‌تیم له‌گه‌ل عه‌بدول رحمان راجیشدا خوش بوو، شاعیریکی کلاسیکی به‌ده‌سه‌لاتی نیوان هه‌ردوو شه‌ره گه‌ره‌که‌ی جیهانی و دوا‌ی شه‌ریش بوو، زور دله‌ر و به‌زه‌وق بوو. هه‌ندی جار شی‌عه‌رمانی خوی به‌ده‌فه‌وه

دمخویندوه، دیوانیکی گهره‌ی شیعره‌ی له‌پاش جیماوه.

هروه‌ها په‌یوه‌ندی باشم له‌گه‌ل مه‌لا مسته‌فای (عاصی) و مه‌لا ساییری (مه‌یلی) و مه‌لا کهریمی (منتظری) هه‌بوو ئه‌مه جگه له کاک هه‌ونی که براده‌ریکی خوشه‌ویسته، دلداری جوانه‌مه‌رگیش هاویرو برادرم بوو.

هه‌ندیک له فه‌قیی مزگه‌وته‌کان (به‌یان) شیعریان هه‌بوو، که نمونه‌ی شیعره‌ی زوربه‌ی شاعیره کلاسیکیه‌کانی کوردیان تیدا بوو، چا ئه‌ریی ئه‌م به‌یان‌ه‌وه جوهره ناگادارییه‌کم له‌باره‌ی شیعره‌ی کلاسیکی کوردیه‌وه په‌یدا کرد، ئه‌مه جگه له خویندنه‌وه‌ی ئه‌و دیوان و کومه‌له شیعریانه‌ی که چاپکرا بوون، وه‌ک: کومه‌له شیعره‌ی نالی و سالم و کوردی و حاجی قادر و ئه‌ده‌ب و شیخ ره‌زا و تایه‌ر به‌گ و مه‌جوی و هه‌ترو جگه له شیعره‌مکانی راجی و سافی هیرانی و حوسه‌ینی و هه‌ونی و گوران و پیره‌میرد و سه‌لام و بیکه‌س و شاعیرانی تر که له گو‌قاری گه‌لاویژدا بلاوه‌مکرانه‌وه. ئه‌مانه هه‌موویان کاریکی زوریان تی‌کردم وه‌ه‌وینی شیعریان گرتمه‌وه.

گو‌قاری گه‌لاویژ چاکترین ماموستام بوو، به‌راستی زور شتی فیرکردم که له‌پیش هه‌موو شتی‌که‌وه زمانی شیرینی کوردی بوو.

گه‌لاویژ به ئیعترافی زور له روشنیرانی هه‌ره‌بیش به‌باشترین گو‌قاری ئه‌ده‌بی و کلتوری دادنه‌را له هه‌موو عیرا‌قدا.

گه‌لاویژ له سالی ۱۹۴۶دا وتاریکی به‌نرخ‌ی له‌ژیر ناوی "کالینین مرد" بلاوه‌کرده‌وه، وتاریکی دریژ بوو، له‌سالی ۱۹۵۰دا له به‌ندیخانه‌ی کوت ئه‌م وتاره‌م کرده هه‌ره‌بی و له کورپونه‌وه‌یه‌کی گشتیدا خویندرایه‌وه و زور په‌سه‌ند کرا.

گه‌لاویژ هه‌موو جوهره شیعره‌ی نووسینیکی بلاونه‌مکرده‌وه، ته‌نیا ئه‌و نووسینه‌ی چاپ ده‌کرد که نرخیکی ئه‌ده‌بی هه‌نهری یان زانسته‌یان هه‌بوایه، چا له‌هه‌ر باب‌ه‌تیکی زانسته‌یه‌وه بو‌نایه، هه‌روه‌ها هه‌میشه وه‌رگیرانی باب‌ه‌تی باش و به‌که‌لکی له‌لا باشتر بوو له نووسین.

گه لاپوڙ وهڪه ئهستيره گه شهڪهي گه لاپوڙ نزيڪهي ده سالي رهه بق به
ناسماني كورد هوار بي هوه درهوشايه وه و جهرگي تاريكي نه زاني و نه خويند هوارى
برى هر له ديسه مبهري سالي ۱۹۳۹ وه تا ئابى ۱۹۴۹.

شاياني باسه له گهل ماموستايان، هاورى شههيدمان حوسهين نه حمه
ئه لرهنى (سه لام عادل) و ئيبراهيم نه حمه و شههيد عهبدول رحيم شهريف و
موكهرهه تاله بانى و خهلو قى نه مين زهكى و عهبد علوان و كومه ليكي (۳۵) تا
(۴۰) كهسى بهندى سياسى كه زور بهيان هاورى خومان بوون، له بهندي خانهى
به خدا، بهشى مهوقى سياسى كه بهرام بهر به بهندي خانهى ئيسلاحيه مى مندان
بوو له (باب نهل موعه زهم)، بهند بوون، كه پاش نيوه روى روژيكي مانگي ئابى
۱۹۴۹ دوو پوليسى رژيمى پاشايه تى عيراق هاتنه ناو گرتوخانه كه سانه وه و
هوالى بريارى داخستنى و گوڤارى گه لاپوڙيان به ماموستا برايم نه حمه
راگه ياند. ئيتز نه بوو دواى چهند روژيكي دوا ژماره ي ده رچوو ئيدى ئاوابووا
به لام كارى خوى كرىو ئيستاش نه روژيكيه ي كه په خشانى كرد له ميشك و
دل و دهروونى زور كه سدا هر شهوق دههاته وه و كار دهكا.

تاقى كردنه وه ي شيعريم

له به هارى سالي ۱۹۴۰ وه دهستم به شيعر دانان كردوه نه وسا پيشتريش
ناو به ناو له پر ههستم به قورسايى غه ميكي ناديار ده كرد، كه هه موو گياني
دادم گرتم، به تاييه ت له كاتى ناههنگ و خوشيدا، كه تيكراى خهلكى دلگهش و
گوشاد بوون، نه مه واى ليكردم كه گوشه گير بيم و دلم بگوشرى، وام
ههست ده كرد كه دلم ده توپته وه و سهرده كا، بويه قورگم ده گيراو، فرميسك
هون هون به چاو هه كانمدا دههاته خوار وه، له حالته ي وادا قهلمم به دهسته وه
ده گرت و سى چوار دير شيعرم ده نووسى به بى راوهستان، وهك بلىي به كيك
بيم دهلى و منيش دهيان نووسمه وه، دوايى راده وهستا و ديسان چهند ديريكى

ترم بو دهات!

چار هه‌بوو له‌ماوه‌ی ساتیک یازیاتر یان که‌متر پارچه شی‌عریکی ره‌وانم نووسیوه، جاریش هه‌بووه به روژیک یان چ‌ه‌ند روژیک ئینجا پارچه‌یه‌کم نووسیوه.

نوای ته‌وا‌بوونی پارچه شی‌عریک یان چامه‌یه‌ک هه‌ندی جی‌گورکیم له ته‌رتیبی شی‌عرم‌کاندا کردووه..... هه‌ندی جاریش هه‌ندی وشه‌ییم به‌هی له‌بارترو جوانتر گوریوه، که شی‌عرم نووسیوه به‌ر له‌ده‌ست پی‌کردنی شتیکی که‌م له‌میشکدا بووه ته‌نیا هه‌ندی هیلی زلیم له‌به‌ر چاو بووه، که‌چی که شی‌عرم‌که ته‌وا بووه، زور شتی تریش هاتونه‌ته کایه‌وه، که به‌ر له‌دانانی هه‌ر به‌خه‌یائیشمدا نه‌هاتوون. چار هه‌بووه وینه‌یه‌کی جوانی شی‌عریم له‌لابووه، که‌چی بوم نه‌لواوه بی‌خه‌مه ناو پارچه‌شی‌عریکه‌وه، به‌لام پاش ماوه‌یه‌کی زور پارچه شی‌عریکم داناوه، ئه‌و فیکر‌یه‌ش یان ئه‌و وینه‌یه‌ش له‌گه‌لیا گونچاوه و به شی‌وه‌یه‌کی جوان و نمایان بوته شی‌عریک یان چ‌ه‌ند شی‌عریکی ئه‌و پارچه یان ئه‌و چامه‌یه، بووه به‌ پی‌وستی ده‌زانم شاعیران و نووسهران له‌هه‌موو وینه‌یه‌کی سروشتی و کومه‌لایه‌تی روژانه وردببنه‌وه و له‌ناو شکافی بیره‌وه‌ری خویاندا بیانپاریزن. بو ئه‌وه‌ی له‌کاتی پی‌وستدا ده‌ریان به‌ین و له شی‌عرو نویسنان بیانخه‌نه شوینی خویانه‌وه. یان هه‌ندی چار له سونگی بینینی دیمه‌نیکی دله‌زینه‌وه یان به‌بیستنی پارچه شی‌عریکی جوانه‌وه یان سرویکی ناگرینه‌وه یان هیرشیکی ناره‌واوه بو سه‌رمان هه‌لبه‌ستیک یان پارچه شی‌عریکم داناوه.

چاره‌های چار به‌ناو شی‌وی ره‌زانی کویه‌دا رویشتم و بیرم له شتیک کردوته‌وه و ناگام له ده‌روبه‌ری خوم براوه. چ‌ه‌ند جاریک وا هاتوته به‌رگویم، که یه‌کیک پر به‌دم بانگم ده‌کا و منیش دم و دمس وه‌لامیم داوته‌وه و روم تی کردووه، که‌چی هیچ هه‌ست و خوستیکم به‌رگویی نه‌که‌وتوه جگه له ده‌نگی بی‌ده‌نگی!

شی‌عرم‌کانم وه‌ک پارچه‌ی جگرم خوشده‌رین، به‌لام به‌داخه‌وه، به‌داخی زور

گهراڻهه تائينستا سڻ جاڙ لهدست چوون. لهماوهي سالاني ۱۹۴۰ - ۱۹۴۴دا
توانيم هفتا هلبهست و چند چوارينيك و بريك كورته شيعرو سرود و
گوراني دابنيم و زور بهريك و پيكي له دهفتريكي بهرگ مقهوايان بنوسمهه.
له پايزي سالي ۱۹۴۴دا له عهسكيرييهه بهسردان چووويومهه كويه.
هاوري و دوستي نهرم محمهه توفيق وردي داواي دهفتهرمكهي لي كردم كه
ماويههك لهلاي بي و چند هلبهستيكي لي وهربرگري و لهگل ههنديكي خوي و
چند هلبهستيكي شاعيره هاوچهرخهكاندا چاپيان بكات. دهفتهرمكه كهوتهلاي
نور منيش چومهه عهسكيري، جا لهپايزي ۱۹۴۵دا وردي قرماني ميري
بهجي ديلي، كه ماموستاي قوتابخانه سهرمتاييهكهي تهقتهق دهبي خوي
دهگيهنيته مههاباد، كهوايي بوو به پايتهختي كوماري ديموكراتي كوردستان
و دهفتهرمكش لهگل كهلو پهلي خويا دهبا و واوي كهوتتي كومهاره كورپهكهي
مههاباد، دهفتهرمكهي منيش بهمهه شيعرهكانمهه لهناوچوو رهنج بهخهسار
بووم و جگه له چند پارچهيهكم بو كولهكرايهوه.

له سالاني ۱۹۴۶ - ۱۹۴۹، واتا واوي دههچوونم له عهسكيري، تا روڻي
بهنكردنم له ۲۰/كانووني نووهي ۱۹۴۹دا پتر له سهروبيست هلبهستي
كورت و دريژ و بره شيعرم داناي لهرو دهفتري بهرگ مهرمهريدا - جوړه
دهفتهريك بوو - كوم كردنهه، بهلام واوي گهراڻههه لهبهنديخانه، له كوتايي
حوزميراني ۱۹۵۲دا پهكيك له دهفتهرمكانم چنگ نهكهوتوهو ون بوو، هر ون
بوو.

ديسانهه له سالاني ۱۹۵۲ - ۱۹۶۳دا ديوانيكي شيعري سهروپهنچا
هلبهستيم نامادهكردو (ك.شارهزا) بهمهرمكهبي رهشي چيني و بهختيكي
خوش بوي نوسيمهه بهلام كودهتاچيهكاني ههشتي رهشي شوپات كتبخانه
نايابهكهيان سوتاندم بهمهوو كتيب و دهسنوس و نهي ديوانه و پتر له چل
پارچه شيعري شاعيره كون و نويهكاني جيهاني، كه كردبوومه كوردي
ههنديكيان به شيعرو ههنديكيشيان بهپهخشان... بهمه تووشي نازاريكي

رهانی و ناهومیدییه کی کوشنده بوم، که هرگیزاو هرگیز بوم فراموش ناکری.

ئو شیعرانهی که له مردن و لهنوچوو رزگار کران، نهواتن که له گوشارو روژنامه کوردییه کاندا، بهتاییه تی له گهلاریژدا بلاوکرا نهره و ئو دووکومه له شیعریه بچووکهشن که یه کهمیان (ئاوازی ناشتی و ئازادی) له نهلولی ۱۹۵۸دا چاپکراو دوومیان (خهبات و ژیان) له کانوونی دوومی ۱۹۶۰دا بلاوکرایهوه. (گهنجینه)ش که (۷۷) دووبهیتیه لهوو بهیتهکانی (بابا تایهری هه مه دانی) خستنه سهر شیوهی سورانی و ئهویش هر لهسالی ۱۹۶۰دا چاپکرا. ههروهها له تشرینی دوومی ۱۹۷۸دا شیعره بهناویانگه کهمی (مایاکوفسکی) "فلادیمیر نیلیچ لینین" که کردبوومه کوردی چاپکرا، بهلام له ههروهه رجیکی نالهبارا بوو، که شالوی درندانهی دوژمن ئاراستهیی ئیبه و تیکرای بزوتنهوهی پیشکس قهرازی کرابوو، لههر نهره نهگهشته بازار و هر لهنو چاپخانهی (رواد) دا دهستی بهسهر دا گیرا، نهوهنده ههیه نزیکهیی دووسه دانیه کی کهوته دهست هندی ماموستا و نهویپ و نهوهب دوستانهوه.

ئیستاش ئو شیعرانهم که چاپ نهکراون دووچهندانه پترن له چاپکراوهکان بهلام نازانم دوا روژیان بهچی بکه بیوه یان بهچی دهگا؟ تو بلی ما بین و بو جاری چوارهم و ههتا ههتا یه لهنو نهچووین؟

ئهم ههوه نهههمتیانه پشتیان چهماندم داخیان تا بههههگهوه و بویه جار چاره نهبی ناکهومه سهر شیعر نووسین، ئههه جگه لهباری نالهباری تهنهروستیم که لهم سالانهی دوا بییه دا نهخوشی تهنگی پی هههچنیوم بهلام خوش بهختانه لهرووی بیروباوه و ئایدیواوژیاوه تا بلین تهنهروستم و تا ههزیکهن ئاسووده دلم.

خیسار - سوفیا

۲۵/ شوپات - ناوهراستی

مایسی / ۱۹۸۵

هاوینی سالی ۱۹۴۲ خویندی ناوهندیم هر له کویه تهاو کرد، به لام لهبر نهوی قوتابخانهی دواناوهندی هیشتا له شارمهکه ماندا نهکرا بووه، دهبو بوخویندن بچومایه ههولیر یان شاریکی دی، کهچی لهبر باری ناله باری ژیان و گوزهران، بوم نهکرا بو هیچ لاییک بچم و نهوساله هر له کویه بهی کارو فرمان مامهوه.

لهسهرهتای شوپاتی ۱۹۴۳ دابوو، مفرزهیهکی سوپای لیفی که بریتی بوو له نهفسهریک و هریفیک و پینج شمش سالداتی کورد، بهنیازی سهربازوهرگرتن گهیشتنه کویه. ههزچونیک بوو له گهل مفرزه مهکدا سازام و دوی چند روزیک له گهل ههمان مفرزه دا چومه ههولیر و لهویشتهوه نیردرامه موسل و پاش چند روزیک بهروو جهانییه بهری کراین، که نهوسا بنکیهکی گزنگی هیزی ههوی نینگلیزهکان بوو له عیراقد و ناوچهی سههرکی هیزی لیفیش بوو.

له روزی ۱۹۴۳/۲/۲۸ دابوو بهسهربازوهرگیرام و چهک و جل و بهرگم وهرگرت و ژمارهشم ههشت هزار بوو واتا سهربازی لیفی کورد لهسهردهمی بیکهاتنهوه له سالانی ۱۹۱۸ و ۱۹۱۹ تا ۱۹۴۳/۲/۲۸ گهیشتهبووه ههشت هزار سهرباز و نهفسهر. پاشان له پایزی ۱۹۴۶ دابوو، که له سهربازی دهرچوووم، ژمارهی سهربازه لیفییه کوردهکان له دههزار و هی ناسورییهکان له یازده هزار پتر بوو، سهربازی لیفی عهرهیش ههبوون بهلام نهوان له ناوچهی ناسریه و بهسره بوون، ژمارهیان بهرودوا نهگهیشته هزار چهکدار، دروشمی سوپای لیفی نالاییک بوو دوو خهنجهری راست و چهپی سووری تیدا بوو له شیوهی نهو خهنجهرانهی که له کوردستاندا باون.

فرماندهی تیکرای هیزی لیفی ئەفسەریکی ئینگلیز بوو بە پلەیی بریگادیر،
 تاجیک و سێ ئەستیرهیی بەشانووه بوو، یارمەتیدەرە لیقییەکی ئەفسەریکی
 ئاسووری بوو (رەب خیلە) یان پی دەگوت، واتا خاوەنی خیلک - بەزمانی
 سووریانی - ئەم رەب خیلە چوار سیمی زەردی بەسەر شانۆه بوو (وێک
 سیمی ئەفسەرە فەرەنسییەکان). بەلام فرماندهی بەتالیون کواونیلیکی ئینگلیز
 بوو، یارمەتیدەرە لیقییەکی ئەفسەریکی کورد یان ئاسوری دەبوو بە پلەیی
 رەب تریمە (رەب تری نیمە) - خاوەنی دووسە کەس، کەسێ سیمی بەشانووه
 بوو. فرماندهی کومپانیش - (سریه - لق) ئەفسەریکی سێ یان دوو
 ئەستیرهیی ئینگلیز دەبوو (کاپتن یان لیفٹنینت) یارمەتیدەرە لیقییەکی کورد
 یان ئاسوری دەبوو بە پلەیی رەب نیمە (رەب نیمە) * واتا خاوەنی سەد کەس،
 فرماندهی پلاتوونیش (فصیل - پەل) ئەفسەریکی یەک سیمی کورد یان
 ئاسوری دەبوو پی دەگوترا رەب خەمشێ، واتا خاوەنی پەنجا کەس.

پلاتون (پەل) لە سێ سەکشن (حزیرە - دەستە) پیک دەهات هەر
 سەکشنیک دەکەس بوو بەم جوو:

- سەکشن قوماندار کۆپلیک بوو لە گەل یارمەتیدەرەکی - لاینج کۆپل بوو -
 سەربازی یەک خەت.

- ژمارە یەک و دووی گولە پزین.

- دوو نارنجوک هەلگر.

- چوار تفەنگچی.

ئەمە جگە لە کەتییەیی توپخانه و کومپانیاکانی سیگنال و پەرەشووت و
 ترانسپورت.

بەراستی سیگنال کومپانی فیره جوانترین مەشقی موخابەرە بوو بەی تەل
 و بە ئاوی، هەروەها لە هونەری موسیقادا یەگجار سەرکۆتوو بوون، جگە لە

(* دوو سیمی بەشانووه بوو.

پاکی جل و بهرگ و جوانی قیافهت و تمهنی لایبیاں کہ زوربہیان له نیوان ۱۸ و ۲۲ سالیدا بوون.

کومپانی پهرهشووت بریتی بوو له ۱۲۰ سہریاز و نفہسر و دهرمچہدار لهوانہ ہشتایان ناسوری و چلیان کورد بوون، لهپاشان له پایزی ۱۹۴۳دا لهژوروی نیٹالیا دابہزین و شہریکی شیرانہیان کردو پتر له سہو ہشتا سہریازی فاشستی نیٹالیایان بہدیل گرت.

له بہہاری ۱۹۴۳دا دوجار له حہبانییہ دابہزینی بہپهرهشووتم دی له لای باکوری روزہہلاتی بنکہکہہ چند ناگریکی لیکنزیکیان کردبووہ و کومہلیک چہتربازی کورد و ناسوری دابہزین و ہندیکیان بہچہند دہقیقہہک زووتر گہیشتنہ زہوی، چونکہ لیفتیان دہکرد واتا شریتی پهرهشووتہکانیان رادہکیشا و بای پهرهشووتہکان کم دہبوونہوہ و بہخیراییہکی زور بہرو زہوی دہہاتن، نینجا چہند سہد مہتریک بہر له گہیشتنہ زہویان دہستیان له شریتہکان شل دہکرد و پهرهشووتہکانیان کہمیک بہر زور دہبووہوہ و کہ گہیشتنہسہر زہوی ہر دم و دہس گولہ پرژینہ بچکولہکانیان ناراستہی پیشہوہیان دہکرد و زو... سہنگریان و مردہگرت.

جل و بہرگ و پیانو خواردن و شوشن و باری تہندروستی سہریازی لیشی باش بوو، ہرچہند مانگانہی لہسہرہتادا، سی دینار و سہد فلس بوو بہلام گوزہرانی پی دہکرا، بہتاییہتیش بہہوی ہرزانی کھل و پہلی کانتینی عہسکہرییہوہ کہ (نافی)یان پی دہگوت.

حہبانییہ بنکہہکی قایم و جوان و ناوہدان بوو شہقامہکانی پان و پاک و بیقورت و گری بوون، گورہپان و یاریگی زوری ہہوو، حہوزیکی گورہی مہلہ کردنی ہہوو، نیمہنی چیمہن و لاکیشہگولہ بونخوش و رهنگینہکانی ہرزور دلگیر بوو، زوربہی دارہکانی ہردوولای خیابانہکانی کالبتورزو سہروی رھوان بوون و ہمیشہ سیبہریان له شہقامہکان دہکرد دہوری حہبانییہ، لای روزہہلات و باکوری، واتا نہر روکارہی کہ دہکویتہ لای

روژه‌لات و باکوری بنگه‌کوره و به‌سهر رومی روبراری فوراتا دهروانی
به‌سهدیکی گلین گیرابوو، له‌سهر سه‌ده‌که‌شاهه پهرژینیکی سیمینی داچه‌سپاوی
لی دامه‌زرابوو، که نه‌مه هه‌موو بنگه‌که‌کی دهرمدابوو، له‌هه‌ردوو دیوی تاوه‌وه و
دهره‌وه‌ی پهرژینه‌که‌شاهه به‌پانایی سی‌چار مهنتر له‌هه‌ردولا کومه‌له تهل
درکاو‌ی خرابوو پال و دهره‌تی هات و چوی مشکیشی تیدا نه‌بوو.

چهند دهروازیه‌کی زلی هه‌بوو که گاردی هه‌میشه‌بیان هه‌بوو وهک له‌ندهن
گیت و فه‌لوجه گیت (دهروازیه‌ی له‌ندهن و دهروازیه‌ی فه‌لوجه) ...هتد... له‌ریکی
نهم پهرژینه سیمینه قایمه‌وه به‌رو دهروازیه‌ی بنگه‌که، له یازده شوین، یازده
بلاک هاوس، واتا خانوی ره‌شی هه‌بوو که له کونکریت دروست‌کرابوو،
به‌شی زوری.. دیواری نهم خانوو سه‌نگه‌رانه له‌زیر خاکدا بوو. ته‌نیا نزیکی
مه‌ترونیویکیان به‌دهره‌وه بوو، نه‌وش شوینه ون‌کرابوو، هه‌ر خانویک له‌مانه
شوینی سه‌کشنیک (ده‌سه‌تیگ) به‌سهر بازی تیدا دهره‌وه ده‌لا‌قه‌یه‌ک یان بلین
مه‌ته‌ریزیکی تیدا بوو که ته‌نیا شوینی دووشه‌رک‌ر بوو. له‌تاوه‌وه فراوان و
له‌دهره‌وه هه‌ر درزیکی دریژی چوار په‌نجه به‌رین دیار بوو. له‌ناو هه‌ر په‌کیک
له‌م مه‌ته‌ریزان‌ده‌دا گولله‌رژینیکی فیکه‌رس و چهند جلیکانه ئاویک هه‌بوو، ئاو‌که
بوسارد‌کردنه‌وه‌ی لوول‌ه‌ی گولله‌ پرژینه‌که به‌گارد ده‌هینرا له‌گهل ژماره‌ یه‌ک و
دووی نهم سه‌ریزان‌ه‌ی که فیکه‌رسه‌که‌یان به‌کار ده‌هینا.

گولله‌پرژینی فیکه‌رس باشترین چه‌کی ئوتوماتیکی به‌کاری نهم سه‌رده‌مه
بوو. هه‌ر له سونگی نهم چه‌ک و بلاک هاوزانه‌وه بوو که هیزی سه‌ر به
ئینگلیزه‌کان له حه‌بانیه‌وه، له مایسی ۱۹۴۱دا سوپای حکومه‌تی ره‌شید عالی
گه‌یلانیان دابیزاو تووشی شکستیان کرد.

تا نه‌وساش له هندی دول و گردولکه ئاویه‌کانی دهره‌وه‌ری حه‌بانیه
پاشماوه‌ی هندی کهل و په‌لی قوربانیه‌کانی کاره‌ساته‌که‌ی مایسی ۱۹۴۱
ده‌هینرا.

هه‌ر له‌ناو جوغزی سیمه‌که‌ی حه‌بانیه‌دا جگه‌ له که‌مپی سه‌ریزان و

نه خوشخانه و چورهها وهرشه و عهباری چهک و تفاق و پوستهخانه و حوزی مهلهکردن و دووکهپی تریش ههبوون کهپی قامیلی و کهپی سوپل، ئهوی یهکه میان بهزوری مال و خیزانی هندی له سهرباز و ئهفسهرمکانی لی بوو، له گهل چند کوگا و دوکان و نانراخانه و مهیخانهیهکدا، بهلام ئهوی دووهمیان کهپی سوپل کهپیکی گهرهبوو ستودیوی وینهگرتن و سهرتاشخانه و چیشتهخانه و دوکان و بازار و کوگا و سینهما و قوتابخانه و چند بار و مهیدان و گورپان و ورشهیهکی لی بوو، بهسهران کریکار و ماله کریکاری عهرپ و ئاسوری و تورکمان و تهناخت هندیسی لی بوو.

له پشت سیمی بنکه که شهوه، له لای روژهلای باکوو لهسهر ئاوی قورات کهپیکی بی نمود و چکولاشی ههبوو (کولی کهپ) یان پی دهگوت، کومهله کریکاریکی ههژاری بهخیزان و بی خیزانی تیدا دهژیا. به روژ لهئاو حهبانیه کاریان دهکرد و به شهویش دهچوو ئهوی.

ورده ورده هندی ئاکار و سیاست و نهریتی ئینگلیزمکانم بو دهرکوت و هک ئه مانه:

۱ - کاربه دهسته عهسکه ریه ئینگلیزمکان ههیشه کوره ئاغاو شیخ و بهگی کوردیان بهلاوه باشتر بوو له کوره جوتیار و ههژار و رههکی خهکی کوردستان، هر کوره ئاغایهک یان بهگزادهیهک بیست کهسیکی کوپکردایهتهوه و بیهینابان بو سهربازی سیمیکیان ده دایه و دهیان کرد به ئهفسهر. بهلام کوره لادیی و خیهلهکیشیان بهلاوه پهسهندتر بوو له شلهشاری و زووتریان و هردهگرت.

۲ - نهیان دهویست تیکه لاوی و دوستایهتی له نیوان سهربازو ئهفسهرمکاندا پهیدا بپی و ههیشه ههولی لیکدا برانیان ده دان، جگه لهوی که میزی ئهفسهران - شوینی خواردن و خواردنهویان - جیا بوو له می سهربازان، سارجینت میزیش ههبوو - میزی عهریف سهرمک عهریفهکان، بو ئهوی ئهوانیش تیکه لاوی له گهل سهربازان نه کهن و لیکتر گوشه گیرین.

۳. شهری به لامهوه زور سهیر بوو که نفسه سهریکی نوو نستهیر میمان هه بوو ناوی (ایقتینت موریس) بوو، نم موریسه یارمه تیده ری کومپانی کوماندار بوو هه موو روزیک بهر له عشق دست پیکردن کومپانیا که مانی پیشکش به کومپانی کوماندار که مان دمکرد و قهرمانی لی و هر دمگرت، کومپانی کوماندار که نفسه سهریکی (۲) سی نستهیر می بوو (کاپتن) بوو، که چی موریس له روزانی جهژن و هندی مونسه باتی گوردها جوانترین بهرگی له بهر دمکرد و به پیش کوماندار که به پیش له گورده تریش دمگرت و دهوری به کسی دهینی ته ناعت له سواری نوو میبیلیددا نه گور جیی هه دوو کیان له پیشهوه نه بوو پایهوه نوو موریس له پیشهوه و کوماندار که له پیشهوه سوار ده بوو، نوایی زانیم که (سیر موریس) کوره لوردیکه و نو سهیر پیشگیسی له باب و باپیرانیهوه، پشتا و پشت بو ماوتهوه نمه نه ریتیک بوو له سهیرانی سهری بهریتانیا دا پیرهو دمکرا و بروام وایه نیستاش ههروایه.

نمه له لایهک و له لایهکی تریشهوه نیلگیز مکان زور چه زیان له گالتوگپ و رابواردن بوو. له کاتی پشودان و روزانی جهژن و بی نیشیدا، بو وینه له جهژنی سهری سالدا، جگه لهوی که به جوردها و جگه شادی خوشیان دهردهبری، نه ریتیکی سهیر و سهه رهشیان هه بوو، کومه لیک پیای قوشمه، هه ریه که بیان گوی دریزیکی جل دمکرد و به هر جوریک بوایه چند قاپی بیرهی بهر مهیدا دمکرد و به جل و بهرگ و عهگالی عه ره بییهوه سواری ده بوو، کهر دستی به زهره زور دمکرد و که فای له لافاوه دمچورا و هه موو زهوقیکی بهلی هه موو زهوق و شهوقیکی که رانهی ده بزوت و هر له سهری گویچه که یهوه تا کوتایی کلکی دههژا.

جاریک چند برادره ریک بووین، به سهریه کیک له شه قامه فراوانه کانی چه بیانیه دا بهر ده پوسته خانه ده رویشتن و له دوورمه کومه له زه لامیکی چه فیه و عهگال به سهر بهر ده لامان دههاتن، که نزدیک بوونهوه، دم و روویان وهک

چهندهری سوور و چاویان وک لهپکھی شین واپو، تیکرا هاوریان کرد:
"سهلام نالییک" نتجا زانیمان که نه نه گبه تانه ئینگیزن!

هر له هاوینی ۱۹۴۳ داپو پاش تهاوکردنی مهشوق و پراکتیکی
عمسکری ناردرامه (نهمبر نهیت کوردش کومپانی) - لقی ژماره ههشتی
کورد، که بنکهکھی لهبهفدا، لههشاش بوو. هیشتا سال تهاو نهبوو بوو که
خرامه کورسی نهفسه ریپوه و بهسهرکهوتوویی کورسه کهم تهاو کرد، بهلام
لهبر هندی هو نه کرام به نهفسه و تهنیا نوو خهتیاں دامی و بووم به کوپل
(کوپرال).

له پایزی ۱۹۴۳ داپو، که ئیتالیا تهسلیم بوو، جا بهم بونه ریپوه گهورهترین
ناهنگمان گیراو روژیکه لهبیر ناکری.

لهبه هاری ۱۹۴۴ داپو کومپانی کهمان گوپزرایپوه بو خواروی زبیری نژیک
(بهسرا)، چادرهکانمان لهناو دارگه زمکانی (تلهه) هه لدا که (بومب دوم)
کهوتیوه باشوری روژه هه لاتیپوه. نوو بومب دومه نه نیاریکی زور زل و فراوانی
چهکی ئینگیزهکان بوو، له ریپوه هندی چهک، به تایبته دانتهوپ و بومبای زل،
له ریپو ئیرانهوه بو ولاتی سوفیهته دهئیردرا. نهم یارمهتیدانه لهوانیه زور
نه بوویی بهلام له سالی ۱۹۴۴ داپو رهنگه بهسه لهی تیشکانهکانی سوپای
هیتلری له شه ره گورهکانی ستالینگراد و کورسیک و کشانهویان له دوری
لینینگراد و له پاشان له هموو خاکی به کیتی سوفیت و به تایبته تریش پاش
کردنهوی به ره ی دووم له برزاییهکانی نورماندیدا هوکاریکی راسته خوئی
ناردنی نهم یارمهتیانه بوویی.

له پایزی همان سالدا گواستمانهوه بنکهی شعیه که زور له ریپوه دورنه بوو،
شعیه دوومین بنکهی هیزی هاوایی ئینگیزهکان بوو - دواي حهبانییه - له
عیراقد، له ریش زور نه ماینهوه و گهراینهوه بو حهبانییه، چونکه ده بوو
کومپانی کهمان بو فلهستین بچی.

له سه رهتای نوکتوبه ری سالی ۱۹۴۴ داپو، به بونهی کوچی دواي

حماغای برا گورمهوه، بو ماوهی مانگیگ گهراموه کویه و کومپانیه که شمان
دوای چند روزیک بهرو فلهستین دمکریتهری.

مردنی کاکم که له ناوهراستی شوباتی ۱۹۴۴ دابوو کارهساتیکی دلتهزین
بوو بهراستی زوری بو بهپروش بووم زور غهمناک بووم و زور تاوی تیکردم،
بهلام دهسهلات چیه (له گهل چوان چ ناکری!).

مانگی ئوکتوبر سهرانسری له کویه بووم، روزیک له گهل عوسمانی
مستهفا خوشناوو سه عیدی مهلا نه محمد بهیه کتر ناسیندراين، پاش چند
روزیک عوسمان فاتحی رهسولی حاجی عهبدولای که بابچی پی ناساندم، کاک
فاتح نهوسا و مک میر مندالیکی چوارده سالانی رهشتالهی چاو گمش و رهشی
زینتهلی زیرهک و بزیم هاته بهرچاو، له پاش دوو سال له پایزی سالی
۱۹۴۶ دا که له سهر بازوی دهرچووم و گهراموه کویه به کسه هر له مانگی
ئوکتوبر دا له گهل کاک فاتیح دا له ناو حزیدا به کترمان گرتوه و نه
په یوهندی بهمان تاده هات به هیزتر ده بوو. روزانی رهش و تووشی ۱۹۴۹ و ۱۹۶۳
و روزانی بهندیخانه و دهر بهدیری و پیشمه رگایهتی و روژه ره شه گانی پایزی
۱۹۷۸ و زستان و بهاری ۱۹۷۹ و هموو زهیر و زهنگیک تا نه مروش که پتر
له چل ساله نهیتوانیوه و ناتوانی له هاوریهتی بیروباوهرمان بخا.

له سهرهتای کانوونی به کهمی ۱۹۴۴ دا بوو له کویه بهرو حه بیانیه
کهوتمه ری، ریی کویه و ههولیر به قور گیرابوو ئوتومبیلی لی دهر نه دمچوو بویه
به ریی کهر کوکدا رویشتین و له تهق تهق بو و چان گرتن، ساتیک و هستاین و
چاییمان خواردهوه و تا (قایغ) ناماده کرا به دهر فتم زانی چوومه قوتابخانه کهی
تهق تهق لای محمد توفیق وردی برادهرم، که ماموستایه کی قوتابخانه که
بوو.... وردی له پایزی سالی ۱۹۴۵ دا.. قوتابخانه که جی دیلی و خوی
ده گیه نیته مه هاباد که تازه له باتی کومه لهی ژ.ک حزبی دیموکراتی کوردستان
دامه زرابوو بهلام هیشتا جاری دروست بوونی کوماری دیموکراتی کوردستان
نه رابوو...

دیته یادم له روژی ۱۷/۱۲/۱۹۴۴ دا بوو له گهل کاروانیکی عسکریدا به ههشت نو ئوتومبیلی زلی عسکرییهوه، له حهیبانییهوه بهر هو سنووری روژئاوا به نیازی فهلهستین کهتینهری، شاری رومادیمان بهجی هیشت دوا قوناغمان گه یانده (وادی محهمد) کهیه کیک بوو له هیلی نهوت و شهی لهوی ماینهوه... شهوی دوومیش له (روته) خهوتین. شهوی سینیهم له ئیچ (4) گیرساینهوه، ئیچ فور دهکویته ناو سنووری ئوردنهوه، له یادمه ناوی ئیچ فور تالو بوو له بیران ههلههینجرا، لهویشهوه بهناو دهشتیکدا رویشتین بهدریزایی دهیان کیلومهتر هر بهردهرش و هر بهردهرش بوو، دهتگوت یهک پارچه خهلوزه. تهانته خوله کهشی دیار نیه وچ پووش و پاوان و درهختیکیشی لی نیه بهو دهشته دهلین (وادی حره یان حوران).

ویستگهی ئیچ فایفیش (H5) هر لهناو ئهو بهرده رهشانهدایه. دواي تهواوبوونی دواي حوران زهوییهکی تهخت و ناران و پر لهسهوزهگیا ده رکوت و پاش ماوهیهکی کهم گهیشتینه (مهفرهق) که خهتی شهمندهفهری لیه و هیلکی ئوتومبیلیش بهر هو باشووری روژئاوا بوو عهممان دهروا و یهکیکیش بو باکووری روژهلات بو (اربد) دهروا، شهی له مهفرهق خهوتین و روژی دوايی رومان کرده اربد، اربدم بهشاریکی ریکو پیک و مام ناوهندی هاته بهرچاو، ئهوسا له ههولیری سالانی چل بچوکتز بوو، زوریهی کوشک و بالاخانهکانی بهبهردی رهشی دواي حهره ههلینرابوون. بو ماوهیهکی کهم وچانمان تیدا گرت و همیسان کهوتینهوه ری، بهسهر کیویکی نزمی بهپیچوپهنادا سهرکهوتین دواي چیای (مهکیس) بوو، لهوی چاوم بهدار بهروویهکی زور کهوت، ههروهها دار بادهم و چواله خیهوتی گولیان ههلهدابوو دهتگوت درهختی بادهم و خوخ و ههلوژهکانی لای خومانن بهلام لهسهرهتای مانگی مارتا پاش برینی چهند کیلومهتریک گهشتینه نزیک روباری ئوردن و بهناو پی دهشتیکی ناران و ههواردا رویشتین و له "شونه" تیهیرین که هاوینه ههواریکی خوشی نه میر عهبلولای شهرقی ئوردن بوو، ئهوسا ئوردن نهبوو بوو به مهلیک نشین، له

نایاری ۱۹۴۶دا شەرقی ئوردن بوو بە مەملەکتی ئوردنی هاشمی و میر
 عەبنولا بوو بە مەلیک. دەوروپەری شونە هەمووی باخە موز بوو، لەبەر
 قورسایى هیشووە موزە قەلەمکان، ئەو قالورە شەلکانە کرنوشیان دەبردا.
 زور لە شونە دوور نەکووتبوونەو کە گەشتینە (جسری مەجامیع). ئەم
 جسری مەجامیە پردیکە لەسەر روپاری ئوردن، روژەهلات و روژئاوای ئوردن
 بەیەکەو دەبەستی. ئەوساش بەری روژئاوا، ئەوپەری پردەکە ناو سنوری
 فەلەستین بوو، لەژێر ئینتەدابی بەریتانیادا بوو. لە هەردوولای پردەکەو فەرمانگە
 گومرگ و کەرەنتینە هەبوو.

روپاری ئوردن گەورە نیە، هەر بەقەد روپاری (گومەگا) دەبی (ئەو روپاری
 کە لە جەلیبەو دیتە بتوین و بەقەسروکدا دەچیتە خوارووە و لەگەل ئاوی
 قەشاندا تیک دەکەنەو و ئینجا دەژیتە ناو گولی دوکانەو).

نزیکی سەماتیک لەسەر (جسری مەجامیع) وەستاین تا سەیری
 بەلگەنامەو پیناسەکانیان کردین و ئینجا بەرەو فەلەستین تیپەرین، زەوی دیوی
 فەلەستین هەندی گردولکاو و بەرزتر بوو، لەبەری روژئاوا دوو کچی جاحیلی
 بیل بە دەستی شان و مل رووتی سنگ هەلەقیوی پانتول تەسکی گوشتن دایە
 تەماتەکیان ئاودەدا. لەپیش هەر قالبە تەماتەکی بیست - بیست و پینچ
 هیلی شاخەتیک هەبوو، ریی ئاوی لەسەر بوو شیرەو بورییەکە کرابوو،
 ئەوانیش کە هیلک ئاوی دەخواردوو دەیان گرتەو و ئاومکە دەچوو ناو
 هیلکی ترەو، بەم جوورە بەئاسانی شیناییەکیان ئاودەدا.

روژی ۱۲/۲۱ دوا روژی پایزی سالی ۱۹۴۴ بوو کەریکەوتی ۳ مانگی
 سەرماوەزی ۱۳۲۳ی هەتاوی دەکا، ئەمە ئەمە باران دەباری، کەچی هەوا زور
 خوش بوو بە بناری شاخیکی سەوز و تەرو پاراوا رەت بووین، بە هەزاران
 درهختی سەرۆو وەک رم و نیزە پەردەو ناداری هەوایان درى بوو، چەند
 پیچیک سوراینەو شاریکی زور جوان و خنجیلانە و پاک و خاوینمان
 لی دەرکەوت و بەتەنیشتیا رەت بووین، شاری (ناسرە) بوو، شاری مەسیحی

ناشتیخوان، لهویشهوه روومان کرده لئواری دهريای سپی ناوهراست و پاش ماوهیک، کهزور نهبوو، شاریکی زور جوان و گهوره و بلندمان لی دهرکهوت که شاره جوان و بهندهره بهناوبانگهکی (حیفا) بوو.

حیفا لهسر هردوولای کیوی کهرمل و ناوهراستی نهو کیوه هه لکهوتوه، لای روزئاوای بو ناو دهريا شوربوتهوه، که شهپولی کهفای یهک لهوای یهکی دهريا دیت و لهگابهرده شهقار شهقارمکانی قهراخ و لهبنکی دیواره کونکریتییه سهختهکان دمدات و به گورچی بو ماوهی بیست - بیست و پینچ معتریک بهرو دوا دهکشیتوه و همیسان هیرش دینیتوه، کی دهزانی نه ملاملانییه، نه م کیش مهکیشه و چه کهردییه کهی دهستی پیکردوهو کهی نوایی دی؟!

بو یهکه م جار بوو دهريام دهینی، هرکه گهیشتمه نهوی و کهل و پهلهکانمان داگرت و ری وشوینی خومان زانی، گورج رووم کرده قهراخی دهريا، سهر سیمهی فراوانی دهريا و شلپ و هوری شهپوله یهک له دوا یهکه بهرزهکانی و هاژه و شلپهی لیکهوتی نهو شهپول و تاشه بهردانهی کهنارو لیوارمکانی بووم.

لهدورهوه پینچ شهش سهریازی گریگرت (یونانی) خهریکی شتیک بوون بهچهقو له بهر دهکانی لیواری دهريا یان دهکردوه، کههه ندیک لیان نزیک بوومهوه سهیرم کرد چوره هیلکه شهیتانوکه یهک بوو (حله زون) لیان دهکردوه، ههریه کیکیان چنگیکی پی بوو، بهسه دهفی یهکیک له هیلکه شهیتانوکه تهنه نهرم و سپییهکانی نهوانی دیان دهرده هینا و دهیان خوارد بهلامهوه کاریکی سهیرو سهمه ره بوو، منیش یهکیکی وام دوزییهوه و بهزوری نینوک توانیم له بهر دهکی بکه مهوه و چووم پیشانی ماسیگریکی فهلهستینیم دا که لهناو بهله میکدا بوو، دیشدا شهیهکی عهره بی و چهغیه و عهگالیکی لهسر بوو پیی گوتم نه مه پیی دهلین (به تلینس) شتیکی زور خوش و بهتامه ایم پرسنی: چون دمخوری؟ گووتی: نهوی بوی دهس بدا له رونی سوریکاتهوه زورباشه نهگینا هروا به خاویش دمخوری!.

لیپرسراوهکانمان رییان نه‌داین بچینه ناو شار منیش زورم مه‌بست بوو
 نهو شاره جوانه ببینم، حیغه له حیغه بی به‌تیری نه‌ببینی، بویه له‌گهل
 براده‌ریکما، که نهویش کوپل بوو ناوی نه‌مین عارف بوو، خه‌لکی شارباژیر بوو
 هندی ناسکه هه‌رمیی له مالوه هینابوو، بریکی هه‌ر له‌لامابوو خه‌ریکی
 خواردنی بووین و بریارمان‌دا که به‌دزییوه بچینه ناو شار نه‌بوو چووین
 له‌پاشان پاشی شازده سال زانیم که نهو نه‌مین عارقه باوکی دوستی
 خوشه‌ویستم جه‌مال شارباژیری شاعیره. کاک جه‌مال له‌به‌هاری ۱۹۶۰دا له
 کوپه تیی گه‌یاندیم که من براده‌ری باوکی نه‌وم و باوکی گه‌لی جار باسی منی
 کردوه که لیم پرسسی باوکت کییه گووتی: کوپل نه‌میننه. نه‌وسا زانیم که نه‌مین
 عارف باوکی جه‌ماله، له‌راستیشدا کاک نه‌مین پی‌اوکی چاک و به‌ریز بوو کاک
 جه‌مالیش به‌لای گورانی شاعیره‌وه باشت‌ترین شاعیری لای سالانی شه‌ست
 بوو. له‌گهل کوپل نه‌میندا گه‌لیک به‌ناو شه‌قامه‌کانی شاره‌کدا گه‌راین و
 سه‌ریکمان له‌ نوردی‌باک داو هندی ورده کهل و په‌لان کری و هندی‌کیش
 به‌ناو شه‌قامه سه‌رمکییه‌کانا په‌رو سه‌ره‌وی که‌رمل هه‌لکشاین.

دووسی روژ له‌حیغه ماینه‌وه و شه‌وانیشی زورخوش بوو سه‌رنج بده‌ن
 شاری حیغه که‌وتوته سه‌رو قه‌دوژیری هه‌ردوو دیوی چیا‌ی که‌رمل، که‌رملیش
 ریک له‌سه‌ر روخی روژه‌ه‌لاتی زه‌ریا زه‌ق‌بوته‌وه، شه‌وان ده‌بیته یه‌کپارچه
 چراخان و وهک ده‌هزاران نه‌ستیره ده‌ریکمن و نه‌وه هموو نه‌ستیرانه و
 تیکرای نه‌ستیرمکانی ناسمانیش له‌ناو ده‌ریادا شه‌وق ده‌ده‌نه‌وه، به‌مه ناسمان
 و زه‌وی و زه‌ریا هه‌رچی له‌دور و پشتمانه‌وه که ده‌بیین، هه‌ر نه‌ستیره‌یه و
 هه‌ر نه‌ستیره‌یه، نه‌مه جگه له‌ نه‌ستیره‌ی چاو نه‌ستیرانی زیده شه‌نگ و شور
 که دلی پی‌اویان له‌ ناخه‌وه داد‌خورپاند و هموو هه‌ست و نه‌ستیان ده‌هینایه
 له‌رزه! شاری (ه‌کا)ش له‌ باکوری حیفاوه له‌ نزیک مه‌رزی باشووری لوپنانه‌وه
 به‌جوانی به‌دی ده‌کرا.

کومپانیایه کی هیزی لیفی لی بوو، نوای فراوین خواردن و چای خواردنه سبته تهیک پورتهقالیان لهبر داناین. ئیتر لهو روزوه تا گهرانهومان له کوتایی ته موزی ۱۹۴۵ دا ئیمه هه موو روزیک به نارمزوی خومان گالمان به پورتهقال دهکرد، به تاییهتی ئه مارمیسی که له خواروی فلهستین، له دوروبهری یافادا بووین، گلی روز لهناو به یاره پورتهقالهکاندا، شه ره پورتهقال و وهک توپ یاریمان پی دهکرد.

مندا لان بو پورتهقال فروشتن دههاتنه دوروبهری کهمپه کهمان و هاواریان دهکرد (سبعه بگرش) واتا حهوتی به قروشیک، قروش فلهستینی دهمل بوو، واتا (۱۰) فلس. بهلام ههتار زورگران بوو یهکی به دووقروش بیست فلس بوو که چوارده پورتهقالی زلی پیدههات.

ئیواره وهختیکی درهنگ بوو ئهزو کوپل ئهمین و دووسی کهسی تر که سهربازی کومپانیای ژماره ههشتی کورد بووین، گهیشتینهوه کومپانیه کهمان که لهنزیک گوندی (قهستینه)ی خواروی شاری یافا بوو. ئه ناوچهیه دهوله مهندترین ناوچهی دنیا به له میوهجاتی ترشه مهنی جورهها پورتهقالی نایاب و مهندهرین و لیموی ترش و شیرین و نارنج و ترنجی لیه. جوره میوهیه کم له یافا دی له دوروه به (روتاب) خورمای تهی تیگهیشتم، زهردیکی روون و بریقهدار بوو له وینهی خورما، نیو کیلوم لی کری نرخه له میوهی دی گرانتر بوو، که خواردمان جوریک له لیموی مزر بوو. چهند روزیک بوو گهیشتبووینهوه (قهستینه) که یهک شهسهیهک چووینه تهل ئه بیب و یافا.

دووری نیوان تهل ئه بیب و یافا رهنگه بهقدهر دووری به غذا و کازمیه نهبی، شاری تهل ئه بیب دهکویته سهه لیواری روزهلای زهریای سپی ناوهراست و باکووری شاری یافاوه، گهورهترین شاری ئهسای فلهستین بوو، له قودس و حهیفه گهورهترو ناوهدانتر بوو. دهلین موهاجیره جووله که ئهروپایی و ئهمریکاییهکان له سالی ۱۹۱۲ دا ئاههنگیک بهبونهی بنیات نانی شاروچکهیه کهوه دهگیرن و ناوی دهین تهل ئه بیب.

نەز تا ئیستا ئەمەریکام نەدیوو، بەلام ئەوانەى دیویانە دەلین تەل ئەبیب کتومت شاریکە وەک شارەکانی ئەمەریکا، ئەو هیمنایى و ئارامییەى شارانی روزەهلەتەى نیه، کوشک و تەلاری بەرز و فرەنھوم و گورەپانی پان و پورو قەلەبالغ؟ سینەما و ریسئوردانی زورە، بەتایبەتى بارو مەیخانەى گەرە و بچوکی ھەر یەكجار زورە و باخچەیهكى ولساتیشی تیدایە.....

گەرەترین و دیارترینی بالاخانەکانی ئەوسای تەل ئەبیب ھوتیل سەلەمون (ئوتیلی سلیمان) بوو، کە بنچینەى رووکارى روژئاوایی چەقى بوو ناو زەریا. ئەوسا فەلەستین لەژیر ئیقتدایی بەریتانیا دا بوو زمانى رەسمى لە شارەکان و ناوچە تیکەلاوەکاندا ئینگیزی و عەرەبى و عیبرى بوو، کەچی لەسەر شەقامەکاندا گویمان لە زور لە زمانەکانی دنیا دەبوو.

لەو ماومیەى کە لە فەلەستین بووم، زوربەى یەكشەموان دەچوو مە قودس، یان دەچوو مە تەل ئەبیب و یافا، زور جاریش لە قەرەغى دەریا مەلەمان دەکرد، ھەموو جاریکیش لە تەل ئەبیبە دەچوو مە یافا، ئەویش ھەر لەسەر قەرەغى زەریای سەپى ناوھراستە و بەچەند کیلومەتریک دەکەوتە باشوری تەل ئەبیبە، ئەوسا دانیشئوانى یافا لە دەرووبەرى ھەشتا ھەزار کەس بوون. زوربەى ھەر زوری بەلکو دەتوانم بلیم تیکرای عەرەبى بوون. شاریکی خوش و خەلکەکەى تابلیى ھیمن و باش و بەریزن. کوشک و بالاخانەى گەرەى کەم تیدایە. خانووەکانى بە خانووە گەچە کونەکانى موسل و کەرکووک دەچن. ناوچەیهكى ھەرە گرنگی میوہى ترشەمەنییە، پورئەقال و جورەکانى، (ئیزگەى رادیوى شەرقى ئەدنا) لە سالانى شەرى دووہمى جیھانیدا لەوى بوو، کە بەشى کوردییەکەى پى دەگوترا (ئیزگەى رادیوى کوردستان) ئینگیزەکان ھەلیان دەسوراند و ئەوسا ماموستا گوران کارگیری بەشى کوردییەکەى بوو.

لەسەرەتاکانى مانگی نیسانی ۱۹۴۵ دا بوو روژیک لە گەل سەربازیکى برادەرەدا (ەلى رسول کە خەلکى سلیمانى بوو) بو سەردانى ماموستا گوران چوینە ئزگەى رادیوى کوردستان و لەوى چاومان پى کەوت و رەئوفى

کهریم به‌گیشمان بیینی که ویژهر بوو، بهر له ره‌نوف ره‌فییق چالاک دهنگ و باسی بلاو ده‌کرده‌وه، به‌لام نه‌وسا نه‌و گه‌رابوه‌وه ولات.

ماموستا گورانیش هه‌موو روژیک و تاریکی سیاسی هه‌بوو، ئیدی پاشی نه‌و دیداره، گه‌لی جار ئیواران له‌گه‌ل ماموستا گورانا ده‌چوینه تل‌نه‌بیب و له‌یه‌کیک له‌گازینوو‌یه‌کانی قه‌راخ ده‌ریا دادنه‌یشتین و باسی بارو بوخی ولاتمان ده‌کرد و هه‌ندی جار گوران باسی باری عه‌ره‌به‌کانی ده‌کرد که‌له‌ده‌ست جووله‌که‌ فیل‌بازمه‌کانا چیان به‌سه‌ر هاتوه‌وه و چون به‌پاره‌ی زور و له‌خشته بردن زه‌وی و زارمه‌کانیان لیده‌کرن و به‌تمان که‌ به‌ی دهنگ و قره‌ ناوچه‌کانیان داگیر بکن.....

گوران روژیک له‌ یافا دوکانی نه‌دیبکی فه‌له‌ستینی نیشاندام، که‌ چون ده‌رکه‌وت ماموستا (نه‌حه‌مه‌ ده‌باغ) بوو، که‌ چیروک نویسی ناسراوی فه‌له‌ستینی بوو، له‌ سالن خه‌رتدن ۱۹۴۰ - ۱۹۴۱دا، له‌ قوتابخانه‌ ناوه‌ندییه‌که‌ماندا، له‌ کویه ماموستا بوو، نه‌حه‌مه‌ ده‌باغ شیوعی‌یه‌کی فه‌له‌ستینی ناسراو بوو، له‌ پاشان زانیم که‌ نه‌وه‌ په‌خش نامه‌ و دهنگ و باسی حزبی ده‌دا به‌ گوران.....

روژیکی دی له‌گه‌ل گورانا له‌ یه‌کیک له‌ بازارمه‌کانی یافادا تووشی پیاویکی کورته‌ بالای بچکوله‌ی فیست له‌سه‌ری ته‌مه‌ن چل چلوپینج سالی بووین و پیاوه‌که‌ زور به‌په‌روه‌شه‌وه‌ باوه‌شی کرده‌وه و گووتی: "یا‌سلام! هذا انت یا استادا!" ئیتر چاک و چونیکی گه‌رمی له‌گه‌ل گوراندا کرد... له‌پاشان پیی گووتم نه‌مه ماموستا عبیدول وه‌هاب محه‌مه‌ده، موسیقا زان و ئاواز دانه‌ریکی ناسراوی فه‌له‌ستینییه‌ و زوربه‌ی گورانی و سه‌روه‌مه‌کانی نیسته‌گه‌مان و مک‌ ده‌می راپه‌رینه‌ و گورانی گو له‌ گه‌نم و ئوپه‌ریتی گولی خویناوی" نه‌و دای ناوین.

هه‌روا چند جاریک سه‌ردانی (قدس)م کرد به‌هه‌ردوو به‌شه‌که‌یه‌وه، قودسی کون و قدسی نوی، نه‌وه‌ی کونی پریه‌تی له‌ شوینه‌واری کون و پیروز و

به شوره‌پیک دوره درابوو، به‌شه نویبه‌کشی خانوو بالاخانه‌کانی بهرز و
فرهنه‌ومن.

هه‌روا سهردانی (بیت له‌حم) یشمان کرد که شاریکی تابلی کون‌ناراو
پیروزه، به‌لای کریستیانه‌کانه‌هه، به‌تایبه‌تی (کاتدرائیه) که‌ی شتیکی فره‌گرنگ و
به‌چاره‌هه که‌وتوته ناو نه‌شکه‌وتیکی ناو کیویکه‌هه له‌وی شوینیکمان دی که‌ پیی
ده‌لین (مهد) واتا بی‌شکه‌ی مه‌سیح.....

له‌ریگای قودس و بیت‌له‌حمدا، نو‌تومبیله‌که‌مان به‌سهر زنجیره کیویکدا
تیپه‌ری و له‌ژیر لوتکه‌که‌یدا کانیاویکی ساردو سازگار هه‌له‌هکولی و پیی ده‌لین
(عین الذروه - کانی توقه‌سهر) بوو ژنه لادیی فله‌هستینی لی‌بوو، ره‌نگ
نه‌سهر و تمهن نارهنجی، به‌کیکیان سی خزیمه‌ی به‌ لووتوه‌هه بوو، له‌ هه‌رلا
لووتهی به‌کیک و به‌کیکیشی به‌دیواری نیوانی هه‌ردوو دفنیوه‌هه هه‌لواسی‌بوو
کونده‌یه‌کی له‌به‌رده‌م‌دایوو به‌ جامیک پری ده‌کرد که‌ داوای ناومان لی‌کرد
سه‌رو جامیکی داینی و له‌ راستینا فرمه‌چیک بوو که‌ ناوی کوپستانه‌کانی
خومانی بیرخسته‌هه.

هه‌ر له‌ زستانی ۱۹۴۴ - ۱۹۴۵ بوو که‌ تووشی کوکه و سنگ‌یه‌شه بووم و
داوی چند روزیک بردمیانه نه‌خوشخانه‌یه‌کی هیندییه‌کان که‌ له‌ خاوری
گوندی (قه‌ستینه) بوو ناوی توینتی‌توو جه‌نه‌رال نیندیان هوسپیتال -
نه‌خوشخانه‌ی گشتی (ژماره ۲۲ هیندی) بوو ماوه‌ی هه‌فته‌یه‌کی تیدا مامه‌هه،
له‌وی نه‌خوشی و غه‌ریبی و تنیایی (که‌ بیجگه له‌ من چ کوردیکی لی‌نه‌بوو)
به‌ته‌واوی برستی لی‌ بریم و زور کاری تیکردم و هه‌لبه‌ستیکم به‌ناوی (دل و
دلزار) وه‌ دانا که‌ له‌ته‌موزی هه‌مان سالی ۱۹۴۵دا له‌ گوشاری ده‌نگی گیتی
تازهدا بلاو کرایه‌هه و ناوا ده‌ست‌پی ده‌کا:

دل ده‌لی دلزار له‌ بوچی سینه‌ کوره‌ی ناگری؟

بوچی فرمیسکت به‌ سه‌روه‌ی به‌ه‌ری نه‌بیه‌ز ناسری؟

روژیکیش چوومه شاری خلیل، خلیل الرحمان شاریکی کون‌نارا و

خوشه و دهکویته ناوچه‌یه‌کی شاخاوییه‌وه، حهرمه‌که‌کی (حهرمی خه‌لیلی) به شورمه‌یه‌کی زور قایمی به‌گه‌چ و به‌رد دهوره دراوه و گوری ئییراهیم خه‌لیل و ئیسحاق و یوسف و لایقه‌ی ژنی کومه‌لیکی زوری پیغه‌به‌رانی لییه.

له‌روژی سه‌رکه‌وتن به‌ بوئهی ته‌سلیم بوونی ئەلمانای نازییه‌وه و نازادکردنی به‌رلینه‌وه ئەم تاکه شیعرهم دانا:

خه‌نچه‌ری ناهق ئەبه‌د جه‌ستی هه‌قیقه‌ت نابری
له‌شکری شه‌ر خوی له‌به‌ر هیزی عدالت ناگری

له‌ ته‌موزی سالی ۱۹۴۵دا بوو که بارو که‌ل و په‌له‌کانمان لیکناو به‌چه‌ند ئوتومبیلیکی عه‌سکری به‌ره‌و عیراق گه‌راینه‌وه. له‌ ریگا به‌نزیگ شاری نابلسدا تیپه‌رین و پاش ماوه‌یه‌کی که‌م سنوری فه‌له‌ستینمان به‌جی هیشته و له‌ جیسه‌ری مه‌جامیع تیپه‌رین و چووینه‌ناو خاکی شه‌رقی ئوردونه‌وه له‌ویشه‌وه به‌ره‌و ولات گه‌راینه‌وه و به‌چه‌ند قوناغیک گه‌یشته‌وه جه‌بیانیه. له‌ویش زور نه‌مانینه‌وه روومان کرده‌ خانه‌قین و له‌ویشه‌وه به‌ده ده‌قیقه‌ ریی ئوتومبیل گه‌یشته‌ینه خسه‌روی که‌ نوخته‌ی سنوره‌وه له‌ نیوان عیراق و ئیراندا له‌ پاشان به‌ بیسته ده‌قیقه به‌ ئوتومبیل گه‌یشته‌ینه قه‌سری شیرین، شاریکی خوشه و رووباری ئەله‌وند به‌ناویا تیده‌په‌ری، به‌لام له‌ خانه‌قین بچووکه‌ره، له‌ویشه‌وه که‌م که‌مه ریگایه‌ک هه‌له‌ده‌کشی و به‌رزه‌هیه‌ته‌وه و پاشی چله ده‌قیقه گه‌یشته‌ینه سه‌رپیلی زه‌هاو، که‌ مه‌رکه‌زی ناوچه‌ی زه‌هاوه، شاره‌وچه‌یه‌کی بچوکه قوتابخانه‌یه‌کی بچوک و چه‌ند فه‌رمانگه‌یه‌کی لی‌بوو، ئاوی ئەله‌وند له‌یوه دینه خواری به‌ره‌و قه‌سری شیرین و خانه‌قین ده‌روا و ده‌بیته به‌شیک له‌ئاوی دیاله که‌ سه‌روانه له‌سه‌ر پیلی زه‌هاو وچانیکمان گرت و نانمان خوارد ئاوو هه‌وای ئەوی ناسازه نه‌خوشی مه‌لازیای زوره.

له‌سه‌رپیلی زه‌هاوه‌وه که‌وتینه‌ری و به‌چه‌ند ده‌قیقه‌یه‌ک گه‌یشته‌ینه بن کیوی پایتاق و ئیدی به‌ حه‌فده هه‌ژده پیچ به‌سه‌ر کیوه‌که که‌وتین و له‌وی تاکیکی به‌ردینمان دی که‌ له‌نیوان درزه به‌رده‌مکانی سه‌رتاقه‌که‌وه داربه‌روه‌ک روابوو که‌

هر به اندازه‌ی باسکی مروفیک نهستور دهبوو، به‌قصد بالای پیاویکی دریش
دریژ دهبوو، به‌لامه‌ه شتیکی سرنجراکیش بوو که چون درخت له‌ناو به‌ردی
روتا دهری!.

له‌ویوه نوتومیله‌کانمان به‌ناو دوو ریزه کیوی لیک نزیکا تپه‌رین و
چاومان به‌چهند سهربازیکی نیرانی کهوت که تفنگی برنویان به‌دهسته‌ه بوو،
به‌لام چله‌کانیان زور نابوت و بانتولی هندیکیان پیناوی بوو؟ پاش سه‌عاتی
ریکردن گیشینه دییه‌کی گوره که (سرخ‌ی دیزه) ی پی دهلین (سووری
ره‌شباو) له‌ویوه دوو زنجیره کیوه‌که تا ده‌هات له‌یکتر دوو ده‌کوتنه‌ه تا له
کوند نزیک بوینه‌ه دهشتیکی قره پان و به‌رین کهوته نیوانی دوو زنجیره
کیوه‌که‌ه و گیشینه شاری (کوند) کوند ده‌کوتنه‌ه دهر به‌ندی زنجیره کیوه‌که‌ی
لای چه‌په‌ه، شاروچه‌کی قره خوشه و نوکان و بازاریکی به‌هرمینی هیه،
باشترین چه‌وو قوفل له‌وی بروسیت ده‌کری، له‌وی چه‌قومان کری، که
هریه‌کیکی بریتیه له چه‌قویه‌کی باش و کوچک و چه‌تال و ته‌په‌ور ه‌لکیش و
چند نامرازیکی تر..... قوفله‌کانیش هندیکیان به دوو کلیل نه‌بی نا‌کرینه‌ه
یان قوفل نادرین، هندیکیشیان به‌نمره ده‌کریته‌ه واتا نه‌گهر چند نمره‌یه‌ک له
ریزیک راگری نه‌ه ده‌کریته‌ه نه‌گینا نا... بو پروپاگنده چه‌قوسازه‌کان
هاوریان ده‌کرد: "یه‌خاس مالیگه، یه‌خاس مالیگه!" واتا: نه‌مه مالی باشه.

دانشتوانی کوند به‌زوری قلخانی و علی نیلاهدین زوربه‌یان ریش و
سمیلیان ناتاشن یان کورتیشی نا‌کنه‌ه و ریش و سمیلیان تیکه‌لاو بووه.
سیر نه‌ویه کودله به‌رازیکمان له‌ناو بازار بینی، خه‌که‌که دهنکه خورما و
پارچه نانیاں بو فری دها نه‌ویش به لوزه درپژمکه‌ی کوی ده‌کردنه‌ه و
ده‌خواردن، له‌وی به‌راز ولستیکی پاک و پیروزه‌ه سویندی پی‌ده‌خون که
گووتیان: "وه‌گاگولی داودی قه‌سه‌م!". نیتر قسه‌که‌یان ته‌واو بی‌گومانه.

له ژوروی شاروچه‌که‌ه، له‌قندی چپایه‌که، ناویکی گوره ه‌لدقوی و له
ناوی ه‌ماموکی کویه پتره پیی دهلین (سه‌راو) پینج شه‌ش ناشه ناوی له‌به‌ر

دهنگی تهسلیم بوونی هیزی شهر له گشت گوشه‌ی جیهان
چەشنی گرمه‌ی هه‌وری نیسان دهنگ و ناله‌ی دایه‌وه

کرد: ۱۹۴۵/۸/۱۶

له کوتایی پایزی هه‌مان سالدا گه‌راینه‌وه جه‌بانیه و بو هه‌وینی سالی
۱۹۴۶ کومپانیه‌که‌مان چوه‌ه سه‌ری ئامیدییه، به‌ناو گه‌لی مه‌زورکه‌دا
سه‌رکه‌وتین، نه‌و گه‌لییه‌ی که هیزه چه‌کداره‌مکانی حاجی شه‌عبان و ره‌شید
به‌گی به‌رواری بالا له‌سالی ۱۹۱۹دا دوو فه‌وجی سیک و بانیان و لیثی سه‌ر
به ئینگیزمه‌کانیان تیدا قرچ و بر کرد.

گوتمان به‌ناو گه‌لی مه‌زورکه‌دا سه‌رکه‌وتین و بارو بنه‌مان له که‌مپی
(چاربیا) خست له‌وی له مانگی ته‌موزدا به‌شهر ئاگرمان ده‌کرده‌وه و سی
په‌تومان به‌خودا دهدا ناوی نه‌وی زور سارد بوو نه‌مان ده‌ویرا به‌چینه ناویه‌وه.
چه‌ند جاریک چوه‌مه که‌لی ئامیدییه (قه‌لای ئامیدییه) ئینگیزمه‌کانی عیراقیش
نه‌وانه‌ی له عیراق بوون، زور هات و چوی نه‌ویان ده‌کرد، باسقه‌نه هه‌بوو
هه‌ندیکی نزیکه‌ی مه‌تریک دریژ بوو له داری (که‌وت) دروست کرابوو، نه‌خشی
جوانی له‌سه‌ر کرابوو، جا هه‌ر ئینگیزه‌ی دارچه‌گره‌یه‌کی ناوای به‌ده‌مه‌وه بوو،
جووته کلاشیکی کوردی له‌پی بوو، زوریان به‌لاوه جوان و ناوازه بوو.

بو فراوین خواردن، جاریک چوه‌مه که‌بابخانه‌یه‌ک که نانیان له‌به‌رده‌م
دانام داوای ماستاوم کرد، که‌بابچه‌یه‌که‌ش ده‌نگی هه‌لبیری و گوتی: "کوره‌ه‌لو
ئافا ماستی بینه" له‌وه‌وه زانیم که به ماستاوه‌لین (ئافا ماستی).

دوو‌به‌دوو‌ری مالی عزه‌ت عه‌بدول عه‌زیزیان نیشان دام که نه‌وسا له
مه‌هاباد له‌گه‌ل کوماری کوردستاندا بوو هیشتا نه‌گه‌رابوه‌وه شه‌هید نه‌کرابوو.
له‌گه‌ل دوو قوتایی نه‌وی نوستایه‌تیم په‌یدا کرد، گه‌لیک قسه‌مان کرد.....

روژیک له‌گه‌ل نه‌فسه‌ر (روسته‌م)دا، که خه‌لکی هه‌لبیر و براده‌ریکی
خوشه‌ویستم بوو، ریکه‌وتین و سه‌ربازیکه‌ما له‌گه‌ل خومانا برد به نیازی
سه‌ردانی مدیری ناحیه‌ی کانی ماسی، که نه‌وسا ماموستا عه‌لی جه‌مادی

هه‌لیری بوو، هه‌ردوو کمان، من و روسته‌م ده‌مانناسی..... به‌سی سه‌عات به‌پی
رویشترین گه‌یشتینه کانی ماسی و چووینه مالی عه‌لی حه‌مادی. به‌لام ماموستا
له‌وی نه‌بوو، چوووه ئامیدییه. له‌ ماله‌ه زور به‌خیره‌هاتنیان کردین و خزمه‌تیکی
کوردانه و مه‌ردانه‌یان کردین و شه‌ له‌وی خه‌وتین.

کانی ماسی شاروچکه‌یه‌کی زور جوان و پاک و خاوین و ئاودار بوو
زوربه‌ی زوری دانیشتوه‌کانی ئاسوری بوون و به‌زوری له‌ تیره‌ی (تیار) و
(بزنا‌یی) بوون، سه‌ربانی هه‌موو ماله‌کان ته‌خت یان قه‌ره‌ویله و کواله‌ی سپی
لی بوو.

روژی دوایی دوا‌ی نانی چیشتان گه‌راینه‌وه کومپانیه‌که‌مان له‌ که‌مپی
چاربیا له‌سه‌ری ئامیدییه.

هه‌روه‌ها له‌ ماوه‌یه‌دا گوندی (بی‌ته‌نور) و (ته‌روانش) و (یه‌که‌ماله) شمان
دی سه‌ریکیشمان له‌ (کانی ره‌ش)ی سه‌ری ئامیدییه‌دا، ئاوه‌که‌ی کانی ره‌ش
ئێجگار سارده، هیشه‌وه تریمان تی ده‌خست له‌ ماوه‌ی یه‌ک ده‌قیقه‌دا ده‌نکه‌کانی
ده‌ترمکاند، که‌م که‌س هه‌بوو ده‌قیقه‌یه‌ک ده‌ستی له‌ناودا راگری.

پایزی ۱۹۴۶ گه‌راینه‌وه حه‌بانیه و له‌ کورتایی نه‌یلولی هه‌مان سالدا باوکم
هاته لام و هه‌لێکی زوریشی دا‌بوو بو ئه‌وه‌ی له‌ عه‌سکری ده‌ربچم. نه‌و
گه‌رایه‌وه و منیش له‌ ناوه‌راستی ئوکتۆبه‌ری هه‌مان سالدا سالی ۱۹۴۶ کوتاییم
به‌ عه‌سکرییه‌که‌م هینا و گه‌رامه‌وه کویه.

ئاوا سی سال و جه‌وت مانگ و یازده روژ سه‌ریازیم کرد و له‌به‌ره‌ی
دیموکراتیدا بووم له‌ دژی فاشستی و قره‌ به‌خته‌وه‌ر بووم له‌به‌ر یه‌ک شه‌ت
ئه‌ویش ئه‌مه‌ بوو، هه‌ستم ده‌کرد که‌ نه‌ک هه‌ر سه‌ریازانی کومپانیه‌که‌مان، به‌لکو
زوربه‌ی هه‌ره زوری تیکرای سه‌ریازانی کورد به‌ سالدا و ئه‌نسیوس
(ده‌ره‌جدار) و ئه‌فسه‌روه‌ه ریزیان لی ده‌نام و خوشیان ده‌ویستم و گوێیان له
قه‌سه‌کانم ده‌گرت.

له‌ کومپانیه‌که‌ماندا، ناخوشیه‌کی زور له‌ نیوان کورده عیراقیه‌کان و

کورده ئیرانییهکاندا هه‌بوو، توانیم له‌ماوه‌ی چهند روژیکدا له‌باتی مه‌شوق
پیکردنی ئیوارانیان باسی برایتی و هاوزمانی و یه‌ک نه‌ته‌وه‌یی و سته‌می
نه‌ته‌واپه‌تی کوردیان بو بکه‌م و به‌جوله‌که‌یان بشکینمه‌وه که هه‌ر تا‌قمه‌ی له
په‌رگه‌یه‌کی دنیاوه هاتوو و ریک و پیکن و واخه‌ریکن ده‌ولت پیک‌بینن.

جار چاره نه‌م شیعهره‌ی شوکری فه‌زلیم بو ده‌خویندنه‌وه که ده‌لی:

سه‌ره‌تای ئیش هه‌موو یه‌ک بوونه نه‌ویش نابی هه‌تا

هه‌ریرینی که له‌ددا هه‌یه سه‌اریژی نه‌که‌ی

دیمه‌شقی شام

زستانی ۱۹۸۶/۱۹۸۷

دلزار

هه‌و‌نامه‌ی کێتێب

داوای پتر له سنی سال و هورت مانگ سهربازی له ناوهراستی مانگی نوکتوبه‌ری ۱۹۴۶دا گه‌یشته کویه و له گه‌راج دابه‌زیم چند برادرو تاسیاویک به‌پیرمه‌وه هاتن و به‌ریگه‌وه باسی باری سیاسی کویه‌یان بو کردم که دوو حزب هه‌یه (حزبی رزگاری - نیشتمانی - التحرر الوطني) و (پارتی دیموکراتی کوردی عیراق).

ئه‌ه‌بوو پاشی چند روژیک چوو‌ه پال رزگاری نیشتمانی‌یه‌وه، که ئه‌وسا ژماره‌ی له کویه نه‌ه‌ه‌گه‌یشته بیست ئەندام، که‌چی لایه‌نگرو هه‌وادارانی که‌م نه‌بوو، زوربه‌ی ره‌ش و روژتی له‌دوو کویبو‌وه و (کتیبه‌خانی کویسنجق) که کاک ئه‌نوه‌ری به‌رزنجی به‌ریو‌ه‌ه‌ری بوو و‌ه‌کوو شوینی به‌یه‌ک گه‌یشتنی ئەندام و لایه‌نگرانی بوو، روژ تانیواره باسی سیاسی ناوه‌وه و ده‌وه‌ی ولات و کیشه‌ی جوتیارو ده‌ه‌به‌گی تیدا ده‌کر، کتیب و بلاوکراوه و گو‌فارو روژنامه پیشک‌وتوو‌ه‌کانی ئه‌وسای بو‌ده‌هات هه‌روا لقی پارتی دیموکراتی کوردیش (کتیبه‌خانی حاجی قادر)ی هه‌بوو که سالح شه‌مس خاوه‌نی بوو، ئه‌ویش شوینی به‌یه‌ه‌گه‌یشتنی ئەندام و لایه‌نگرانی خوی بوو.

سال و نیویک نه‌بوو بوو شه‌ری دووه‌می جیهان کوتایی هاتبوو به‌ره‌ی فاشیزم تیک شکابوو. بیری مارکسیزم - لینینیزم به‌ خیرایی له‌سه‌رانسه‌ری جیهاندا بلاو‌بو‌وه و به‌رزبوونه‌وه‌یه‌کی شو‌رش‌خو‌ازانه‌ی به‌هیز له هه‌موو گیتیدا هه‌بوو.

هیشتا مانگیک به‌سه‌ر گه‌رانه‌مه‌دا تینه‌په‌ری بوو که له‌سه‌ر داوای یونس ره‌نوو‌فی (دلدار) پاش نیوه‌روه‌یک عوسمان مصطفی خوشناو برده‌میه مالی دلدار.

دلدار پاش چاک و چونیه‌کی گه‌رم به‌ کاک (ناسه‌فی) برا گه‌رده‌ی

و دواى چهند روزيک، له کورې خبباتا له گڼل هاورى کهريم نه حمدا بيهک
 گمشتينهوه که دورى ريکخرو لپرسراوى حزبى له قهزاي کويدها وهرگرتبوو.
 حزبى رزگاري نيشتمانى روکارىکى حزبى شيوعى عيراق بوو، حزبىکى
 شورشخووانى جهماورى فراوان بوو هاورى حسين محمدا شهبيى نه دماى
 مهکتبهى سياسى حزبى شيوعى عيراق، ريکخرو سرکردهى بوو، جموجول و
 مهيدانى خبباتى له ميدانى هموو حزبهکانى دى پترو فراوانتر بوو. حزبهکه
 هر له ههمان سالى ۱۹۴۶ دامهزراوو، لهوى نيسانى ههمان سالدا، وهزيرى
 ناوهوى عيراق (سهعد صالح) نجازهى حزبى (وطنى ديموکراتى و اتحادى
 وهتنى و احرار و شعب و استقلالى) دا. بهلام ريبى به حزبى (رزگاري
 نيشتمانى - التحرر) نهدا که به ناشکرا نيش بکا. بويه ريك و پيکيهکى هر
 به نهينى مايهوه تا کوتايى سالى ۱۹۴۸، که تیکهل به حزبى شيوعى عيراق
 بووه. هرچهند خبباتى گرم و گورى ناشکرا بوو لههموو چالاکيهکى
 جهماوريدا له ريزى پيشهوه بوو لههموو بيزارى دهربرينىک و مانگرتن و
 خوپيشاندانىکدا له سالانى ۱۹۴۶ و ۱۹۴۷ و ۱۹۴۸ دا دورى سرکرديايتى
 ههبوو.

له بههارى سالى ۱۹۴۷ دا بهريوهردنى کتبخانهى حزب (کتبخانهى
 کويسنجق) بهمن سپيردرا. ژماره کتبيکى باشى سياسى و ميژووى و
 فلسفهى و تهدهبى تيدا بوو، بهشدار بووين له روزنامه و گوڅاره
 سياسيهکانى نهسادا وک گوڅارى طريقى لوبنانى و روزنامهکانى (صوت
 الاهالى و السياسه، الوطن) سالى پيشتريش که تا (عصبه مکافحه
 الصهيونيه) هابوو روزنامهى عصبهمان بو دههات لهگڼل گلى جوړه
 پهخشنامدا.

نيمهش روژ بهروژ نهى روزنامهى گوڅارانهمان بو نابونهکانمان دهنارد و له
 دهفتهريکدا دهماننوسى و سهرى مانگان نابونهکانمان کو دهکردهوه.
 دهفتهريکى ديشمان ههبوو تاوى نهى بهشدارانهمان تيدا دهنووسى که کتبيبان

بو خویندنهوه دهخواست و پاش چند روزیک دمیانگه راندهوه و کتیبی دییان و مردمگرت نهوانهش هموو سهره مانگیک نابونهیان ددها، دهوله مهند (۱۵۰) فلس و ناوهنجی (۱۰۰) فلس و دهسکورتیش (۵۰) فلسی ددها. دهسکوتی مانگیمان له سنووری پینچ شمش دیناردا بوو، له پارهیه سی دیناری بو من بوو، نوی لهره پتر بوایه بو حزب بوو.

هر له سالی ۱۹۴۷ دا بووم به لیسراوی حزبی له گهرمکی هواران، نوسا شیوهی ریکویکی حزب به پی گهرمک بوو، گهرمکه کی نیمه، گهرمکی هواران له سهرمادا هرسی چوار شانجیو هر شانیه کی سی یان چوار نهتام بوو، چند پالیوراویکی شمان هه وو هفتی چاریک کوپونه هومان دهکرد و دهنگ و پاسی حزب و هی دهرهوه و ناوهوی ولات چی هه بوایه پاسمان دهکرد و هر جارهی به شیکمان له کتیبی (بهری نیشتمانی) یان (الاستقلال و السیاده الوطنیه) یان (البطله - بیکاری) پاس دهکرد، که نه مانه له سالی ۱۹۴۶ دا به ناوی (رسائل التحرر) هوه (نامه کانی رزگار بوون) له لاین حزب هوه ده چوون و به ناشکرا له بازار ده فروشان، نوسا کتیبی مارکسیزم - اینینیزم زور کهم بوو زور جار شیعه سه ده کانی خود له پاتی بابته هوشیار کردنهوه، بو برادران ده خویندنهوه.

هر له به هاری سالی ۱۹۴۷ بوو که هاری جمال هیدری به سردان هاته لامان، وک لویکی بالا به زو هیمن و هوشیار هاته بهرچاوم، چند روزیک مایهوه و به هریه کی باشمان لهره و دوو زانیاریه کانی و هرگرت. سالی ۱۹۴۷ سالیکی زور تاخوش بوو، تنگو چه له میه کی قورسی نابوری سه رانسری ولاتی گرتیوهوه نان خوشیان بوو، وانا به زحمات ده سه ده کوت، تنه کی گنم گه شته دوو دینار و هیشتا ده سه ده کوت نوسا دینار به نرخ بوو زور شتی پی ده هات وک پاسم کرد، مانگانه کی من همووی سی دینار بوو، بویه زوری خاکی کویه جوی رهشیان ده هاری و دمیانگرده نان، که وک قیری رهش و ابوو.

یه کهم خویشاندانیک - بهییری نیمه - که له کوپه بهرپاکرا، له پایزی سالی ۱۹۴۷ دا بوو، لهسه ردهسی و هزارهتی (صالح جبر) بهناوی خویشاندانه کهی نانه ره شهوه بهناویانگه.... چند کمسیک له پیشهوهی خویشاندانه کهوه دهرویشتهن که نانی رهشیان به دهستهوه بوو یه کیکیان پیره ژنیکی سویستی بوو بهناوی (پوره گولی) نانیکی رهشی جوی به دهستهوه بوو هاواری دهکرد: "نانمان دهوی نان".

شه کرو چای هر زور گران بوو، کهم دهست دهکوت به بلیتی ته موین نه بوایه دهسگیر نه ده بوو، شه کر زور جار قوراوی بوو هندیکی رنگی وهک رنگی ساوار و بوو، بویه جاریک ژنیک به ههله له باتی ساوار شه کر دهکاته نار مهنجلی چیشهوه.

زور جار ریکخراوه کهمان سکا لانه می له باره ی بی کاری و گرانی و نه بوونی کاره با و نه بوونی ریگای قیرتاو له نیوان کوپه و هه لیر و کوپه و کهرکوک و نه بوونی ریگای نوتوموبیل له نیوان کوپه و رانیهدا ده نویسی هه ریه کی که له نیمه رو نویسی و هر ده گرت له بازارا و له ناو مالاندا نیمزا و په نجه مورمان له سه ر کوده کردهوه، بی شه ی زور گوی بدینه پولیس، جار هه بوو ده چوپینه چایخانه یه کی ناو بازار که ده دوانزه که سی لیبوو ده چوپینه سه ر میزیک و سکا لانه کهمان ده خویندهوه و داوای نیمزا و په نجه مورمان له دانیشتهوان ده کرد و نهوانیش بویان مور ده کردین.

خه لکه که زور تینوی بیستی دهنگوباسی سیاسی بوون ته نانه ت گرنگیه کی زوریان به دهنگوباسی رادیوکانیش دها و هه میسه گوی گری بوون، زور له سه ر بلاو کردنه وهی سیاستی حزب سووربوین و که لکه مان له هه موو مونا سه به تیکی خوش و ناخوش شین و شایی و هر ده گرت و قسه مان تیدا ده کرد.

له یادی شورشی نوکتوبه ری مه زن و یه کی نایارو دامه زاندنی حزمان هه موو سالی که له چند مالیکدا کوپونه وه ده کرا و شیرینی دابهش ده کرا

هاوریهک بهو بونهیهوه ههندیک دهدوا و ههندی شیهر و چهند سرودیکی تیدا دهخوینرایهوه.

ههر له سالی ۱۹۴۷دا بوو که هاوری عزیز محهمه بو یهکههم جار سهردانی کردین و چهند روژیکمان له گهلدا مایهوه، لایکی باریکهلهی زهردوزاو بوو تازه خهریک بوو خهتی دهدا زیت و زیرهک و قسه خوش بوو....

به بونهی بیرهوهی نهروزهوه، شهر ناگری گهرههمان لهسهر بهرزاییهکانی کویه دمکردهوه..... روژیش له یهکیک له سهیرانگایهکانی کویهدا وهک (شاخی مشکه)یان (تاتوکی بهغری قهندییان) یان (گهنده کوخ) کوبونهیهکی فراوانمان ریکدهخست لهویدا، وتارو گورانی و ههلهپرکی پیشککش دهکران.

له نهروزی سالی ۱۹۴۸دا گهرهترین نامهنگمان گنرا، یونس رهووف (دلدار) و من، بهیهکوه بهر ههستی نیجازهی نهروزمان له قایمقامی کویه وهرگرت، که نهوسا (صبحی علی) بوو له تاتوکی بهغری قهندییان شوینمان خوش کرد و شانویهکی زود ریکوپیکمان پیگهینا. هونهرمهندیک به فرچه و بویاغی رهنگاورهنگ نیگاری دیسهنیک جوتی کوردستانی لهسهر پهردهی ناوههی شانویهکهدا کیشابوو، کهبریتی بوو له شاخیکی سهرککش و بهفراوی و چهند دولیکی کپ و روباریکی رووت و رهوان و پی دهشتیکی سهروزو شین....

زوربهی زوری چهماوهی کویه به پیارو ژنهوه به قایمقام و پیاوانی میری و ناینیشهوه بهشدارییان تیدا کرد. سی شانوگری تیدا پیشاندرا پهیمانی پورتسموٹ و دههتهقهیهکی کریکار و جوتیاریک، که من به شیهر نووسیبوویم له گهل هاوری نهمردا محهمه توفیق وردی پیشکشممان کرد. من دهوری کریکار و نهو هی جوتیاری دهگیرا... له کوتایشدا نوپهبریتی گولی خویناوی گوران پیشککشکرا. شایستهی گوته وهفدیک ده دوانزه کهسی حزمان که له ههولیرهوه هاتبوون، بهشداری نامهنگهکیان کرد.

نهوی شایانی باسه له یهکی نیاری سالی ۱۹۴۷دا بویهکههم جار

لهژيانمدا گيرام و ساليك حوكمي (اداري) درام لهگهل چهند هاورى و تيكوشهريكي تردا. چونكه سكالاناميهكمان نيمزا كردبوو تييدا هاتبوو داوا له كاربهدهستاني ميرى دهكهن كه شيخ نهحمهدى بارزان و حمهد ناغاي ميرگهسور و وههاب ناغهي چنديان و هاوهلهكانيان نازاد بكن.....
جا لهپاش پينج روژ حوكمهكمان گورا و بوو كهفالهتي شهخسي بو ماوهي ساليك.

بهپي بريارى كومهلي نهتهوه يهگگرتووهكان له روژي ۱۵/مايسي/۱۹۴۸دا ئينگليزهكان نواييان به (نينتداب) هينا و له فهلهستين كشانهوه، شهر لهروژهدا دهولتي نيسرانيل دامهزرا، كهچي عهربهكان دهولتي خويان دروستنهكرد كه دهياتتواني، ههروا جهوت دهولتي عهربهيش كه عيراق يهكيكيان بوو لهشكري بهرو فهلهستين برد و لهگهل جوولهكهدا كهوتنه شهر. جا بهم بونهوه لههمان روژيشدا لهي ولاتانهدا حوكمي عورقي بهرپاكرا.... لهراستيشدا مهبهست له بهرپاكردني هم حوكمه لهعيراقدا پاراستني پاشهنگي سوپا نهبوو بهلكو مهبهست تولسهندنهوه و دزينهوهي دهسكهوتنهكاني راپهرينهكهي كانوني ۱۹۴۸ بوو لهگهلي عيراق.

نهوهبوو ميرى كونهپهست و قين لهدل كهوته گياني پيشهروو نيشتمانپهروهراني عيراق به عههب و كورد و كهمه نهتهوايهتبييهكانهوه و بهناوي بهربهههكاني كردني شيوعيهتهوه هيرشي بردهسهه تيكراي نازادبخوازان.

له روژي ۳۱/۵/۱۹۴۸دا بوو كه من و روستهم عهبدول فهتاح و سادقي جهميل ناغا و مهجيدي كاكهي حاجي مهحمود و عهبدول رحمانى مهحمود ناغا و مهلا مهجيدي مفتي و فايهتي حاجي جهليل گيرابن و چهند روژيك له گرتوخانهي كوهدا له قشلهي سواري، ماینهوه و شهش جهوت گيراوي گوندي (خوران)يش له گرتوخانهكهدا بوون.

خوراكي چهپسهكان زود خراب بوو، هههچهنده نيمه ناني خومان له مالهوه بو دههات، بهلام خومان به چهپس داناو، داوامان له قونتهراتچييهكه

کرد که خواردنی پتر و باشتر به چهپسهکان بدا..... به لام لهبر نهوی
گویی بهقسهکانمان نهرا مانمان له خواردن گرت و پاش یهک روژ کارگیری
گرتوخانه که ناچار بوو خواردنی باشتر و گوشتی پترمان بداتی.

له حوزهیرانی هه مان سالدا بوو که ئیمه یان بو هه لیر گواستهوه بولای
کومه له گیراویکی چل پهتجا کهسیان بردین، که له هه لیری گهروهی خانویهکی
نزیک گرتوخانهی هه لیرهوه دهژیاین بهرامبهر بهفرمانگی (اشغال و
مواصلات) ی جارانی هه لیر.

که چووین هه لیری نهمرمان جهمال هه لیری لهوی بوو سهپریشتی
برادهرمکانی دهکرد. عاصم هه لیری و عادل سهلیم و فایهق نادر و شیخ
محمد و عهلی عهبدولای رهواندزی و شیخ سلیمان و ههردوو کوری حاجی
تایهر، حسین و ههسن و نهوهر محمد، نهمین و زورکسی تری لی بوو، به لام
عهونی یوسف و جهههری حسین مهلا و کومه لیری تر له ناو گرتوخانه کی
هه لیردا بوون.

کاک جهمال کاروباری هه لیری کانی باش ریکهستبوو فیری کردبووین که
هه موو روژیک بهنوبه، هه له کهمان گسک بدین و ناورشینی بکهین. له کاتی
ژمه کاند، بهریکویکی خوراک و میوه و چای له ههردوم هه لیری کاندابنن، که
هه موو روژیک چیشته و فراوین و خواردن و میوه و شهکر و چایی و
شه ره پیتیکی زورمان له مالانهوه بو دههات.

قهه له بیرم ناچی که کاک جهمال زور ریزی دهگرتم. ژماره یهک له
سهروودمکانی هه له گرتوخانه کهدا لهبر کردبوو، کردنیشی به سهروود و
هه موو روژیک برادهرمکان به کومه له و به دهنگ دهیان خویندنهوه و بوو بوون به
سهروودی ناو بهندیخانه کهمان و مک:

(براگهل بخوینن توانا دهبن) و (گهنجی وریا راپهرن) و (هیزی یه کیتی و
چرای زانستی)... نه مانه جگه له سهروودی (نازادپخوای کوردین ئیمه) ی
ههردی و چهند سهروودیکی تر.

هر له روزانه‌دا که نیمه لوی بووین دوو مه‌لای همدیک به‌تمه‌نیان هینایه
لامان، که هر دووکیان برا بوون نوری گهوره‌کیان ناوی مه‌لا محهمدی
فهرادی بوو پیاویکی به‌ریز و نیشتمانپه‌روهریکی باش بوو، کاک جمال
به‌یه‌کتری ناساندین.

هاوری جمال دهستی شیعر دانانیشی هه‌بوو، هر له گرتووخانه‌که‌دا
چهند سرودیکی گرم و گوری دانا و له‌م چهند سالانه‌ی دواپه‌شدا حزب
چهند هه‌لبه‌ستیکی هاوری جمال هیدهری بلاوکرده‌وه، که له‌یه‌کیکیاندا هاوار
بوون دینی چهنجار نهمه دووباره ده‌کاتوه و ده‌لی: "دلزار هاواره، دلزار
هاواره!"

له راستیدا جمال هیدهری شیوعیه‌کی به‌ریز و مه‌زن بوو خورایی نه‌بوو
که هاوری عه‌ربه‌کان له‌یه‌ندیخانه‌دا پییان ده‌گوت: "رجل الشمال" نهمن
له‌کاتی خویدا که (خبات و زیان)م بو چاپکردن نارد نهم به‌رگه شیعرم کرده
پیشه‌کی:

پیشکهمشی نه‌و که‌سانه‌یی، که باشتترین تیکوشهرن

بو چه‌سته‌ی میله‌تی هزار، دل و چاوو ده‌ست و سهرن

مه‌به‌ستی یه‌که‌م جمال هیدهری بوو ئینجا هاورییانی تر.

هه‌موو روژیک جووته‌برا دوانه‌که‌ی کاک جمال (جه‌مشید و ممتان) که

تمه‌نیان نو یان ده سالان بوو، ده‌هاتنه لامان یان راستر ده‌هاتنه لای کاک

جمال و کاک عاسم و سه‌رو زه‌بیلیکیان به‌ده‌سته‌ره بوو ککل و پهلای

روزانه‌یان له بازار بو ده‌کرین و ده‌یانینا.

نوسا (خال هیدهر) باوکی کاک جمال هیشتا مابوو، به‌لام به‌داخوه

نهمدی و چ جاریک نه‌هاته لای کاک جمال و کاک عاسم. به‌لام دایکیان که

نافرته‌یکی ئیجگار دلسوز بوو زوو زوو سه‌ری کاک عاسم و کاک جه‌مالی

ده‌داو ده‌مانینی.....

هاوری جمال تیکرای هاورییانی کردبووه چهند شانیه‌ک و یه‌که یه‌که

له گهل شانہکاندا کوده بوه و تیی دهگه یاندن و پیی دهگه یاندن.

یه کهم چار که دستم دایه گسک و هوله کهم مالی زورم به لاره گران بوو،
نارمقم دهردا و وام دهزانی که کاریکی زور ناشیرینم کړدوه و خلك سیرم
دهکن که چی پاش چند جاریک ورده ورده راهاتم و ئینجا به پیچوانه زورم
پی خوش بوو که خزمهتی هاوریه کانم ده کهم. له راستیدا یه کهم دهرسی ژبانی
کومه لایهتی به کړدوه هاوره جهمال بوو فیری کړدم.

وادمزانم له ناوهراستی ته موزی ۱۹۴۸ د بوو که هاوره جهمال و تیکرای
برادهران جگه له نیمه - کوییه کان - گواسترانه که کړووک.

نیمهش هر وک شهوانی پیشوو دهمو نیواره جیمان له دهرهوهی
گرتووخانه که ماندا چاک کړد، که چند پولیسیک هاتن و ویستیان بمانخنه
ژوردهی گرتووخانه کهوه، به لام نیمه نه چووین و روومان کړده سهر رایه خه کانمان
له دهرهوهی گرتووخانه کهدا... (پولیسکان شمش حوتیک بوون و هر
ته ماشایان دهردین تا معاون خه هات که (معاون بلده) بوو سی
نه ستیره ی له سهر شان بوو، چند پولیسیک به لاره بوو، رووی له پولیسکان
کړدو گووتی: "یا الله هلیان گرن!" نیر پولیسکان په لاماریان داین و نیمهش
داکوکیه کی باشمان له خومان کړد. ئوان چند پرکیشیان کړدین نیمه
دووچه ندانه به دست و به پی وه لاممان دانوه. نه چووینه ژورده کهوه تا متصرف
مصطفی قهرداغی جوابی نارد که لیمان گهرین با هر له دهرهوه بین نیمهش
که پولیسکانمان لی جیابوونه و شهر که کوتایی هات به یک دهنگ دهمان
کړد به چرینی سرودی "نازادی خوی کوردین نیمه" هر دی.

بو روژی دواپی متصرف به نوایدا ناردین و بردیانینه لای ژورده کی
متصرف - مصطفی قهرداغی زور گوره بوو کورسیه که شمی هر گوره بوو،
که چی خوی پیاوکی کورته بالای بچکوله بوو له ناو کورسی و ژورده زله که پیدا
ون بوو بوو، تابلی بی نمود بوو، گووتی: کورم من هنز ناکم تووشی نازارتان
بکه م، به لام نیوه زور نارمحتن، سهر پیچی له فرمانی میریدا دهکن و ئیدی

زور قسهی لهه باهتوره کرد لهپاشان گوته: "مهجی کاکهی حاجی محمود کیه؟" مهجیدیش گوته: "مهجیدی کاکهی محمود منم".

گوته: "کورم باوکت پیاوکی زور باشه تو بو وانی؟ کاک مهجیدیش گوته: پیگومان باوکم قومارچیه و لای برادرانی خوی پیای چاکه! چا قهره داغی بو ماویهک بیدهنگ بوو دواپی گوته: "ناورمحمانی محمود ناغا کیه؟" ناورمحمانی محمود ناغا منم" متصرفیش گوته: کورم که تو ناغای چون بوویته شیوعی؟" ناورمحمانیش وهلامیکی باشی دایره... نینجا له من و مهلا مهجید و کاک روستهم و فایه قیشی پرسی و هریه کهمان وهلامیکی بهجیمان دایره... له دواپییدا پیی گوته: نهم چاره عهفوتان دهکم، بهلام چاریکی تر لیتان قبول ناکهم و گورهترین سزاتان ددهم. قهرموون، خواتان لهگهل!

نیمه یان نه روزه برده گرتوخانهی سواری و بو روژی دواپی بردیانی بو کهرکوک بو گرتوخانهی غازی که له راستیدا قوتابخانهی سه رهتایی کوران بوو له بهر زوری گیراوان کرابوو به گرتوخانه. لهوی همیسان چوپنه وه لای جمال حیدهری و برادره کانمان کاک جمال حیدهری بو یه کهم چار لهگهل یوسف حنا شیرو عومهر محمهد نهلیاس نار یه یه کتری ناساندین.

نهلسا یوسف حنا (ابو حکمت) ی نهرو، بهر له چل و یهک سال له هرهتهی لاویدا بوو (رهنگه نیستاش هروابی) لاویکی تاپلی قوز و ریکو پیک و بالابهرو سپی رهنگ و دم به پیکه نین بوو، له موسل گیرابوو، که لیپرسراوو ریکخهری ریکخراوهی نهوی بوو.

عومهر نهلیاسیش له نیمه بهتته منتر بوو زور لهسهر خو دهوا. له کوتایی مانگی نابی نه ساله دا بوو که حاکمی کوپرای کهرکوک، مهلا سدیقی تازهنینی، غفور ناغای توتنچی نارده، بوو به که فیلم تا روژی محاکمه کردنم.

نیتز نهو بوو به ربووم و برادره کانیشم چند روژیک بهر له من نازاد کرابوون، بو روژی دواپی گهراموه کوپه.

هه و نامه‌ی کتیب

لهیښی په کمې نهم بیرغوری یېدا نووسی بووم که له ناوهراستی
نوکتوبری سالی ۱۹۴۶دا گهرامره کویه و یه کسهر په یوه نډیم به حزبی
رزگاری نیشتمانیوه کرد، باسی چونیه تیگوشانی نوسام کردبوو، لیردا
دهموی باسی چند لایه نیکی دی بکم.

جا نوه بوو دوی گهرانهوم به که متر له مانگ و نیویک، له روژی
۱۹۴۶/۱۱/۲۸دا ژنم هیناو باری ژیانم به باریکی تردا گډا.

کوتایی سالی ۱۹۴۶بوو، له میژ نه بوو ژنم هینا بوو نیوارهییک باوکم
سواراغای سره مک عه شیرتی پیران و عباسی مامندناغای ناکوی هینانهوه
مال، سواراغا خالی عباس ناغابوو، که هر دووکیان چند روژیک بوو میوانی
مالی جه میل ناغابوون. لهر نهریش به هاتنیان بوی مالی نیمه رازی بوون
چونکه ریزی باوکمیان دهگرت و دهشیان زانی که به بی رهچاو کردنی هیچ
چوره بهرژوهندی یهک دوستایه تیان دهکا.

که هاتن و نانی شینوان خورا، سواراغا رووی تی کردم و گوتی:
دهی کاک نهمه هندی شعرمان بوی بخوینوه. منیش دهفته ره شیعریکم
له تنیشتوره بوو، چند پارچه شیعریکی ساده و بی پیچوو په نام بوی خویندوه،
که زوربهیان هر باسی کیشی جوتیار و دهره بگ بوو. سوارناغا پی کهنی و
رووی له بایم و عباس ناغا کرد و گوتی: «مسته فاغا حق نوه جنیومان
پی دده!»

له لاما گوتم: «ببورن جنیو به کس نادم من باسی هزاری جوتیار و ستمی
دهره بگ دهکم».

دیسان سواراغا پی کهنی و گوتی: «شهل نیه و پای شکاوه!»
- نیدی گه لیک بوخویان پی کهنین.

به لام هر له دانیشتنرا بوو که کاک عباس سهری له بن گویم ناو به چپه
گوتی: «زور حز دهکم بیی به کاتبی من و ماله کت بهینه (سهرکه پکان) نهم

ئامادەم خانوو نوپنتان بدەمى و برنج و زەخىرەى سالتان دابىن بکەم و مانگى هەشت دىنارت بدەمى و ولاغى سات و چۆکردنىشت عایدى خۆم بى...» لەولامدا گوتم: زۆر سوپاست دەکەم، بەلام نامەى خۆم بەم شتانەه بپەستەوه.

لە راستیدا ئەوەى کە عباس ئاغا دەیدا بەمن، بۇ سات و سەردەمى ئەوسا زۆر بوو، بەلام ئەگەر داوايەکەم قبول بکردایە ئەوا دەبوو واز لە بىرو باوەرەکەى خۆم بهێنم و ئەو ئازادى بەى کە هەشم بوو لەدەستى بدەم، دەبوو گەلىک نامە و دەستاویزى فروقیانوى و ساختەکارىش دروست بکەم، کە ئەمەيش بە هیچ چۆرىک لە وزە و توانا و سروشتى مندا نیه. بەلام پەيوەندى دوستانەتیم لەگەل عباس ئاгада هەر هەبوو، بەلکو لە سالانى شورشدا فرە بەهیزترىش بوو تا رۆژى کوچ کردنە دواى بەکەى.

ئەمن لەبەر ئەو ریزی عباس ئاغام نەدەگرت کە گەورەترین سەرەک عەشیرەتى کورد بوو لەهەموو کوردستانى سەر بە عیراقا، بەلکو لەبەر ئەو بوو کە ئەندامىکى دیارى مەجلىسى تەنقىزى شورشى کوردستان بوو، هەر وەها ریزی حزبى ئێمەى زۆر لەلابوو، هەموو مانگەک، لەسەردەمى هەرزانیدا دە دینار و هەندى جارىش بیست و پینج دینارى یارمەتى دەدا.

ماوەیهکیش لە سالانى ۱۹۶۵ و ۱۹۶۶ بەر لەمردنى لە ناوچەکەیاندا بووم و لەهەموو روویەکەى یارمەتى دەداىن ئەمە جگە لەویش کە دەچوو مە (نۆرى)، ئەوسا مالیان لە نۆرى بوو، گەلى جار لەگەل خۆى دادەنام و تەنانەت هەندى قسەى تاییبەتیشى لەلا دەدرکاندم، جگە لەمانە مردنەکەشى سروشتى نەبوو!

لە بەهارى ۱۹۴۷دا بوو کە بەرێوەبردنى کتیبخانەى (کویسنجوق) م پى سپیردرا، بەزۆرى خەرىکى کاروبارى کتیبخانەکە و ریکخستنى برادەرانى گەرەکەم بووم، لەگەل ئەمەشدا پەيوەندیم بەبرادەرانى پارتى یەه باش بوو، تەنانەت هەندى پارچە شیعەریشیان بەختىکى درشت و بەمەرەکەىکى سوور نووسیبوو مەوه و بە جامخانەى کتیبخانەکەیانیانەوه هەلواسى بوون کە یەکیکیان

هونراومکھی (کوشکی رایخشتاغ) بوو.

ههروهها مام جهلال، که ئهوسا لایوکی مخالکاری تهمن چوارده پازده سالی بوو، لایهنگریکی چالاکي پارتی دیموکراتی عیراق بوو له کتیبخانهکھی ئیمهشدا بهشداربوو، ناو ناوه کتیبی دهخواستوه و ههموو سه ره مانگیکیش سهو پهنجا فلس مزی کتیب خویندنهوهی دمداینی. جزی دلخوشییه که بهدریزایی ئه ماوهیهی خاوهن کتیبخانه بووم هیچ جزره بهیهگاهاتتیک له نیوانی کتیبخانهکھی ئیمه و کتیبخانهکھی حاجی قادردا، یان له نیوانی ئیمه و برادهرانی پارتیدا رووی نهدا.

ئوهی شایانی باسه سات نوازده و چارهکیکی نیوهرفی رفژی دهی ئهیلوولی ۱۹۴۷ لهناو باخچی مالههدا بووم که مژدهی له دایک بوونی (نازاد)یان دامی، ئهوسا هه ره لسه شنگ و تاقهت بووم و تیکرای تهمنم بیست و حوت سال و ههشت مانگ و دوو رفژ بوو.

ههروهها له ماوهیهی که له کویه بووم، کومهلیک گورانی و سرودم نووسی، گورانییهکان عهلی مهردان و تایهه توفیق و رهسول گهردی دهیان گوتن و سرودهکانیش له ههموو قوتابخانهگانی قهزای کویهدا باوو بلابوون وهک ئهه سرودهانه و چند سرودیکی دیش که ئیستا لهبهرم نین:

۱ - سرودی براگهل:

براهل بخوینتن توانا دهبن، خبهرداری نهوالی دنیا دهبن
لهپیش لهشکری جهل و زولم و زیان به وینهی کهژ و کینو دهریا دهبن

*

لهبهر جهل و بی علمییه ئهه گهله، له قهومان بهجیماوه سست و شهله
لهبۆ رهجمژ و خوینمژی جهرگی خوی بهبی شهرم شو بۆته کویله و لهه

*

علم قهسری خوینمژ سهروه بن دهکا، علم کینوی فاشستییهکان کون دهکا!
علم داب و دهزگای نوی دهردهخا علم داب و دهستوری کون ون دهکا

*

نیتر هیمتی دل به نازاره گهل، هزار و وېو دهم به هاواره گهل
 بهزاین نهجاتی بدن لاومکان له ژیر دهستی خوینریژی زوردارمگهل

۲ - سرودی هیزی بهکیتی و چرای زانستی

هیزی بهکیتی و چرای زانستی کورد رزگار نهکهن له ژینی پهستی
 خویندنه خوینی دلی میللهتان زانینه دهوای دورد و عیلهتان
 میللهتی نهزان سووکو ریسوایه گنجیی بو خهککه و رهنجی بهبایه
 بخوینه نهی کورد چونکه بهخویندن تو رزگار نهی له چنگی دوزمن
 چند هزار ساله بهنده و هزاری چونکه نهزان و نهخویندوهاری
 هیزی تاریکی جهل و بی لادی لهپیش لهشکری علم و نازادی
 نهگر زهمین و زهرياش داگری بی شک شکاوه و هیچ خوی ناگری

نیتر بخوینه چارهخی بیسته مه،
 دنیا رووناکه و کوردستان ته مه!

سه رده میکی خوشمان له گهل صادقی جمیل ناغا و وهستا همه ده همین
 شیخ صالحی که بابچی و کاک نهوهری بهرنجی و چند برادره میکی دی
 بهسه دهبرد، جار جاره هاوپی کریم نههمه دیش دههات و له ژورمه کهی کاک
 صادق داده نیشترین، چهن جاریکیش کاک عومر، عمر جهلال که ناموزای کاک
 صادق و برای نافیز بوو، دههات و باسی چوره ها بابتهی سیاسی و
 کومه لایه تیمان دهکرد، کاک عومری کونه معاونی پولیس، هاوپییری نیمه نه بوو،
 له قسه کانیا زور توندو تیز بوو دهیگوت: «من له گهل که سینکدام که بکوژی و
 ببری، نهی خهککه بکا به پیوا» بهکوشت و بر نهی باری نهه گله راست
 نابینتوه... بویه له گهل کاک که ریما دانویان پیکوه نه دکولا!
 کاک صادق لاوینکی زرنگ و لی هاتوو بوو، له هه موو کوره کانی جمیل ناغا

وریاتر بوو، به لأم بهداخوه له سالی ۱۹۴۵دا توشی نه خوشی سل بوو،
ماوهیهک چوه (سه ناتوری ظهر الباشق) له لبنان و له پاشان گه رایوه کویه.

کاک صادق جار جاره شیعریشی دادنا، جاریک کورته چیروکیکی جوانی
له بارهی توتنه وانیکوه نووسی بوو لاینگریکی دلسوزی نیمه بوو، له هه موو
خوپیشان دانه کانی سالی ۱۹۴۸ی کویهدا به شداری دمکرد له گهل نیمه شدا له
روژی ۳۱/۵/۱۹۴۸دا گه پاشان گواستراینهوه به ندیخانهی هه لایر.
له ری نه خوشی به کئی سه ری هه لایهوه و کورته ناوچی. هه ری نه هرمان
جهمال هه دهری زوری بۆ به پهروش بوو، زوو زوو ده چوه لای سه رینه که یو لی ی
ده پرسی و نهویش وهک خزمه کانی هه ولی بۆداو نازاد کرا.

زور بهداخوه، کاک صادق له سالی ۱۹۵۰دا که من له به ندیخانهی کورت
بووم له ته مهنی ۳۲ سالیان جوانه مهرگ بوو. نیستا بهختیاری کوری، که من
ناوم لی ی نا، له نو تریشو خاوه من مال و خیزانه.

وهستا هه مه ده نه مینی کوری شیخ صالحی که بابچی، باوکی مام رهسول،
هه ری ی نیمه و دوستیکی نزیککی من بوو، پیاویکی وهک شیخ صالحی باوکی،
قسه خوش و نکته باز بوو، هه رچهند له م زوو هه ره هیشتا هیشوی له روو
باوکی نه دمکرد شیخ صالحی باوکی پیاویکی زور رفح سووک و قسه خوش
بوو، نه گهر ویستبای سوز و خوشه ویستی خوی بۆ که سیک دهری بی، نهوا
خیزا خیزا رستیک جنیوی پی ده دا! ئای که جنیوه کانی چهند له بهر دلان
خوش بوون!

شیخ صالح مریدی کاک هیرانی، مریدی صافی شاعیر بوو، دهیان گوت
هه جاریک که نیازی چوه نه لای شیخی هه بوایه نهوا ده وریه که بابیکی گهره
و زور تایابی دهر ژاند و له نانی گهرمی وهه ده پینچا و له به شته مالنکی ده به ست
و به خیزایی له گهل خویدا له کویهوه ده یگه یانده هیران به بی نهوهی بهیلی سارد
به بیتهه! ماوهی کویه و هیرانیش بۆ پیادهی خیزا له شهش سهعات که متر نه!
دینه یادم شه ریکی پایز چاوه روانی هاتنی هه مه ده نه مینی که بابچی و کاک

ئەنومەرى بەرزنجەسىم دەکرد بىنە لام چونكە پىشتەر ئەرنى ھاقتيان دابوو. ھەمدە ئەمىن لەكاتى خۇيدا ھاٹ و پاش سەعاتىك چاۋەروانى ئنجا كاك ئەنومەرىش پەيدا بوو فانۇسىكى بەدەستەرە بوو دەشەلى، پاش ئەوھى سىلاۋى كرد و بەخىرھاتنمان لى كرد لىمان پرسى: ئەو خىز بوو دواكەوتى؟ لەومر اما بە دەنگە تەرم و لەسەرخۇ و قسەپەر لە فەصاحت و بەلاغەتەكەى خۇبەو، كە سەرىشى لەگەل دەلقاند فەرموۋى: «ئەى نابىن.. دەشەلم، سەگىكى قەچپە باب، لەلای دەباخانان.. پەلامارى دام و قەپىكى لەتەرمەى پوزم گرت و گەلى خۇىتى لى ھىنا و بەھزار حال و بەشەلە شەل گەشتوومەتە ئىرە؟». كاك ھەمدە ئەمىنىش يەكسەر گوتى: «خۇ دانەوشا بوو، تۇش قەپىكت لى بگرتايە». بەمە زۇر پىكەن و كاك ئەنومەرىش زۇر لەسەر خۇ گوتى: «مطروە ئاوام حساب دەكەى؟».

جارىكى دىش ھەر ئەمىن و ھەستا ھەمدە ئەمىن و كاك ئەنومەرى و چەند كەسىكى دى لە دىومخانەكەى كاك ئەمىنى جەمىل ئاغا دانىشتىبوۋىن كە ستار ئاغا ھاٹ و ھەندى قسەى ھەلق و بەلەقى كۆد (چونكە شىت بوو) لە پاشان نوۋىژى دابەست و لەپاش دوچار سەجدە بولان وىستى راست بىتەو ھەمدە ئەمىن گوتى: «ئەمجارەش ستار ئەمجارەش» كاك ستارىش رەنگە وای تىگەشتىبى كە لە غەيبەو پىزى دەلەن، بۇيە بۇ جارى سى يەمىش كرنووشى برد و سەرى بەبەر مالەكە كەردوۋە و ھەموو دانىشتوانى خستە پىكەن.

ھەستا ھەمدە ئەمىن، ھەمدە ئەمىنە گۆجەشيان پى دەگوت، چونكە لەكاتى خۇيدا دەستىكى بەھەموو پەنچەكانىو سەوتابوو، پىشى ناخۇش نەبوو پىزى بلەن گۆجە يان ھەمدە ئەمىنە گۆجەى كەبابچى، كە لەراستىدا چاكىرىن كەبابچى بوو لەكۆبە.

ئەم ھەستا ھەمدە ئەمىنە گۆرانى بىزىش بوو، زۇر جار لە ئاھەنگى ئنەھىنان و لەكاتى مەلوود خۇىندندا گۆرانى دەگوت و دەنگىشى باش بوو،

هه‌میشه زهوقانی بوو. به‌داخه‌ره له هه‌فتایه‌کانی ئەم سه‌ده‌ی بیستهمه‌دا ئه‌ویش له هه‌ولیز مالتاواپی لی‌کردین و کۆچی دواپی کرد به‌لام به‌ر له رویشتی به‌چهند رۆژیک پی‌ی گوتم: «د‌ل‌زار له‌یادم نه‌که‌ی». له‌راستیدا له‌یادم نه‌کردوه و له‌یادیشی ناکه‌م «تاله‌سه‌ر عه‌ردم ئەمن».

دواپی کۆچی هه‌مه‌ ئەمین به‌چهند رۆژیک نامه‌یه‌کم بو‌مام ره‌سولی کۆپی نووسی ئەمه‌ی تیدا هاتبوو:

که‌بابت بوو که‌بابت بوو که‌بابت چوو که‌بابت چوو
له‌راستیدا که‌باب خواردنی رۆژانه‌ی چوو.

شه‌ویکی سه‌ره‌تای زستانه‌ی ۱۹۴۷ و ۱۹۴۸ سه‌ردانی مالی هه‌مد ناغای برا گه‌ره‌ی نافیز جه‌لام کرد، که‌چووم شیخ صدرالدینی به‌رزنجه‌یی و خورشید ناغای هه‌ریزی باوکی ئەندازیار جه‌مالی برادهرم و چهند که‌سیکی دی لی‌بوو، زۆر نه‌بوو دانیشتیروم که‌ خورشید ناغا بی‌پیشه‌کی ده‌ستی کرد به‌ هیرش بردنه‌ سه‌رمان و تیروپر گالته‌ی به‌ر که‌سانه‌ کرد که‌ پینان ده‌لین نیشتمانپه‌روه‌ر، نیشتمانپه‌روه‌ری به‌ موده‌ ده‌زانن و سه‌به‌ی هه‌ریه‌کیک له‌مانه‌ وه‌زیفه‌یه‌کی بچوکیشی پر‌بدری واز له‌نیشتمانپه‌روه‌ری دینی و هه‌ر ئاوریشی لی‌ناداته‌وه‌.

منیش وه‌لامینکی کورتیم دایه‌وه‌ گوتم:

ئه‌وانه‌ی تۆ ده‌یانلی‌ی هه‌ر له‌بنیادا نیشتمانپه‌روه‌رنین و هه‌له‌په‌رستن، بو‌ مه‌به‌ستی خۆیی، خۆیان به‌نیشتمانپه‌روه‌ر له‌قه‌له‌م ده‌دن، به‌لام هه‌موو که‌سیش وانین، نیشتمانپه‌روه‌ری راستیش هه‌ن و که‌میش نین.

که‌چی ئه‌و ئەمه‌ی نه‌سه‌ماند و هه‌مووی هه‌ر به‌نیشتمانپه‌روه‌ری درۆزن دانان و ئەم قسه‌یه‌ی دووباره‌ و سه‌ی‌باره‌ کرده‌وه‌.

له‌راستیدا زۆر پی‌ د‌ل‌گران بووم و دواپی سه‌عاتیک دانیشتن هه‌ستام و چوومه‌وه‌ مال. له‌ویش چهند میوانیکمان هه‌بوو به‌خیره‌هاتم کردن و ورده‌ ورده‌

خهريكي قسه كردن بووين، به لام له راستيدا بيرم له لاي ميوانه كان نه بوو، سه رقالي قسه كانی خورشيد ناغا بووم و ورده ورده شتيكم نووسی هيشتا ميوانه كان نه رويشتبوون كه نه پارچه هونراوه ساده يهي لي پيڤهات:

ههنديكي واده بينم،	خاوهر ريش و سميلن.
كه چي له ژير و بيرا،	وهك كه و كار و چيلن.
رينگهي تاريكي ده گرن،	شه قامي حهق جي دينن.
راستي له راستي دوورن،	نهزان و گيژو گيلن.
به خوا بي سوود پهل نه كوتن،	له جهلا قور ده شيلن.
پف له خوله ميش نه كهن،	تاويزه بهردم كيلن.
له شهسته باراني ژين،	له ژير ريزنه ره هيلن.
به رامبهری حهقيقه هت،	سهيري چند خوارو خيلن.
خهريكي هه ليتجاني،	ئاوي سه رچاوهي اينن.

بوخو قهبر ده كوتن،

كه دهس به پاچ و بيلن

وهك له بهرگي يه كهسي نه بيره وهري يه مدا نووسي بووم له کوتايي مانگي نا بي ۱۹۴۸ له كهركووك به كه فيل بهر بووم و روژي دوايي گهرامه ره كويه، جا له روژي ۱۸/۱/۱۹۴۹ له نهرو روستهم و مه جيدي كاكي حاجي محمود و عبدالرحماني محمود ناغا و مهلامه جيدي موفتي و فايقي حاجي جهليل چووينه به خدا، بوئيه هي له روژي ۲۶/۱/۱۹۴۹ له پيش دادگاي عورفي

عسكەرى يەكەمدا لە وششاش حازر بىن، كەچووين لە ئوتىلى (زھور)ى ژورر
 گۆرھپانى ئەمىن دابەزىن، ئىوارەى رۆژى دوايى ۱۹۴۹/۱/۱۹ يەكەم
 خۇپىشاندان، بۇ نوي كۆرەنەوى راپەرىنەكەى كانوون بەرپاكر، بەبەرچاوى
 ئىمەو يەككە لە گۆرھپانى ئەمىن باوشە تىلايەكى ھەلرشت و ھەندىك لە
 خۇپىشاندەرەكان ھەلىان گرتتەرە ئىدى ھاوار و ھوتاف پەيدا بوو. دوايى زانيم
 كە خۇپىشاندانەكە بەسەر كۆرەيتى رەفيق چالاک بوو، كە ئەوسا يارمەتى
 دەرى ساسون دەلالل بوو، ئەو ساسونەى كە ئەوسا كاروبارى ھەموو حزبى
 ھەلدەسوراند.

برادەرەكانم نەھاتن، بەلام ئەمەن دوورو نزيك دوايان كەوتم و دەمويست
 بزاتم سەرئەنجامى بەچى دەگا. خۇپىشاندانەكە گەرە نەبوو، بەگورگە لۇقەش
 دەروىشتن، لەپاشان زانيمان كەبرىتى بوو لە ھەندىك لە ئەندامانى حزب
 و بەس، ھىچ لايەنگر، يان كەسىكى لەجەماوەرى خەلكى تىدا نەبوو، كەچەپ
 رەوى يەكەى لەمەدا دەردەكەوى.

ژۆرى پى نەچوو سى چوار ئوتوموبىلى عەسكەرى پى لە پۇلىسى تىلا
 بەدەست پەيدا بوون و دوايان كەوتن. ھىشتا نەگەيشتەبوومە (عقد النصارى)
 كە ھەندىك لەو خۇپىشاندەرانە بلوھيان پى كرابوو بەپەلە بەرھو ژورر رايان
 دەكرد. دواى چەند دەقىقەيەك، يەككە لە ئوتوموبىلە عەسكەرى يەكان بەرھو
 ژورر دەگەرايەو و چەند خۇپىشاندەرىكى سەر و گويلاک خوئناوى بەرھو لای
 گورھپانى ئەمىن دەبرد و بەم چۆرە بلوھ بە خۇپىشاندانەكە كرا.

رۆژى دوايى ۱۹۴۹/۱/۲۰ چووينە «دادگای» يەكەمى عورفى كە لە
 وششاش بوو، بەر لە ئىمە برادەرە گىراوھەكانى خۇپىشاندانەكە برادرابوونە
 ئەوى، پازدە كەسىك دەبوون، سى چوارىكيان سەريان بە سارغى سىپى
 پىچرابوو، يەككى مەيلە و درىژى بەژن بارىك لەناوھنديان راوھستابوو، ديار
 بوو قسەى خۇشى بۇ دەكردن و ئەوانىش ناو بەناو لە قاقاي پىكەنىيان دەدا،
 دواى چەند رۆژىك زانيم كە ئەو (حسین أحمد الرضى) بوو كە دوايى بە

(سهلام عادل) ناسرا.

خوپيشاندهر مکان هر زوو بردرانه پيش مهحکمه و زووش دهرچوون و يهکی سنی سال حوکمی توند دران بهی زنجير و بو بهنديخانهی ناوهندی بهغدا ناردران، بهلام نیمه درهنگ چوپينه پيش «دادگا» و له نهجاميشدا هر نهزو روستهم يهکی شهش مانگ حوکم دراین، لهسر نهوی که گوايا له کویه لهناو کتنيخانهکمی مندا خوپيشاندهرکانمان ناماده کردوون و بهزور خهکمان راپينچی ناویان داوه... بهلام هم تومهته نهوانی دی نهگرتهوه. بویه لهم داوايه حوکم نهدران، بهلام دهيوو چاریکی تریش هر شهشمان بينهوه پيش هم شانوگهري يهکی کهپی دی دهلین دادگا! لهسر نهوشهري که لههولیز پوايسهکان پينيان فروشتين.

چا نهوهيوو کاک مهجید و عبدالرحمان و فایق و مهلا مهجید گهرانهوه کویه و نیمهش، نهز و روستهم، چونکه روز درهنگ بوو نیوارهی پینجشهمهش بوو نهدهکرا بمانبهنه بهنديخانهی ناوهندی بهغدا، بویه بردیانین بو گرتووخانهی وهششاش که زور نزیک بوو. نهوسا کویه ییکی پهنجا شهست کهسی له (اخوان المسلمین) گیرابوون و له گرتووخانهی وهششاش بوون (محمد الصواف) یان لهگل بوو که سهروک و پيشهویان بوو. نیمهیان برده قاوشیکی نزیک نهوان. هم ئیخوانانه ههووو چاریک لهکاتی بانگانا يهکیکیان بانگی دهدا نجا ههووویان بهجماعت نوژیان لهپشت محمد الصوافهوه دهکرد. شهو صواف هاته لامان، پیاویکی بالاً ناوهنجی ریک و پیکي گهنم رنگی چاوو برور رهشی تهمن چل چل و دوو سالی دهيوو چل و بهرگیکی زور خاوین و بهدهقی لهبهزدايوو، کراس و کهوا و چاکهتیکی ریک و پیک و تهيلهسانیکی رهشی لهسر لهبر کردبوو، فینسیکی سووری لهسهریوو میزهريکی سپی لی پینچابوو، بهخیرهاتنی کردین و پرسى ناوت چیه؟ گوتم: نهحمد دلزار، لهروسته میشى پرسى نهوش گوتی: «ناوم محمد نافع عبدالفتاح» تاوبانگی شیعریشم روستهمه. لهولامدا گوتی: الحمد لله، ناوهکانتان ئیسلامین، شوکور

ئىۋە موسولمانن، لەسەرچى گىراون؟ ئىمەيش بەكورتى باسى بارى خۇمان و ناۋچەكەمان كرد و باسى ئەر تاوانەشمان كرد كه دراۋتە پالمان و پىزى گىراوين. لەۋرامدا گوتى: باشتەر نەۋىيە بگەرىنەۋە سەر رىگەى ئىسلام. ئىتر پتر لەنىو سەعات نامۇزگارى كردىن و پەندى بۇ داداين و لەپاشان گوتى: برايان ناگادار دەكەم كه چاويان لىتانەۋە بى و يارمەتيتان بدەن. ئىمەش گوتمان سوپاشت دەكەين و ئىتر شەستا و رۇبى.

ئىمە روژى دوايىش كه هەينى بوو، هەر لەۋى بووين و روژى شەممە ۱۹۴۹/۱/۲۲ برديانين بۇ بەندىخانەى ناۋەندى بەغدا - بەشى فرن، كه هەندى لە ھاورى يانمانى لى بوو.

بەندىخانەى ناۋەندى بەغدا ساختمانىكى گەرە بوو لە (باب المعظم) برىتى بوو لە چوار قەلە و بەندىخانەى رىازە و بەشى فرن و نەخۇشخانەى يەك و چەند كۇگايەكى كەل و پەلى بەندىخانەى كە و كارگەيەكى چىنىنى بەرگى حەبسان (قوماشى كانە) و چەند جۇر ماقۇز چىن.

چوار قەلەيەكە نەوسا ھەزار و شەش سەد بەندى ئاسايى تىدابوو، تەنيا بەشى فرن ئىمە بووين كه لەسەر سىياسەت گىرا بووين. رۇژان سەر لەبەيانى، يەك دوو سەعات، دەروازەى قەلەيەكان ئاۋالە بوون و ئىدى دادمخران تا روژى دوايى.

شويئەكەى ئىمە كه چاران فرنى نان كردن بوو، لەتەنىشت قەلەى يەكە مەۋە بوو. لە كۇتايى مانگى يەكى ۱۹۴۹دا ژمارەمان ھەر سى چل كەس دەبوو، كەچى لە ناۋەراستى شوپاتا لەكاتى لەسندارەدانى ھاورى يانى تەمردا ژمارەمان خۇى لە سەۋو پەنجا كەس دەدا بەندىخانەى رىازە كەوتبوو لای ژووروى قەلەيەكانەۋە بىنايەكى سەخت بوو، دەرگايەكى ئاسنى زۇد قايمى ھەبوو لەناۋە چوار ژوورى كونكرىتى زۇد قايمى تىدا بوو لەگەل رىزەويكى تەسك و درىز، ژورىكى تىشى ھەبوو كه سىندارەيەكى بەسەرۋە بوو، بەلام لەسى دار پىك نەھاتبوو بەلكو يەك ستوونى بەرز بوو، لە توقە سەرەيە

جگہ لہو و مک گوتمان کز مہلیک ہاوری یانی کوردی شیومی لی بوو و مک کاک
بہجہت و عومہر عارف و حمہمی بہکر و علی خشت و گہلنکی تر، مہندی
کھسی دیش ہاتن کہ لہ خوپیشاندانہ کھی ہولیز گیرابوون و مک (اسماعیل و
حسیبی رھسول ناچی و جبار حسن و کانبی و حسین علی غالب و بہشیرو
کھسانی دی.

هاوری حسین احمد الرضی خہلکی (نجف) و پینشتر ماموستای
قوتابخانہ بوو، قسہ خوش و نوکتہچی و قوشمہ بوو ہمیشہ دہم بہ پیکھن
بوو خہتی زور خوش بوو نیگارکینشیش بوو بویہ پیمان دہگوت (حسین
رھسام).

لہ کوتایی کانوونی بوومی سالی ۱۹۴۹ دا بوو کہ ہمیشان چوونہو
پیش دادگاہی کھی (نہ عسانی) کاک مہجید و مہلا مہجید و عبدالرحمان و
فایقیش لہ کزیوہ ہاتبوون نیمہ چاوریانی چوونہ مہحکمہ بوون کہ لہناکاو
هاوری عزیز مہمہر لہ بہندیخانہی ابو غریبہ پیدا بوو، بہلام زیدہ زارو
زہرو زراو بوو، پاشی چاک و چونی و لی پرسینی گوتی: ئہمرو یازدہمین
رفژی مانگرتنمانہ لہ خواردن. لہ پاشان پاسی هاوری فہد و هاوری یانی تری
بو کردین و گوتی: زیندانہ کھی هاوری فہد لہ زیندانہ کھی منہو دور نیہ،
تہندروستی دروستہ و ورہشی بہرزہ، ہرچہند ئہویش و مک نیمہ لہ
مانگرتنمانہ. گوتمان باشہ چ دہخوی؟ گوتی: و مک پیم گوتن نابی ہیچ بخوم
چونکہ لہ مانگرتنمانہ و تہنیا ریئی چا خواردنہم مہیہ.

نیمہش چایمان لہر چایخانہ بچکولہ سفہرییہ یو بانگ کرد کہ لی بی بوو،
بریتی بوو لہ میزیک و سہماورینکی زلی ستونی و چہند بیالہیہکی زل و
چادانیکی فہخوری سوور باو.

وابزانم کاک عزیزیان بویہ ہینابوو چونکہ جوره پھیوہندییہکی بہ
(مہجید رھووفہوہ) ہبوو، کدہبوو مہجید لہر روزہدا لہ پیش مہحکمہمی

نه عسانی) جو کمی خنکانندی به سهر هر سیکاندا سه پاند و له سهعات چوار و نیوی به ره به یانی روژی ۱۹۴۹/۲/۱۴ دا هاورییان فهد و صارم (حسین محمد شبیبي) له سینداره دران و بؤ سهعات چوار و نیوی به ره به یانی روژی دووهم ۱۹۴۹/۲/۱۵ هاورئ (حازم = زمکی به سیم) و شیوعی پینشوو (یهودا ابراهیم صدیق) له سینداره دران....

(هیوادارم ئەم تاریخه چیتز بهمهله نه نووسری).

ئیمه که پتر له ۱۵ هاورئ بووین، له شهوی له سینداره دانه که و له پینشتر و له پاش تریش له بهندیخانهی تاوهندی به خدا - بهشی فرن بهند بووین و هر زوو خه بهره دله زینه که مان، له بهندی یانه زانی که له بهندیخانهی به خداوه به بیگار برد بووین بؤ داری سینداره پی هه لگرتن و چهقاندنیان له دوو شوین له میدان و گوره پانه کانی به خدا.

ئیدی ئیمهیش هر له خومانوه، تیکرا روومان کرده حهوشهیی حه بسخانه کهو شیوه خو پیشاندا ئیکما پیکهینا، دهروازهی چوار قه لایه کانیش، چونکه سهینه بوو، کرابوونه و میشتا دانه خرابوون، که نزیکه ههزار و شهش سهر بهندی تیند بوو، زور بهیان هه دهرو پشتمان. هاوار و هوتاف به عهرهیی و به کوردی زور بوو، گهلی پارچه شیعر و فره وتار خویندرانهوه، زور نه عهرته به روخانی نوری سه عید و رمانی وهزیره کانی و به ژیانی نه مری و هرمان، بؤ هاورئ یانی شههید لی درا.

شایانی باسه که هاورئ یانی نه مرمان (حسین أحمد الرضی) سه لام عادل له گه مان به شدار بوو.

دوای ئەم کارهساته گهرهیه، به بوتهی تینپهرینی سی زور به سهر شههید کردنی هاورئ یانی نه مردا له ئینوارهی ۱۹۴۹/۲/۱۸ دا کۆبوونهوهیهکی گهره مان هر له ناو بهندیخانه کهدا سازکرد و گهلی وتاری به نرخی تیندا خویندرایهوه، منیش پارچه شیعریکی کوردیم خویندوهوه، که له ماوهیهدا، به ناوی: «بؤ هاورئ یانی نه مر» نووسی بووم و له پاشان له سه رهتای سالی

۱۹۶۰ دا له (خېبات و ژيان) دا بلاو كرايوه.

دوايهوای نهم رووداوانه، بو پهرش و بلاوه پي كړدتمان و بي هيز كړدتمان، هاورپه پيشكوتو به تمه نه كانيان گواستينهوه بو بهنديخانهي نوگړه و كوت و هندیكيشيان بردنه (موقفي سياسي) كه له پيشت بهنديخانه كه مانوه، بهرام بهر به اصلاحيهي مندالان بوو.

به لام بهر له رويشتي نوادستهي كاديراني حزب، ليژنه يه كيان دانا بو هلسوراندين و بهرنيو بردني هاورپه يان، چند كميك بووين له ناو نهو ليژنه يه دا و تيكراي برادرانيشمان په نجا كميك مابوون. هرسې چوار رويكبوو، بلاويان به كاديرمكلمان كړدبوو، كه نيواره يه ك كويان كړدينهوه، ديار بوو ئيداره ي بهنديخانه كه زور باش خوي تاماده كړدبوو، ده دوازه وهردياني زل و زهبالا حيان هينا بوو قهچي و شووله دارتووي تهرو دريژيان به دهسته وه بوو. مهنووري بهنديخانه كه (سعيد فهوزي) چند موفه وه زيكې وهردياني له گل بوو، كابرايه كي سې ته ستيره به شاني زور روو كړو و مون و ناحهز و دزيو بوو، يارمه تيدمري مدير، بهنديخانه كه بوو كه نهو تاجيكې به شانه وه بوو.

سعيد فهوزي به دهنگيكي بهرزهوه گوتي: كي شيوعيه بيته ئيره و هيماي بو لاييك كرد، نيمه نيمه ييش بيست كميك چوين لهوي راوه ستاين، دوايي گوتي: كي ديموكراتي به بيته ئيره، هيماي بو لاييكې تر كرد، نهوي راستي بي زور بهي زورديان بو نهوي چوون. له پاشان گوتي: كي له هيچ حزب يكا نيه بيته ئيره، هيماي بو ناوهر است كرد، جا نهو سې چوار كه سهي كه مابوون چوون لهوي قوت بوونهوه! تنجا گوتي: له مهودوا نايي هيچ سرود و گورانينك بلين و هيچ جزوه سكالانامه و ياداشتنيك بنوسن و دهبي روي سې جاريش له كاتي سره ژمير كړدندا بيته نهم گورپانه و پينج پينج له دوو يهك هلبتوتين بو مهستر كردن و اتا بو سره ژمير كردن.

نيمه ش گوتمان: نيمه به مناسبه بت نهبي سرود ناچرين و بو

و دوو برادریشم له هردوو تنیشتیره راکشاپوون، که هر یه کیکیان دووشانهی ریک دهخست وناوی هردوو کیشیان عومر بوو، عومر محمهد دیلان خه لکی سلیمانی بوو، عومر عبدالرحمانیش تانهواو خه لکی هه له بجه بوو. که له ناکاو عومری سی یه م، عومر سه رهنگ - کابراییکی فیلی سر به حکومتی بهندیخانه بوو! هیرشی هینایه سه زمان و ویستی گو قاره کهم له دست دهر بهینی، منیش توند گرم و ویستم نه که ویته ناو چنگی، که چی نه هر نهوندهی بزچرا که چنگی لی ی گیر بوو بوو. نیمهش هندیکمان لی دا و چند شه قیکمان تی هه لدا، به راستی فهرج مه خود باش دهستی کرده و چاک تی ی هه لدا، به لام به په له پروزی رای کرد و نهوی به چنگی کهوتی بو بردی.... نه که سمش که عومری ناگدار کرد بوو هینا بوویه سه زمان بهندکراویکی جووله که بوو، شمش صوت رفژ بوو نیداره ی بهندیخانه که به جاسووسی هینا بووی، له لای نیمه ی دهخواند.

زوری پی نه چوو له نیداره ی بهندیخانه که به شوینیانا ناردم و له پاشان اسماعیل رهسول و فهرج مه خود و جلیل کمال الدین و هردوو عومریان بانگ کرد. که چووم (سید فیزی) یه دزیو و رهزا قورس و کرژو مونه که لی ی پرسیم و گوتی: «نم نوسراوانه هی تون؟» گوتم: نا گوتی: «هر نیستا سه رهنگ عومر له دستی دهر هینای؟» گوتم نهوی له دستی دهر هینام پارچه یه ک بوو له روزنامه ی (السجل) دیاره خوی نم پارچه نوسراوانه ی تی خستوه.... که چی هاواری کرد: جه لادا! نیدی گورج و هردیانیکی زه به لاصی چتره فیلی سی ختی پیدا بوو، گوتی: نه مرکه ی گورم! نهویش گوتی: رای خن... نیدی چند و هردیانیکی تریش هاتن به هردیان دادام و دووانیان هردو پنیان خسته ناو فه لاقه یه که به نه سهرو نه سهریان گرت و توند بایان داو یه کیکیش سهرو سنگی گرم و دوو ختی به کیش که ناوی (همزه) بوو، به قامچی یه کی دریز دهستی به لیدانی بهری پی یه کانم کرد و ناو ناو هیش له سهری پنجه کانی دمام، تاهه سووی شین و مؤر هه لگه را و زور

بى زوهرىيان كردم ئنجا دۆلكه يەك ئاوى ساردىيان بە پى يەكانمدا كرد و راستىيان كردمەن بەلام نەمتوانى لەسەر پى بوستەم و كۆتم و ھەمىسان راستىيان كردمەن و گوتيان: جارى بىرۆ لەدەرھە بوستە ھىشتا ماوتە!
ئىتر ھەرچۇنىك بوو بەدارە دارە چوومە دەرھەى ژوورەكە و ئنجا لە ئىسماعىل و ئەوانى تریشيان دا.

چاھروانى فەلاقە يەكى دى بووم، كە گوتيان: دەى بىرۆن و ئىتر كۆتینە رى بەرھە قاوشەكەمان، كەچى بوو نوپەتچىمان لەگەل بوون و ئىمەيان بۆ ژورى رىازە برد، لەوى سەرۆ زنجىرىكى زور نەستورۆ كورتىيان كوردە پىمان كەپىنى دەلین (ختام) بزمارى خەتتامەكەيان بەچەكوشىك كوتاین و فرىيان داينە دىوى ژوورە، مەن بەتەنیا لە ژوورىك و ئەوانىش ھەر پىنجىيان لەژوورىكى دى.

پاشى سى رۆژى ئىدارەى بەندىخانەكە بىرارى دا كە مەن بەدرىم بە مەھكەمەى عورفى و اسماعىل رەسول شەش چەلەدى لى بەدرى و (جليل كمال الدين) و ئەوانى تریش يەكى سى رۆژى دى لەبەندىخانەى تەنیاىى دا بن و زنجىر لەپى بن.

ئەو بوو تا رۆژى مەھكەمە گەرامەى رىتاو برادەرەكانم و اسماعىل شەش چەلەدى لە سمتى درا و جەليل و فەرەج و ھەردوو عومەرىش سى رۆژى دى مانە و ئنجا ھاتتەنە ناومان.

رۆژى ۲۶/ حوزەيرانى سالى ۱۹۴۹ لەسەر مەسەلەى گۆڭارە دەستووسەكەى (سل وانتظر الجواب) درامە مەھكەمەى عورفى عەسكەرى يەكەم چوومە بەردەمى نەعسانى و دەستەى حاكەمەكانى، ئەویش لى پىرسىم: «ھىچ دۆژمنایەتتىكت لەگەل سەرھەنگ عومەردا ھەيە؟» گۆتم: لەمەپەر نەمدەناسى بەلام ئىستا پىاوى ئىدارەى بەندىخانەى و كوردوویانەتە سەرھەنگ و دەپھەى گىچەلمان پى بكا و سەرئىشەمان بۆ پەيدا بكا...

نەعسانى گوتى: بەخوای ئەوئە ئىو دەيكەن شىتەى، ستالین ناتوانى بىتە ئىرە و رزگارتان بكا، ئەوا سى سال و سالى موراقتە حوكمان دان

له گهل کاری گراند، برؤ دهرهوا ئیتر چوومه دهرهوه و تیکرای حوکمه کهم بوو بهسی سال و دهمانگ و کاری گران و سالیکیش له ژیر چاوه دیری پولیس دا بم. له بهندیخانهش زنجیریکی دوو نمره بیان له پی کردم، که زنجیری ئه کهسانه به حوت سال و ده سال حوکم دهرین، به راستی زنجیریکی قورس بوو، زور نازاری دهمام، بویه روژی نوایی چوومه لای مدیری بهندیخانه که و تیمگیانند که زنجیری ئه کهسانه له پی بکه که حوکمی سی سالیان به سردا دراوه، مدیریش به کسه فرمانی دا که بوی بگۆرن، جا ئه بوو خهتامي زنجیره که بیان شکاندم و له پی یان دامالیم و به کیکی سووکتریان کرده پیم که قورسایی به کهی بهک کیلوز تیو بوو.

له ئیواره ی هه مان روژی دهر چوونی حوکمه کهمدا، ونستگهی رادیوی به غذا دوو چار، ئیواره و شه هه کهکی منی راگیانند له ژیر ناوی: «شیوعی ینشر الشیوعیه بین المساجین!» «شیوعی بهک شیوعیه بهت له ناو بهندی بهکاندا بلو دهکاته!»

بؤ روژی نوایی تیکرای روزنامه گانی عیراق به مانشیتی گهره ئه خه بهر بیان نووسی بوو. به لام باوکم له رادیوه زانی بووی.

تا له زنجیره که راهاتم زور ناخوش بوو، زور به زحمات شهروال و پانتۆلم بؤ دهگۆردرا، ده بویه لاییکی دامالم و نتجا بهن خهتامي زنجیره کهمدا ناوی ئه دیوی بکه و ئه ججا ئه چاره ئه لایه و لایه کهی تریشی به ناو خهتامي پی به کهی ترمدا ناوی دهرهوی بکه. له پاشان زستانان ئه هنده سارد ده بوو که ههردوو پی سی دهرکردم و هاوینانیش وهک ناگر گهرم دادهات و لولا که گانی دهسوتاندم، شهوانیش له ناوچی تادرنگیک نهی دههیشت بخوم، قورسی به کهشی له پی بووستی. جا ناچار بووم، که وهک هاوپی یانی دی گیتتری بؤ دروست بکه له گۆزنگی پی بهکانسی بهیستم و ناومدی زنجیره کهش به پشتیند که هه هه لواسم که نه مهیش قورساییکی زوری دهخسته سهر که مهرم، که له بنیاتی شدا پی دارو بارو زارو بووم.

هر له‌هاوینی سالی ۱۹۴۹ دایوو سکالانامیه‌کمان نووسی و داوای هندی شتی پیویستمان تینداکردبوو، وه‌دینکمان ریکخست که نهن و شهوکت غه‌فورد و دوو کهمی دی بووین، چوپنه لای سید فهوزی مه‌موری به‌ندیخانه‌که‌مان که فره چاره قورس و دزیو بوو. جا مه‌موره‌فندی رووی تی‌کردین و هندی شه‌گری شکاند و گوتی: وادیاره نیوه زفد بی عیزه‌تی نه‌فسن! هیچ خانواده و کهم و کاریکتان نیه. باکتان به‌حبه‌سخانه نیه. دل‌تان به‌کهم ناسووتی... نیتر باریکان رستی و ناماقولی کرد. به‌لام برادره‌مکانم بی‌دهنگ بوون و کهم ورته‌ی له‌دهم دهرنه‌چوو.

له راستیدا زور به‌قسه‌کانی تیک‌چووم و قرقرام و گوتم:

عفتوت فه‌رموو، نیمه له‌ه‌موو کهم پتر عیزه‌تی نه‌فسمان هیه نینسانین و هر له سونگی نه‌ه‌سه‌ویه که‌وتووینه‌ته نیزه! داوای چند داخواییکی ره‌وامان کردوو... هینشتا قسه‌کانم ته‌راو نه‌کردبوو که‌هک که‌سینک له‌پر مینشکی تیک بچی به‌توندی ده‌ستی کینشا به‌سه‌ر میزکه‌یدا و هاواری کرد و به‌رزپی هه‌ستا و گوتی: «ها... تعارضنی... جلاد» نیتر دم و ده‌س وه‌ردیانه فیله‌ته‌نه زله سی پلته‌یی‌یه‌که هاته ژوروه گوتی: «تامر سیدی!» نه‌ویش به‌سه‌ر له‌قاندنیکه‌ره دیسان ناماژهی بو‌من کرد و گوتی: «ابطحوه» نیتر وه‌ک جاری گورین به‌عه‌ردیان دادام و زور باش فه‌لاقه‌یان کردم، نجا نه‌وانیان نیزن دان و منیشیان هه‌میشان برده‌وه به‌ندیخانه‌ی ریازه، نوای نیو سه‌عاتیک یه‌کیک له‌ موفه‌وزه وه‌ردیانه‌کان که‌ناوی (فه‌مد جاسم) بوو هات و له‌دیوی دهره‌وی ژورمه‌که‌مه‌وه هندی جنیوی داو منیش هندی قسه‌م کرد، که‌چی وه‌ک قاره هه‌لچوو! دهرگایه‌کمی کرده‌وه و هر له‌دیوی دهره‌وه شه‌قیکی بز سه‌رم راوه‌شاند، نیدی چونکه جی‌یه‌کمی نه‌ی به‌رزتر بوو منیش له‌بر دهرگایه‌که بووم راست پشتی بروی راستی بریندار کردم و خوین به‌سه‌رو چاومدا هاته خواره‌وه و نیدی کابرا هندی جنیوی تری‌دا و رویشت. منیش داوام له‌ نوبه‌تچی‌یه‌که کرد که بز خه‌سته‌خانه‌م بنیزن و بروی شکاوم به‌رزینمه‌وه که‌چی

چ وەلامیکیان ئەدامەرە، بۆیە نوای چارهگە سەعاتیک دیسان داوام کردووە،
لەئەنجامدا نوای پتر لە سەعاتیک وەردیانیک هات و پارچە لۆکیهکی بە یودی
بۆهینام و برینهکی پی برژاندووە. ئنجا بۆ ئنواره مەثمورەفەندی ناردی
بەشوینما و ئەسجارە هەندیک قسە ئاسایی لەگەڵدا کردم و گوتی: «بۆ
ئەسجارەش عەفوت دەکەم! بەلام ئاگات لەدەمی خۆت بی».

بۆ رۆژی نوایی ناردمیانه (موقفی سیاسی) کە لەپشت بەندیخانەکەمانە،
بەرامبەر بەندیخانەیی اصلاحیەیی منداڵان بوو. کەچوویم هاوپی مکرەم تالەبانی
و حسین أحمد الرضی و عبدالرحیم شەریف و شەریف الشیخ و ابراهیم
ئەحمەد و جەلیل هوشیار و علی حسین بەگی جاف و حەسەنی برای و
موسی نور و خەلوقی ئەمین زەکی و عەبد عەلوان و جەفر ابو العیس و گەلی
کەسی دی لی بوو.

ئەوسا مەسئولی حزبمان لەڕێ مۆکەرەم بوو، لاویکی رەوشت بەرز و زیدە
ناسک بوو، هەموو لانیکی خوشیان دەویست.

هاوپی حسین ئەحمەد الرضی، ئەوسا مەسئولیەتی ئەبوو زۆر نکتەچی و
قسە خوش بوو هەمیشە وریا و لەسەرپی بوو کاک برایم قسە خوش بوو
بەسەرھاتی نەخوشی بەکەبو حکایەتی مشک و شەمشەمە کوێرەکانی هەر زۆر
سەیر دەگیرایەو بەزۆری خەریکی خۆیندەرەیی هەندی کتیبی ئینگیزی بوو
لەگەڵ (عبدالرحیم شەریف و شەریف الشیخ)یشدا جارجارە بەئینگیزی
دەدان.

کوێری کوردی خەکی سلیمانیمان لەگەڵ بوو، حەمە صالحی کەبابچی
ناو بوو ئەمە پیاویکی ساویلکەیی نەخۆیندەر بوو چەند وشەیهکی شەق و پەقی
عەرەبی عامی فیر بوو بوو قسە پی دەکرد بەلام سەیر! دەچوو لای خەلوقی
ئەمین زەکی کە لاویکی تەژمەدری سنگ پانی بەدار و بار بوو راست دەیکیشا
بەپشتی روتیا و دەیگوت: «أنت فیلتەن مال آنی!». خەلوقیش دەیگوت: «کاکە
حەمە، شنو أنت فیلتەن مال آنی؟» ئەوەلامدا کاکە حەمە دەیگوت: «آی،

فيلهتن مال ئانى، يهعنى فيلهتن مال ئانى» وئىدى لهقاقاي پىنكەننى دەدا.
 يان ئەم رووداوهى بۇ (خەلق و شريف الشىخ) دەگىزايىرە و دەيگوت:
 «ئنى فرد يوم رحى جريه مال شىخ لطيف، چلب إجا، حچا، حچا، هوايه
 حچا بعدين رجل مال شىخ لطيف إجا، شيريد؟ يرید كتل انى انا شسويت؟
 سويت هەلكوت هەلكوت هەلكوت!»

يان روزىك چووبووه نەخوشخانه كه له ديوى حەبسخانەى ناومندى بهفدا
 بوو، كاكە حەمە كه هاتووه پىدەكەنى و كهيف خوش بوو گوتى: «اليوم عشره
 كتل» بهراستى تىكرا پى غەمناك بووين كەدەكەس لەسنداره دراو، بۇ نيوهرق
 وەك هەموو روزان، چىشتمان لەبەندىخانەى گەرەوه بۇهات، ديار بوو ئەرۆژى
 گوشت هەبوو، بۇيه برنج و چىشتىكى شلەيان بۇ ناردبووين كەپرى بوو له
 گوشت، جا هەميسان كاكە حەمە داي له قاقاي پىنكەنن و گوتى: «ماگلت اليوم
 عشره كتل؟» ئنجا ئىمه لهقسەكەى گەشتىن و بهراستى پىكەنن و تەمى
 خەمى بهيانيمان لەسەر دل رهوى يەرە.

مامۇستا ئىبراهيم ئەحمەد دەيگوت: «قسەكانى زۆر خوشن و ئىمه له
 هەمووى دەگەن له عەرەبى يەكەيو كوردى يەكەشى، بهلام برادەرە عەرەبەكان ئەك
 هەر له كوردى يەكەى ناگەن له عەرەبى يە شەق و پەقەكەشى هەر ناگەن.

لێرەدا دەمووى له نمونەيەكى تری مروفتان ناگادار بکەم كه چاره‌های جار
 له گورگ درنده‌ترو خوینی تره و نمونەى بی‌ویژدانی‌یه، كه به‌چاوی خۆم دیومه،
 ئەویش يەك له موفەرمزه وەردیانه‌كان بوو. سى ئىستىزەى قورگی هەبوو ناوی
 (عبدالفتاح) بوو، ئەم كایرا گورگە میرغەزەب بوو واتا جەللاد بوو، جى به‌جى
 كردنى حوكمى لەسنداردان بەر سپێردرابوو، بۇ خنكاندنى هەر كەسپك
 دینارو نیویك و يەك قاپ ئارەقى وەردەگرت. هەر ئیوارەيەك هاتبايەتە لامان و
 زور كهيف خوش و نەشەدار بوایه، ئەوا مانای ئەو‌هيوو له‌گەل بەرەبەیانى روژى
 دوايیدا كەسپك يان چەند كەسپك هەلدەواسى، بۇيه چەژنى راستەقینەى ئەو
 هەلواسینى خەلك بوو!

بهنديخانهی کووت

له روژی ۱۹۴۹/۹/۷ له گهل چهند برادهریکدا بؤ بهنديخانهی کووت گواستراينوه و سئ سالی رهبعی تینا ماموه. بهنديخانهی کووت له چاو بهنديخانهی بهندا و موقفی سیاسی، وهک بهشی ناوهوی قوتابخانهیهکی بهرز بوو، جهوشینکی گهره و فراوانی ههبوو، رینگایینکی ریک و پینکی بهخشتی سوورهوهرکراو جهوشهکهی دهکرده دووبهش، بهشی روزهلات و بهشی روزئاوا. لای روزئاوای هندی گهرهتر بوو نیمه لهوی بووین.

شوینهکهی نیمه بریتی بوو له قاوشینکی گهره و سئ قاوشی بچووک له لای باکوور، چیشتهخانهیهک و دارخورمایهکی بهردارو بالآ بهرز لهتهنیشته و قاوشینکی ناوهنجیش له لای ههروهها شوینی کوپهی ئاوهکانیش که پینچ شهش کوپه بوون، بهباری بهی قامیش تهنیشته و سهریان گیرابوو، ههر له بهری چیشتهخانهکهوه بوو له داویش قاوشهکهوه. ئەم کوپه ئاوانه باش سهههپرستی دهکران و ههمیشه ئاوهکافیان بهراخ ساف دهکراو به کلور له باکتريا پاک دهکرانهوه و دهخرانه ناو کوپهی ترهوه، نهوانهی پینشووه که قوربان لهبن نیشتهبوو دهشوران و ههميسان ئاویان تی دهکرایهوه و ساف و پاک و روون دهکرانهوه، چونکه ئه ناوهی بؤ نیمه دههات راستهوخق له رووباری دیجلهوه وهردمگیرا.

قاوشه گهرهکه کرابوو به چوار ریزی دریژ و ههر ریزهی شوینی بیست کهسیکی تینا دهبووهوه و لهوو قاوشی تریش دهنووستین. کمن چووم ژمارههان نهوه کهسیک دهبوو بهلام لهسالی ۱۹۵۱ له لای هاتنی هندیک له هاوپیانی (نوگره) و کومه له بهندکراوینکی نوی ژمارههان گهیشته سهرو سی کهسیک.

قاوشی تهنیشته قاوشه گهرهکه کرابوو به نهباری ئارد و ئازوقه و کهل و پهلی چیشتهخانه و نهوی تهنیشتهی جانتا و تۆریه و پیناوو هندی کهل و

پهلی نیمہی تیدا بوو.

له پشت قاوشه گورمه کوشه باغچه یه کی بی دوق و ناز هه بوو هندی
شینایمان تیدا دهچاند و چند پیره دارخورماینکی تیدا بوو، جا ئه ویش و
تیکرای بهندیخانه که به شوورهیکی گوره و بهرز و قایم دوره درابوو.

گه ماوو توالت و فرنی نانکردنیش بو نیمه و حبسه گانی دیش بوو.
هاورنی یانمان، به دهس پینشخوری هاورنی قهد، هر له زوووه کاروباری
بهندیخانه که یان باش ریکخستبوو، هه موو به یانیک بهر له خور هه لاتن و
تاریکایی هه لاتن و بهزین، له خور هه آد هستاین و به سه پریشتی هاوری یه که
ئوسا عبدالوهاب تاهیر بوو دوو له دوو یهک ریز دهبووین و پازده جار
به دهوری حوشه که دا رمان ده کرد و دهبوو راینه و نتجا له حویه که ما پینکدینا و
پراکتیکی ده یاری سوو یانمان ده کرد. بهم جوره و هرزشی به یانی ته او دهبوو.
ئهوانه ی له هرزش کردن به یانمان نه ده کرد ته نیا چند که سیک بوون.

نتجا هه رکس خاوی و فرجه ی ددان شوشتی خوی دهینا و کریم و
سابوونی گشتی هه بوو دم و ددان و دست و چاوی خوی ده شوشت و بو
نان خواردنی چیشتان دهچوو که بریتی بوو له سه موون و شوربای نيسک و
چای.

له نیوان چیشتان و فراوین خواردندا، کویوونه یی روزانه ی دهرس خویندن
دهکرا، که هر چاره ی سهعات و نیویکی دهخایاند و چند لاپه رمیه که له کتیبی
وهک: ئابووری سیاسی یان فلسفه یان کتیبیکی وهک بیکاری، به ره ی
نیشتمانی.. هتد.. دهخویندراو گفت و گوی له سه ر دهکرا.

نیوهرفیان که کاتی فراوین دادهات، ئه ی برادهره ی ئه ی روزه سفرهچی
بوایه، دوو پارچه قوماشی کانه - واته قوماشی بهندیخانه - ی له سه ر یه کتری
را دهخست که یه کیکی بوو و ئه ی دییان سپی بوو نتجا شمش که چکه که شمی
بهپاکی و شوراوی دهینا (چونکه له سه ر هر سفره یه که شمش کهس
داده نیشست) له پاشان میوه ی دهینا که به کیشان به سه ر سفره کانداندا بهش

دەمکرا، سڭو يان تری یان کالەک یان شووتی یان ھەر خورما، ئەمە بەپێی
 ھەرزى سال بوو، دواییش سەموون و دوو تەشتۆکە خواردنی دەھینا، یەکیکیان
 برنج و ئەوی تریان چیشتیکی شلەیی تزش بوو. ھەفتەیی دووچاریش گوشت
 ھەبوو، ئیوارانیش ھەر بەم جۆرە بەلام خواردنی سووکتر دەخورا (ئەمانە
 ھەمووی خۆمان دروستمان دەکردن چونکە ھەموو جۆرە دانەویلی گوشت و
 پیویستی یەکانی تری چیشت لیمان بەوشکی ھەردەگرا و ئیمەش لیمان دەمان
 و نانیشمان ھەر بەم جۆرە دەکرد).

جاریش ھەبوو لە رۆژانی سەردانی کەس و کار و لەسەرمانگدا خۆراکی
 زۆر و ماسیمان بۆ دەھات و لەفرن دەمان برژاندن سفرەچی نوای خواردن
 قاپ و کەچکەکان و سفرەمکی ھەلدەگرت و تەنیا کەچکەکانی دەشوشت و
 دەیسرینەرە و دەیخستەرە (تاو تورەکە بچووکە کەپەرە و لەگەل دوو پارچە
 سفرەکاندا لەشورنی تاییەتیدا ھەلدەواسین، بەلام قاپ و مەنجەل شوشتن و
 سیرینەویان و چیشتخانە پاک کردنەو کاری دوو یارمەتی دەرمەکی چیشت
 لێنەر بوون، کە رۆژانە دادەنران.

نوای فراوین، ماوەی ھەسائەرە دوو سەعات بوو، ئەوی نوستبا دەنووست و
 ئەوی خەوشی نەھاتبا، ھەریەیی دەنگی لەسەر چی یەکەیدا رادەکشایان
 دادەنیشت و کتیییکی دەخویندەرە.

ئەو ماوەیی کە من لەوی بووم کتییمان زۆر بوو، کتییخانەییکی باش و
 دەولەمەندمان ھەبوو، صاحب حمادی نەمر خاوەنی بوو.

دەمەو عەسران لەخەو ھەلدەستاین و دەمو چاومان دەشوشت و چای
 ئیوارانمان دەخواردەرە و ئنجا کۆپوونەرە بۆ گۆی گرتن لە دەنگ و باسی
 رۆژنامەکان دەکرا، باشتترین و وریاترین رۆژنامەچیمان ھاوپی (عدنان عبداللە
 براک) بوو، کە نوای شورشیی تەمموژ ژنی ھینا و بوو بە (أبو مازن)
 بەداخەرە لەھەرمەتی گۆرج و گۆلی و لاویدا بوو کە شەھید کرا.

نوای گۆی گرتن لە دەنگ و باسی رۆژنامەکان، یاری باسکت بۆل، یان

قهلی بۆل، له گۆره پانی چهوشه کهماندا دهکرا، ئەمه جگه له ههندی گورج و
 گولی تر وهک خویندنی زمانی عه رهبی و گوردی و ئینگیزی. منیش له گهه چهند
 هاوڕینی کهدا ری زمان و ئەدهبی عه رهبیم دهخویند. له عه رهبیدا جگه له بهر بهر مکانی
 کردنی نه خویند ههاری، پوولی سه رهتایی و ئوانا وهندی، خویندنی بهر زیش هه بوو
 که نیمه لهی پۆله دا بووین، ری زمان و ئینشا و جۆره ها شینوهی بهیان و
 رهوانیژی و جوانکاریمان دهخویند، جار چاره پارچه نووسینی ئەدهبی و
 تهانهت شیعی عه رهبیشم دهنووسی. له گهه شاعیری شه هید حسن محسن
 عه یتهی نه چه فیدا ئیوانمان زور خوش بوو. جار یگ حسن گوئی: «تو هه
 به کوردی شیعی دهنووسی و منیش کوردی نازانم ئەگه خیرت پیوهیه
 به عه رهبی بنووسه. جا ئه قسه یهی حسن کاری تینکردم و هه ئه روژی
 پارچه هه نرا وهیه کی عه رهبیم نووسی، هه رچهند لهی شیعه رانهش نیه که پیاو
 خۆی پیوه هه لبکیشتی به لام به ئیسه بهت کوردیکه وه که شاعیری عه رهبی نه بی و
 له ناوچه یه کی عه رهبیشدا نه ژیا بی پارچه شیعی ئاوا ساد هیش شتیگ هه
 هیه، که سه رهتایه که ی ئەمه یه:

شباب الصین ۱۹۴۹

شباب الصین لم یرضوا	بعیش پونه الاسری
أذاعوا دعوه الحق	جرینا عالیاجهرا
على الطغیان والظلم	أثاروا ثورة کبری
فساروا حیث اجتازوا	طریقا شائکا وعرا

هه وهک گوتمان دهرسی نووسین و خویندنه وهی زمانی کوردیش هه بوو بۆ
 ئه براده ره کوردانهی که نه خویند ههوار بوون و منیش چهند که سینکم فییری
 خویندنه وه و نووسینی کوردی کرد.

هه وه ها بزوو تنه وهیه کی بهر چه ستهی وه رزشیش هه بوو (جعفر ابو العیس)
 که له بهر زکردنه وهی قورسا ییدا پالهوانیکی ناسراوی عیراق بوو، سه ره پر شتی

ئەو تيمەي دەکرد.

ھەموو شەپك چەند كەسيك، ھەريەكەي بۇ سەعاتيك نوبەي دەگرت و پاسي بەنديخانەكەي دەکرد، نەك ھيرشيني لەناكاو بكریتە سەرمان، يان بكریتە سەر كوپە ئاوەكان و ژاراوي بكرين.

ھاوريان ئارديان لە ئيدارەي بەنديخانە وەردەگرت . وەك ھەموو ئازوو قەيەكەي دی - خۇيان نانيان دەکرد. وەختيك (ھادی متروك) و (صادق قدیر)، كە شاعیريش بوو نانكەري دلیر و دیاری بەنديخانەي كووت بوون.

گەلی شەو بە بۆنە حزبی یەكانه بە بوايە یان نیشتمانی یەكان یان نیونە تەویبەكان یان بەبۆنەي دەرچوون و ئازادبوونی ھاوری یەك یان چەند ھاوری یەكەو بە بوايە لەبەنديخانە، ئاھەنگمان دەگیرا و گەلی گورانی و سرودمان تیایا دەگوت.

جا بەم بۆنەیانەو دەفتەریك سزیدو گورانی نووسی بوو ھەمووشی لەسەر ئاوازە فولکلوری یە كوردی یەكان دەگوتران وەك گورانینیکی بەنجا شەست بەیتی كە تینكوشانی تینكرای ولاتانی روزھەلاتی بوور و نزیك و ئاوەراستم تیدا پاس كردبوو لە ئاھەنگەكاندا ھەر چارەي بركن لی دەگوترا لەسەر ئاوازی (بزمارة و بزمارة) ی فولکلوری كوردی بوو كە سەر فتایەكەي ئەم كۆپلە یەبوو

خەباتە و خەباتە ھەنگامی خەباتە

تیشکی روژی ئازادی وا لە روژ ھەلاتە

یان:

بەرمی دەي دەي بەرمی پاستیلی دیلی بەرمی!

ھەندی گورانیشم دەنووسی كە پیتەکانی تیک ھەلکیش کوردی و ھەرمی بوون. لەبیرمە شەپکی شوباتی ۱۹۵۱ ئاھەنگمان بۇ سنی ھاوری (ھادی متروك و فاضل نجار و حنا ماریین) گیرا كە روژی نوای دەردەچوون و حوكمەكەیان تەواو كردبوو. منیش ئەو روژی گورانی یەكەم ریکخست بە کوردی و ھەرمی و شەو برادەرە دەنگخوشەكان پیشکیشیان کرد و ئیستاش ئەم تاکە

شيعره عه ربى يهه له بيره:

تقدم هادي، تقم حنا ناضل يا فاضل لاتحيد عنا!

به ااخيره نهه گوراني يانهه كه له دهفته ريكي گيرفانا نووسي بوونهه، به جيمان و جگه له چند شيعريك كه له (ئاوازي ناشتي و ئازادي) و له (خبات و ژيان) دا باوكر او نهتهه شتيكي ترم دهس نه كهوتهه.

جل شورين به هه رهه موزي و به نوبهت بوو، زستانان دهفتهي جاريك و هاويناان دووچار دهشوران، هه رجا رهي چوار پينچ هاوري دهبووين به جل شور و جلو بهرگي چلكني هه مووانمان دهشت و هه موو دهفته به كيش ئاوي گهرم و گه ماوكر دنمان هه بوو.

له ماوهي كه له بهنديخانهي كووت بووم تارا دهيهك كتينيم خويندنهه و خوم خوم فيز كرد، نههه له هاوري يانهه فيري بووم شتي باش بوو، به لام نهووش كه به ههول و كووشسي خوم فيري بووم باشتر بوو.

ئاو به ناو به ههندي مناسه بهت بو ماوهي بيست و چوار سهعات يان پتر مانمان له خواردن دهگرت، به لام چند جاريك بو ماوهي دريژتر، بو دهفته بهك و پتر مانمان گرتوهه، وادمانم له هاوينااني ۹۵ دابوو كه مانگرته كه مان زور دريژهي كيشا و بيست و سئ روژي خاياند، كه زور پي بي هيز بووين و له مردن نزيك بووينهه من و عهزيزي حاجي عهلي كهيدر و عهلي حسين بهگي جاف و چند كهسيكي دي هه زوو كهوتين، به لهش زور بي تواناو بهره و بيرو باوهر زور به هيز بووين و قيروسيامان له مردن كردبوو، روژي چوارههه مانگرته كه مان بوو كه دكتور گوتي: نهگه خواردن نه خوي دههري، دلت زور به سستي لي دههه، پست... پست... پست! گوتم: نهگه مردم ئيوه بهر پرسيان و ئيمه هيج تاوانيكمان نيه.. له گهله نهه هه موو بي هيزي بهشدا مانگرته كه مان گهيانده سهه كه بيست و سئ روژي ره بهقي خاياند. ئيمه باوهرمان به سهه له كه مان هه بوو، بو به توانيمان نهه ماوهيه دورو دريژه به بي خواردن بژين، باوهر سحره! باوهري مروف هيزيكي گه ره و له بن نههاتوه به سهه

هموو شتيكا زال دهي! تهگه باوهرو عزمي پولاييمان نهبوایه، بېوابكهن
نهساندهتوانی تهنانت هر دوو روژيش بي خوراك بژين و وهك شينت پهلاماری
خواردنمان ددها، وهك يهك نوکس، دايان...!

له ماوهیهدا روژي سيچار و هر چارهي دوو پيالهي بچووك چامان
دمخواردوه لهگهل تاو، نهوي چگرهكيشيش بوایه نهوا جگرهوي دمكيشا،
كه ميكيش خوي لهوا ژيرپيالهيكدا لهسر ميزي ژوردهوه دانرابوو نهوي
نارمزوي بكردايه، سهره پنجهيهكي دمخسته سهرزمانی. هموو شهويك
دهيان بردهه حوشهي بهنديخانهكه و لهسر جي يهكي خوميان دريژدهكردم،
بهلام باهر بكن دواي شهوي دوو دوازه هيچ شتيكم نايهتوه ياد، چونكه
بي هوش دهبووم، نازانم كي هلي گرتووم و چون چومهتوه سهرجي يهكه؟
بهروژيش دواي چاخوردهوه بوماوهي ده دهقيقهيك زيندوو دهبويتهوه و
قسه مان لهگهل يهكتری دمكرد، چارچارش بهداره داره دستمان بهديوارهوه
دمگرتو تهنهكه يهكمان ليوه نزيك بوو چوره ناويكي گهرمان دهرژانده ناويهوه!
بهلام گهره و ريخولهكانمان چونكه بهتال و وشك بوون پيوستمان بهسهرتاو
نهبوو، بووبويته فريشتهي بي بههشت!

دواي مانگرتهكه زنجيرمكي منيشيان شكاند كه نزيكي دووسالم
لهي دابوو... هروهها چند داخوازي يكيان جي بهجي كردين.

روژي يهكهي پاش مانگرتهكه هر به دووساعات چاريك شوربايكي شل
و كه م روپيان دهديني بهي نان تاكو تينهوه سهرمخو نجا لهگهل شوربايهكدا
كه مي نانيشمان دمخوارد، نهمن نيستاش هر زدهي نهو مانگرته دريژهم.
جا هر لهو روژانهشدا بوو كه هاورى يانمان لهبهنديخانهي بهغدا مانپان
لهخواردن گرتبوو، نهوي نهوان بيست و چوار روژي خاياند نجا كوتايي
هات، بهلام بهداخوه دواي چند روژيك هميسان مانگرتن دهستي بي كردهوه،
بهمه هاورى يهكمان كه ناوي (نعمان محمد صالح) بوو زور پهرنشان دهي و
دهكويته نهخوشخانه و دوايي جوانه مرگ دهي.

مردنی نعمان محمد صالح هموو بهغداي مهژاندا، بههزاران کسي
تهرمهکهي بهرو گورستان بهري دهکهن و هاوار و هوتافي زوري تيدا دهکري و
ژنان دهوريکي بالا و لهياد نهکراوي تيدا دهگزين.

جواهريري گوره وتاريکي زود گرم و گوري لهسر نعمان محمد صالح
نووسي و له روزنامهي (رأى العام يان العصور) دا بلوي کرده که بهجاري
ويژداني هموو گلي عيراقی مهژاندا زود بهگرم و گوري و بهپرفش و
سوزوه وهسفي تهرمهکهي نعمان دهکا که گزنه پانتول و چاکتهکهي پيدا
مهلواسراپوو. نهلاواندنهوي که جواهريري بهپهخشان، نعمان محمد صالح
پي لاواندبزه، کاريکي کرد که مهتا نيستا هيچ پارچه شيعريک نهيتوانيوه و
رهنهگ نهشتواني بيکا!

هندي جار هندي قهلم،
لنيسا سهرو بن دهکهن!
وهک تهن چهرگي ستم،
نهنچن به نهنچن دهکهن!

حيف جواهريري گوره لهسر هندي بهلوستي ناجوهري بشکينري!
هر لهو خوييشاندانه بهري کردتیهي نعمان داپوو که هاوري ني نهديب و
ناسراو نهمرمان (عبدالخبار وهيي - أبو سعيد) و (نظيمه وهيي) هاوسهري
گيران.

بهشي روزههلاتي بهنديخانه که شمان هندي بهندي ناسايي لي بوو، که
زوربهيان جوتياراني ليواي کروت بوون و هروها هندیک کزنه هاوري ني نيمه
و برادهراني حزب و ريکخراوهکاني ديشي لي بوو.

نهوي شاياني باسه کاک عومر مستهفای محامي (عومر دهيبابه)
لهوي بوو. جا هرچند هات و چو لهنيواني نيمه و بهندي بهکاني نهوي دا نهبوو
بهلام نهز و کاک عومر، جار چاره بهکرمان دهيني و لهسر ري بهکهي
نيواني هردوو لادا که شوينيکي «بي لايهن بوو» رادهوستاين و تير قسهمان

دەکرد، گویمان لەو نەبوو، کە هەندێ کەسی مەبەستدار، دەیان گوت: «دیسان کۆریایەتی و خۆبیاوەتی یەکیان خستە ماکار!».

هەر لەسالی ۱۹۵۰ دابوو کە روژیک (غضبان السعد) یان هینایە لامان، سال و نیویکیان حوکم دابوو لەسەر دەکردنی کتیبی: (کوریا فی موب الحریه - کوریا لە کۆرەوی ئازادیدا).

هەموو روژیک سی جار سبەیان و نیوەڕۆیان و ئیواران مەستەریان دەکردین، واتا سەرژمیریان دەکردین، موفەوزیک یان پلیتە بەقۆلیک و چەند وەردیانیک دەهاتن، بەلام ئیمە وەک بەندی یە ئاساییەکان پینچ پینچ بۆ مەستەر کردن دانەدەنیشتین، بەکو لەکاتی مەستەرکردندا لەهەرکۆی یەک باین لەو شوینە دەوستاین و هات و چۆمان نەدەکرد.

هاوڕێ یەکی ئیمەیش، کە ئوینەرمان بوو بۆراپەراندنی ئیش و کارمان هاتو چۆی ئیدارەیی دەکرد، لەگەڵ ئەو مەفرەزە یان ئەو پلیتە بەقۆلە سەرژمیری دەکردین و لە ماوەی چەند دەقیقە یە کدا تیکرای ئەو ژمارانەیان کۆدەکردووە کە لە قاوشەکان و لەحەوشە و شوینەکانی ئەو دابوو، تەواو دەردەچوو، ئیتر کارەکی ئەو چەلی تەواو دەبوو.

لە هاوینی سالی ۱۹۵۱ دابوو کە هاوڕێ یانمان لەبەندیخانەیی نوگرە مانیان لەخواردن گرتبوو، داوایان دەکرد کە بگوێزرینووە بۆ بەندیخانەکانی ناووە، بو بەخدا و کووت، جائەرەبوو کە کۆمەڵیکیان لە هاوڕێ یانمان لەبەندیخانەیی سەلمانووە بۆلای ئیمە هینا و حەمید عوسمانیان لەگەڵ بوو، حەمید ئەوسا زۆر لەپیش بوو، لی پەرسراوی یەکەم بوو لەناو هەموو برادەرانێ بەندیخانەکاندا، بەتایبەتی نوای ئەو ی کە توانی سەرکردایەتی (سالم عبید النعمان) لابدا و زۆر بەی زۆری برادەرانێ بەندیخانەیی نوگرەیی سەلمانی لی جیا بکاتووە و بەرەو لای خۆیان بەینی. بەر لەحەمید عەزیزی حاجی علی حەیدەر لی پەرسراوی بەندیخانەیی کووت بوو.

[ئیستا کە ئەم دێرانە دەنووسم هەردووکیان پەڕەندیان بە حزبووە ئەماوە]

دەرکوت نەک حەوت کەس بەلکو چوارده کەس دیارنن!

مەمورمە کوردیکی فەیلی بەلام زور خراب و رەزا گران بوو ناوی شاباز بوو، وەک بی ناو ناو دەرزی تکای کرد و گوتی: «ناوی ئەو کەسانەمان بەدەنی که رایان کردووە». نێمەش تیکرا گوتمان «نازانن» نەجا بۆ جاری دووهم تکای لی کردین و گوتی: ناوەکانتان دەخویننەو ئەوەی لێرەیه وەلام بەداتەو و بەس، لەباتی ئەوانەیی که لێرەین وەلام مەدەنەو، گوتمان باشە، نێتر لیستەیی ناوەکانیان هینان و دەستیان بە خویندنەو کرد، ئەوەی ناوی دەهات وەلامی دەدایەو ئەوی دوو جاریش ناوی بخویندرا بایەو و وەلامی نەبا ئەو دەیاننوسی، بەم جۆرە ناوی هەر چوارده ساوری بەکەیان نووسی.

حەوت کەسەکی هەول جار، حەمید عوسمان و چەند کەسێکیان لە عەزیزی بە دەرگەو، زەکی خەیری گەشتبوو جەسری دیالە و لەوی گیرایەو، عەزیزی حاجی عەلی حەیدەر دەرگەو لەشکرگای رەشید و لەوی دەچیتە مالی ماموستاییکی برادەری، کە دەچی ژنی برادەرەکی ساوار دەکا: (حرامی، حرامی! = دزە، دزە!) نێتر راست دەگرن و دەیدەنە دەست پۆلیس، ژنە خاتوونە که زور باشیش دەزانی کێیە و چیه!

تەنیا بەک کەس نەگیرا ئەویش هادی هاشم بوو، بەلام دواي چوار مانگ لە دیوانی بە تووشی کۆنە برادەریکی، که ئەوسا موفەوزی پۆلیس دەبی، جا ئەو برادەرە پۆلیسە دلسوزەیی بەگرتنی دەدا!

گیراوەکانیان گەراندەو کووت، بەلام بۆ بەندیخانەیان نەهینانەو و بردیان بۆ مەزکەزیکي پۆلیس و دواي ناردیان بۆ نوگرە بۆ بەندیخانەیی سەلمانی سەر سنووری سەودی بە.

نێمەش هەر ئەو شەو چوینە ناو مەخزەنە که و سەیرمان کرد لەبن دیواری دواي مەخزەنە کهو چالیکیان لێدابوو بە قوولایی بەک مەتر، لەوی وە کولی بوویان و چوو بوونە دیوی باخچەکی پشتمەمان بەلام بەبن عەردا، لەکۆتایی بن باغە کەشدا بنی شوورەکیان کۆلی بوو نەجا چوو بوونە دەرەو، ئەم

مهردایه در یژه که چل و دوو مەتر بوو، هه مووی هەر له بن زهوی یهوه بوو، له بن دیواری دیوی باغچه که، یان له ناو باغچه که هیچ شوینواریک دیار نه بوو. له ناوهوش له پاتی گونیه ئارد و برنج، ژماره گونیه یهکی زود پر له خۆل کرابوون و جگه لهوش که گردیک خاک و خۆل، له ناو ژووهر که هه لدرابووه، بویهش بهم کارهیان نه زانی بوو، چونکه هەر له زووهره وافیز کرابوون که دههاتنه بهر مه خزهنه که بۆ سه ره ژمیر کردن، برادره یک له بهر دهرگا دههوستا و دهیگوت: دوو یان سنی برادر له ژووهره یه، واتا ژماره ی دروستی ده دانی نهوانیش دهیان نووسی و دهرفیشتن، بۆ ئه ماوه یه که عهردیان تیدا دهکۆلی، هه میسه برادره یک له بهر دهرگا بوو که دههاتن بۆ مهسهر کردن ژماره ی راست و تهواری ده دانی، بویه کاره که سه ری گرت.

دوایی ئه م تونیله یان پر کرده و باشترو وریاتر نوبه تیان لی دهگرت .. به لام پاشی چی؟

هاوری کهریم نهههه بهشتاریکی باشی له تونیل لیدانه که دا کرد به لام نهش روپشت، چونکه چهند ههفته یه که ما بوو تهواری کرد و دهرچوو. دوای نهوهی که مدیری بهندیخانه که مان (چابر عنیر) هاتوه و له م کیش مهکیشه به دور بوو دهیگوت: «شیوعی یه کان دهتوانن هه موو شتیک بکهن و هەر وهختیک بیانهوی برون دهرۆن!»

له رۆژی ۲۶/ حوزهرانی ۱۹۵۲ دابوو که حوکه کهم تهواری بوو، هەر له هه مان رۆژدا کاک کهریم رهئوفیش، که له بهشی رۆژه لاتی بهندیخانه که دابوو تهواری کرد و به یه که سه له ژیر چاوهدیری پولیسی چه کردا بر دراپنه مه رکزیکی پولیس و له ویشه وه به رهو به غدایان ئاردین، له پاشان بر دیانین بۆ کهر کووک و له ویشه وه بۆ هه وایز، کهریم رهئوف لهی ئازاد کرا و منیشیان برده وه کۆیه، له ههفته ی یه کهمی تهه موزی سالی ۱۹۵۲ دابوو گه میشته وه شماره شیرین و خنجیلانه و کۆنه کهمی کۆیه و یه کسهر به رهو پولیسخانه یان بر دم بۆ لای معاون علی والی، له راستیدا دهرکوت کاک علی بهرام بهر به کهسانی سیاسی

پیاویکی باش بوو به لأم رقی زوری له دز و پیاو کوژان بوو بۆیه پیان
دهگوت: عهلی قه مچی رهش! هه رچهنده ئه قه مچی یه که به دهستی هه دیم
سهور بوو

له لای معاون دانیشتی بووم، چاوهروانی فاتحی حاجی جه لیلیم ده کرد بیت و
ببیته که فیلم، چونکه سالیکیش له زیز چاوه دیزی پولیسدا حوکم درابووم که
عبدالرحمانی محمود ناغا پهیدا بوو، به گهرمی به خیره اتنه وهی کردم و له لأم
دانیشت و گوتی: «کاک نه حمه له سه رچی بهندی و بۆ ناچی هه مال؟ له وه لاما
گوتم: چاوهروانی خاله فاتحت دهگم بیت و ببیته که فیلم. عبدالرحمانیش
جینیویکی خوشی به خالی دا و گوتی: باشه من دهیم به که فیلت بۆ چاوهروانی
ئه ده که ی؟

معاونیش گوتی: عبدالرحمان چون ده بی به که فیلتی تو چیت هه یه؟
عبدالرحمانیش زور به توندی یه گوتی: باشه ئه کی بیی باشه؟ ئه ویش
گوتی: پیاویکی وهک صمد ناغا. عبدالرحمانیش گوتی: باپیری صمد ناغا
براکچکی نه مین ناغای نه خته ری باپیری من بوو، مولک و سامانی منیش
له ی صمد ناغا که متر نیه! گویا بۆ نابی بێم به که فیلتی؟ معاونیش دوا ی
ههندی داما ن گوتی: باشه عبدالرحمان رازیم. ئیدی عبدالرحمان بوو به که فیلم
و به یه که هه ده رچووین و به ره مال بووینه هه.

هه مووی بیست روژیک نه بوو چو بوومه کویه که خه به ری سه رکه وتی
شورش ی ۲۳ / یولیوی میسری به هه موو دنیا دا بلو بۆوه. به راستی خه به ریکی
زور خوش بوو تیکرای کومه لانی خه لکی هوشیار کرده و جموجوانیکی
سیاسی به میزی خسته ناو سه رانسهری عیراقه وه. دوا به دوا ی ئه ویش که
هیشتا هه له کویه بووم راپه رینه که ی تشرینی دوومی ۱۹۵۲ روویدا و هه موو
عیراقی هه ژاند.

جا له سات و کاته ناسکه دابوو که له سه ر داوا ی هاوری با سم و
سکریتی ری که خراوی لقی کوردستانی سه ر به هه زیمان ده بوو بی دوا که وتن

کۆیه بهجی بهیلم و روو بکمه هولیز. جا هرچهند باری تهندروستیم دروست
 نهبوو همووشی هر پینج مانگ بوو، نوای چوار سال حبس نازاد کرابووم
 و گهرابوومه ناو کس و کارم باوکیشم زود پیر و بی هیز بوو بوو ملی
 لهسر گۆر دهلقی و عبدالرحمانی محمود ناغاش کهفیلیم بوو، لهگهل ئەم
 هموو گیرو گرفتانهشدا فرمانی حزیم بهجی هینا و لهروژی ۱۹۵۲/۱۱/۳۰
 دا لهگهل پیامنیزیکدا به ئوتوموبیلیک و بهنههیتی گهیشته هولیز و
 ههلسورانندی کاروباری ئهویم پی سپیزدرا. باری ریکو پینکی حزیمان نهوسا
 له هولیز زود بی هیز بوو تنیا ریکخراوی کۆیهمان ریکوپینک و به توانا بوو.
 هاورئ فاتح رهسول لئ پرسراوو ریکخهریان بوو. ههروهها بزوتنهوهیهکی
 بههیزی جوتیارانیش لهئارادا بوو بهتایهتی لهئاو جوتیارانی قهزای مهركهزی
 مهخورو کۆیهدا، که له نوای پینج مانگ له نیسانی سالی ۱۹۵۳دا
 راپهرینهکی جوتیارانی دهژی لئ هاته کایهوه که نزیکه ۲۰۰ سنی سهه
 گوندی گرتوه.

شایانی باسه پاشی دههچوونم لهکۆیه، که لهژیر چاومدیری پولیس دابووم و
 هموو روژیک دهچوم اسپاتی وجودم دهکرد، کهفیلهکم ههله پینچن، که
 عبدالرحمانی محمود ناغا بوو، نوای لئ دهگهن بملوزیتتوه، نهویش خهبری بئ
 ناردم که تکا دهکم تا دهتوانی خوت له شوینیکی قایم بیاریزه و گوی مدهره
 من، نهمن بهرگهی هموو گوشاریک دهگرم و غهمت نهبی... بهراستی ئەم
 ههلوستهی عبدالرحمان وهک هموو ههلوستهکانی زود پیاوانه بوو هرگیزاو
 هرگیز لهبیری ناکم.

ئەمه له لایهک و له لایهکی تریشهوه نوای رویشتن و ون بوونم باوکم باری
 تهندروستی لهئاکاو تیکدهچی و تووشی نهخوشی شهکر دهبی و تنیا بوو
 حهفته نوای من دهژی و لهروژی ۱۹۵۲/۱۲/۱۴ لهتهمهنی (۷۳) سالیدا
 لهشاری کۆیه کوچی نوایی دهکا و بز هتا هتایه لیکدا براین.
 هیشتا پهتجا روژ بهسر چوونه هولیزمدا تینهپهپی بوو که له روژی

۱۷/۱/۱۹۵۲ حکومته عسکریه‌کمی نورالدین محمود بهینی مهرسوومی ژماره (۶) ی هلبژاردنی سالی ۱۹۵۲ هلبژاردنی نه‌نجومه‌نی به‌رله‌مانی له‌سهر یه‌ک پله ده‌کرد(ه‌رومک حزبه نیشتمانی‌یه‌کانیش داویان ده‌کرد). نه‌وبوو نیمه‌ته‌نیا له‌کویه ده‌مانتوانی شتیک بکه‌ین، بویه‌ئاگادارمان کردن که له‌روژی هلبژاردنه‌که‌دا خو‌پیشاندانیک ریک‌بخن و‌پالیوراوی ده‌س‌نیشاندانگراوی میری رسوا بکه‌ن. نه‌مه‌بوو له‌همان روزدا، که هلبژاردنه‌کمی تیدا‌کرا، خو‌پیشاندانیک ریک و‌پیک پیک‌ین برادره‌یک (مام ا.محمد) کفنیکی سپی له‌به‌ر ده‌کا و‌سه‌روگوینلاکی به‌پارچه‌یه‌کی سپی ده‌پینچی و‌به‌پیش خو‌پیشاندانه‌که‌ده‌کوی و‌شیرش ده‌به‌نه‌سه‌ر ه‌ردوو مه‌رکه‌زم‌کمی هلبژاردن و‌ده‌ست به‌سه‌ر صندوقی ده‌نگه‌کاندا ده‌گرن و‌ده‌یان‌شکینن.

به‌لام له‌تیکرای عیراقا ساخته‌کارنیک بی‌نه‌ندازه‌ی تیدا ده‌که‌ن، زوربه‌ی پالیوراوه‌دیموکراتی‌یه‌کان ده‌گرن و‌له‌نه‌نجامدا ۷۶ که‌س به‌ته‌زکیه‌! و‌۵۹ به‌ده‌نگدان! ده‌رچوون.

قائم‌قामी نه‌وسای کویه‌ره‌شید صلی و‌حاکم جه‌وه‌ری عزیز ناغای دزه‌یی و‌معاونی پولیس علی‌والی ده‌بی.

شایانی باسه‌که‌ه‌لوپستی معاون علی‌والی له‌ه‌لوپستی ه‌موو کاربه‌ده‌سته‌کانی نه‌وسای کویه‌باشتر ده‌بی و‌نه‌گه‌ر نه‌و‌نه‌بوایه‌کفن له‌به‌ر ده‌گیرا به‌لام خو‌نیش ده‌رزا.

کفن له‌به‌ریش سالدانه‌سالدانه‌به‌ناو شیوی ره‌زانی کویه‌دا به‌ره‌و‌خوار شورده‌بیتوه‌و‌له‌راستی گورستانه‌کمی (ده‌رویش خدر)، که‌ده‌که‌وتیه‌پشت باغه‌کانی روزه‌لاتی کویه‌وه‌ون ده‌بی. بویه‌به‌ده‌یان و‌به‌لکو به‌سه‌دان که‌س سوپندیان ده‌خوارد و‌ده‌یان گوت: «نه‌کفن له‌به‌ره‌خودی ده‌رویش خدر خوی بوو، به‌چاوی خومان دیمان چوه‌ناو گورمه‌کی!».

مه‌ر له‌مانگی مارتا بوو که‌ماله‌که‌م هات و‌له‌پاشان له‌۲۸/۳/۱۹۵۳دا ه‌لویرمان به‌جی‌ه‌نشت و‌روومان کرده‌که‌رکووک و‌چووینه‌مالی کاکه، نه‌م

کویت حبس بووه و له‌ناو برادرانی نیمه‌دا بووه و ژیاوه، زود به‌ریزه‌وه باسی
هاورن فهدی ده‌کرد، هه‌روه‌ها نه‌خوشییکی خراپیشی هه‌بووه و هاوریانمان
چاره‌یان کردووه.

له‌راستیدا عارف و مال و مندا له‌کەشی یارمەتی باشیان داین و نیمه‌ش
له‌هیچ روویه‌که‌وه درنیفیمان لی‌نه‌کردن.

نه‌گەر ناوانه‌وه مال پشکنینیش ببوایه هه‌ندی شتیان بۆ هه‌له‌ده‌گرتین.
گه‌لی جار نه‌گەر عارف له‌مال نه‌بوایه، نه‌وا باجی چه‌پسه‌ه تفه‌نگییکی ده‌ست
ده‌دایه و شه‌و تا سه‌هه‌ر نیشکی ده‌گرت و وریا بوو.

جاریک نیوه‌شه‌و بۆمال پشکنین، له‌ده‌رگای مالی عارفیان‌دا، عارف له‌مال
نه‌بوو، باجی چه‌پسه‌ش ده‌رگای نه‌کردووه، پولیسه‌کان پتر له‌ دوو سه‌عات ناو
ناوه له‌ده‌رکه‌یان دما و هه‌لوستان و داوه‌ستان به‌لام باجی ده‌رگایه‌که‌ی
نه‌کردووه، بۆیه به‌ناچاری و به‌ناوه‌ی گه‌رانه‌وه.

سه‌یر نه‌ه‌بوو عارف یه‌ک دوو پولیسه‌یشی هه‌بوو هه‌ر روداوێک رووی بدایه،
یان ویستبایان مالان پشکنین، نه‌وا گورچ عارفیان لی‌ئاگادار ده‌کرد.

روژیک عارف هاته‌ لام و گوتم: نه‌مرو له‌ پولیسه‌خانه بانگیان کردم و معاون
فلان پی‌ی گوتم: عارف بۆمان ده‌رکه‌وتووه که‌ تۆ شیوعیت بۆیه ناچارین
إجراءاتت به‌رامبه‌ر بکه‌ین.

منیش له‌وه‌لامدا گوتم: هه‌موو که‌س ده‌زانن که‌ شیوعی نیم به‌لام سه‌گی
شیوعی به‌کانم! شیوعی به‌کان دزی و قاچاخچیه‌تی ناکه‌ن که‌چی من نه‌مجۆره
کارانه‌ش ده‌که‌م! نیت‌ر شتی له‌م باره‌وه باس کرد.

نه‌ک له‌ عارف له‌چهند هاورن یه‌کم بیستووه که‌ هه‌ندی جار عارف له
ئیرانه‌وه ره‌وه‌ی گا و مانگای به‌ره‌و کوردستانی عیراق راداوه و له
شاره‌زوره‌یش چهند سه‌ر مانگاییکی به‌چهند ماله‌ هه‌ژاریک به‌خشیه‌وه! عارف
په‌وه‌ندی باشی به‌قه‌ره‌مه‌که‌کانیشه‌وه هه‌بوو، هه‌ر ئیواره‌یه‌ک که‌ له‌مالی عارف
میشک سه‌ره‌برین و پلۆ لغان بوایه، نه‌وه مانای نه‌وه بوو چهند قه‌ره‌مجیکیان

میوانه، نهوان جزیرهها پارچه زینر و خشلی نایابیان دههینا و لهگهل عارف به
تقنگ و دهانچه و فیشهک دهیان گوری یهوه.

نزیکی سالیکی و چوار مانگ دراوسی مالی عارف بووین جگه له یارمهتی
و ریزگرتن شتیکی ترمان لهالی عارف بهرامیهر نهکرا.

بهراخهوه، دوی رویشتی نیمه برادران دلی عارف و مالهومیانمان لی
دهرهنجینن و عارفمان لی هلهدهگیرنهوه...

بهلام له هاوینی سالی ۱۹۶۵دا لهقهلادزی تووشی عارف بووم، چاک و
چونینی گهرمان کرد و دوایش بهیهکوه له چیشتهخانهیهکدا فراوینمان
خوارد، عارف گلهینیکی زوری له هاوری یانمان ههبوو، ههروهه له شورشی
کوردستانیش رازی نهبوو.. له نهجامیشدا گوتی: «من همیشه بهچاوی ریزو
قهروهه سهیری تو و مالا نهحمادی بانخیلانیم کردوه و گلهییم اینتان تیه».
نهوهوو نییدی عارقم نهدیتهوه، عارف لهپاشان تووشی نهخوشی شیرپهنجهی
مهعیده دهبی و وابزانم لهسالی ۱۹۶۷دا بوو له ناوچهی چومان و ناوپرداندا
کچی دواپی کرد.

بهراستی عارف چاکهی زوری لهسر نیجه ههبوو، پیای روژی تهنگانه بوو
بویه لهناخی بیرهوهری مندا دهژی.

باری ریک و پیکی حزبمان له سلیمانی نهگهر چی کهم و کورتیشی کهم
نهوو بهلام لهباری ریک و پیکی سههجهمی ریکخراوی کوردستانمان
باشتربوو. ریک و پیکی حزبمان لهناو نانهویان و بهرگدرووان و رانهر و
دوومانهکانیاندا باش بوو، ههروهه لهناو گهرمهکهکانیشدا ریکو پینکیمان ههبوو.
سهههرای نهمانیش سی ریکخراوی نهقابهییمان ههبوو: نهقابهی نانهویان،
هی بهرگ درووان و نهقابهی رانهر و دوومانهکانیان که نهقابهی نانهویهکان
لههموان کاراتر و چالاکتر بوو، شهید أحمد مارف دهوری یهکهمی تیندا
دهگیرا لهناو رانهرمهکانیشا لویکی تازا و چالاکمان ههبوو که قادری رهشید
ناسک بوو.

قهلان) که دمکرونته داوینی پشتتووی باشوری گردی سهوانهوه.

جا نهوبوو سی و جگهریک و هندی شیشی گوشت برژاندن و کمی خوی و خلووزو هندی نان و شهکر و چای و چادانیک و پیاله و ماست و چند پیویستی بهکی دیمان لهگل خومانا برد و لهدم ناوه روون و سازگارمکی کانی قهلاتا، لهسر فهرشی چیمه نیکی سهوز و تهختا بهرامبر به دیمهنی زهریانیکی زلی سهوز و گمش گنم دانیشتن، که به سروهی نهرمه بای بههار شهپولی دها و کهریشکمی دمکرد، لهوی تا دهمه و نیواره ماینهوه. چند پارچه شیعی خوم بقو گوران خویندهوه و هندی تینی بی بهرامبریان دهربری و حمزی دمکرد خهریکی شیعیر یم، هروهها دیلانیش هندی شیعیری خوی خویندهوه که یهکیکیان (کونه بهبووی شهر) بوو.

هروهها باسی جوردها بابته سیاسی و کومه لایهتی و نهدهیمان کرد، بهتایبهتی لهسر شیعیری گورن و فوی زور دواين. مهم و زینهکی نهحمهدی خانیم لهلابوو، دیار بوو ماموسل گوران حمزی دمکرد گوی لی بگری، له راستیشدا باشی تیدهگیشت، هرچند به دیالهکتی کرمانجی ژوروی کونی سنی سهوز سالیک بهر لههمرق گوتراوه و پزیشیتی له زاراوهی (سوفیزم) که نیمه مانان زور لهگل نهه زاراواندا رانهاتووین و ناشنا نین.

ریک و پیکیمان له تیکرای لیوای سلیمانی و قهزا و ناوچهکانیدا هبوو، بهتایبهتی لهقزای هلهبجهدا دهستان دهروی که شهید نهحمهده محمودی دهلاک ریکخر و لی پسر او بوو، هروهها لهقزای شارباژیریش جمو جولان هبوو ریکخر او پینجوریمان بی هیز بوو بهلام بنهی حزیمان لههموو شاروچهکانیشدا هبوو.

لهناو جوتیاراندا قسهمان باش دهروی، ههروی سالیک نهبوو بوو راپهرینهکی جوتیارانی هورین و شینخان کرابوو، هاورییان مهلا نهحمهده و مهلا نهحمهده و چند کهسیکی دی چالاکی باشیان لهناویانا هبوو گوشاری (دمنگی داس) یشیان هر له ناوچهیهدا دهردمکرد، که دهریکی کاری گری

هه‌بوو له کۆکردنه‌وه و ئاراسته‌کردنی جوتیاراندا.

پینشتەر گوتمان له ۱۹۵۳/۱/۱۷ دا له‌سه‌رده‌می وهزاره‌ته عه‌سکهری‌یه‌کمی نورالدین مه‌حمودا یه‌که‌م هه‌لبژاردنی په‌رله‌مانی به‌یه‌ک پله، کرا، به‌لام ساخته‌کارینیکی زو‌ریشی تیندا کرا و له راستیدا له‌هه‌موو هه‌لبژاردنه په‌رله‌مانی‌یه‌کانی پینشوو به‌فه‌و فی‌نا‌و‌ی‌تر بوو. جا ئه‌م باره‌ ناله‌باره‌ سائیک و پینچ مانگی خایاند تا له مانگی حوزه‌یرانی ۱۹۵۴ دا له‌سه‌رده‌می وهزاره‌تی (أرشد العمري) دا هه‌لبژاردنی ئه‌نجومه‌نی په‌رله‌مانی سه‌رله‌نو‌ی کرایه‌وه، پو ئه‌م مه‌به‌سته‌ش به‌ره‌ی یه‌که‌گرتو‌وی نیشتمانی له‌نیوانی حزبی (وه‌ته‌نی دیموکراتی و حزبی استقلال و حزبی ئیمه - حزبی شیوعی عیراق) پیکه‌هات، به‌لام حزبی ئیمه‌ یه‌کسه‌ر به‌نا‌وی خۆیه‌وه ئیمزای نه‌کرد، به‌لکو ئه‌وانه‌ی له‌ رۆژی ۱۹۵۴/۵/۱۲ دا، به‌په‌رله‌مانی مۆرکرد، نوینه‌رانی حزبی استقلال و وه‌ته‌نی دیموکراتی و نوینه‌ری یه‌که‌تی کریکاران و جوتیاران و پاریزه‌ران و لاوان و قوتابیان بوو، که په‌یمان‌ه‌که‌ چهند ئامانجیکی شو‌رشی دیموکراتی نیشتمانی ده‌گرته‌ خۆی.

به‌لام مه‌به‌ستی سه‌ره‌کی له‌ مۆرکردنی ئه‌م په‌یمان‌ه‌ چوونه‌ ناو ملاملانی‌ی هه‌لبژاردن بوو.

ئیمه‌یش له‌ کوردستاندا ئه‌م به‌ره‌یه‌مان له‌گه‌ل حزبی دیموکراتی کوردستاندا پیکه‌هینا و له‌ مانگی حوزه‌یرانی ۱۹۵۴ دا لیژنه‌یه‌ک له‌ئیمه‌ و براده‌رانی پارته‌ی پیکه‌هات که ئه‌م نوینه‌رانه‌ بوون: (نوری ته‌حمه‌دی ته‌ها و حلمی عه‌لی شه‌ریف و محمه‌دی حاجی تایه‌ر) نوینه‌رانی حزبی دیموکراتی کوردستان بوون و ئیمه‌یش (کاکه‌ و دلزار و وه‌ستا عه‌ول) نوینه‌رانی حزبی شیوعی عیراق - لقی کوردستان بووین، نه‌ندامی حه‌وته‌میشمان (ئه‌سه‌مه‌دی خودایار) کادریکی تیکوشه‌ر و روح سووکی حزبی دیموکراتی کوردستانی ئیران بوو، هه‌ردوولامان باوه‌رمان پی‌ی هه‌بوو، جائه‌ه‌یش وه‌ک چاو‌دیزیک به‌شداری له‌گه‌لدا ده‌کردین.

بەداخووە بەدەستی تاقەمەکی (أحمد توفیق) شەمید کرا که بی تاوان بوو. ئیمە هەشت رۆژ لەسەر یەک پێش نیوهرۆیان و پاش نیوهرۆیان و شەوانیش کۆمەبووینەرە و لەئەنجامیشدا پەیمانکی هاریکاری ئاوکۆییان مۆرکرد و هەموو رۆژیکیش خۆپیشاندا ئامان دەردەکرد و خەلکمان بۆ رۆژی هەلبژاردنەکه ئامادە دەکرد.

ئیمە هاورێ شینخ ماری بەرزنجی و حزبی دیموکراتی کوردستانی عیراقیش ماموستا برایم ئەحمەدی پالۆت. کاک برایم چەند رۆژیک پەر لەهەلبژاردنەکه گیرا، بەلام ئیمە شینخ مارقمان لەسلیمانی پاراست یازدە لای دایز و بویرمان کردە پاسەوانی، یازدە دەمانچە لەسەر پێیان پی بوو. لەروژی هەلبژاردنەکهدا شینخ ماری هاتە سەر شەقامەکان و یازدە دەمانچە بەدەستهکەشی لەدوور و لەدوور بوو دەچوو هەر ناوچەیەکی هەلبژاردنەکه پۆلیس بەریزەوه، بەبی دەنگ لەدوورستان و رێیان بۆ دەکردەوه!

هەر ئێو رۆژە دەرکەوت که لەسەدا هەشتای ٨٠٪ی دەنگەکانی شاری سلیمانیا وەرگرتبوو، بۆیە ئیمە هەر پێشەکی واما لەناو خەلکەکهدا پالۆ کردەوه که شینخ ماری و کاک برایم لەرچوون. کەچی حکومەتی (أرشد العمری) ساختهکاری لەدەنگەکانی تیکرای لێوای سلیمانیا کردووە لەئەنجامدا (علی کەمال و توفیق قزان) دەرچوون! بەلام تیکرا لە عیراقدادا دە ئەندامی بەرەوی یەگرتووی نیشتمانی دەرچوون، که ئەمە سەرکۆتتیک یاش بوو، بەلام تیکرای حزب و هیزمەکانی بەرەوی نیشتمانی بەمە رازی ئەبوون و بەهەموو لاییکیاندا پالۆ کردەوه که ساختهکاریکی زور لە هەلبژاردنەکهدا کراوه.

لەپاش ارشد العمری نوری شەمید هەمیسان کابینەیی وەزیرانی پێکھینا و ئەم رێوی سیاسەتە که بەستنی پەیمانی بەغداشی بەدەستهوه بوو، فەرمووی حزبە نیشتمانی یەکان راست دەکەن ساختهکاریکی زور لە هەلبژاردنەکهدا کراوه و دەبی هەلبژاردنیکی ئازاد لەسەر اسەری عیراقدادا بکریتەوه.

چا ئەرەبوو که هەلبژاردن کرایەوه ئەمجارە هیچ ئەندامیکی بەرەوی

یه کگرتووی نیشتمانی دهرنه چوو!

شایانی باسه لیرهدا ئەمەیش بنووسم که لەسات پینجی بەرەبەیانێ روژی
۱۹۵۴/۴/۲۳ (ئاوات) ی کوپم لەدایک بوو.

هەر وەها هاورێ گورانی نەمر لەسەر هتای مانگی مارتی ۱۹۵۴ دا بەبۆنەی
بێستەمین سائروژی دامەزراندنی حزیمانهوه دەیویست پارچه شیعریک
بنووسی بۆیه، لەبارەیی حزبهوه داوای هەندی زانیاری کرد و ئیمەیش بەپێی
توانا دامانی، جا ئەو بوو لەناو هراستی هەمان مانگا پارچه شیعریکی نووسی
و دایە دەستی من و بۆ (روژنامەی ئازادی) یمان نارد و لە ژمارەیی مانگی
نیسانی سالی ۱۹۵۴ دا بلاوکرایهوه که سەر هتایهکی، ئەم شیعره بوو:

سال کەیه؟ هەزار و نوسەد و چوار و سی

پزێسکیک لەبیری تیژی مارکسی....

پژا.....

بەلام بەداخهوه ئەم شیعره دەست ناکوتیه و نەکوته ناو دیوانه کەیهوه.

هەر وەها هەر لەو دەور و بەری داوور که پارچه هەلبەستیکی جوانی دیشی
دامی بۆ (دەنگی داس) مان نارد دەنگی داس وەک نووسی بوومان لەناوچهی
هورین و شیخان یان لەبانی خیلان دەر دەرچوو بەلا ئەسەد و مەلانەحمەدی
بانی خیلانی دەورینکی چالاکیان تیندا دەگیرا. شیعره که لەژێر ناوی (دەر بهگ)
بوو ئەویش ناوا دەست پی دەکا:

گایه گەرچی لەگا ناکا له بیوک و کادیلاکا!

بەداخهوه ئەم هونراو هیش هەر دەس نەکوتهوه.

ئەوی شایانی باسه هەر لەمانگی نیسانی ۱۹۵۳ دا هاورێ (ام) که مام
خدرمان پی دەگوت، نارد رایە سلیمانی و دەوری ریکخەری بزوتنەوهی
جووتیارانی پی سپێردرا.

لەپاشان (ئەز و مام خدر و وەستا عەول) ئیش و کاری حزبیمان بەریوه
دەبرد و لێژنەیهکی سی قولیمان پیکهوه نابوو نواییش لەگەل مام خدر لە

حوزیرانی همان سالدا چووینه کهرکووک و لهوی له گهل چند هاورى بهکی تردا، که نیستا هیچیان نهامون جا یا شهید کراون یا مردون یا دانیشتون. له کهرکووک دواى دانیشتنیکی دریزو لی کولینه و بهکی زور لیژنهى لق پیکهات، جا نازانم لیژنهى پیشتر کهى هلهوشابوووه؟ نیمه سى نهندامى نهصلی و سى نهندامى یهدک بوون سهید فهرج و جمال مهربین که دوو نهندامى یهدگ بوون یه که میان له ههرازمکهى چهى رهزان هه لدير او مرد و دوو میان له شوپاتى ۱۹۶۳دا ون بوو هر ون بوو. کاکه و مام خدر و عمریش وازیان هینا...

شایانی باسه له حوزهیرانى سالی ۱۹۵۴دا حمید عوسمان که له بهندیخانهى باقوو بهه رای کردبوو گیشتهه حزب بى جاری دووم دهورى سکرتری به کهى حزبى و هرگرتوه. حمید ویستی گورانکاری بهک لهناو ریک و پیکی حزبا به نیازی گونج و گول کردنى بکا بویه هندی نال و گوپی لهناو کادیرانى حزبا کرد نه بوو کادریکی دیان نارده سلیمانى و منیش بى کهرکووک ناردرام بى سه پریشتی گردنی بزوتتهه دیموکراتى هه موو لق. نه برادرهه که لهجى من، دهجته سلیمانى (بهداخی زورهه دواى گرتى وازى هینا) فهرموو بوو: هاورى پیشوو هه موو به بهستی نه بووه که پهره بهریک و پیکی حزبا و زیاد له پیویست هاورى یانى پاراستوه، سیاسهتى نیستای حزب نه بهه که له هه بووا تاکتیکی هیش بردنه سهر مهخفه رهکانی پولیس به کاربینین و خویشاندان بکین و خه لکی به رهو کردهه (نه ریتی) راکیش کهین...

جا نه بوو که زوو زوو خویشاندانان دمکرد و دهستیان له پولیس دهوشاند و پولیسکی سى خهت یان به گوللهی دهمانچه بریندار کرد که تاوی سهید ساقى بوو له نه انجامیشدا هاورى بهکی نیمه (به کرسوورى بهرگدروو) شهید دهکری و پولیسى سلیمانىش دهست به پشکنینی گهره که کان دهکات و زور بهیان دهپشکنی و له نه جامدا لی پرسراوی حزب و زور له تیکوشهران

دهگیرین که چند خوشکینکیشیان تیدا بوو.

دینه یادم بهر لهم شهرو پیکدانانه، که تازه عومهر عهلی بوو بوو به متصرفی سلیمانی له روژی ۱۹۵۴/۸/۶ دا خومان بو سفر کؤکرد بؤوه که وهستا عهلی نهر و قادری رهشید ناسک به ئوتوموبیلیکوره هاتن و ئیدی نیمیش مال ئاوااییمان له مالی عارف کرد و بهرور کهرکوک کهوتینه ری.

ئیمه کهگهیشتینه کهرکوک، هاورئ یانمان خانووپهکی گهرهیان له گهرمکی (موصلا) لهنزیک مزگهوتهکی نهووه بو گرتبووین و دواي چند روژیک همه صالح دیلانیش هات و لهوئ خهریکی کاری ریکخراوه دیموکراتی بهکان بووین ورفنیو و تایپهکیشمان له لا بوو لهماوهی ههمان مانگدا ژمارهیهکیشمان له گوئاری بهکیتی لاوان چاپکرد، جا لهبر چند هویهک لهپاش سی مانگ گواستمانهوه قهلاي کهرکوک و لهوئ لهنزیک مزگهوته به منارمکی دانپال پیغه مبهر خانووی (نه نه باجی) مان بهکری گرت، لهوئ بووین که همه صالح گهرايهوه سلیمانی وادهمانم دواي لهگهله ماموستا گوران و غهفوری میرزا کهریم گیرا و ئیدی پهيوهندي به نیمهوه نهما و پچرا.

کاکهی لی پرسراویشمان بو لاییکی دی نیردرا و هادی هاشم هات جی بهکهی، که لهبهندیخانهی کووتهوه دهمتاسی.

لهقهلاوه گواستمانهوه بهری قوریه و کهوتینه ناو خانووپهکی زور ناخوش و به گنچهل دهوروشتمان پر بوو له پیاری خوارو خراپ و هاورئ یانمان تهمایان لی نابووین کهوا کهوتووینهته دهسی عزیا! بهلام دواي مانگیک له ساری کاهیه لهلاي زهیتونهکانی گاوریباغی خانووپهکی باشمان دهسکهوت.

روژیک هادی هاشم برادرینکی هینایه لامان که نیشی مراسلی پی دمکرد ناری نههینی شیخه بوو، لهپاشان زانیمان که محمد عزیزه، بهلام دواي گرتن و لهبهندیخانه دهرچوونی گواستیوره لای پارتی لهسالانی ۱۹۶۴ - ۱۹۶۵ لهلایهن شورشی کوردستانهوه قائمقامی قهلازنی بوو دواي بوو به مدیری ادارهی مهجلیسی تنفیذی شورشی کوردستان. شیخه لهلاي ئیمه زفد به راپهر

و نیشکر بوو.

شایانی باسه هر له گهره کی ساری کاهیه بووین که له شوپاتی ۱۹۵۵دا
ديسان کاکه گهراپوه کهرکووک.

له ماوهی که له ساری کاهیه بووین په یوهندی حزیم له گهل فرمکه سدا
هه بوو، دوايي باسی هندیکیان دهکم، به لام نهه روداوینی ترسناک و
سیره که بوتانی دهگیزمهوه:

شوپاتی سهرتای بهاری ۱۹۵۵ بوو وک زور شهوانی دی که له گهل دوو
هاوریدا بهیهک گهشتین که عبدالخالقی مهلا سه عید و محمد ناویک بوون،
عبدالخالق کریکاری نهوت و محمدیش خویندکاریکی دوا ناوهندی بوو. شپویک
له جادمه کی نیوانی گزوه پانی شیرمکانی لای گاوریباغی و قوتابخانه
دواناوهندی به کی روز ناوی کهرکووک، به دم پیاسه کردنهوه باسی باری حزب
و سیاستی ولاتمان دهکرد، که لاناکار نوتوموبیلیکی ناسایی هات و لیمان
تیره ی و راست وهستا و چوار کسی له هاتنه دهر، نه فندی به کی رهش و
معاونیکی دوو نه ستیزی و پولیسیک و کابراییکی سویل که بهرگی کوردی
له بهر دابوو، هاوریان کرد (اوگفوا = بوستن) نیمه ش دم و دس بهراق
ورماوییکه وهستاین و دهرکوت نه فندی به که معاونیکی نه من بوو کابراییکی
رهشی لچه ستوری چاو زهقی گوی پانی فره دزیو بوو. دیار بوو له پاشماوهی
کویلهکانی به سرا بوو، توند دهستی گرتم و به جوریک دهیگوشی و بای دها
دهنگو دهیوی بیشکینی و دانی له چیره وه دهر د و جوره دهنگیکی لی هلدستا
له زوره ی نیستر دهچوو! به راستی درنده یی کی سهیر بوو!

معاونه کوش دهستی عبدالخالقی گرت و پولیسه کوش به رنگاری محمد بوو،
نیتر دهستیان کرد به پرسین له عبدالخالق و محمد: نیوه کین؟ چ دهکن؟
نهوانیش بهر لهوه ی نه من هیچ قسه یهک بکم، گوتیان نیمه قوتابین و پیاسه
دهکین.. من ناوم عبدالخالقه...

کهچی سهیر بوو رهشه هیچی له من نه پرسى، نهوسا من ناوی عبدالخالق و

محمد دمزانی به لام نوان نهیاند مزانی ناوی من چیه. دوايي گيرفانيان
پشکين و تنيا له لای محمد پارچه کاغه زیکي چاپکراویان دوزیه و نیدی
به پیل راکیشان نیمه یان بولای لایتی نوتوموبيله که پرد و کاغه زمکه یان
خویندوه، دهرچوو لیستهی پرسیاری نه زموونی قوتابخانه بوو، نیدی سارد
بوونه و بؤ ماوهی دهقیقه یه که کش و مات بوون و سهریان داخست و نجا
کابرای ره شه به کابرای جلی کوردی له بهری گوت: (انت متوهم) کابرای
جاسوسیش لیوی هلقرچاند و خوی خوار کرد و دهسته کانی هه نبری!

نیمه ییش هر یه کیکمان چوو بوونه ژیری و وهک له ناو زهریایکی په ژاره بییدا
مه له مان ده کرد و چاوهروانی دواروژیکي رهش بووین که له پر گوتیان (فی امان
الله)! نیدی سواری نوتوموبيله که یان بوونه و رویشتن!

نیمه ییش هه ناسه یه کی قولمان هه لکینشا و باریکی قورسمان له سهر دل
هه لگیرا، راسته له قولایی ناهومیدی دا هیوا گولده گری، نه دی هیوا سهره کی
تری ناهومیدی نیه؟ نیدی هر لوزوه بلوهمان لی کرد و شوینه که شمان
گوری.

روژی ۱۹۵۵/۴/۵ نهی روزه بوو که بهریتانیا چوه پال پهیمانی تورکیا و
عیراقه (پهیمانی به غدا) جا له هه مان روزدا نایکی نازاد وهک هه موو روژیک
چوو بووه بازاری قوریه بؤ کرینی کهل و په لی روزانه، نهز و شینخه و زه کیه
خانی مصطفی خوشنار و حکمان فارس له مانوه بووین که له دهرگیان دا که
چووم و دهرکه م کرده نه فندی یه کی شیک و رینک و پینک سلوویکی عهسکری
بو کردم! کراسیکی جوان و بریقه دارو پانتوایکی سهرجی قورقوشمی
له بهر دابوو کوریکي سوروسپی تیرو پری بالاً ناوهنجی چاوشین بوو. گوتی:
نیره مالی کی یه؟ گوتم مالی نیمیه، مالی (علی نه محمد) ه. گوتی: نه م
خانومتان له کی گرتووه؟ گوتم: له فلان دوکاندار که له فلان شوینه. نیدی
کاکی نه فندی گوتی ببوره ده لین نه م پیاوه خانوویکی به تالی هیه بویه پرسیم،
نیدی همیسان سلوویکی قوتی کرد و روی.

دەرگایه کهم داخستهوه و چوموه ژوور، کهوسفی نهفندی به کهم کرد محمد عزیز گوتی: نهه دهق (فایق عزیز)ی مفهومی نهمنی بهری قوریهی کرکوکه. روزی پیشتریش ژنیک، هاته ماله کهمان که بهتینیا هر خوم لهوی بووم، هات بهبی نهوهی له دهرگا بدا و لی ی پرسیم ژووری بهتالتان هیه گوتم نا ئیدی بوی دهرچوو لهپاشان زانیم ژنی مسعود قادری معاونی نهمنه.

جا ئیمه کهوتینه خومان، حکمان فارس پایسکیلیکی ههبوو ههرزوو سواری بوو بوی دهرچوو، زهکیه خانیس گوتی: چیتان هیه با لهگل خوما بیبهم و ناگاداری برادرانیش بکهم کس نهیهته ئیره.. نهویش کیفه دهمانچهیهکی بهتال و شهش فیشهکی دهمانچه ههبوو هلی گرت و بهرو دهرگا چوو که دهرچی، شینخه لهگلیا چوو کهچی شینخه گورج دهرگایه کهی داخست و گهراپوه و گوتی: زهکیه خان گیرا!...

دوایی زانیمان که لهمال دهرمچی (جمال)ی جاسووس دوی دهکهوی و نهویش عهههانهیهک دهگری و سواری دهبی جهمالیش رای دهگری و دهچی لهتهنیشتی سوار دهبی و دواییش له نزیگ چایخانهی (أحمد آغا) دهپیاته مهخفه ریکی پولیس و بهندی دهکن.

ئاواتی کووم نهمنی یازده مانگ و دوو هفته بوو بهبی نهه لهناو بیسکه کهیدا نووستبوو دایکیشی وهک گوتمان لهبازار بوو ئیمهیش دهبوو زود بهپهله خومان دهریاز بکهین، جا چار نهبوو بهپهله پانتوله کهم کرده پیم و پیلاوه کهم گوری و بهسهریان کهوتین کهچوین ههشت نو کریکار لهسهر دیواری تهنیشتمانوه بوون و کاریان دهکرد سلوم لی کردن و نهوانیش به واق ورمای یهوه سهیریان دهکردین که بهدیواری پشتوهی خانووکه ماندا هه لگراین و چوینه سهیریانه کهی پشتوهمان و هه ندیک رویشتین و به پی پلیکانه که یاندا چوینه خوارهوه و گهیشتینه حهوشیهک که دهرگایه کهی لهسهر پشت بوو بهرامبهر به دار زهیتونه کانی گاوریباغی، کچیکی لاوو خاو لهحوشه کهدا وهستابوو، به تورکومانی ههندی پهک وپوکی کرد.. پیم گوت:

هیچ نیه خوشکم هیچ نیه هر بیردا هاتینه خوار و ئیدی دهرچووین، شیخه
 پی رانه گیمی بوو جلی بگوری هر کراس و دهرینیکی سپی کوردی له بوردابوو.
 هندی جار هندی ریکورت باش یارمته پیاو دندا و له چتورمی گهره
 رزگار دهکا، باور بکن هر شهری پینتر له گل شیخه چوینه سهربان و
 دوی سهر کردنی زمیتونهکانی گاریاغی و هلمزینی بونی خوشی جورهها
 گولی بهاری که له کهرکوکی سهرتای نیساندا ههرمتیان بوو.
 بیرم لهه کردهه نهگر هیرشیکی لهناکاو مان بکریته سهر چون خومان
 دهر باز بکین؟ جا هر لهی نو بیرمان کرد که بهم جوره رابکین و
 کردمان...

جا وازانم شیخه بو لای برادره نانهوایه کانمان چوو ئهزیش چووومه
 بازاری قوریه بهلکو دایکی نازاد بیینم و لههسه لهکمی ناگادار دهکم بهلام
 نهدی، لهویشهره چووومه بزی قهلا لامدا مالی ناسیاویک، مالی شیخ
 محهمدی حاجی کهریمی ناسنگر که بهداخوه ئهویش کوچی دوی کرد
 بهجی هینشتین جاپاش حهسانهوهیهکی دووسهعاتی و فراوین کردن مالوایم
 لی کردن و خوم گهیانده گوندی (نهبی ئاوا) مالی کاک روستهم، روستهم
 هرچند حزبیش نهبوو بهلام برادره تایبته و خزم بوو ئهویش لهوی دهژیا
 و دوکانی ههبوو خهریکی مامهلو کرین و فروشتن بوو، لههه مان کاتیشدا
 دکوری دییه که بوو لهم رووهه زور یارمته خهلهکه که دندا.

دوو ههفتهیهک لهوی بووم و ههمیسان گهرامهوه کهرکووک و چووومه مالی
 کاکه، نهوسا مالیان لهقهلا بوو، لهوی زانیم که پاشی ئیمه دایکی نازاد
 دهچیتهره مال و کس نابین، بهلام وک ههموو روژیک خهریکی خوراک
 دروست کردن و فراوین نامدمکردن دهبی که بهگرمی و شیتانه لهدرکه
 دهمن، که لینیان دهکاتهره بهکسر پهنجا شهست پولیسی ناشکرا و نههینی
 خویان دهکن بهژوردا و بهوردی ههموو کون و قوژبن و کهلهبهریک دهگهرین و
 هیچ شتیک نابیننهوه، تهناعت سهرپوشی سهربیری حهوشهکesh هلهدگرن و

لهبیرمه‌کهدا شتیگ بهی ناکهن، بهمه زفر ناهومید دهبن چونکه ئهوان بهت‌مای شتی گرنگی و‌مک رفنیوور تایپ و روژنامه و بلاو‌کراوهی همه جور بوون، له‌راستی‌شدا هر سئ روژ بوو که چند گونی‌یه‌ک ئه‌دهبیات و په‌خشنامه‌ی بهشی سلیمانی و موصلیشی لی‌مابوو به‌لام لابرابوون چونکه بهت‌مای گواستنه‌وه بووین بۆ‌لاییکی دی...

له‌پاشان دایکی نازاد و ئاواتی ته‌مه‌ن یازده مانگ و نیویش ده‌گرن و ده‌یان‌به‌نه ئه‌مه‌خفه‌ره‌ی که زمکیه‌ خانی شه‌مید مصطفی خوشناوی لی‌یه.

گوتمان جه‌مالی جاسوس به‌وو زمکیه‌ خان ده‌که‌وی و دواییش ته‌سلیمی مه‌خفه‌ریکی به‌ری قوری‌یه‌ی ده‌کا، زمکیه‌ خان له‌وی ده‌خه‌نه ناو ژوو‌ری‌که‌وه، ئه‌ویش گورج کیفه‌ ده‌مانچه‌که‌و شه‌ش فیشه‌که‌کان فری ده‌داته بن میزی ژوو‌ره‌که، که بو‌پشکنین دین هیچی له‌لا ناندوزنه‌وه، به‌لام که‌سه‌یری بن میزه‌که ده‌که‌ن و کیفه‌ ده‌مانچه‌که‌و شه‌ش فیشه‌که‌که‌ ده‌دوزنه‌وه، ده‌لین ئه‌مانه‌ هی تون، بۆ فریت داون؟ ئه‌ویش ده‌لی هی بن نین و من هیچ له‌لا نه‌گیراوه، ئه‌مه‌ هی خۆتانه و مه‌خفه‌ره‌که‌تان پره‌ له‌چه‌ک و ته‌مه‌نه‌ی...

ئنجا له‌پاشان دایکی نازاد و ئاواتیش ده‌به‌نه‌ ئه‌وی و ماوه‌ی هه‌شت نو روژیان له‌وی دیلنه‌وه و لی‌توژینه‌وه‌یه‌کی وردیان له‌گه‌لدا ده‌که‌ن، له‌پاشان واییر ده‌که‌نه‌وه‌ که به‌م جو‌ره‌ هیچیان ده‌ست ناکه‌وی و باشت‌نه‌وه‌یه‌ بیان نینه‌وه‌ کۆیه‌ و سلیمانی به‌کو له‌ کۆیه‌ ئه‌مه‌ن ده‌چمه‌ره‌ لایان و ده‌گرن و له‌سلیمانیش هاورییان سه‌ردانی زمکیه‌ خان ده‌که‌ن و شتیکیان ده‌ستگیر ده‌بی.

برای نهر و هه‌میشه‌ زیندوومان (عبدالصمدی خانه‌قا)ش چند روژیک پیشتەر داوای کره‌وه‌ که ئاماده‌یه‌ بینه‌ که‌فیلیان، جا ئه‌به‌وو عبدالصمد ده‌بینه‌ که‌فیلیان و زمکیه‌ خان بو سلیمانی و دایکی نازادیش بۆ کۆیه‌ ده‌گه‌رینه‌وه، له‌پاشان دایکی نازاد بۆی گیرامه‌وه و گوته‌: هر له‌گه‌راجی که‌رکو‌که‌وه‌ پولیسیکی ئه‌مه‌ن سواری ئوتوموبیله‌که‌مان بوو هه‌تا کۆیه‌...

به‌لام هۆی سه‌رمکی گرتی ماله‌که‌مان و په‌راگه‌نده‌بوونمان کوریکی خه‌کی

گوندی (خوزان) بوو، روژیک برادری لی پسرایی لقی، له کهرکووک نهم کوره
 خوزانی یه، که ناموری ناوی بهینم نهک مندالی هبی و نهران نهک خوی
 شهرمهزار و تهریق بنهوه، هینای لهگل کوریکی دهشتی هیرایر ناوی عثمان
 بوو، گوتی: بهلکو مانگی چند جاریک دهیان بینی و دهنک و باسی حزبیان
 پی رادهمگینهی... نهم خوزانی یهش هر له مالی عثماندا دهزیا، که دواي
 دهرکهوت پیایو راستهوخوی مدیری پولیسی کهرکووک (فاضل علی) یه، که
 برای عمر علی متصرفی سلیمانی بوو. نهم کاپرایه دواي بوو به
 سکا لانووس له شاری هولیز، نهمه هندی شوی بهتینیا، بهبی عوسمان بی
 شوی نی بهکتر بینینه که دههات و دهیگوت عوسمان نهخوشه یان ماندووه
 (نوسا هردوکیان لهسر ری نی کهرکووک و سلیمانی کاریان له ری
 راکیشاندا دهکرد که شیرگوتی (بهزون) له نهستزی گرتبوو. نیدی بی ماوهی
 سهعاتیک یان پتر بهسر شوقامه لچهپهکانی قوریهدا دهگراین و قسهمان
 دهکرد، جار جار هر نهوندیم دهزانی لهناوندی شهقامینکی قهربالفدا
 دهردهکوتین، هندی جاریش له کولانهیکدا رای دهگرتیم و دهیگوت: مالهکمان
 نزدیک، جگرهم پی نهماوه دهچم چند جگرهیک دینم هر نیستا دهگریمهوه
 کهچی جار هبوو ده دهقیقهیهکی پی دهچوو، توومز بههندی له
 جاسووسهکانی نیشاندهام!

بی جهختی نهم قسانهشم دهلیم: که دواي چوار مانگ له ناوچهی
 دهرپندیخاندان گیرام و هینامیانوه کهرکووک له گرتووخواندا، گهلی جار
 (چهمال و همه کهریم) که هردوکیان پولیسی نهم بوون، دههاتنه بهر
 دهرگهکی گرتووخانهکه و دهیان گوت: نیمه بهر لهگرتنت دهمانناسیت و زور
 جاریشمان بهشی دهدیتی که لهگل کمانی تردا پیاسهت دهکرد، بهلام نیمه
 بهتمای شتی گوره بووین، بهتمای نهم بووین چاپخانهتان لهمالدا بی،
 کهچی شانستان هبوو هیچتان بهدهستهوه نه...

جاریکیش حکمان بی بینینی خوزانی دهچی و کهچی بوو پولیس پهلاماری

دهدن و بهپهله پروزی رزگاری دهبی.. کهچی هیچ کاریک بهرامبر تم
دوداوه نهکرا و کس لزی نهکولیهوه، چونکه باری ریک و پیکی حزب تهاو
نهبو، بویه له حوزهیرانی ۱۹۵۵ لیزنه می مهرکهزی کوبونهوهی فراوانی خوی
کرد و کوملیک ههلهی چهپروهی و گوشهگیری و بهزاندنی مهبدنه
سههرکی پهکانی ژیانی حزبیایهتی دهست نیشان کرد که ههموویان
لهسهروکایهتی تاکه کهسیدا سهریان ههلهدابوو، جا لیزنه می مهرکهزی له
کوبونهوهیهیدا هوری (سهلام عادل)ی به سکرتری حزب ههلهبزاروو ههمید
عوسمانی وهلاتا.

شهزکی مانگی مارتی ۱۹۵۵ که له میژ نهبوو پهیمانی (بهغدا - سهنتو)
جاری هه له نیوانی عیراق و تورکیادا له ناوهراسنی شهوی ۱۹۵۵/۲/۲۴
مور کرابوو که بز بوی دووم ۱۹۵۵/۲/۲۵ خوپیشاندانی گهره و
جهساوهری لهبهغدا و سلیمانی و کویه و (حی) و حله و موصل بهریا بوو
حزبیش بهم بونهیهوه چند پهخشنامهیهکی چاپکردبوو دهبوو بهزوری بهناو
شارمکاندا بلزوبکرینهوه و بز تم هههسته دهبوو خورانی و عوسمان بیینم و
بهشهکهی خویانیان بدهمی، که لهبرههیمانی ههمان شهوا له ناوچهیهکی
دیاری کراودا بلزوی بکنهوه.

جالهسهر نهو شهقامه می که له داوینی ساری کاهیهیه و دهکویته نیوانی
گورهبانی پهیکره شیرمکان و قوتابخانه دوا ناوهندی پهکهی روزئاوای
کهرکووک، چاومان به پهکتر کهرت و پهخشنامهکانم دانی و لهپاشان رویشتم
کهچی خالوی خورانی چند دانیهکی له عوسمان وهردهگری و دهلی: ها تمه
چارمکه دیناریک بز خهرجی سبهینی و تمن نهمشهوه دهبی برزم و کاریکی
بهپهلهم هیه و ناگهریمهوه، بهلام تو بهر لهبهیان لهسات نهونده و له فلان
ناوچه بلزویان بکهوه، نیدی دهروا، بی گومان بولای فاضل علی مدیری
پولیس.... دوا نیوهشهوه لهساتی دیاری کراودا، لهههمان ناوچهدا خهریکی
بلزکردنهویان دهبی که دوو پولیسی چهکار لهبردهمییا قوت دهبنهوه دهلین:

مهرحبا کاک عوسمان بهر ئهوه چ دهکمی؟ ئیدی راست دهیگرن و دهیبه نهوه
مال پولیسینکیان بهکسر دست بهگیرفانی دایکی عوسماندا دهکا و
پهیرهویکی ناوخری حزبی شیوعی عیراق دهردینی و عوسمان بهرهو پولیسخانه
بهپیش خویان ددهن و چ کهسیش پاسی کاکي خورانی بهسته زمان و
بی تاوان ناکا!

جا ئهه زه لاله گورگه دل ره شه راسته و خوق ماله کهمانی پرنه دهزانی بهلام
دهیزانی له چ کوچیه کین و هر ئهه بوو ماله کهمانی بهگرتن دا. بهلام باش بوو
کهسی وا زیانی پرنه گه پشت جگه له خوم.

نزیکی مانگ و نیویک له قه لای کهر کوک له مالی کاکه مامهه و روزان
خهریکی کاری نووسین دهیووم، جار جاریش بو چاره پنی کهوتی هندی هاوردی
دهچومه ناوشار و جاریش هه بوو له گهل کاکه خهریکی چاپکردنی روزنامه
نازادی و هندی پهخشنامه دهیووی و رونیز و تایپ و کاغز و گوشار و بهلگه
نامهی زورمان هه بوو، مانگی چند روزیک رونیزو تایپه کهمان به کاردینا بویه
له ژوریدی ته نیش چیشته خانه که مانهه چالیکی قورمان هه لکه ندیوو دای کار
تهواو بوونمان له نایلونی سفت و پانمان و دهه پیچان و له ناو چاله کهمان
دادمان و خوله کهمان به سهردا دهکرد و جوان ته ختمان دهکرد و ئنجا دار و
چیلکه مان له سهه قه لاته دهکرد به چوریک که سرنجی کهس رانه کیشی.

له کوتایی مانگی حوزهرانی سالی ۱۹۵۵ دابوو که بریاری ئهوه درا بو
سهه پرستی کردن بچه هه له بجه که ئوسا شهید نه محمد محمودی ده لاک
لی پرسراوی حزبی ئهوی بوو. ههروهه هه له ئهمه دی بانی خیلانی گرتی
له سهه بوو، خوی به دهستهه نه دابوو. رای ئهوسای حزب و ابوو که بچینه پیش
و نه گه بشیگرن زور نامینیتهوه، بویه له حزبهه نامهیه کیشم و هرگرت که
بیدهی. ریکوت ئاورمحیمی هه له بجهی که نازانم بو پی ئی دهلین (ئاورمحیمه
دزه!) که له راستیدا کوریکی باش بوو، له کهر کوک بوو ده گه رایهوه هه له بجه،
ناگاداریان کرد که به گه یه نیته هه له بجه، جا ئهویو ئاورمحیم پیوانه گه یاندمیه

نزیک هلهبجه و بردمیه مالی حاجی محمودی زولفقار لهئی (حاجی ناوا)
که لهووه بو هلهبجه، بهینیان دوو سهعاته ری یهک دهبی.

که چوین پاش سهلام و چاک و چونی گوتی: حاجی محمود ئەم برادره
میوانی تویه، تا هاوریهک دیت و لهگهله خویا دهییا نهی خزمهتی باشی
بکیت و پلاو گوشتی بدستی و نهیلی دلی گهردی بگری!

حاجی محمودیش گوتی: بهخیز بی بانس چاوم، ئیره مالی خوتانه و منعی
تیدا نیه، ئیدی زور نهمایهوه عبدالرحیم رویش.

بهراستی مالی حاجی محمود خزمهتیکی باشیان کردم، بهداخهوه لهمیژ
نهوو هاورهکهی مالوایی لهمان و ژیان کردبوو، کچولهکی ده یوازده
سالی لهگهله دهریا زور خزمهتگوزار بوو کچهکه ناوی بو راگرتم و گوتی: خالو
تینگت نیه؟ منیش بهدستی و جامهکیا زانیم که دهلی: تینوت نیه؟ زمانیان
وهک کۆکۆبیهکانه، باسی پیانکیان دهکرد که دهستی شکابوو دهیان گوت:
فلان خالو دهستی شکیاگه یان فلان مرده... لهراستیدا ئەمه زاراهوی
نهردهلانییه.

دوو روژ له مالی حاجی محمود بووم که پاش نیوهرف بوو ئەحمدهی صوفی
محمود، ئەحمدهی دهلاک، پهیدا بوو، دهستی لهلم کرد و بهخیزهاتیکی گهرم
و گوپی کردم، و ئنجا مالواییمان له حاجی و کچولهکی خواست و بهره
هلهبجه کهوتینهری. چاری هر لهناو مهرز و کهوشنهی دی یهکهدا بووین که
تووشی چند لاویک بووین هندی و لاخی بهرزهیان دهلههراند، ئەحمده داوای
دوو و لاخی لی کردن، که دهیناسین و دوستان بوون، که تا هلهبجهیان دههین
و لهری دهیاننیرینهوه. ئیتر ئهوانیش گورج دوو بارگیریان زین کرد و
سواربووین و بهدوو سهعات کهتر گهیشتینه (باوه کوچک) و چووینه مالی
همه بۆر. بهراستی باوه کوچک دی یهکی فره خوش و دلگر بوو مالی همه
بوریش تاحهزکهی پاک و پوخت و ریک و پیک بوو خانویکی دوو نهومی جوان
بوو که بهسهر باغهکانی باوهکوچکی دا دهروانی، زور به رووخوشی یهوه

پیشوازیان لی‌کردین همه بقر و دایکی و ژنه‌کانیان زوریان خزمهت کردین
دوایی نه‌همندی برای همه بقریش هاتوه و زور به‌خیرهاستی کردین نه‌ویش
هاوبیرمان بوو برا بچوکه‌کشیان مه‌حمود نه‌سا ته‌مندی هر پازده شانزده
سالان بوو فره روح سووک و به‌راپه‌ر بوو.

له‌پاش چند روزیک چوینه ناو هله‌بچه که زور له‌ووه نزدیک، چوینه
ماله‌کسی نه‌همه‌د که ژوریک بوو له‌مالی جه‌میله خان ناویک به‌کری‌نی گرتبوو،
هاوسه‌رمکسی نه‌ جه‌میله خانه وهک پییان گوتم: ناوی عزیز ناغا بووه له‌پر
سکی دینه ژان و دواي چند سه‌عایتیک دهری. نه‌مه مانای نه‌ویه ریخوله
کویره‌ی نه‌قیوه.

ژورمه‌کمان خوش بوو له نهومی دوومی خانوویه‌کی دوو نه‌ومیدا بوو به‌لام
نه‌توالیت و نه‌همام، هیچ کامیکانی نه‌بوو. بویه ناوی‌ناو دمچوینه
مزگه‌وته‌کسی لای کانی ناشقان و یز خوش‌وشتنیش دمچوینه همامی (کانی
ناشقان) که له‌مالی سه‌یدیک کانی‌ویکی گهرم پیدا بوو بوو له‌پاشان کردیه
همام.

له‌پاش چند روزیک له‌گل هاوریه‌کی لادینا چوینه بانی خیلان، له‌پیشدا
له‌نه‌شکوتیکدا چارم به‌باوکی سه‌ریاز کهرت، نه‌سا له حکومتی هله‌بچه
قاچاغ بوو، نه‌مری گرتنی له‌سه‌ر بوو، به‌لام زورتر باوکی سه‌ریازم دی‌بوو که
له‌سلیمانی بووم جاری هاته‌لامان... نیتر دواي چونی و چاکی نامه‌کسی
حزبیشم دایه، که به‌پزی نه‌ نامه‌یه ده‌بوو دهرکه‌وی! پاشی دوو شه‌ر گه‌رامه‌وه
هله‌بچه. نیدی باوکی سه‌ریازیش دهرده‌که‌وی و ده‌گیری و ده‌نیردریته هله‌بچه
و دواي کیشه‌یه‌کی چند مانگی نازاد دهری.

باری ریک و پینکی له هله‌بچه‌دا نالوز بوو گوشاری حکومتی نوری سه‌عید
له‌سه‌ر بزوتنه‌وه‌ی نیشتمانی به‌تیکراییی و له‌سه‌ر حزمان به‌تایبه‌تی گلی
توند و به‌تاو بوو. نوری سه‌عید له‌روژی ۱۴/۱/۱۹۵۵دا په‌یومندی‌یه
دیپلوماسی‌یه‌کانی له‌گل سو‌شیه‌دا پچراند، چونکه به‌ته‌مای چوونه ناو په‌یمانی

به خدا بود.

به دس پیشخبری سرباز و نهفسره شیوعی یه کانی لیژتهی نیشتمانی یه کیتی نهفسره و سربازهکان پینکها، که سهرمتایهکی بنچینهیی بزوتنهوی نهفسره نازادیخوازمکان بود، که شورشی چواردهی تهمموزی سهریهزبان تهقاندوه نهوانه ههول ژمارهی گزفتهی (حریه الوطن - نازادی نیشتمان) یان له کانوونی دوومسی ۱۹۵۵دا بلاو کردوه.

هروهما لهشوی ۲۴ / شوپاتی ههمان سالی ۱۹۵۵دا پیمانی تورکی عیراقی مؤرکرا و له ماهی چند سعاتیکدا موافقهی پهرلهمانی عیراقی لهسهر وهرگیرا.

لههلهبجش بهزور پاکانیان بهزوربهی زوری هاورئیان و دوستان کردبوو. بهلام باری جوتیار و لادی یهکانمان باشتر بوو.

روژیک لهبازاری سهوزه فروشانی ههلهبجدا لهوکانداریکم پرسی: کیلوی خیار بهچنده؟ نینر گورج لهشتموه ئاورهحیم (خالوی دزه!) شانی راوشاندیم و گوتی: مهلی کیلی، بلی «بیزرهم» نیره ههلهبجیه کویه نیه. ئیدی ئاورهحیم کولی خیار ی بؤ کریم و پارهشی وهرنهگرت.

وابزانم هه لهی روژی بوو که چاوم به کاک برایم کهوت، برایمی صوفی محمود که دوایی بهمهلا محمهدی جوانرویی ناوی رویی. کاک برایم تهمنی هه پازده شازده سالی دهبوو، قاچیکی ههئیشا بوو پینچابووی و بهشهله شهل ری ئی دهکرد، زور به گهرم و گوری قسهی لهگهلا دهکردم و وشهی هاورئیی زور بهکاردینا نهوسا کتیبخانهیهکی بچکولانهشی ههبوو. نهوی سرنجی راکیشام قسهکانی کاک برایم بوو کههک پیتولیکی دنیا دیته قسهی دهکردکه ههگیز لهگهله تهمنیا تینکیان نهدهکردوه، ههموو قسهکانی پیاوانه و سیاسی یانه بوو تهنا تهت سوور بوو لهسهر ههندی له قسهکانیشی!

جاریک نهز و هاورئ نهحمهد مهحمود چووینه مالی کاک برایم، بهلام نه نهو و نه نهحمهدی برای هیچ کامیکیان لهوی نهبوون جگه له بابو و دایه، دایکی

برایم، باجی شیرین، نافرمتیکی دلوفان و مهره‌بان بوو و مک برایم و نه‌حمه
سهیری دهم‌کردین گورج چای بو لیناین و میوه‌ی له‌بهر داناین نوسا له‌سه
باغیک بوون وادمانم ناوی باغی نهمین بوو باوکیشی قسه‌ی خوشی زور بو
کردین.

هروها زوربه‌ی نیواران دهم‌چومه باغی میر که (ره‌شه‌کزی) له‌سه‌ر بوو.
منیش له‌سه‌رمتادا نهم‌دناسی تا نیواره‌یک له‌چایخانه‌کمی نه‌وی که (ع‌لی
نه‌حه خورشه‌ی) له‌سه‌ر بوو باسی کرد که کوری عه‌لای مه‌لاوتسه و برای
مه‌لاو تایرو مه‌جیده. تنجا ناسیم، نه‌ک برایه‌کانی که باغه‌وان بوون له‌کزی
به‌لکو باوکیشیانم دی‌بوو مام عه‌لا له‌سه‌ر عه‌رده‌کانی نیمه بوو کاهوو بامیه و
ته‌ماته و کوله‌کوی فره‌ شینایی دهم‌چاند و له‌ناوه‌راستی سیه‌کانی نهم سه‌ده‌یه‌دا
به‌ر له‌ه‌لگیرسانی شه‌ری نوومه‌ی جیهانی کوچی نوایی کرد.

به‌لام نهمین له‌باریکی ناله‌باردا بووم بویه خوم له‌ ره‌شید ناشکرا نه‌کرد
نهمیش نه‌یدم‌زانی من کیم و هه‌موو جاریک دمیگوت:
«نوستاد به‌خیری‌ئی!» که دهم‌چومه باخی میر له‌چایخانه‌ی ناوباخه‌که
دادنیشتم که خاونه‌کمی ع‌لی نه‌حه خورشه‌ی برادهم‌مان بوو.

هه‌له‌بجی شه‌هید شاریکی فره‌ خوش و دلگیر بوو، نه‌ک هه‌ر به‌ دیمین و
ناو هه‌وایه‌کمی به‌لکو خه‌لکه‌کشی زور پی‌اوو نان بده و دلفراوان بوون، له‌م
رووه‌ی نزیکی‌یه‌کی زور له‌ نیوانی هه‌له‌بجه و کزیه و سلیمانی و مه‌هاباد و
شاره‌کانی تری موکریاندا هه‌یه.

باوم‌کوچک و عه‌بابه‌یلی و چاوگ زور خوش بوون ره‌نگه عه‌نه‌بیش وابی
به‌لام هه‌ر‌وود به‌ووری نهمدی و نه‌چومه ناویه‌وه.

روژی ۱۹۵۵/۷/۲۶، له‌باخی میر له‌گه‌ل ماموستا (ره‌شید...) ریکه‌تین که
سبه‌ی پاش نیوه‌رق بچینه (بیاره) نهم‌بوو پاش نیوه‌روزی ۱۹۵۵/۷/۲۷ به
نو‌توموبیلنک بو یه‌که‌م جار له‌ بیاره دابه‌زیم، نوای نهمی به‌گه‌لی دی‌ئی زور
جوانی هه‌راماندا تپه‌رین، که‌چووین هه‌سه‌ره‌کمی له‌مال نه‌بوو چوو‌بووه‌وه

مالي باوکی لهديزی (هانه گهرمه له - کانی گهرموک) ماموستا رهشید نوور
به نوور هانه گهرمه لهی پیشاندام که کهوتوته دیوی نیرانهوه.

جا هر شو روژه بو نیواره خوشکه که هاتوه و زود به خیرها تتی کردم،
نیوارش برنجی سهری داینی.

روژی ۲۷ و ۲۸/تموزی ۱۹۵۵ له بیاره بووم زود بهناو ناواییه کهدا
خولاینهوه و دیمه نی فره جوان و نایابمان بینی. بازاریکی لی بوو که همووی
هر لهناو قهیسهری یه کهدا بوو، بریتی بوو له ۲۵ نوکان، زوربهیان عهتاری
بوون، سنی چوار که باخانه و چوار پینچ چایخانه لی بوو، که بابی بیارهم
بهلاوه زود باش بوو له گهل هر که بابیک نانیکی هورامی دهمن نانهکان
بچووکن وک نیونانی نیمه دهی بهلام تابلی جوان و برژاوو بهتامن. بن دار
تووهکان به قوریکی سهری و اینج و لووس ماله کراون، وشک و برینگن، که
توویان دهریته سهر و به گنگ کویان دهکنهوه توژاوی نابن، لهوی به توو
دهلین: «تفی!».

بیاره، ریک دهکویته سهر سنووری عراق و نیرانهوه زوریسی باغهکانی،
به لکو همووی باغهکانی، دهکونه دیوی نیرانهوه، راسته دی یه که له دیوی
عراقه.

جوگه له ناویکی باریک، نهک هر عراق و نیرانی لیک جیا کردوتهوه به لکو
هورامانیسی کردوته نووگهرت، جارهای جار مهرزی عراق و نیرانم دهری
بازم ده دایه دیوی نیران و نجا جورج خوم هله دایه دیوی عراق! لیرمدا
دهر دهکوی که ولته کهی نیمه هر یهک ولته و هیچ دیواریکی سروشتی
له نیوانا نیه.

ماموستا همه رهشید لهوی درهختی (ناروهن)ی نیشاندام که له لای نیمه
نیه.

نیواری ۲۸/۷/۱۹۵۵ گهیشتموه هله بجه. شهویک چومه لای عهلی بهگی
جاف که دوستیکی دیرینمه و سنی سالی ره بهق به یه کهوه گیراوین، نهوسا ژنی

که خه لوزیان ده کرد

هه رشه‌لی (عه‌لی یه رهش) / نه‌ستوودترین و زلتترین دار مازووم له‌ته ختاییه‌کی شه شه‌ره سه‌ره‌وه‌ی کیوی خوشک بینی، کیویکی گه‌لی به‌رز و فره نه‌ستووره و به‌سه‌ر دهر به‌ندیخاندا دهر وانی، هیشتا تاریکی نه‌که‌وتبوو که ترووشی رانه مه‌ره کیویکی بوون خوی له‌بیست سه‌ر دها، له‌پاشان چووینه لای عه‌لی هه‌رشه‌لی که به‌عه‌لی یه رهش ناسراوه. کوریکي نازا و ره‌شید و به‌راپه‌ره.

شهو عه‌لی هه‌رشه‌لی خوراکیکی ئاسایی بۆ ئاماده کردین و نانی شلکینه‌شی بۆ کردین به‌م جوره: ئاگردانیکیان له‌سی له‌وحه به‌ردی ریک و پیک و پان و دریزۆ دروستکردبوو، به‌ردیک له‌پشته‌وه و دوانیشتی له هه‌ردوو ته‌نیشته و به‌ردیکیشیان به‌سه‌ردا رایه‌ل کردبوو، ئاگریکی به‌تین و تاویشیان له‌بن کردبووه و به‌رده پانه‌کی سه‌ری سوور بوو بۆوه، ئنجا هه‌ندی هه‌ویری شلیان له‌سه‌ر به‌رده‌که رۆکۆ و به‌که‌چکیک بلایان کردوه و له‌ماوه‌ی دوو سی ده‌قیقه‌دا بوو به شلکینه‌یه‌کی نهم و شلک و له‌پیشیان داناین.

وهک گوتم: ماوه‌یه‌کی باش، پتر له‌هه‌فته‌یه‌ک له‌ ناوه بووم خه‌که‌که هه‌مووی به‌مال و مندانه‌وه سه‌ر به‌نیمه بوون، به‌راستی وهک گزمونه‌یه‌ک یان وهک کوماریکی بچووکم هاته به‌رچاو، کهم و زۆر پیاری میری تیدا نه‌بوو له‌وی کهس سه‌رو سه‌کوت و سیداره‌ی پولیسی نه‌ده‌دی.

له‌یادمه له ۱۴/ئیلوولی ۱۹۵۵دا بوو که له‌گه‌ل همه‌ فه‌ره‌جدا گه‌راینه‌وه ده‌وری دهر به‌ندیخان و چووینه دی‌ی کانی ساردی سه‌ره‌ئاری دیوانه‌ی ته‌نیشته دهر به‌ندیخان، له‌وی چووینه مالی عه‌زه و همه‌ی شاسوار. عه‌زه پیایکی رهند و قوشمه و قسه خوش و روو خوش بوو به‌پینچه‌وانه‌ی (تله‌ی) هاوسه‌ری که‌فه‌ه مۆن و مۆر بوو. نیواره پاشی شینوان چوینه مالیکی فراوان و گه‌وره و له‌وی گۆبونه‌یه‌کی گه‌ره‌مان کرد که‌پتر له‌ سی که‌سی تیدا ئاماده‌بوو، زۆر به‌یان پیای پر ته‌من و بوشتاخ بوون و زۆر گوئی رادیل بوون.

بۆ رۆژی دوا‌یی ۱۵/۹/۱۹۵۵ همه‌ فه‌ره‌ج گه‌رایه‌وه بانی بی، منیش به‌ته‌مای چووینه بانی خیلان بووم و عه‌زه‌ی خانه خوینشم بۆ سه‌رکاری خوی

دهرنه چوو، ئیدی بهرو (فهقی چنه) رویشترین تاگه‌یشتینه نزیك دهریه‌ندیخان، لهوی شیخ‌علی به مسته‌فای گوت: ئیوه ورده برزن من وا ده‌چم پاكه ته جگه‌یه‌ك ده‌كرم و ده‌گه‌مه‌ره لاتان و ئیتر ئیستره‌كه‌ی به‌رو دهریه‌ندیخان لینگدا. كه دوركه‌وتاره مسته‌فاش سه‌ری له‌برخوی نابوو له‌پیشمانه‌وه دهریسی، سه‌رم له‌بن گویزی محمد گولانی ناو به‌چپه پیم گوت: عه‌زه‌ی شاسوار و همه‌ی شاسوار ده‌ناسی؟ گوتی: به‌لی دوستمن. وتم: ده‌مانچه‌یه‌کی ویلم له‌لایه و شه‌ش فیشه‌کی له‌گه‌لدايه ده‌ت ده‌می بیده عه‌زه. گوتی باشه، ئیتر سووك له‌بر پشتم دهره‌ینا و دامه ده‌ستی و گورج خسته‌یه یاخه‌لی له‌پاشان هه‌ندی نووسراوم له‌گیرفان بوو دراندمن و فریمدان و به‌ته‌واوی گیرفانو یاخه‌لم پاك كرده‌وه...

ژدی پی نه‌چوو شیخ‌علی پاكتی كزی و گه‌رایه‌وه و هه‌ر پینجمان چووینه ناو مه‌خفه‌ره‌كه‌ی فهقی چنه‌وه. له‌وی پولیسیکی سی خه‌تی امر مه‌خفه‌ر بوو، پیاویکی ره‌وشت ناسك دیاره‌وه دواي مانه‌وه نه‌بوونی لی‌كردن و به‌خیره‌اتن كردن گوتی: كاكه ده‌بی به‌مانه‌بووی چونكه واجبه‌مانه گیرفانت بپشكین. گوتم: باشه، نه‌مه شتیکی ئاسایی و اسه‌لی‌یه و چی تیدانیه، ئیدی كه‌می گیرفانی پشكینیم و شتیکی ده‌س نه‌كه‌وت.

له‌پاشان دوو لادیی‌یه‌كه چایان لینا و چاینگ و نوره‌وه تانیکیان له‌برده‌م دانام و منیش ریزه‌یه‌كم لی خوارد و چایه‌كه‌م خوارده‌وه، ماوه‌یه‌ك بوو ته‌ندروستیم دروست نه‌بوو ئاره‌زووی خواردنم نه‌ماپوو.

له‌پاشان شیخ‌علی به‌هه‌ریفه‌كه‌ی گوت و پهنجه‌شی بو من دریز کرد: نه‌مه عایدی خۆمه ده‌بی بچینه هه‌رکه‌زی ناحیه‌ی قلیجه، ئیدی مسته‌فایان به‌پولیسکی دی گوری و هه‌میه‌سان شیخ‌علی بوو به‌سه‌رکرده‌مان و به‌رو چناره كه‌وتینه ری كه زور سه‌خت و شاخاوی بوو ئه‌وان سوار و نه‌من پیاده و نه‌خوش، نازانم به‌چهند سه‌عات بوو گه‌یشتینه چناره به‌لام ده‌زانم له‌فه‌قی چنه‌وه بو چناره و دوايی بو قلیجه پینچ سه‌عاتی خایاند.

که گیشینه چناره لاماندا مالی شیخ علی، هاوسه رمکھی نافرمتیکی زهره و زداوو نه خوش بوو، زور به خیر هاتنی کردین، له پاشان له نزیکه هه دانیشته و گوتی: کاکه تو دختوری؟ گوتم: نا خوشکم، بؤ دهرسی؟ گوتی: زور نه خوشم و تام لی دی و کوکه و سنگ یه شهم هیه.

گودج بیری نهوم کردهه که نهه ژنه سیلداره، گوتم: باشه که بوو به پاش نیوهرف ههست بهی هیزی دهکھی؟ گوتی: نهی وهلا هه موو پاش نیوهرف یانیک تا دام دهگری، گوتم: به شهم نارمه دهکھی؟ گوتی: بهی، گوتم به یانیاں کراسه کهت تهر دهبی و ههست به سه رما دهکھی؟ گوتی نهی وهلا دهق وام له وایشدا گوتم که بهی یه دا دهروی مانوو دهبی و داده نیشی؟ گوتی: زارخوش نهی وهلا ناوام، نیدی زانیم که نه خوشی به کهی له وانه یه له پلهی دوو هه میش سه رکهوتی بؤ پلهی سی یه م که لهه حالته دا چاپوونه هوی بؤ نیه.

گوتم: دهرمانی تو نهویه نه گهر بؤت دهست ده دا هه موو روزیک که میک گوشت بخو نه گینا پیوسته هه موو به یانیک دوو هیلکه له رفن بکهی بو هه موو روزیکش به نه اندازهی هیلکه یوک رفته که ره بخوی، دهبی زوو خوت بشوی هه میشه خوت بدیه ته بهر تیشکی خور و هه رگیز خوت مانوو نه کهی. ژنه که زور پی خوش حال بوو، به لام به دا خوه پاش رویشتمان به مانگیک ده مری.

سهیر نهویه له گهل شیخ علیش سووکه لیک نزیک بوونه هویه کمان پهیدا کرد و ههستم کرد ریزم دهگری.

له ویشهوه نوعا خوازیمان له نافرته نه خوشه که کرد و به ره ناحیهی قلیجه کهوتینه ری.

که چون معاونیکی بیری ریش سپی لی بوو ناوی علی غالب بوو بوم دهرکهوت پیاویکی بهفرت و فیلاوی نیه و گیانی نه هریمتهی پولیسیان تیدا نیه، پیاویکی پاک و بی گهرد بوو، به خیر هاتنیکی گهرمی کردم و لی توژینه هویه کی زور سه رمتایی له گه لا کردم، کاتبه کهی عهریفیک بوو عهره بی به کهی دروست

نەبوو، بۆيە خۆم ئىفادەكەم ئىملا دەكرده سەرى و ئىروش دەينووئىسى كه
ئەسەبوو:

«ناوم عەلى ئەحمەد، خەلكى (نەبى ئاوا)ى ناحىيەى پردىم بۇ كاركردن
هاتمه دەربەندىخان و لەسەرئاوى دىوانه شىخ عەلى چنارەيى و مصطفى...
تووشم هاتن و منيان هیناوتە ئىزه». عەلى ئەحمەد ۱۹۵۵/۹/۱۵

لەو كاتدا كلىلى ژورەكەى هەلەبجەم شەرىى بوو، وەك تەزىبىح يارىم
پىدەكرد كه معاون عەلى غالب، كارى راست بى، گوتى: «كۆپم ئەم كلىله
فرىزده با سەرئىشەت بۇ پەيدا نەكا» قسەكەى جوان و بەجى بوو، بۆيە هەتا
هيزم تىدا بوو كلىلهكەم فرىدا.

دوايى ناردەميانه گرتووخانهكەيان و چوار چوتيارى لى بوو زۆرم قسە لەگەل
كردن تا لەناكاو بانگيان كۆپم و گوتيان ئەوا ئوتوموبىلىكى جىب بۇ هەلەبجە
دەچى فرموو سواربە بەلام چارەكە دىنارىكىش كرىى رى بده، وىستم پارەكە
نەدم بەلام سەرى نەگرت و چارەكە دىنارىكم داو پوليسەكانىش هاتن كه
گەيشتىنە ناو سەراى هەلەبجە شىخ عەلى كەلەبجەكەى كۆرەمە و بە كلىله
هەر بەدەستمەره بوو كه لووت و بزوت تووشى معاونى هەلەبجە، صالح
خوشناو بووين، معاون دەيناسىم بۆيە بەدەنگىكى بەرزووه گوتى ياخوا بەخىر
بىى شاعىرى كوردستان. منىش گوتم نا من شاعىرى كۆيەم! لەپاشان كه
چاوى بەكەلەبجەكەم كەوت بەكراوئىيى بەدەستمەره بوو دەنگى هەلەبرى و گوتى:
بەخوا بابە جوانه، خۆى كلىل بەدەسته! ئەم قسەيه شىخ عەلى زور ترساند و
رەنگى پەرى و منىش دەستم كرد بەپىكەنن، ئىدى هەر لەوى كارى شىخ عەلى
و پوليسەكەى دى تەواو بوو، دوعايان خواست و روپشتن، بەلام پاش بەينىك
شىخ عەلى خەتىكى وەرگرت، لەمن بەزىاد بى!

كه پوليسەكان روپشتن صالح خوشناوئىش برەمىه ژورەكەى خۆى و گوتى:
ئىى ئەمه چۆن گىراى و لەكۆى گىراى؟ منىش باسى رووداوهكەم بەم جورە
كرد، لەئىز چاودىرى پوليسدا بووم و رامكردووه و شتىكم لەسەر نيه. گوتى:

کوردیش کھوتوتھرہ...

لہپاشان صالح خوشناو باسی ماموستا گورانی کرد و گوتی: گوران تا نہبوو بوو بہشیوعی گھورترین شاعیری کورد بوو، تہمہ تہک بہقسہی من تہدموندزیش ہروا دہلی.. لہپاشان گوتی: ٹیوہ نازانن بڑین: من معاونم و لہسر کورسی حکومت دادہنیشم و کورد پھوریشم، ٹیوہ وھرن یارمہتی گوٹاریکی کوردی وھک ہتاو بدن کہگہلی بی ہیزہ، شیعری تیدا بنووسہ...

دوایی سمایل ناغا گوتی: خونانت نہخواردوہ؟

گوتم: بہتہما نیم ہیچ بخزم بریک نہخوشم.

گوتی: ٹیوارہ شفتہمان ہبوو نہماوہ بہلام دہنیرم کہبابت بڑی جا ہرچہندہ گوتم: مہنیرہ، بہلام تہو بہہزی معاونہوہ پولیسینکی تارد کہبایم بڑینتی، خہریکی قسہکردن بووین تہ پولیسہکہ بہدھوریہ کہبابہرہ ہاتہرہ تہوسا صالح خوشناو گوتی: شہر دہنگ بووہ، ٹیمیش دھورینہوہ توش بچو لہ گرتووہخانہکہ نانہکمت بخزو مہلا تہحمہدی بانئخیلانیش لہویہ بؤخوتان ہہریاسی شیوعیت بکہن.

لہپاشان معاون رووی لہ رھشید تہفہندی تہفور مہرکھن کرد، کہپیشیان دہگوت: رھشید جوولہکہ و گوتی: بہلکو نوینیک بدہنہ دلزار، تہریش گوتی: بہسہرچاو نامادہیہ. ٹیتر معاون صالح خوشناو و سمایل ناغا ہہستان و دوہاخوازییان کرد و منیشیان بردہ گرتووہخانہکہ، کہچووہ ژورہوہ نزیکہی پازدہ گیراویکی لی بوو، کوریکہ گہنج پربہدم ہاواری دہکرد و دہیگوت: «زہرگی گاو کہشیدہنی خر»! تہوانی دیش قاقا پی دہکنین، کہچی کہچووہ ژور تیکرا بی دہنگ بوون، تہمنیش دوای سلاوکردن بہتہنقہست گوتم: تہری مہلانہحمہدی بانئخیلانی کیہ؟ مہلانہحمہدیش خوی تہنیا کردبوو، ہہر کراس و دہرپیہکی دریزی سپی لہبردابوو لہناو چیہکہیدا راکشاہوہ گوتج دانیشنت و گوتی: منم کاکہ منم بق دہپرسی؟ بہلام بہسہرسورمانیکہوہ سہیریکی کردم، گوتم: معاون دہلی: مہلا تہحمہدیش.. گوتی: خوا بیان گری

من کابراییکی مهلام و چ کاریکم بهسر نهم مهسه لانه دا هیه. لهپاشان گوتی: فرموو دانیشه. ئیدی منیش بوی دانیشتم، مه لانه حمه چای لینا و منیش نانه کسی که بهستمه بوو خواردم و رهشید نهفندیش له بهر دهرگاوه فرمووی وهلا هیچ نوینمان نیه و خوتان رینکیخن، چا نه بوو مه لا نه حمه نوینه کسی خوی له گه لا بهش کردم، لهپاشان یهک یه کو دوو دوو خه لکه که نووستن تا هرخومان دوو به دوو ماینه، مه لا نه حمه گوتی: بهراستی زورم پی ناخوش بوو که کوتیه دستیان، چون گیرای و له کوی گیرای؟ چیان لی گرتووی؟ گوتم لهسر ناوی دیوانه و له نزدیک گوندی کانی سارد گیرام، ده مانچه یه کم له لاپوو له گه شش فیشهک دامه دست محمد گولانی که بیداته عزه یان حمه ی شاسوار، ئیدی هیچم لی نه گیراوه و که سیشم تی وهرته داوه نه شتم گوتووه له مالی کهس بووم.

گوتی: زور باشه و ده مانچه کهش ناچی وهری ده گرینه. چا هرخچند محمه گولانی ده مانچه که دوا ده خا به لام له نه چامدا دابوو یه برادران. له هله بجهش که ده زانن گیراوم، باش خویان ناماده ده کن، نه حمه ماله کسی ده گوازیته، خانوویه کی دی، له راستیدا کاریکی باش ده کن هرخچنده نوژمن کهم و زور سوودی له من وهرته گرت جگه له گرتنه کهم.

بو روزی نوایی ۱۶/۹/۱۹۵۵ له گه ل دوو لای نیرانیدا که سنوریان به زانده بوو سواری نو توموبیلیکیان کردین و پولیسینکیان له گه ل سوار کردین و به شیوه یه کی زور ناسایی به ره سلیمانی کوتینه ری تا گیشتینه (عهر بهت). له عهر بهت لهسر ری گشتی مفهوزیکی پولیسی گه روک و چخند چه کداریک راوستابوون و گورج نو توموبیله کیان راگرتین و کابرای مفهوز به عهر بهی گوتی: نه حمه دلزار کی یه؟ گوتم: نه زم، گوتی: هسووتان وهرنه خواری. ئیتر هرسینکمان و پولیسه کهش هاتینه خوار و ئیدی که له بجه یه کی له دستنی من و یه کی که له شیرانی یه کاندا و سواریان کردینه و عریفیکیشی له گه ل سوار کردین و گوتی: «نهم نو توموبیله تا ناو مهر که زی پولیسی سلیمانی نابی»

بو هستی». ئیدی کهوتینه ری، که گیشتینه سهرمتای شاری سلیمانی دوومعاون و ده دوازده پولیسی ئاشکرا و نههینی ئوتوموبیله کهیان راگرت و دهوریان داین و پرسیان دلزار کی یه؟ ئیدی که ناسیمیان یه که یه که دههاتن و سهیریان دهکردم! دواپی کهوتینه ری و چووینه ناو مهرکهزی پولیس و که دابزین زنجیریکی دریژیان کرده دستم و بو ناو ژووری گرتووخانه کهیان راکیشام و لهوی لهپه نجرهوی ژورمه کهیان بهستمهوه که کهوتیوه کوتایی ژورمه کهوه.

بهندیخانه که ده دوازده گیراوی تیدا بوو، ئه مفرهزه ی که برده میه ژوردهوه و لهپه نجره کهی بهستمهوه کوردیکی بادینانی بوو فرمووی: «نابی کهس قسه له گهل نهف مرو فدا بکا.»

حهبسه کان دلیان پیم دسوتتا و دامابوون، له گهل نهه شدا چارچاره لهته ندروستیان دهپرسیم، نیوه ژور فرایینیان بو گیراومکان هینا، به لام لهپه ره ئهوهی هیشتا (توقیفم) نه برابوو هیچیان نه امان، کهچی حهبسه کان له بهشی خویان شتیکیان بو هینام، هر چه ند ئاره ژووی خواردنیشم نه بوو به لام شتیکم هر خوارد.

بو ئیواره نانیان دامی، به لام بو نان خواردنیشم دهستیان نه کردهوه بویه که که چکم بو دههم دهبرد هر دوو دهستیشم له گهل بهرز ده کردهوه!

شه دواپی بانگی خهوتنان پولیسیک هات و زنجیره کهی راده کیشام و بولای ژورمه کهی معاون بلدهی بردهم که شیخ رهزای گولانی بوو، ئهوسا لاویکی باریکه لهی سمیل رهش و باریک بوو، له سهر کورسی یه که دانیشتیبوو، به لام ئهوهی کهلی توژینهوهی له گهلدا کردم ناوی مسعود قادر بوو وادهزانم معاون نهمنی کهرکووک بوو هر بوو مهسه له کهی من هاتبووه سلیمانی... چونکه چوار مانگ پشتتر له کهرکووک بوو... مسعود کابراییکی تیک چه قیوی تهمن سی و شهش سی و هجوت سالی رهش ئه سمه ریکی چاره قورس بوو، گوئی: نیمه چند پرسیاریکت لی ده کهین به راستی وه لاممان بدوه و هیچی

ديمان له تو ناوی تهویش نهمانه:

۱ - تو ماوهیسی که له کویه له ژیر چاوه دیری پولیس دابووی رات کرد و له پاشان

ماله که تان له کهرکووک گیرا، په یوه نیت به کیوه، هه بوو چیت دمکرد؟

۲ - بهر له گیرانت له سه رئاوی دیوانه له کوی بووی، له مالی کی بووی چ کاریکت

به ریوه دهبرد؟

۳ - کاکه و هادی هاشم و نهحمه مهحمود و خانم زوهدی له کوین؟

گوتم: له کویه له ژیر چاوه دیری پولیس دابووم و هه بوو روژیک ده بوو بچمه

فه رمانگی پولیس و له ژیر ناوی خوم و میژووی روژدا دوسیه کهم نیمزا بکه م و

نیتر بی کار و کاسبی بخوایمه، هیچ کاریکم نه بوو حکومتی کویه ش هیچ

کاریکی نه دامن و ته نانهت نهی ده شینشت وهک کریکاریکی شارهوایی

له جاده راکینشان و شه قام کردنه شدا کاریکه م، بویه به نه هینی له دس

گوشاری میری به مال هه رووم له کهرکووک کرد و له کهرکی (ساری کاهی)

خانویه کم گرت و له ری روژانه خه ریکی کرین و فروشتن و کاری سه رپی تی

بووم و به م هره و مهژی ده ژیاين و په یوه نیت به که سه ره نه بوو.

- بهر له رهیش که له سه رئاوی دیوانه بگیری م و پیشتریش که ماله کهمان

له کهرکووک گیرا، گه رام هه ده ور به ری کویه و خه لک و خوای کوردستانیش

ماشه للا زورن و پیاو له ناویانا برسی تابی...

ایزه دا مه سعود قادری (گه مبول باب) فه رمووی:

زورباشه له مالی کی بووی؟ کی یارمته ده دای؟

گوتم: تووپی خوا نه مه پیاوه تی و مروقایه تی به بچیه مالیک و خزمهت بکن و

دواییش خه به ریان لی بدهی و توشی ده رده سه ریا ن بکه ی؟ هه رگیز ناماده نیم

نه پیاوه باش و به شه رفانه بازار بدم.

مه سعود به دمه دا چراوی به که ره رووی کرده شیخ رها و گو تی: تا نه مه

شیوعی به، نه مه راست و رهوان قسه ی شیوعی به، شیخ رها هیچی نه گوت و

که میک سه ری له قاندا!

ئەزىز كە ئىپتىدائىي پىروھىنىيە ھىزبى بىلەن لەگەل دەۋلەت و شورشدا، لەگەل ھەربىيەتتە دوست بولۇپ، شىخ رەزا پىروھىنىيە قىسە خۇشى لى دەرىجە بولۇپ. ئىدى دىۋان ئىش بىلەن كوتانە بىلەن ھەفتە بىك لەر گرتۈۋىدەن بەدەست بەسراۋى و زنجىر كراۋى و بەستەنە بىلەن مامۇر، ھەمۇ شەھىر كە دەپنە بىلەن لاي مەسعود قانۇر و لى تۇرۇنە بىلەن لەگەلدا دەكردم، بەلام ئىش بىلەن راستى بىلەن ھىچ شەھىر كە دى داركارىيان نەكردم، مەسعود بەدەست قوندى خۇى دەپنە قىسە لى دەپنە كە نەتوانى. بەلام شىخ رەزا تىكە لى ئەم لى تۇرۇنە بىلەن نەبۇر.

روژىك گىراۋىك لەنۇرەن ھات و كەچاۋى پىنم كەت بەزنجىرىكى دەرىجە بەسراۋەتتە، بەچپە بەنۇر تەنەشتى گوت: «ئەمە شىتە؟» پىروھىنىيە كە خەلكى دىنى «كەندە سورە» بولۇپ مەنى لەرى لەگەل ھەستە ئەمە بىلەن دىپۇر، بەغەمناكى يەنە تىنى گەياند كە ئەمە تىكۈشەرىكە و دەپنە بىلەن ئازارى بەدەن و قىسە لى ۋەزگەن.

روژىك بەر لەنۇرەن مەسعود قانۇر و پىروھىنىيە كە چەكدار ھاتن بەدەمدا بە ئوتتۇرە بىلەن بەرە كەركۈك كەرتىنە بىلەن ھىچ شەھىر كە نەھەستە تانۇر گرتۈۋىدەن كەركۈك و قىرپاندا مە ژورەتتە. كەچۈرۈم سى چەل بەندى ئاسايى تىدا بولۇپ شەھىر پولىسىك ھات و بەدەم بە لاي مەنۇر ئەمە سەرا كورنىكى جۈان و مەنۇر كە لاي يەك ئەستىزە بولۇپ دىۋان زانەم ناۋى (مەنەم) ھە و خەلكى (چەل) يە، ئەم پىروھىنىيە لى تۇرۇنە بىلەن زۇرى لەگەل كەردم، پىروھىنىيە زىرەك دىار بولۇپ لى تۇرۇنە بىلەن ھەفتە بىلەن خايدان و ھىچ قىسە بىلەن نەتەرد بىلەن جىم لى نەبىست، پىروھىنىيە دەم بەدەمەت بولۇپ.

ھەمۇ تۇندۇر تىزى يەكەن ئەمەندە بولۇپ شەھىر دىۋان كەلەم بىلەن ئومىد بولۇپ گوتى: «نازانم لەسلىمانى چىيان لەگەل كەردۈم، بەلام ئەنە دەزانم ئەگەر لىرە قىسە نەكەن لەجى بىلەن تىر دەپنە تۇ لەر كەسانە نى ئەگەر پارچە پارچەست كەن قىسە نەكەن»، گوتم: مەن نالىم لەر كەسانەم ئەگەر پارچە پارچەست بىلەن

قسه ناکم، من دهلیم: «نهوری نیوه دهتانهوی من نایزانم بویه نگر پارچه پارچشم بکن دیاره هرنایزانم».

بمه کوتایی بهلی توژینهوهکم هات لهشاری ناگر و نهوت و نوای دوو روژ بهرو بهغدایان بردم و لهوی بردمیانه (مهرفقی سهرای) و نووا ژور کژووری چوارمه، کهچووم ماموستا گوران و توفیق منیر و کامل قازانچی و لهتیقی حاجی علی حیدر و عومر محمد الیاس و چند کمسیکی دی لی بوو. ماموستا گوران دهستی کرده ملم و هموو نازار و نهشکنجهینیکی لهپیر بردمهوه، نجا بهتوفیق منیر و کامل قازانچی و نهوانی دی ناساندم، بهلام عومر محمدهو نهلیاسم لهسالی ۱۹۴۸وه دهناسی.

کهگهیشتمه نهوی باشترین خوراک و چاکترین میوهیان بوهیتام و لهپاشان هندی جلی بنهوری پاکیان بوهیتام و ناردمیانه همامهکیان و پاک پاک خوم شوشت که مارویهکی زور بوو نهوون بووم، لهپاشان چلهکانیشیان بی شوشتم که رانک و چوغهیهکی هورامیانه بوو نیدی نامیکم هاتوه بهر و بوورامهوه و ژیامهوه.

حافتهیهک لهوی مامهوه، کمی هاتمهوه سوزخ، نجا روژیک لهتحقیقاتی جنائی یهوه بهشوینیاندا ناردم و چووم شهوی یهکم نا بهلام شهوی دوووم مفهوزیک کهناوی (نوری) بوو بانگی کردم و بهر لههموو شتیک تا زله دهگری کیشای به روومهتما گوتی: «گول: والله مالحچی إلا الصدک». گوتم: «أنا حچی کله صدک» نجا افادهی لی وهرگرتم، بهلام بروا بکن سادترین افاده بوو بهبی هیچ بهره‌ستکاری یهک گوتی: باشه نیمزای بکه، نیتر نیمزام کرد و دهرچووم بی روژی نوایی بهر له نیوهرق گهراندمیانهوه مهرفقی سهرای لای هاورپیان: گوران و توفیق و منیر و نهوانی دی.

نر چند روژهی کهلهوی بووم بهزندی توفیق منیر قسهی لی دهرسیم و دهیواندم، کهزانی منیش حهریزیم نیتر باسی محامی عومر جهلالی برای نافیز جهلالی کرد که نهوسا گوٹاری (صوت الاکراد)ی دهردهکرد، دهیگوت:

عومەر له گهڵ منی خویندوووه و تابلوی زیرهکه، ههڕچهند ئیستا ریچکهیهکی دی گرتوووه و ههندی کۆنه په‌رسته.

هه‌روه‌ها دیفاعیهکی کورتیشی نی‌ملا کرده سه‌رم و نووسیم. گوتی: که مه‌حکمه‌یان کردی ئه‌مه بخوینه‌وه، دیفاعه‌که ته‌نیا یه‌ک لاپه‌ره بوو بریتی بوو له چوار خال و هه‌ر خالیهکی چوار پینچ کورته دیر بوو، جا ئه‌وه‌م هه‌ر له‌لابوو تا له‌که‌رکووک له‌کاتی محاکمه‌ کردندا، به‌رامبه‌ر به‌حاکم (نورالدین بهاء‌الدین) خویندمه‌وه و دوا‌یی لی‌ی وهرگرتم و خسته‌یه ناو فایله‌که‌مه‌وه و له‌ته‌نجامیشدا له‌ دوا‌ییه‌ ته‌بویه بووم.

دوا‌ی چهند روژیک گه‌راندمیانه‌وه که‌رکووک، که‌چه‌ومه‌وه ئه‌مجاره روسته‌م و سه‌ید عه‌لی مه‌نده‌لوی و توفیق ئه‌حمه‌دو عومەر کاسترۆ و صلاح هه‌ورامی و غازی نه‌فتچی و چهند براده‌ریکی دی لی‌بوو.

خواردنی گرتوو‌خانه‌که‌مان تاده‌هات خراپتر ده‌بوو، گوشت و برنجه‌که جار له‌دوا‌ی جار روو له‌که‌می بوو، چیشه‌که‌کانی تریش باش و به‌تام نه‌بوون، بۆیه ئی‌مه، سیاسیه‌که‌کان کۆبوونه‌وه‌یه‌که‌مان له‌تاو‌خۆمانا کرد و له‌م مه‌سه‌له‌یه‌مان کۆلیه‌وه و بریارماندا ئه‌گه‌ر توانیمان به‌گیراوه ئاساییه‌کانی سه‌له‌ینین که‌ خۆراکه‌مان خراپه‌ و ده‌بی دوا‌ی چاککردنی بکه‌ین و ئه‌گه‌ر نه‌شیان کرد ئه‌وا ده‌بی مان له‌خواردن بگه‌ین و سوور بێن له‌سه‌ر باشکردنی...

ئه‌وه‌بوو گیراوه‌که‌مان بۆ ئه‌م مه‌به‌سته ئاماده‌ کردو ئه‌ری‌یان دا بۆ هه‌ر کاریک که ئی‌مه به‌راسته‌ی بزانه‌ین، ئه‌واتیش بیکه‌ن و له‌گه‌لمان بێن.

ئیه‌میش بیرخه‌روه‌یه‌که‌مان نووسی و دامانه ئیداره‌ی گرتوو‌خانه‌که و له‌ته‌نجامدا چ وه‌لامیکیان نه‌داینه‌وه، بۆیه چه‌پسه‌که‌مان ئاگادارکرد که بۆ روژی دوا‌یی، که نیوه‌رۆ خۆراکیان هه‌تا وه‌ری نه‌گه‌ین. ئه‌وه‌بوو تیکرا رازی بوون، بۆیه دیسان ئیداره‌مان ئاگادارکردوه که سه‌به‌ینی له‌ نیوه‌رۆه ئی‌مه له‌مانگرتن داین و هه‌یج وه‌رناگه‌ین و هه‌یج ناخۆین، تا ئه‌م داخوازی یانه‌مان جی‌به‌جی نه‌که‌ن، داخوازی یه‌که‌نیشمان نووسی.

قونته راتچی به که محمده ناویک بوو پیاوینگی دلباز و لهخو رازی بوو
نه گهرچی چاو یکیشی نه بوو کوزیایی داهاتبوو، بو نیوهرق هندی گزاری برنج
و شله به کی بو هیناین و دای نا، نه زیش له باتی همووان گوتم: «ئیه باش
دزافن که مانمان گرتوو و نایخوین، باشتر نهویه که بیبهیتوره»

دوایی محمد بیپیکه نینگی قهشمه ری نامیزوو گوتمی: «هیچ مهم نیه تو مهخو»
گوتم: باشه و چوو هوه سه رجی به کی خوم و راکشام، به لام یه ککس دستی
بو خوارده که نه برد و تا ئیواره لهوی هر به ساردو سپی مایهوه، ئیواره
خوراکی تریان هینا، که دییان نهوی پیشوو نه خوراره، هلو یسته به کیان بو کرد
و هندی بیریان کردهوه و بو روژی دووم خواردنی باشتریان هینا و
قسه شیان خوشتر بوو، به لام نه مهش هر چند روژیک بوو، نه گینا دزییان
له پارووی گیراره هزاره بی نهوایه کاندای هر دم کرد.

روژیکیش پیاوینگی کوردستانی ئیرانیان هینایه ژور، مرفینگی زور به ریزو
خوینده وارینگی باش و وریا دیار بوو قسه کانی له سه رخوو ریک و پیک و
سیاسی یانه بوون، چند روژیکمان له مایهوه زور هزگری بوون، پارچه
کاغزی له سهر له پی دستی دادنا، به پی نهوی له سهر هیچ تهخته یان
دهفته رینگی دابنی به قهلمی مهر که ب جوانترین نووسینی ده نووسی، خهتی زور
خوش بوو، دوایی زانیم که هاورئ و ماموستامان (مهلا حهسه نی قزاجی) بوو
که له دواییشدا، نهو پیاوه به نرخ و به هواره له سهرده می پیری و نه خوشیدا،
له ناو زیندانی کهسانی دین - داری وشک و له ژیر بازار و نه شکه نه جدا چرای
ژیانی کوزایهوه، جا هزار چرای گش بو گوپی مهلا حهسه نی قزاجی نه مر.

هیشتا سالی ۱۹۵۵ کورتایی نه هاتبوو، که له سهر گرتنی ماله کهمان
له کهرکووک و راکردنم محاکمه کرام، دایکی نازادیان له کوزیهوه ناگادار
کردبوو له گهل مام ته های خه زورمدا هاتن و ههروهها زمکیه خانیش
له سلیمانی یهوه هات، جا هر چند هندی پولیسی نه منی نهوی شایه می
خراپیان له سهر داین وهک جمال و حهسه کهریم و یه کینگی دی، به لام حاکم

(نورالدین بهاءالدین) هیدی لی کردن و قسه‌کانیانی بهه‌ند هه‌لنه‌گرت. نهو
داکوکی‌یهی که توفیق منیر پی‌ی گوتبووم خویندمه‌ره و حاکم پی‌ی خوش بوو
بویه له‌پاش خویندنه‌وهی لی‌ی وهرگرتم و خستیه ناو دوسیه‌که‌مه‌ره، له‌پاشان
له‌م ده‌عوایده‌دا تهریه کراین و دایکی نازاد و زهکیه‌خانیش گهرانه‌وه کویه و
سلیمانی، به‌لام نه‌من هیشتا دوو یان سی داوای ترم مابوو بویه بردمیانه‌وه
گرتوو‌خانه‌که‌ی که‌رکووک.

یه‌ک له‌داوایه‌کان نه‌مه‌بوو له‌به‌هاری ۱۹۵۵دا که‌له‌مالی کاکه بووم له‌قه‌لای
که‌رکووک ده‌فته‌ره شی‌عری‌کم که‌وتبووه ناو نه‌ده‌بیات‌ه‌کانی حزبه‌وه و له‌گه‌ل رونبوو
تایبه‌که‌ی حزبا بوو، نه‌مانه‌یش هه‌موویان ده‌که‌ونه مالی مولود ره‌سوول و عمر
دیلان له‌کوتایی ۱۹۵۵دا بوو یان له‌سه‌ره‌تای ۱۹۵۶ که‌مالی مولود ده‌گیری و
رونبوو تایپ و کومه‌لی نه‌ده‌بیات و ده‌فته‌رم‌که‌ی منیش له‌وی ده‌گیری.. خه‌تیان
وهرگرتم و ده‌رچوو نویسنه‌ی منه‌ هه‌رچهند نه‌چوو مه‌ ژیریشی و حاشام لی‌کرد
که‌ هی من نیه...

داوای دوو‌میان نه‌بوو که‌ له‌کویه له‌ژیر چاو‌مدیری پولیس‌دا‌بووم و
رام‌کردوو..

جا له‌مه‌حکه‌مه‌ی دوو‌م شش مانگیان حوکمدام له‌گه‌ل سالیک له‌ژیر
چاو‌مدیری پولیس‌دا یم، بویه له‌ گرتوو‌خانه‌که‌ره ناردیانم بۆ به‌ندی‌خانه‌ی
که‌رکووک و جلی حه‌بس‌خانه‌شیان دامی، پتر له‌وو مانگ له‌به‌ندی‌خانه‌ی
که‌رکووک مامه‌وه و ئه‌راقیان نه‌قل کردم بۆ به‌ندی‌خانه‌ی (باقووبه)، به‌لام بویه
نه‌یان‌تاردم چونکه‌ ده‌بوو به‌نیرته‌وه کویه بۆ محاکمه‌ کردنی سی‌یه‌مم له‌سه‌ر
را‌کردنه‌که‌م له‌ مراقبه‌ی پولیس.

له‌به‌ندی‌خانه‌ چۆره‌ها که‌سانی چاک و خراپم دی و هه‌ندی زانیاری نویم
پیدا‌کرد.

له‌ روژیک‌ی هاوینی سالی ۱۹۵۶دا به‌نیازی ناردنم بۆ کویه و محاکمه
کردنم بردمیانه‌ هه‌ولیز، بۆ روژی‌ی دوایی پاش نیوه‌رق بوو که‌ مام جه‌لالیان

هینا، چند روزیک بو له بغداد گیرابوو، زووتر له یه کیک له مهره جانه کانی
لاوانا به شداری کردبوو چو بووه موسکوش، به راستی ریکه تیکی خوش بوو،
ماوهیهکی دریز بوو، و ابزانم له سالی (۱۹۴۸) هوه مام جه لالم نه دیبوو، دواي
چاک و چونی و اینک پرسینیکی گهرم مام جه لال گوتی: نه مشه قسهی زور
دمکین و هه موو شتیکت بو دهگیرمه... که چی زوری پی نه چوو دوو پولیس
هاتن و به په له جانتایه کهم هه لگرت و دوعا خوازیم له مام جه لال کرد و به ره
کویه کوه تینه ری، به لام مام جه لال گوتی: به لکو باوکم ناگادار دمکهی که سبهی
ههینی به به لام دوو سبهی دهگیرمه کویه.

جا نه بوو روژی ههینی خهبرم بو شیخ حسام نارد که سبهینی مام جه لال
دهگیرته...

حاکمی نهوسای کویه نه هه ناسی به لام و ابزانم ناوی همه نهمین بهگ بوو
خه لکی سلیمانی بوو.

بو روژی شه شه مه حکمه می کردم له سه نهوی که له روژی
۳/۱۱/۱۹۵۲ دا، که له زیر چاوه دیری پولیسدا بووم رامکردوو، همه نهمین
بهگ دهیزانی شهش مانگ و سالیک مراهبه حوکم دراوم بویه نهویش
حوکمینی بهروالتهی دام، که مانگ و نیویگ بوو به لام به (تداخل) و اتا
هه شهش مانگه کهی پیشوو دهگیرام.

روژی دواي گهراندمیانه هه لیز و لهویشه بردمیانه به تدیخانهی
که رکوک.

به لام زووتر حوکمی شهش مانگ و سالیک مراهبه کهم استئناف کردبوو،
بویه دواي چند روزیک چوینه پیش مه حکمه می استئناف، پیشتر بریار و ابوو
شیخ ماری بهرنجی بیته و هکیلم، چونکه خوی خهبری بو نارده بووم، به لام
ریک نه کهوت و نه مات، نیمه چوارکس بووین که حوکمه کهمان استئناف
کردبوو محامی (جهاد وهندواي) و هکیلی صلاح مصطفی هه رامی بوو به لام
داکۆکی له هه چوارمان کرد، جهاد وهندواي محامینی گهوره و به ریز بوو،

حاکمه‌کان زور ریزیان دمگرت بویه له‌سەر داوای حاکمی استئناف
هرچوارمانی تهریه کرد جا مه‌سه‌له‌که کهم و زور په‌یوهندی به قانونه‌ره
نه‌بو!

بهم رنگه حوکه‌کانی من هه‌موویان هه‌لوه‌شانه‌ره و ته‌نانه‌ت مانگ و
نیوه‌مکی کۆیه‌ش چونکه به (تداخل) بوو ئه‌ویش ته‌واو بوو. ئه‌من ته‌نیا شتی‌کم
ما‌بوو ئه‌ویش کراس و شه‌روالیکی حه‌بس‌خانه بوو، ده‌بوو بیده‌مه‌وه حه‌بس‌خانه.
به‌لام له‌بهر ئه‌وه‌ی ئه‌واقم بۆ (باقووبه) ناردرا‌بوو ده‌بوو له‌حه‌بس‌خانه‌ی با‌قووبه
بیانده‌مه‌وه و (تخلیه) که‌شم واتا په‌سووله‌ی ته‌واو کردنی به‌ندی‌خانه‌شم له‌وی
وه‌ریگرم.

جا بۆ ئه‌م مه‌به‌سته عه‌ریفیک و پۆلیسیکیان له‌گه‌دا ناردم و بۆ با‌قووبه‌یان
بردم. عه‌ریفه‌که کوردیکی میرخاس بوو هه‌رچه‌ند له‌به‌ندی‌خانه‌ره تا ویستگه‌ی
شه‌مه‌نده‌فه‌ر که‌له‌بچه‌ی له‌سه‌ت کردم، به‌لام که‌چووینه ناو وا‌گونی
شه‌مه‌نده‌فه‌رکه ده‌ستی کردمه‌وه‌و گوتی:

کاکی خۆم به‌که‌یفی خوت به‌حه‌سیره‌وه و ئه‌یه ده‌زانه‌ن ئه‌وه پیاوی باشن به‌لام
ئیمه‌یش چ بکه‌ین نانه‌که‌مان له‌م بگه‌وه به‌رده‌یه‌دایه.

به‌یانی که له با‌قووبه دابه‌زین، نوای هه‌ندی چاوهروانی برده‌میانه
به‌ندی‌خانه‌که‌ی ئه‌وی و ته‌سلیمی ا‌دارمه‌کیان کردم و رویشتن. جا له سالو‌نی
به‌ندی‌خانه‌که‌دا هات و چۆم ده‌کرد و هیشتا مدیر نه‌هات‌بوو که (عه‌لی زین
العابدین) بوو پیاویکی فره بی‌ویژدان و ره‌وشت گورگانی بوو، هه‌چ
به‌ندکراویکی سیاسی نه‌بوو دانی خیزی پ‌یدا‌بنی.

له‌حه‌وشه‌ی به‌ندی‌خانه‌که‌دا چاوم به‌چه‌ند گیراویک که‌وت که پ‌یشت‌ر
له‌به‌ندی‌خانه‌ی که‌رکووک بوون، ئه‌وانیش منیان ناسی‌یه‌وه، هه‌رچه‌ند چاک و
چۆنیان به‌ترسه‌وه له‌گه‌ل کردم، به‌لام هه‌ستم کرد زه‌رد هه‌نگه‌را‌بوون، دلیان پ‌نم
ده‌سووتا، که ئیستا ده‌بی چیم لی‌بکه‌ن و چۆنم دارکاری بکه‌ن، چونکه
هه‌رکه‌سیک له‌نۆوه هات‌بایه ده‌بوو کاروانی دارکاری کردنی بکه‌ن و باشی

بکوتن! جا لهوکاتهدابوو که وهردیانیکی سی خهتی هات و توند رای وهشاندم و گوتی: توچیت؟ منیش لهراستیدا دهرسام و بۆ ئهوهی خۆم لهدارکاری رزگار بکهه گوتم: «آنی تخلیه» واتا: تهراوم کردوه و دهردهچم.. لهراستیشدا وابوو، ئیدی کابرا سارد بۆوه بهلام پهلی گرتم و هندی دووری خستهوه و گوتی: «ئیره چاوهروانی مدیر بکه».

پاش چارهکه سهعاتیک مدیر هات و کاغزهکه می دیوو، ئیدی گویم لی بوو دهنگی ههلبیری و گوتی: «رئیس السجانین قدم السجین» - واتا (سهرمکی وهردیانهکان بهندییه که بهینه پیش). ئیتر ئهوهبوو کابراییکی زلی زۆر درێژ و بهخۆوهی ریش و سمیل وهک کلوی بهغر و دهموچاو سوورو سپی که ناوی رئیس العرفاء أبو جمال بوو هات و گوتی: که گوتم «استعد» ههروو قاچت لهیهک ده، که گوتم الی الی الی در - بولای راست وهرگهیری و که گوتیشم: «الی الامام سر» بو پیشهوه بۆی و که گوتم: «قف» لهبردهم مدیر بوسته.. گوتم باشه ئیدی بهی تهرتییه بردهمی بهردهم مدیر، منیش پیشتر بیرم کردبووه کاریکی وابکهه دارکاریم نهکهن بۆیه که گهیشتم بهردهمی مدیر گوتم: صباح الخير. مدیریش نوای کهمیک بی دهنگی بهمانگیکی زۆر ناسازوه گوتی: «صبح الخير» و لهپاشان گوتی: «انت آغا!» چونکه جلهکانم ههندیک ریک و پیک و نویش بوون منیش وام بهباش زانی که ئاغایهتی بۆ شوینی ناوا باشه بۆیه گوتم: بهلی ئاغام! نهویش گوتی: تانیستا نهدیومه و نه بیستومه یهکیک ئاغا بی و شیوعیش بی، منیش گوتم: کنی دهلی شیوعیم؟ نهگه شیوعی بام لهسی دههوا لهسهریهک دهرنهدهچوم. لهوهلامدا گوتی: تو یهکهه شیوعی نی که رزگارت دهبی، راسته شانست هیه وا نهجاره رزگارت بوو بهلام نهگه جاریکی دی بینتهوه ئیره به دار پشتت دهشکینم برۆ دهروه، بهلام کاغهنیکیشی لهبردهم بوو هر دهینووسی، نوای مانگیک دهرکهوت کهنووسی بووی نهه پیاویکی خهتهره و دهبی بنیردریته نوگره نهک بهدره. که هیچ جوکی دوورخستهوهشتم لهسهر نهبوو دهوو هر لهوی ئازادم بکهن.

لهپاشان بردمیانہ مخفهرمکی بهرامبهری سهرای باقووبه و لهنزیک پاسهرانه که بیان دانام و نهیان خسته نار ژوری گرتووخانه کهوه هرچهند حزیشم دهکرد که بچه لایان بزئوهی گیراومکان بیبیم و پتریان تی بگم و لهبهر نهوش که لهدهروه نانیاں نهدهدامی به گیراویان حساب نهدهکردم و (تفریقم نهبرابوو) گویا هر دهست بهسهرابوو!

لهپاشان داوی خواردنم کرد، گوتیان نهگر پارهت هیه هتا بنیزین لهبازاروه خواردنت بویی، نیتر نهوهوو سه یان سهو بیست فلسم دانی و قاپیک برنج و هندی شله لهسهریان لهگل نانیک بو هینام و ههر بهدهستی که لهبچه کراوی خواردم. لهپاشان کابراییکی سهویلی زنده نابووت و پیسکه هاته بهردسم و گهلی جنیوی به لینین و ستالین دا، منیش که زور بیزم لی بی بویه گوتم: «آنچه ادبستر» کهچی کابرا هاواری کرد و گوتی: ها! نیتر رویی و چوو شکاتی کرد، تومهر نهوه عهریفیکی نهمن بو، نیتر لهدهروه بهدهست ناماژهی بو کردم که بچم منیش لهستام و چووم که سی سه متریک دور بهرامبهر به مخفهرمکه بو، بریتی بو له ریزه فهرا مانگیه کی پوایس. که چووم بردمیه ژوری معاوینکی خبر پر و تیک چووی لای کابرا بهلووت بهرزیکهوه گوتی: «انت لیش لسانک هالگ طول؟ لیش ماتقدم براه؟ منیش که هردوو دهستم لهناو که لهبچه دا بو، گوتم: بویاکانه بکم؟ گوتی: «چونکه حکومت دهیوی». گوتم: با حکومتیش بیوی، هیچی خراپم نه کردوه تاپاکانهی لی بکم. نیتر کابرا دهساری گرتی و هاواری کرده کابرای پیسکه و گوتی: «فرد صفعه فرد دفعه» و اتا: دهی زلهیهک پالیک! نیتر کابرای خویری زلهیهکی لی دام و پالیکی پیوه نام، جا چونکه دهستم بهسرابوو سهراوسهر رویشتم و یهک دور رهم برد بهلام چاک بوو نه که وتم نه گهنا شوینیکم دمشکا. نیدی همیسان گهرامره شوینه که می پیشووم تانزیک کاتی پاش عسر و دهسرتیواره، نتجا به نوتوموبیلک بردمیانہ ویستگهی شه مندهمفر و لهویشهوه بهرو بهغدا بو ته حقیقاتی جینائییان بردم و خستمیانہ ژورمکی بنهبانی

خانووی سنی یم - چونکہ تحقیقاتی چنائی سنی خانووی بیک لہناو بیک بوو،
 واتا لہناو بیکتردا بوون - کہ چووم (سلطان مہلا علی) لہری بوو کہ
 برادہریکی بمسرایي بوو پیکوہ سنی سالمان لہبندیخانہی کووت بہسہربردبوو
 سلطان کوریکي زور باش و دایکیکي فرہ نازای ہہبوو کہ بز سہردان دہماتہ
 بہندیخانہی کووت ہر لہبہردہرگارہ چند مہلہلہیہکی لی دہداو زاتی دہناینہ
 بہر و دلی دہداینہوہ.

روژ نہبوو چند کہسک نہہین، چند روزیک دہمانہوہ و دہناردانہ
 تاراوگی (بہرہ) بہلام نہمنیان زور ہینشتہوہ.

نہوی لہنوی لہبغدا بگیریایہ و بیان ہینابایہ تحقیقات، نہا شہش حہوت
 پوایس بہ تیلاوہ دہکووتنہ سہری و بی زہوریان دہکرد. چوونہ سہرناو روژی
 دووجار بوو سات شہشی بوزانی و سات شہشی نیوارہ نہویش ہہرچارہی بز
 سنی دہقیقہ نہوی دواپکووتبا بہ زور لہسہر نازہکیان مہلدہگرت و جنیویکی
 زور پیسیشیان پی دہدا، نہوی ویستبای میز بکا نہا دہبوو لہناو تہنہکھی
 قوزبنی ژورہکھی بکا، یان نہگر سکی بچوویایہ نوا دوو کہس بہتانیہیہکیان
 بز دہگرتہوہ و دہبوو لہسہر تہنہککہ دانیشی ایشی.

وہک گوتم زوریان لہگرتووخانہکدا ہینشتہوہ روزیک بہ سولتانی مہلا
 علیم گوتم: چار چیہ کاری من رانا پیرین؟ سولتان گوتمی: ہہموو سبہینہیک
 معاون (فزاع) دیتہ سہر ناوہکھی نہودیومان (دیوی دہرہوہ) نہمہ معاونیکي
 سنی نہستیرہی گہرہیہ و یارمہتی دہری نائیلی حاجی عیسیایہ، پی نی دہلین
 (ابو صباح) کہ ہات ناگادارت دہکم قسہی لہگہل بکہ...

روژی نوایی سلطان گوتمی: نہا ابو صباح ہات و قسہی لہگہل بکہ..
 منیش چوومہ بہر پہنچہرہکھو گوتم: ابو صباح. گوتمی: ہا. بہلام چ ہایہک، وہک
 بزہی گا وابووا (بہلا نہوراقی شہصارت بیہا). گوتمی: «انت شہسک؟»
 گوتم: أحمد مصطفی دلزار. گوتمی: «ہا... انت اوراقک بالداخلیہ». واتا
 کاغزہمکانت لہوزارعتی ناوہون.

له راستیدا و ابوو علی زین العابدینی بی ویزدان هر له خویوه منی
خستبووه ژیر چاوهدیری پولیسووه پیشنیاریشی کردبوو که یو نوگره ی سه مانم
بنیزن نهک بۆ (بدره) وهزیری ناوهوش سه عید قهزاز بوو چوووه سه فهری
موصل و هه لیر و ابزانم سه ریکی له کویهش دابوو نزیکه ی دوو هفته له به غذا
دوو کوهتبووهوه..

دهمه ی نیواریهک چوار لوی ریک و پیکیان هینا ژوو ده که مان، یه کیکیان
کوریکی قوز و چالاک بوو تابلوی ناسک و رهوشت بهرز دیاربوو وادهمانم
ناوی صاحب میرزا بوو، دوی هندی قسه کردن و لی پرسین زانی که
شاعیریکی کوردم، ئیدی زور دلی دامه وه و قسه ی خوشی له گه لا کردم، منیش
ماوه ی بیست روژیک بوو ریشم نه تاشی بوو، چونکه ریش تاشین و خوشبوشتن
له تحقیقاتی جینائی قهده هین! بویه هندی دلته نگ و نارمحت بووم. که چی
صاحب عتقیکی جوانی پیشاندا و دلخوش بوو به وه ی که به عه ره بیکه رهوان
دهوام شاره زاییکیشم له تدهب و جوره کانی هه بوو، نه سا سولتان لهوی
نه مابوو، منیش لیم پرسین: له سه رچی گیراوی؟
گوتی: «له سه ر هیچ، ئیمه له گازینویه کدا که ریکی روتاب خواردن بووین و
له ناکا و ئیمه یان پینچایه وه و بۆنیرمیان هینان که گویا کۆبوونه وه ی حزیمان
کردوه».

جا هر ئه شوه له گرتوو خانه کدا مانه وه و بۆ روژی دووم نازاد کران. به لام
به ره چووونیان، صاحب دینارو نیویکی دا به من و گوتی: «له کس و کارت
دووری نه مهت پیویست ده بی، به لام به داخوه پارمان لا نیه نه گینا نه مه شتیک
نیه».

به داخوه له سالانی دوی شورشی ته مموزیش ئه کوه باش و به ریزم
هر نه دیتوه، و ابزانم نه ویش وهک هزارانی دی شه هید کرا.
جا دوی مانگیک به نیازی ناردنم بۆ نوگره گواستیمیانوه گرتوو خانه ی
مه خفه ری (عباً خانه) و دوی چند سه عاتیک له روزانی کوتایی ته مموزی

۱۹۵۶ دابوو که بردمیانه ونستگمی شهمندهفهری بهسرا و دواي تپهرینمان بهشاری (دیوانیه) له (سهماوه) دابهزین و بردیانینه مهرکهزهکمی نهوی و بوی نزدیک نیوهروی روژی دواي به نووموبیلکی تاییهتی بیابان، دواي برینی (۱۵۰) سهو پهنجا کیلومتر له بیابانکی کاکی بهکاکی باشووری روژئاوای عیراق گهیشتینه «نقره سلمان - چالی سلمان» بویه پیی دهلین(نگره = چال) چونکه شوینهکه تا چاو ههتر دهکا، هندیگ چالتره له تیکرای بیابانهکه واتا بیابانکی پان و بهرینه و نیشترته ناو بیابانکی فراوانترهوه.

لهکاتی خزیدا، لهسالی ۱۹۲۷ بوی بهریهست کردنی شالاوی سارا نشینهکانی ولاتی سعودیه، کلوپ پاشا، که عهربهکان پییان دهگوت «أبو حنیچ - چهناگه کهیچ» نوو قهلا، لهو سارایه، که نزدیک سنووری سعودیهیه، دروست دهکا و پری دهکا له پاسهوانی چهکداری سهو سنوور و بهمه نهم شالاوانه رادهگرن.

نیستا قهلاي پیشهوهیان غهلمانگکانی مدیریتی سارای خوارووی تیدان و قهلايهکمی دیشیان کراوته بهندیخانه، که له پاشان بهندیخانهیهکی تریشیان له تهنیشتره بنیات نا.

کاریز و بیری زوریان لی ههلهکنووه و ناوی زوره، بهلام تالاره، بوخواردنهره و چیشته لی نان و خوشوشتهن و جل شورین دهست نادا.

روژیک کچولهیهکی ههشته نوسالی لهگهل کهس و کاریا بوی سهردانی بهکیک له خزم و کهسه گیراوهکانی هاتبوو لهسارا گهرمه چاوی به بوورینی سی نیچ دهکوری که ناویکی زور و سارد ههلههزیی نهویش گورج سهری خوی بهبهر دهدا و هندی سابوونیشی لی دهدا که ناوی پیندا دهکا وهک دوشاوی لی دی و ههوو سهرو پرچی بهیهکهوه دهنووسی کچهکه دهستی کرد بهگریان و زاری، خزمهکانی هه نههندیان پیکرا هندیگ سریانهوه و بویان پینچا تا دهگهنهوه مال بهنوت دهیشون و نهوجا بهسابوون و ناوی گهرم.

نیمه ناوی شیریناومان بهپاره بوی دههات، بوی خواردنهره و چیشته بهکارمان

چند روزنیکيان هيشتمره داواي پاكانهيان لي كردم! به لام كه نامو ميدبوون ناردميانه كه ركوك و لهویش بق هاوليزيان ناردم.

لههولير پينچ شمش روزيان ومخراندم و دهيانهويست پاكانهم پي بكن، به لام پاكانه له چي بكم، له پاكي؟ له پياوختي؟ له شهرهف؟ بي گومان نه مه پاكانه نيه و پيسانهيه!

نهوبوو له روزي ۱۹۵۶/۸/۲۸ كه هيجيشم لهسهر نهوبوو، له ژير چاوهديري پوليسي چه كداردا گه ياندميانهوه كويه بردميانهوه گرتووخانه كي قشلي سواي، كه ناوي كوني (نيچقه لا) يه.

سهير نهوبوو شهر له روزي كه له نو گروه گهراندميانهوه تا روزي ۸/۲۸ و درچوونم به توهمتي نهوه گيرابووم كه دهر بهدرو بي مال و حال و پهاگندهي شارانم و كه سم نيه و كهس نامناسي!!

ژوري گرتووخانه كمش هر و كه نو سال له مهويه، و كه سالي ۱۹۴۷ و ابو پري بوو له كيچ و موريان و تهپو و تاخته كالوسي.

هر نهو روزي كه ريمي برام و متداله كانم هاتنه لام و گوتيان: كاك (حويزي مام يحييا) گوتوويستي: نه گهر كاك دلزار قبرولم بكا دهچمه خزمهتي..!

منيش گوتم: نهو كه سه نيم كه خهلك بيته خزمهتم، سوپاسي هه موو كه سينكيش دمكهم كه به دلسوزي يهوه بيته لام و كه سيش دهرناكهم.

جا نهوبوو بق پاش نيورزي روزي دووم كاك حويزي هاته لام، كه هاته بهر دهرگاي دهرهوه پوليسه كان تيكرا بهر زميني راست بوونهوه و به گهرمي به خير هاتيان لي كرد و نهويش گوتي: «تا نهوم دهرگاي هه بسخانهيه بكه نهوه».

نيتر گورج كرد يانهوه و گوتي: «فهروو چاوي ناموزاي». نيدي چرومه دهره كاك حويزي دهستي له علم كرد و به گهرمي لي ي پرسيم، ته خته يه كي دريژ له ته نيشت دهرگايه كه ره بوو لهسهر ي دانيشتين و كاك حويزي گوتي: «هر دويي به ته مابووم بينه لات، به لام دنيا نه بووم كه رازي دهبي... گوتم: كاك

هرگز نه من لهو کهسانه نیم و هر که سیکیش به سهرم بکاتوره سهرچاوی من
 بی... نیتزر زور قسهی ناساییمان کرد. لهپاشان کاک هرگز گوتی: حاکم لیره
 نیه و چوته رانیه لهوانیه سبهی بینهوه، جا هر که گیشتهوه نیره کاریک
 دهکم نازاد بکریی و هر وهما لهگل هادی بهگیشدا قسم کردوه
 (مه بهستی هادی چاوهشلی قائمقام بو) که نم پیاره نه دیب و شاعیره و
 لهکاتی خویدا خزمه کانی ته معایان لهباخ و پارچه زهوی بهکمی کردوه و
 تووشی گرتنیان کردوه... گوتم: باشت گوتوه، نیتزر کاک هرگز هستا و
 دوعا خوازی کرد و روی.

به لام دوی دو مانگ زانیم که کاک هرگز له لای هادی چاوهشلی
 گوتبوی: نهمه پیاوکی کهله رق و لاساره به زود چی لهگل ناکری نیه
 به منی بسپیزن نه من دهوانم کاری تی بکم و پاکانهشی پی بکم.

دوو روژی تریش مامره و له روژی ۸/۳۱ یان ۱۹۵۶/۹/۱ بو، پاشی
 چوار سال و یهک مانگ گرامره مال!

که چووم که ریمی برام ژنی هینابوو نیتزر هموویان دوریان دام و
 شیوه نیان بو باوکم نوی کردهوه و تیکرا هموومان تاویک گریاین و نتجا ورده
 ورده کهوتینهوه سهر ژیانی ناسایی.

روزیکیش کاک هرگز دهوه تیکی شاهانهی کردین و به راستی وهسف
 ناکری که چ خواردن و خواردنوه و میوهیکی له بر داناین.

دوی دهوچوونم به محفته یهک کاک هرگز هاته لام و گوتی: چاوی ناموزای!
 تو خاوهن خیزانی و بی کاریشی نیستاش شارهوانی واخهریکی شهقام
 کردنهویه و خوت دهیبینی له بردهمی سهرای کونهوه بزناو زهوی به کانی نیه
 شهقام رادمکینشری.. زور هرز دهکم که هر بهناو روژی نیو سه عاتیک بچی
 له سهر کریکار مکان راوهستی وهک (مراقب) تا روزانه یهکت بو ببریانهوه
 هرچند که همیشه روژی (۴۰۰) فلسه به لام له بیکاری باشته تا کاریکی
 باشرمان دهست دهکوی.

نوسا چوار سدا فلس باش بوو، بویه گوتم: باشه و نامادم و مک
کریکارمکانیش کار بکه، گوتی: نا چاری ناموزای نابی هیچ خوت ماندوو
بکی و تنیا جار جار سردانیان بکه و بهس.

هژده روز چومه سهر کار و سهر چل و چوار درهم پیدا کرد، بو
نیواری هژدهمین روز (مهغدیدهی پولیس) که (انضباط) بوو پهیوهندیسی
پیمانوه باش بوو هات و گوتی: له لای مهتموری مهرکز بانگت دهکن، پی پی
ناوی لهگلت بیم مادامکی کفته تان هیه کفته یهک دمخوم... له پاشان گوتی: نا،
راوسته پیکوه دمچین چونکه پیویستت به کهفلیک هیه، نهره بوو مهغدید
نانیکی به پلهی خوارد و رویشتن، له ریگا پی پی گوتم: دهبی کهفلیکت بو پیدا
بکه که بیته کهفلی دوو شهوت نه مشهور سبهی شهو چونکه نهره پی پی
شمووه و سبهی هینی یه روزی شهوو دهبی له پیش دیوانی قائمقامدا
ناماده پی جا کهفلیه کهت بو نهره تا دهگیته لای قائمقام، له پاشان گوتی:
باشتر وایه بچینه لای مهلا حمسه سی محمود ناغا پیاریکی باش و دوکانداره و
خرمی خوتانیسه... ئیدی نهره بوو چوپینه لای مهلا حمسه سن و نهره و هک
عبدالرحمانی برای زور پیوانه له گلمان هات و چوپینه لای مهتموری مهرکز و
بوو به کهفلیم تا روزی شهوو نه گهر راشم کرد شهو دهبی سنی سهد دیناریدا!
نیر گراموه مال.

روزی شهوو دوی خواردنی نانی چیشتان بهرو لای دیوانی قائمقامیهت
رویشتم و شهو کومه له برادره ی لی بوو کاک روسته م، مام اسعد، مام ته های
خه زورم، مهلا عبدالرحمانی مهلا نه حمده ی رهش، حسین حاجی قادر و
سه عیدی همه قاومچی و یهک دوو کهسی دی.

زوری پی نه چوو هادی چاومشی قائمقام بانگی کردینه زور، چوار تهختی
دریزی لی بوو گوتی: کورم دانیشن.

په لام بهر له نیمه ماموستایان مهلا معصوم و جهلال هویز و زهکی
نه حمده ی هه نارعی و صابر اسماعیل له ری دانیشتیوون، که مهلا معصوم

سهرمکی مه‌لایانی کۆیه و سنی ماموستایه‌که‌ش مدیری قوتابخانه‌کان بوون،
به‌داخه‌وه ئیستا که‌سیان نه‌ماون.

کاک هادی فهرمووی برایانم، کورمه‌کانم من وهک باوکتان خوشم دهوین و
نامه‌وی هیچ زیانیکتان پی‌بگا، به‌لام خوتان ده‌زانن هه‌تا ئەم دوا‌یه
شیوعی‌یه‌کان چمو جوولیان زور بوو له‌پیشه‌ره بوون، به‌لام ئیستا حکومه‌ت
برپاری داوه (ورده ورده دهنگی به‌رز ده‌کرده‌وه) که شیوعیه‌ت له‌عیراقددا
نه‌مینی! ئیتر له‌گه‌ل ده‌ربهرینی نیوه رسته‌ی «شیوعیه‌ت له‌عیراقددا نه‌مینی»
تاده‌ستی هیزی تیدا بوو کینشای به‌سیره‌که‌ی به‌رده‌میا و به‌رزه‌پی راست بۆوه و
حه‌ماسه‌ت گرتی و ورگی ده‌هه‌ژاند، ئیبه‌ هه‌ندیکمان به‌ده‌نگ و هه‌ندیکیش
بی‌ده‌نگ پی‌که‌نین، دیاره‌ شیتی هه‌ر جوریک نیه.

دوا‌یی فهرمووی مه‌لا عبدالرحمانی مه‌لا ره‌ش کی‌یه؟

مه‌لا عبدالرحمانیش گوته‌ی: نه‌منم. ئه‌ویش گوته‌ی: کورم ده‌ی که‌ی یان نای که‌ی؟

گوته‌ی مه‌به‌ستت چی‌یه گوته‌ی: به‌را‌نه ده‌ده‌ی یان نای ده‌ی؟ گوته‌ی: نایده‌م.

ئه‌مجاره گوته‌ی: نافع روسته‌م عبدالفتاح کی‌یه؟ گوته‌ی: روسته‌م منم. گوته‌ی:

کورم ده‌ی که‌ی یان نای که‌ی؟ روسته‌میش گوته‌ی: به‌خوای سه‌یره ئەمه وهک

مه‌سه‌له‌ی بزنی و قه‌له‌که‌یه. دوو که‌س به‌رێ یه‌کدا ده‌رون و شتیکی ره‌ش به‌دی

ده‌که‌ن یه‌کیکیان ده‌لی بزنه‌ ئه‌وی دی ده‌لی نه‌خیر قه‌له ئیدی لی‌یان ده‌بی

به‌کیشه ئەنجا ئه‌وی ده‌لی قه‌له پیشنیار ده‌کا که به‌ردیکی تی‌بگرن ئەگه‌ر قه‌ل

بی‌ ده‌فری و نه‌گینا ئەگه‌ر نه‌فری بزنه، جا به‌ردیکی تی‌ده‌گرن قه‌ل ده‌بی و

ده‌فری به‌لام کابرای که گوته‌وی به‌تی بزنه ده‌لی به‌شفری هه‌ر بزنه. به‌لام توش

واده‌که‌ی من ده‌لیم شیوعی نیم. هه‌موومان زور پی‌که‌نین دوا‌یی له‌منیشی

پرسی: ده‌ی که‌ی یان نای که‌ی؟ گوتم: نازانم مه‌به‌ستت چی‌یه؟ گوته‌ی کورم

بنووسه من شیوعی نیم، عیراقم خوش ده‌وی، دلسوزی مه‌لیکم...

گوتم: شیوعی نیم عیراقیشم زور خوش ده‌وی هیچ دوژمنایه‌تیکم له‌گه‌ل

ملکه‌دا نیه و دوور به‌دوریش نه‌بی نای‌ناسم، به‌لام ئاماده‌ش نیم ئەم قسه

ئاساييانەش بئوسم و لەپاشان لەگوڤار و روژنامەکاندا بلاوی بکەنەرە، بەمە
 دەشکینم و ئەر ریز و حورمەتەمی کە لەلای خەلکی هەمە نامینی ریز و قەدری
 خۆشم بەهەموو سامانی ئەم دنیایە ناگورمەرە. قەرموو ئەرە هەر حەفتەیک
 لەمەبەر پاکانەتان بەمەلا حەسەنی مەحمود ناغا کردوووە کە بەهیچ جوریک
 نەک شیوعی هەر سیاسی نیە و نازانی بەری سیاسەت ما وەچ داریکەویە!
 ئنجا پاکانەکەیتان ئە گوڤاری هەتاودا بلاو کردۆتەرە، نەک لەسەر حسابی
 خۆی بەلکە ئیوە مزی بلاو کردنەرەشتان داوە، ئنجا هاتوون گوڤارەکەتان
 پەرپەر هەلداوەتەرە تا گەیشتۆتەرە ئەر لاپەرمیەمی کە پاکانەکەمی تیندا بلاو کراوەتەرە
 ئنجا لەباتی پەرە کاغزیک، گوڤاریکتان لەچەند شوینیکی گشتی هەلواسیوە جا
 ئەمە حەیا بردن نیە؟!

هەموو تاوانی من ئەویە کە نوو باغ و پارچە زەوی بەکم هەیه هەندی لە
 خزمەکانم تەماعیان تی کردوووە مرخیان لی خۆش کردوووە کە داگیری بکەن،
 بۆیە مردنم بەئاوات دەخوازن تووشی گرتن و سەنگەساری یان کردووم و
 ئیووش بەم کردەویەتان پشتی ئەوان دەگرتن و بەرد دەخەنە بەرپێنی من...
 هادی چاوشلی بی دەنگ بوو لەپاشان قسەکانی کورت کردوووە و رووی
 لەهەمووان کرد و گوتی: باشە دەمی کەن یان نای کەر؟ تیکرا گوتیان نای کەین.
 شایانی باسە ماموستایەکان کەم و زۆر قسەیان نەکرد دواي قائمقام گوتی
 قەرمون خواتان لەگەل، بەلام دیسان کەفیلیان لی سەندین و ئنجا ئازادیان
 کردین.

دواي چەند روژیک تووشی ماموستای نەمر صابر اسماعیل بووم زور
 بەگەرمی یەرە گوتی: پیروزباییت لی دەکم و بەراستی بەکەیفی منت قسە کرد و
 ئافەرین!

جگە لەمە چەند جاریکی دیش لەگەل کاک هادی چاوشلی دانیشتوم و
 دواي پاکانەمی لی کردووم کەپاک بووم و پاکانەم لەپاکی نەکردوووە

شایانی باسه که لهو روزوه چووینه لای هادی چاووشلی کارهکم تهواو بوو، بی‌نیش و کار دهسوورامهوه، بهلام فرمانی خوشم ههردهبینی، کاک فاتحیش لهو دهرووبه‌ری کویه نه‌بوو له‌وایشدا گیرا...

باری سیاسی و کومه‌لایه‌تیمان به‌هه کرانه‌وه و باشی دمچوو به‌تایبه‌تی دوا‌ی کوتایی هینان به کهرتکاری له‌ناو حزیدا، ریکخراوه‌کمی (رایه الشفیله - نالای کارگه‌ران) له ۱۳ی حوزمه‌یرانی ۱۹۵۶دا به‌یانیکی دهرکرد و تیایا پی‌زی لهو هه‌له‌یه نا که نه‌ده‌بوو له‌حزب جیابییته‌وه و ریکخراویکی سه‌ریه‌خۆ پینکینن. هه‌روه‌ها به‌ر له‌مانه‌ش (یه‌کی‌تی شیوعی‌یه‌کان - وحدة الشیوعیین) له ۲۵/ نیسانی هه‌مان سالی ۱۹۵۶دا به‌یانه‌نامه‌یه‌کی دهرکرد دانی به‌م هه‌له‌یه‌دا نا که مادامکی حزبی شیوعی هه‌بوو نه‌ده‌بوو له‌سه‌ر ریک و پیکیکی سه‌ریه‌خۆ به‌روا، جگه له‌مانه‌ش که‌سانی قریش هاتنه پال حزبه‌وه به‌مه حزبه‌که‌مان له‌هاوینی ۱۹۵۶دا بوو به‌یه‌ک پارچه‌ی کهرتکاری تیدا نه‌ما و له‌گۆشه‌گیری دهرچوو نه‌ک هه‌ر له‌ناوه‌وه به‌لکو له‌ده‌رومیش به‌یوه‌ندی به‌حزبه‌ برایه‌که‌انه‌وه به‌هینز کرد.

له‌راستیدا هاورئ‌ی شه‌مید و شه‌رمان (سه‌لام عادل) له‌م روه‌وه رۆلیکی کاریگر و چالا‌کانه‌ی گیرا.

تیدی نه‌ه‌بوو حزیمان خزی بۆ کونفرانسی دووه‌می ئاماده‌کرد و له‌ ئه‌یلولی هه‌مان سالدا به‌ستی.

دووه‌م کونفرانسی حزب په‌ری به‌ زۆر له‌مه‌سه‌له بنچینه‌یه‌یه‌کان‌دا، که یه‌کی‌کان مه‌سه‌له‌ی کورد بوو، ئاماره‌ی بۆ ریگای راست و دروستی تیکوشان کرد، ریگه‌ی داننانی ئالوگۆر به‌مافی چاره‌نووس و ره‌وایه‌تی و ته‌ما و خواسته‌کانی گه‌لی کورد و گه‌لی عه‌ره‌ب، بۆ رزگاری و یه‌که‌بوونی نه‌ته‌وه‌یی، ریگه‌ی تیکوشانی ناوکۆبی له‌ژێ کولونیا‌لزم.

سالی په‌نجاو شه‌ش (۱۹۵۶) سالیکی پر له‌خه‌بات و راپه‌رین بوو، خۆمالی کردنی قه‌نالی سووس و ده‌ست‌دریژی‌یه‌ سه‌ی قۆلی‌یه‌که‌ی ئینگلیز و فرهنسه و ئیسرائیل بۆ سه‌ر میسر و سه‌رته‌که‌وتنیان، راپه‌رینه‌که‌ی هه‌مان پایزی ۱۹۵۶

له عیراقدادا که سی (۳۰) شاری گرتوه و دووسه خۆپیشاندانی تینداکرا، گهرانهوی رایه الشفیله و هاتنی ریکخراوی بهکیتی شیوعی بهکانی عزیز شریف و عبدالرحیم شریف و کهسانی دی بۆ ناو حزبی شیوعیمان، تیکرای خهکی عیراقتی بهعهرهب و کوردهوه هوشیار کردوه و بووژاندنیسه، هر له سونگی نهمهشوه بوو بهرهی بهکیتی نیشتمانی لهبههاری سالی ۱۹۵۷دا پیکهات، که هیزی بنچینهیی و پشتیوانی بهتوانای ریکخراوهکی سهرباز و ئهفسره ئازادمان بوو له تهقاندنوه و سهرخستنی شورشی چواردهی تهمموزی پیروزدا.

ئهی رووداوهی خواروههیش شایانی نووسیته، بۆ ئهوهی بهئارمزوو هر لههیچه تووشی سهرداخستن نهم ئهویش نهمیه:

شاعیری تیکوشهر بوی هیه شان بهشانی شیعی نیشتمانی و نهتهویی و فیرکاری و پهند و قهسهفه.... شیعی عاتقی و دلداری و جوانکاریش دابنی، بهمهرجیک که ژیان و سروشت لههر چاری خهک جوان و شیرین بکا، رووناک بین بی نهک رهش بین.

جا ئهوهبوو لهسالی ۱۹۵۷ دواي دهرچوونم لهبهندیخانه بهر له شورشی چواردهی تهمموزی سهربهرز، که ئهوسا وهک ئیستا بی هیز نهبووم و خۆم هر به لاجوامیز دهزانی ههلبهستیکم بهناوی «ساتی بهختیاری» یهوه دانا، که ژور کهس لهناو کۆشی بهختیاریا دهژین کهچی من له عهزوت نهبوونی بهختیاری، هر بهخهیاڵ، تهنیا ساتیکم لهو بهختیاری به دروست کردبوو، کهچی وادهرکهوت شایانی ئهوساته بهختیاری به خهیاڵیهش نیم، بۆیه ماموستا سهعید ناکام، که شیعرمکانی ئهو ژمارهیی هیوای ههلسهنگاندبوو، لای بههیز و بی هیزی شیعرمکانی دهس نیشان کردبوو بهلام که هاتبووه سهر شیعرهکهی من، که بهلای خۆمهوه لههههوهو شیعرمکانیش جوانتر بوو! چند دیریکی بهم مانایه نووسی بوو:

لهبهرئهوهی کاک، دلزار ئیستا دانیشتوه و وازی له تیکوشان هیناوه و

ماندو پوه شيعري حسانهوه دهنووسې بويه من باسي نم مسهليه ناکم.
 بهلام نازانم بهپېي چ بهلگيهک نووسې بووي: دلزار وازی لهتیکوشان
 هیناوه و دانیشتووه. که حزب و هموو دانیشتوانی کوبهش دمرانن، نوسا
 نهک هر دانیشتبووم بهکو لی پرسراوی بهکهمیش بووم لهسرانسهري
 قهزای کویه.

بو جهختی نم قسهيهشم پاشی حوت سال، لهسالی ۱۹۶۴دا، ماموستا
 ناکام هاته ناوهگرد، که نیمه لهوی بووین و نوبش نوسا هاورپی نیمه بوو،
 جا دواي بهخیزهاتن کردنی و حسانهوهی نهز تا، بهلام هاورپی کهریم نهحمه،
 که شوکر ماوه، نهو روی دهمی تی کردو لهباتی من گلپي لی کرد و گوتی:
 نهدهبوو نهو تاوانه گورهپي واز هینان بدهيته پال دلزار، لهپاشان نیمه به
 دلزار و بههموو نووسې و شاعیرهکانی خومانمان گوتووه: که شيعر و
 نووسیني وا بنووسن ژيان و سروشت لهلای خهکی شیرین بکن و بهلام قهت
 رهش بین نهبن، نیمه نم تهرزه شيعر و نووسینانه به شيعر و نووسیني
 پیشکوتوو دادهنین.

نیدی ماموستا ناکام پوزشی هینایهوه و دواي لی بوردنی کرد، جا نهمن
 نهوه بويه دهنووسم چونکه نووسینهکي ناکام دهمنی، بهلام با نهوهی لهوی
 دوامان بالاخانې بی بناغې لهسر دروست نهکن. شيعرهکش نههميه:

ساتی بهختیاری

کویه: ۱۹۵۷

چهن خوشه سینهري راکشاوی چنار،
 لهسر فهرشی چیمانی رۇخی جویهبار

چهن جوانه چ شیرینه چهنده دلگیره
 نهو تاغکه پاکي که دهلیی چوبی شیره!

له م خاکه پاڪه خوشه بي خوشه شير بن،
بي: دوو به دوو گهمي دوور له غهم دانيشين.

با نوڦمي دهر يايي قوولي دلداري بين،
ساتي خاوهني تهختي بهختياري بين!

با لي گهرين ناوازي شمشالي شوان،
له دوروهه بينت و بدا له گويچکه مان.

بابي دم به دم بي له گهل شنهي شهمال،
عهتري گولاني كيويکهي ڏول و دم يال.

ڏاي چ ٿيلهامنور که کانياوي زيوين،
په له هوره سڀي به کاني بوشايي شين!

هرچي له دورو پشتمانه و که دويينين،
جوانه و مک کچي جواني دم به پينگهين!

له هاويني سالي ۱۹۵۷ دا مالمان برد بو باغي شه مه که له ناو شيوي رهزان
و له روزمه لاتي کزيه دا يه، جا له سهرتاي هاويني ئه سا له دا بوو که له لقي
حزيمانه له کهرکووک نامه به کم بو هاتبوو به نيمزاي جاپير، که صالح
حيدري بوو، له نامه کهيدا نووسرا بوو: کويوننه بهي کهي زور گرنگ هه به هرز
دهکين بي بي و به شداري تيدا بهي، که هاتن له فلان روز فلان سهعات له
جووت قاوهخانه دانيشه (نه حمه قادر) دي و دهتفاسي جي به کهت
پيشاندهدا ...

به لام بزم نهکرا بچم، نیدی دوی پتر له دوو مانگ پاش نیوهر فینکی هفتهی یه کهم یان دووهی مانگی نهیلوول بوو پیاووک بهتخیشتمانا تی پهری و لهپشتهوه دیم شهروال و مرادخانینیکی دستوری دزهیی لهبر بوو، جهمدانینیکی وک هی نهوانی لهسر بوو، نزیکهی چوار سهد متریک له نیمه دوور کوهتوه و لهبر کپیری نومر خوچان وهستا دیار بوو قسهی لهگل باخوانه که دمکرد که (صابیری همه غفور) بوو، نیدی بهرو دوا، بهرو لای نیمه گه رایوه، که نزیک بزوه ناسیم (حمید عثمان) بوو.

نهمن وام حمید دهناسی که له حوزهیرانی ۱۹۵۴ له بندیخانهی (باقوبه) رای کردوه و نهوسا ۱۷ سال مه حکوم بوو له پاشان دهری سکرتری یه کهمی حزبی وهرگرتوه...

به لام دوی زانیم که حمید له حوزهیرانی ۱۹۵۵ دا ههوه مهستولیه تهکانی رادگیری و له نهمینداریتی لیژنهی مهرکه زیش دهردمکری و له تهمموزی ههمن سالیشتا له نهندامیهتی لیژنهی مهرکه زیش لادهبری... له پاشان دمکریته یارمه تیدهری لی پراسراوی فهرمی کوردستان که صالح حمیدهری دهبی..

جا دوی چونی و چاکی کردن و بهخپله هینانی لیمان پرسسی خیر بوو لهم ناوه دهرکهوتی؟ گوتی: کاریکی تاییهتی خوم هیه و بهتهمای چوونه رانیهم و یو کاری حزبی نه هاتووم، به لام ههز ده کهم نه مشه هه ندیک قسه بکهین، له پاشان گوتی: باشه هیچ برادرهری ناسراوی ترمان لیره نیه؟ گوتم هر فاتح رهسول لیره هیه نهویش هفتهیه که دهبی هاتووتهوه و له ژیر چاوه دیری پولیس دایه و کهم دهردمکوی.. گوتی: نه گهر هاتبا شتی چاک بوو، بهریکوت سنی برادرهم له لایهون یه کیکیان زور نزیک کاک فاتح بوو، خه لکی مالیک بوون، نهوم راسپارد و گوتم: به کاک فاتح بلی: باوکی خسرو له لای دلزاره و ههز دهکا نه نیواریهه بتیبینی، نیدی سنی برادرهمه رویشتن، نینجا کاک حمید گوتی: نیازم وایه بچمه سهرکه بکان لای عباسی مامهند ناغا.

گوتم: باشه تو حمید عوسمان و سکرتری حزب و ههغه سال مه حکوم

و حکومت کون به کون به دووتا دهگری چون دهچییه لای ناغاییکی و مک عباس ناغا؟ لهه لاما گوتی: ناخر جاریکی دیش چوومهته لای و لهو ژورهی نواندووم که همزه عبداللهی لی بووه، باوهرم پی یهتی. به لام چون بگمه لای؟ گوتم: نه مه کاریکی ئاسانه، سه عیدی مه لا نه حمهد له رانییه و دوستی عباساغایه نامهیهک بۆ سه عید دهنووسم و دهتگیه نیته سه رکه بکان. گهرهترین چایخانهش له رانییه چایخانهی سه عیدی مه لا نه حمهد له سه رکه کوزمهکانی.

ئیواره دواي نانخواردنی شیوان کاک فاتح هات و دواي چا خواردنهوه یهک دوو پارچه رایه خ و گوزه ئاوینکمان له گهل خوماننا برده ناو باخی شه مه. کاک حمید دانیشتنه کهی کردهوه و گوتی: له میژ بوو به ته مای پیکهینانی حزبیکی جه اوهری بووین له هاوری یانی نیمه و تیکوشه رانی پارتی، و مک حزبی (ته ره روری و هته نی) التحرر الوطنی) بۆ ئه وهی ئه م باره مه ییوهی کوردستان به باریکی تری پر له گورج و گۆلی سیاسی و کۆمه لایه تی بگورین، گوتمان: نه مه کاریکی باشه. له پاشان گوتی: نیمه نه ندامانی لق چووینه سلیمانی، له ی له گهل هاوری یانی محلی خومان له گهل (قه لا و قه لغان) و اتا له گهل (له تیف مسته فای نانهوا و کاک که مالی که زیم به گ، دواي بوو به که مال فوناد) کۆبووینه وه، ئه وانیش فکره که یان په سه ند کرد و ئنجا له گهل براده رانی پارتی دیموکراتی کوردستانی عیراق کۆبووینه وه، ئه وان بۆیان اسپات کردین که سه ره چاوه ی هه ردوو حزبه کانمان (شیوعی و پارت) ورده برچوازی و کاسبکار و جوتیارانن به بی هیچ جیاوازی یهک! به لام کریکار له کوردستاندا زور که مه و ریزه یه کی وایان نه که شایانی حساب بۆ کردنیان بی!

گوتمان: به لام کاک حمید عبرهت به بیرو باوهر و به ئیدیولوجیایه، بیرو باوهری مارکسی لینین له کوی و بیرو باوهری هه مه چه شنه ی پیتی برژاو له کوی؟ هه رگیز راست نه شیوعی له ناو پارتیدا بتویته وه هه روه ما راست نه پارتی به زۆره ملی خوی بکا به شیوعی و تیدا بتویته وه...

گوتی: راست ده کن به لام نیمه به م قسانه ئیقناع بووین و بریاری

هه‌لوشاندنی لقماندا که بچینه ناو پارتی‌یه‌وه و حزبه‌که‌مان بکه‌ین به شورشگیر و له‌ئاینده‌شدا هه‌موومان بگه‌رینه‌وه ناو حزبی شیوعی. گوتمان: په‌ح په‌ح له‌ی (منطقه) به‌میزه!

له‌پاشان گوتی: که گه‌راینه‌وه که‌رکوک راپورتیکمان بۆ حزب نووسی و باسی هه‌موو شتیکمان تیدا کرد وەک بۆ ئیوهم باس کرد به‌لام حزب وه‌لامی داینه‌وه که ئه‌مه له صلاحیه‌تی ئیوهدا نیه و به‌ر له محاسه‌به کردنتان ده‌بی پی له‌هه‌له‌که‌تان بنین و به نووسین بلاوی بکه‌نه‌وه ئنجا ئیمه محاسه‌به‌تان دمه‌کین، جا ئه‌وه‌بوو من و کاک صالح نامه‌مان نووسی و اعترافمان به‌هه‌له‌ی خۆمان کرد دیاره سپاره‌که‌تان خۆبندوه (رد علی الافکار التصفویه البرجوازیه) (جابر) کاک صالح و (شاکر) یش منم. له‌پاشان کاک صالح چۆه سلیمانی بۆ ئه‌وه‌ی (قه‌لا و قه‌لفان) اقناع بکا و بیان گه‌رینه‌وه که‌چی ئه‌وان بۆ جاری دووهم کاک صالح اقناع دمه‌کینه‌وه و ئیدی گه‌راینه‌وه که‌رکوک نه‌هاته‌وه مالی حزبی و رویشته‌وه هه‌ولیز و ئیستا وا له‌ماله‌وه دانیشه‌وه.

گوتمان ئه‌ی تو؟ گوتی: من له‌گه‌ل حزیم، له‌راستیشه‌دا له‌گه‌ل حزب نه‌بو، یان دوا بریاری نه‌دابوو له‌ دله‌ راوکه‌دابوو. ئیدی کاک فاتح هه‌ستا و رووسی. منیش نامه‌یه‌کم بۆ سه‌عیدی مه‌لا ئه‌حمه‌د نووسی و دامه‌ کاک حمید که بیداتی. له‌پاشان چۆینه ناوچی.

زهد نه‌بوو چۆبوینه ناوچی و هیشتا نه‌نووستبووم، که حمید ده‌نگی به‌رز کرده‌وه و گوتی: «ئه‌مه خیانه‌ته.. ئه‌مه خیانه‌ته». واده‌زانم نه‌نووستبوو به‌لام بیرى مانوو خه‌ریک بوو له‌پاش چاره‌که سه‌عاتیک نه‌مجاره گوتی: «ئه‌مه راسته.. ئه‌مه راسته». له‌پاش ئه‌مه نووستم ناگام له‌هیچ نه‌ما تا ده‌مه‌ی روزه‌ه‌لات.

به‌یانی هه‌ستاین و دواى نان خواردن هه‌ندى خۆراکیان بۆ کاک حمید له‌په‌روویک به‌ست و دوعاخوازی کرد و به‌یه‌که‌وه چۆینه سه‌رپه‌ر ده‌که‌ی کویه - رانیه که تازه دروست کرابوو دواى هه‌ندى چاوه‌روانى ئوتوموبیلیک له‌ کۆیه‌وه

بهره رانیه دهچوو کاک حمیدمان سوار کرد و گهراموه مال.
پاشی دوو مانگ، که نیمه مانگیک بوو چوو بووینوه ناوشار روژیک وهستا
حمیدمینی که باچی گوتی: لهم روزانه ا پیایک لهم شکل و شیوهیه لهتوی
دهپرسی نهتدی گوتم: نا، دیار بوو کاک حمید بوو، لهپاشان زانیم که حمید
دهچیته لای سهید نهویش یه کسهر دهینیریته لای عباس ناغای تاکو.

سالی ۱۹۵۸ یش هر له کویه بووم لهپاشان شورشه پیروزه کی چواردهی
تعموز روویدا و باری زیان و تیکوشانمان به شیوهیه کی تر گورا.
لهسالی (۱۹۵۶) هوه بی کار بووم و حکومتی نهوسای کویهش ماوهی هیچ
کاریکی پی نهدهدام، هه موو زیانمان لهسهر باخه کانمان بوو، نومر خوچانمان
به کریزی سالانه دابوو، وایزانه سالی به سی دینار و باخی (شهمه) یش
خومان دهچووینه سهری، سالی (۱۵) دیناریکیشمان له زهوی یه کانی روخ شار
دهست دهکوت.

مهلودی رهسولیش که پیاینگر قونته راتچی بوو به لام له بنیادا کریکار
بوو، ههندی کریکاری هه بوو له روزهلای باکووری کویه بهردیان دهشکاند و
قهسچیان دهکرد بو خانوو دروستکردن. مهلود بهدزیوه کردمیه (مراقبی)
کریکارمکانی، لهراستیشدا هر دهیوست یارمه تیم بدا، جا بهم شیوهیه
نزیکی دوو مانگ لهسهر کریکارمکان رادهوستام، لهراستیدا لهگه
کریکارمکان دهزیام و لهیه کتر فیز دهبووین و جار چارهش بهردم دهشکاند.
دینه یادم روژی ۱۴/تعموزی/۱۹۵۸ مانان لهسهر باخی (شهمه) بوو
دوای چیشتان بهره شار دهچوویم که لهیوه بچمه سهرکاری بهرد شکاندنه که،
روژیکی بادار بوو، مه بهستم نهویه بای دههات و روژی دوشه مووش بوو،
لهنزیک شاخی کوولی چاوم به عبداللهی مهلا صابیر کهوت گهلابهی بهرد
کیشانه کی لی دهخوری و یهک بهخوی هاواری دهکرد و جار چاره تادهستی
هیزی تیدابوو لهپیشی گهلابه کی دها و جار چاریش لهسهری خوی دها
زورم بهلاوه سهیر بوو که عبدالله بوشینت بووه ۱۹

عەبدوللا بانگی کردم و گوتی: ومختە لەخۆشیان شینت بێ بەغدا فەرتەنە،
انقلاب بوو، وهزیرمکان زوریان گیراون و ناوی لیستەیهکی درێژ لەهزیرو
زابتی گەرە دەخوینیتەرە عبداللە و مەلیک کوژراون...

بەرستی خەبەریکی فرە خوش بوو منیش گویم لەبەیانێ یەکەم بوو کە
پەیتا پەیتا لەرادیو دەخویندراوە، ئیدی بەغار چووێ ناو شار و زوری
نەخایاند برادەرانی ئیمە و هی پارتی و جەماوەری شار خۆپیشاندا نیکیان کرد
و زوری پێنەچوو جەماوەر لە دیوارمکانی چایخانەیی محمد عبداللە چەند
وینەیهکیان لی کردوو و لەناوهندی شەقامی گەرەیی شاردا خستیانە ژیر پێ
کەوینەکانی مەلیک فەیسەلی دووهم بوو.

هادی چاووشلی قائمقام وافی ورمابوو کەم و زور قسەیی نەدەکرد و وشک
هەلگەرابوو نەیی دەزانی چ بلی و چ بکا و دلنیاش نەبوو لەپیرۆزی و
سەرکەوتن، منیش بە جۆریکی ئێی واقم ورمابوو سەیری خەلکەکەم دەکرد و
چاویشم پڕ لە فرمیسکی شادی بوو، پیاوی وا هاتبوو نە خۆپیشاندا نە کە
نەپارتی بوون و نە شیوعی، بەلام لەهەمووشمان گەرم و گۆرتر بوون تەنانەت
ئافرەتییکی قوشمە و بەرچاو گوتی: ئیوه هەموو تەمەنی خۆتان لەپیناوی ئەمرۆژە
دانا، کەچی بۆ وابی دەنگی، سەیری کە ئەو کەسانەیی کە ناویان لەکدووی
تەپیشدا نەبوو چەند گەرم و گۆر و بەمەلپەن؟!

بەلام ئەوەی خەلکەکەیی دەترساند ئەو بوو بەشوێن توری سەعیددا دەگەران
هیشتا نەگیرابوو، بەلام بۆ روژی دووهم ۱۹۵۸/۷/۱۵ بەجلی ژنانەرە گیرا و
لەناویرا.

بەرستی شورشی چواردهی تەمموزی پیرۆز سەرکەوتتییکی گەرەبوو،
گورانکاریییکی مەزن بوو، لەمێژووی عیراکی هاوچەرخدا، بەسەر هەزاران
خەلکی راکنیشایە ناو کۆری تیکۆشانەرە، رژیمێ رزیوی پاشایەتی گۆرکرد و
کوماریییکی نیشتمانی سەرپەخۆی لەشوێنیا چەسپاند و بە کشانەرەیی لەپەیمانی
بەغدا، پشتی دەست بەسەرگرتنی سەربازی و سیاسی کولونیاڵزمی شکاند و

گهلی کوردیشمان هوشیکی هاتوره بهر و پتر باومری به تیکوشانه رهوایهکی
خوی قایم بوو.

به هیوام له بهشی سنی یهکی ئەم بیرهوهری یانهمدا ئەو رۆژانه بڅممهوه یادی
نهری نیستا و له ههردوامان، که دیومن و بهشداریم تیاناکردوه، نیترا تا ئەو
روژه و هه میشه شاد و کامهران بن

سوره هه مری سوید ۱۲/۵/۱۹۹۰

أحمد دلزار

هه و نامه ی کتێب

دلزار و سه یدا نوسمان سه بری
له مالی سه یدا له شام - 1989

269
Ehmed Dilzar

BÎREWERYÊN
ROJÊN JIYANA MIN

هه‌و نهمه‌و
کتێب

**Memories
of Days in my Life**

WEŞANXANEYA SARA